

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO SİNEMA VE TELEVİZYON ANABİLİM DALI
RADYO SİNEMA VE TELEVİZYON BİLİM DALI

FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ TELEVİZYON
HABERLERİNDE TEMSİLİ

PINAR KOVACI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

PROF. DR. AYTEKİN CAN

Konya-2016

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	PINAR KOVACI	
	Numarası	144223001016	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Radyo Televizyon ve Sinema/ Radyo Televizyon ve Sinema	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
Tezin Adı		FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ TELEVİZYON HABERLERİNDE TEMSİLİ	

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

PINAR KOVACI

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	PINAR KOVACI	
	Numarası	144223001016	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Radyo Televizyon ve Sinema/ Radyo Televizyon ve Sinema	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐	
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Aytekin CAN	
Tezin Adı		FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ TELEVİZYON HABERLERİNDE TEMSİLİ	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ TELEVİZYON HABERLERİNDE TEMSİLİ başlıklı bu çalışma 25/11/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Prof. Dr. Aytekin CAN
Doç. Dr. N. Ayten Nüksel
Doç. Dr. Meral Ferarsten

(Handwritten signatures of the supervisors and members)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	PINAR KOVACI
Numarası	144223001016
Ana Bilim / Bilim Dalı	Radyo Televizyon ve Sinema/ Radyo Televizyon ve Sinema
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Aytekin CAN
Tezin Adı	FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ TELEVİZYON HABERLERİNDE TEMSİLİ

ÖZET

Tarihi 16. yüzyıla dayanan toplumsal hareketler işçi hareketleri ya da öğrenci hareketleri olarak da geçmektedir. Sınıf mücadelesine dayanan toplumsal hareketler 19. yüzyılda yerini yeni toplumsal hareketlere bırakmaya başlamıştır. Yeni toplumsal hareketler aktörleri, odaklandıkları konuları ve hareket biçimleri açısından toplumsal hareketlerden çok farklı bir yerde durmaktadır. Kadınların ve eşcinsellerin hakları, kimlik mücadelesi, çevre gibi konular üzerine yoğunlaşan yeni toplumsal hareketler içerisinde birçok grup mevcuttur. FEMEN ve LGBTİ grupları da söz konusu yeni toplumsal hareketlerin bünyesinde var olan oluşumlardır.

Yeni toplumsal hareketlerin seslerini duyurabilmeleri için medyada yer almaları gerekmektedir. Ancak medyanın egemen ideolojinin kontrolünde olmasından dolayı, söz konusu grupların ve esasında egemen ideolojiye yani medyanın ideolojisine karşı ya da ters olan her şeyin medyada yer alması diğer bir deyişle temsil edilmesi mümkün olmamaktadır. Egemen ideolojiyle ters düşen her türlü düşünce, grup ya da bireyler ya temsil edilmemekte ya da sınırlı veya olumsuz bir şekilde temsil edilmektedir.

Çalışmanın temel amacı, çalışmanın örneklemini oluşturan FEMEN ve LGBTİ gruplarının medyada temsil oranını ve içeriğini ortaya koymaktır. Bu bağlamda 2010-2015 yılları arasında Türkiye’de açık yayın yapan tüm kanalların, gün boyunca yayınladıkları haberlerin tümü incelenmiştir. İçerik analizi yöntemi kullanılan çalışmada 32 kanalın toplamda 311 haber yaptığı tespit edilmiştir. Araştırmada LGBTİ grubunun FEMEN grubuna göre daha az temsil edildiği ortaya çıkmıştır; fakat FEMEN grubunun LGBTİ grubuna göre daha olumsuz bir dille temsil edildiği de ortaya çıkan bir diğer sonuçtur.

Anahtar Sözcükler: Eski toplumsal hareketler, yeni toplumsal hareketler, FEMEN, LGBTİ, medya, egemen ideoloji, temsil.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	PINAR KOVACI
Numarası	144223001016
Ana Bilim / Bilim Dalı	Radyo Televizyon ve Sinema/ Radyo Televizyon ve Sinema
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Aytekin CAN
Tezin Adı	FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ TELEVİZYON HABERLERİNDE TEMSİLİ

SUMMARY

Social movements whose historical processes date to 16th century includes workers or students' movements. Social movements ground to class struggle have started to be replaced with new social movements in the 19th century. New social movements is deployed in a very different area from social movements in terms of actors, focused points and movement forms. New social movements include many different groups such as the rights of women and homosexuals, identity struggle and environmental issues. FEMEN and LGBTI groups are among the new social movements formations.

New social movements need to appear on media to become popular. However, as the media is under the domination of hegemonic ideology, it becomes impossible to be on media, in other words, to be represented on media for these groups. Any ideology, group or individual contradicts with the hegemonic ideology cannot be represented or represented in a negative way.

The main target of this study is to reveal the representation rate and content of FEMEN and LGBTI groups on media which consist of the sample of this study. Within this context, all news of open circuit televisions in Turkey within the day between 2010 and 2015 are examined. In the study which content analysis method is used, it is revealed that 32 channels reported 311 news. It is found that LGBTI is represented less than FEMEN group, however, another finding demonstrates that FEMEN is represented with more negative language than LGBTI.

Key Words: Former social movements, new social movements, FEMEN, LGBTI, media, hegemony, ideology, representation.

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Bu çalışmada yeni toplumsal hareketlerin içerisinde var olan FEMEN ve LGBTİ gruplarının, egemen ideolojinin sesi olan medyada ne oranda ve ne şekilde temsil edildiğini ortaya koymaya çalıştık.

Çalışma boyunca bana her zaman destek olan danışmanım Aytekin Can'a, sürekli kapısını çaldığım, benden bilgisini ve zamanını esirgemeyen sevgili hocam Mete Kazaz'a, çalışmama yön veren ve büyük katkı sağlayan değerli hocam Aysun Yüksel'e, tezimle sürekli ilgilenip bilgilerini benimle paylaşan kıymetli hocam Şükrü Balcı'ya, beni sürekli dinleyen ve fikirlerini benden esirgemeyen sevgili hocam Meral Serarslan'a ve değerli katkılarından dolayı sevgili hocam Aşina Gülerarslan'a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın uygulama kısmındaki verilere ulaşmamda bana büyük yardımı dokunan sayın hocalarım Ahmet Yalçın Kaya'ya ve Erkan Yüksel'e ve de maddi desteklerinden dolayı TÜBİTAK'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Bana her zaman destek olan canım aileme,

Bu çalışmanın ortaya çıkmasındaki en büyük etken olan, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran ve kadınlara pek çok hak vererek bugün bu konuları tartışabilme olanağını sunan Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'e bir Türk Kadını olarak sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Onu sevgi, saygı ve özlemle anıyorum...

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
TEZ KABUL FORMU	ii
ÖZET	iii
SUMMARY	iv
ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

YENİ BİR TOPLUMSAL HAREKET OLARAK FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ MEDYADA TEMSİLİ

1.1. TOPLUMSAL HAREKET KAVRAMI	4
1.2. YENİ TOPLUMSAL HAREKET KAVRAMI	8
1.2.1. Yeni Toplumsal Hareketler Olarak FEMEN ve LGBTİ	23
1.2.1.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı	24
1.2.1.2. Cinsellik Bağlamında Beden ve Nesne Bedenler	27
1.2.1.3. Yeni Bir Toplumsal Hareket Olarak FEMEN	33
1.2.1.4. Yeni Bir Toplumsal Hareket Olarak LGBTİ	44
1.3. FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ MEDYADA TEMSİLİ	53
1.3.1. Temsil Kavramı	66

1.3.2. Öteki Kavramı	69
1.3.3. Medyada Ötekinin Temsil Sorunu	73
1.3.3.1. Kadının Temsili	73
1.3.3.2. Eşcinsellerin Temsili	74
1.3.4. Bir Öteki Olarak FEMEN ve LGBTİ Gruplarının Medyada Temsili	77

II. BÖLÜM

FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ TELEVİZYON HABERLERİNDE TEMSİLİ

3.1. METODOLOJİ	88
3.1.1. Problem	88
3.1.2. Amaç	89
3.1.3. Önem	90
3.1.4. Varsayımlar	91
3.1.5. Sınırlılıklar	91
3.1.6. Yöntem	91
3.1.7. Evren ve Örneklem	94
3.2. BULGULAR VE YORUMLAR	95
3.2.1. FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi	95
3.2.2. FLASH TV	102
3.2.3. NTV	109
3.2.4. CNN TÜRK	115

3.2.5. HABERTÜRK	122
3.2.6. CEM TV	130
3.2.7. SİM TV	135
3.2.8. 360	137
3.2.9. BEYAZ TV	143
3.2.10. SHOW TV	146
3.2.11. STAR TV	151
3.2.12. ATV	159
3.2.13. KANAL 7	163
3.2.14. ÜLKE TV	166
3.2.15. SAMANYOLU HABER	169
3.2.16. ULUSAL KANAL	171
3.2.17. İMC TV	172
3.2.18. KANAL D	173
3.2.19. FOX TV	177
3.2.20. TV 8	183
3.2.21. TGRT HABER	188
3.2.22. OLAY TV	191
3.2.23. CNBCE	193
3.2.24. KANALTÜRK	194

3.2.25. A HABER	196
3.2.26. BLOOMBERG TV	197
3.2.27. KANAL B	198
3.2.28. KIBRIS GENÇ TV	199
3.2.29. TV 5	200
3.2.30. TVNET	201
3.2.31. CİNE 5	202
3.2.32. HABER 24	202
3.2.33. TRT HABER	203
SONUÇ	204
KAYNAKÇA	211
EK-KODLAMA CETVELİ	235

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2010-2015 Yılları Arasında Yapılan FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımının Frekans Analizi	95
Tablo 2: 2010-2015 Yılları Arasında Yapılan FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Kanallara Göre Dağılımının Frekans Analizi	96
Tablo 3: Kanalların 2010-2015 Yılları Arasında Yaptıkları Haberlerin Haber Kaynaklarına Göre Dağılımının Frekans Analizi	97
Tablo 4: Kanalların Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettikleri Kaynakların Çoklu Frekans Analizi	98
Tablo 5: Kanalların FEMEN ve LGBTİ Haberlerinde Kullandıkları Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi	99
Tablo 6: Kanalların 2010-2015 Yılları Arasında Yaptıkları Haberlerde Kullandıkları Sıfatların ve Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	100
Tablo 7: Kanalların 2010-2015 Yılları Arasında Yaptıkları Haberlerde Haber Kaynaklarına Yönelik Tutumun ve Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	101
Tablo 8: Flash Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	102
Tablo 9: Flash Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	104
Tablo 10: Flash Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	105
Tablo 11: Flash Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	106
Tablo 12: Flash Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	107

Tablo 13: NTV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	109
Tablo 14: NTV'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	111
Tablo 15: NTV'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	112
Tablo 16: NTV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	113
Tablo 17: NTV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	114
Tablo 18: CNN TÜRK'ün 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	115
Tablo 19: CNN TÜRK'ün Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	117
Tablo 20: CNN TÜRK'ün Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	118
Tablo 21: CNN TÜRK'ün 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	119
Tablo 22: CNN TÜRK'ün 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	120
Tablo 23: HABERTÜRK'ün 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	122
Tablo 24: HABERTÜRK'ün Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	125

Tablo 25: HABERTÜRK'ün Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	126
Tablo 26: HABERTÜRK'ün 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	127
Tablo 27: HABERTÜRK'ün 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	128
Tablo 28: Cem Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	130
Tablo 29: Cem Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	131
Tablo 30: Cem Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	132
Tablo 31: Cem Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	132
Tablo 32: Cem Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	133
Tablo 33: Sim Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	135
Tablo 34: Cem Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	136
Tablo 35: Cem Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	136
Tablo 36: Cem Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	136

Tablo 37: Cem Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	137
Tablo 38: Kanal 360'nın 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	138
Tablo 39: Kanal 360'nın Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	139
Tablo 40: Kanal 360'nın Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	140
Tablo 41: Kanal 360'nın 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	141
Tablo 42: Kanal 360'nın 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	142
Tablo 43: Beyaz Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	143
Tablo 44: Beyaz Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	144
Tablo 45: Beyaz Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	144
Tablo 46: Beyaz Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	145
Tablo 47: Beyaz Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	145
Tablo 48: Show Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	146

Tablo 49: Show Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	148
Tablo 50: Show Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	148
Tablo 51: Show Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	149
Tablo 52: Show Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	150
Tablo 53: Star Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	151
Tablo 54: Star Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	153
Tablo 55: Star Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	154
Tablo 56: Star Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	155
Tablo 57: Star Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	156
Tablo 58: ATV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	159
Tablo 59: ATV'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	160
Tablo 60: ATV'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	161

Tablo 61: ATV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	161
Tablo 62: ATV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	162
Tablo 63: Kanal 7'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	163
Tablo 64: Kanal 7'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	164
Tablo 65: Kanal 7'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	164
Tablo 66: Kanal 7'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	165
Tablo 67: Kanal 7'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	165
Tablo 68: Ülke Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	166
Tablo 69: Ülke Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	167
Tablo 70: Ülke Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	167
Tablo 71: Ülke Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	168
Tablo 72: Ülke Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	168

Tablo 73: Samanyolu Haber'in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	169
Tablo 74: Samanyolu Haber'in Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	170
Tablo 75: Samanyolu Haber'in Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	170
Tablo 76: Ulusal Kanal'ın 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	171
Tablo 77: Ulusal Kanal'ın Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	171
Tablo 78: İMC Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	172
Tablo 79: Kanal D'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	173
Tablo 80: Kanal D'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	174
Tablo 81: Kanal D'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	175
Tablo 82: Kanal D'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	176
Tablo 83: Fox Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	177
Tablo 84: Fox Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	179

Tablo 85: Fox Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	180
Tablo 86: Fox Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	181
Tablo 87: Tv 8'in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	183
Tablo 88: Tv 8'in Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi	184
Tablo 89: Tv 8'in Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	185
Tablo 90: Tv 8'in 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	186
Tablo 91: Tv 8'in 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	187
Tablo 92: TGRT Haber'in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	188
Tablo 93: TGRT Haber'in Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	189
Tablo 94: TGRT Haber'in 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	189
Tablo 95: TGRT Haber'in 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması	190
Tablo 96: Flash Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	191

Tablo 97: Flash Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	192
Tablo 98: Flash Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması	192
Tablo 99: CNBCE'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	193
Tablo 100: CNBCE'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	193
Tablo 101: KANALTÜRK'ün 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	194
Tablo 102: KANALTÜRK'ün Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	195
Tablo 103: A Haber'in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	196
Tablo 104: A Haber'in Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	196
Tablo 105: Bloomberg Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	197
Tablo 106: Kanal B'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	198
Tablo 107: Kanal B'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi	198
Tablo 108: Kıbrıs Genç Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	199

Tablo 109: Tv 5’in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	200
Tablo 110: Tvnet’in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	201
Tablo 111: Cine 5’in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	202
Tablo 112: Haber 24’ün 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	202
Tablo 113: TRT Haber’in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması	203

GİRİŞ

Toplumsal hareketlerin başlangıcını 16. yüzyıldaki kentsel hareketlere kadar dayandırmak mümkündür. Zaman içerisinde değişen kentsel hareketler 18. yüzyılda toplumsal hareketlere dönüşmüştür. Sınıf mücadelesine dayanan ve sistem karşıtı olan toplumsal hareketler 19. yüzyılda yerini yeni toplumsal hareketlere bırakmaya başlamıştır. Çevreci, etnik, eşcinsel ve feminist hareketlerin öne çıktığı yeni toplumsal hareketler sadece konuları itibari ile değil aynı zamanda aktörleri ve hareket biçimleri olarak da toplumsal hareketlerden ayrılmaktadır. Yeni toplumsal hareketler devletin görmezden geldiği birçok konuyu merkezine alan bir oluşum olduğundan dolayı bünyesinde çok fazla grup bulunmaktadır.

Yeni toplumsal hareketler içerisinde kadın hakları için mücadele eden birçok feminist grup bulunmasına rağmen FEMEN'in en popüler grup olduğunu söylemek mümkündür. Eylemlerini yarı çıplak ve kışkırtıcı bir şekilde gerçekleştiren FEMEN grubu, bu eylem tarzları ile dikkat çekmekte ve medyada diğer feminist gruplara oranla daha fazla yer alabilmekte ve seslerini daha iyi duyurabilmektedir. Tarih içerisinde eşcinsellerin haklarını savunmak için var olan grupların tümü daha güçlü bir mücadele verebilmek için tek bir grup altında toplanmışlar ve LGBTİ oluşumunu meydana getirmişlerdir. LGBTİ'nin kendisini sınırlandırmayan diğer bir ifade ile sadece eşcinsellerin, biseksüellerin, trans ve interseks bireylerin desteklediği değil heteroseksüellerin de benimsediği ve herhangi bir gruba dahil olmayan bireylerin de dahil olabildiği, eylemlerine katılabildiği bir oluşum olmasından dolayı dünya çapında çok daha fazla destekçi bulabilmektedir. Bu yüzden de LGBTİ grubunun eylemleri çok kalabalık geçmekte ve medyanın dikkatini çekerek seslerini daha iyi bir şekilde duyurabilmektedirler.

FEMEN ve LGBTİ gruplarının kadınların ve eşcinsellerin hakları için verdikleri mücadelede kendilerine medyada yer bulabilmeleri çok önemli bir unsurdur. Çünkü amaçlarına ulaşabilmeleri için mümkün olduğu kadar çok kişiye hitap etmeleri gerekmektedir. Bu açıdan ele alındığında medya ve özellikle televizyon büyük önem arz etmektedir. Televizyon herkese hitap edebilme ve hemen hemen herkesin evinde bulunma özelliği ile diğer medya organlarından

ayrılmaktadır. Bu doğrultuda televizyon haberleri de diğer haber türlerinin içerisinde ayrılmaktadır. Bireyler için izlemenin bir görev haline geldiği ve televizyonu herkesin izlediği prime time zaman diliminde yayınlanan akşam haberleri, izleyicilerin büyük oranda izledikleri haberlerin gerçekliğinden şüphe duymadıkları ve verilen bilgileri çoğunlukla sorgulamadan kabul ettikleri bir alan haline gelmiştir. Bu durum da medyayı kontrolü altında tutan egemen ideolojiyi doğrudan ilgilendirmekte ve böylece vermek istediği mesajları haberler, özellikle de akşam ailece izlenen televizyon haberleri üzerinden kolayca kitlelere benimsetebilmektedir. Televizyon haberlerinin bireyler üzerindeki bu etkisi egemen ideolojinin en büyük temsilcilerinden biri olan medya tarafından kullanılmaktadır. Medya ile kitlelere egemen ideolojiye ters düşen her türlü görüş, düşünce, kişi ve gruplar olumsuz bir şekilde sunulmaktadır. Başka bir deyişle egemen ideolojiye uymayan her türlü şey medya tarafından olumsuz bir dil ile temsil edilmekte ve ötekileştirilmektedir.

Medya ve televizyon haberleri ele alındığında eril bir dilin hakim olduğu, kadının ve toplumdaki en büyük ötekilerden biri olan eşcinsellerin ya hiç temsil edilmediği ya da çok az temsil edildiği görülmektedir; diğer bir ifade ile medyada bir temsil sorunu yaşanmaktadır. Medyada temsil konusu 1970’li yıllarda irdelenmeye başlanmıştır, bu yüzden yeni bir kavram olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Televizyon haberlerinde temsil konusuna bakıldığında ise bu alandaki çalışmaların azlığı dikkat çekicidir. Buradan hareketle televizyon haberlerin bireyler üzerindeki etki gücü de göz önüne alındığında bu çalışmada televizyon haberlerinde temsil konusunu irdelenmek literatüre sunacağı katkıdan dolayı önem arz etmektedir. Buna ek olarak toplumsal cinsiyet bağlamında ele alındığında erkeğin merkezde olduğu ve kadınlar ile eşcinsellerin öteki olduğu sistemde, yeni toplumsal hareketler içerisindeki gruplara bakıldığında kadın hakları için mücadele eden feminist gruplar içerisinde en popüler olan FEMEN ile eşcinsel, biseksüel, trans ve interseks bireylerin ve grupların bir araya gelerek tek bir çatı altında toplandığı LGBTİ’yi ele almak da ayrıca bir öneme sahiptir. Bu yüzden söz konusu araştırmada “Televizyon Haberlerinde FEMEN ve LGBTİ Gruplarının Temsili” konusu çalışılacaktır.

İki bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde ilk olarak toplumsal hareket kavramı anlatılacaktır. Sonrasında ise toplumsal hareketlerin değişerek dönüştüğü yeni toplumsal hareketler ele alınacaktır. Çalışmanın devamında, araştırmanın sınırlılığı kapsamındaki yeni toplumsal hareketlerden FEMEN ve LGBTİ grupları ele alınacaktır. Bu bağlamda da söz konusu grupları daha iyi anlamlandırabilmek adına toplumsal cinsiyet, cinsellik, beden ve nesne beden kavramlarına değinilecektir. FEMEN ve LGBTİ grupları ile ilgili bilgiler verilirken de bu grupların var oluşları ile yakından ilgili olan feminizm ve queer kuramları anlatılacaktır. Çalışmanın uygulama alanı televizyon haberleri olduğu için medya, televizyon ve de haberlerin kitleler üzerindeki yönlendirme etkisi ve bu etkinin oluşmasındaki en önemli unsur olan ideoloji kavramı ele alınacaktır. Bu doğrultuda da medyanın ve haberlerin ideolojine de kısaca değinilecektir. FEMEN ve LGBTİ gruplarının televizyon haberlerindeki temsillerini ele almadan önce temsil kavramından ve egemen ideolojiye ters düşen herkesin öteki ilan edilmesinden dolayı da öteki kavramından bahsedilecektir. Sonrasında medyadaki temsil sorunu araştırılacak ve bu bağlamda toplumun ötekilerinden olan kadınların ve eşcinsellerin medyadaki temsilleri ele alınacaktır. Son olarak da FEMEN ve LGBTİ gruplarının medyadaki temsilleri anlatılacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise bu grupların televizyon haberlerindeki temsili araştırılacaktır.

FEMEN ve LGBTİ gruplarının medyada kendisine ne ölçüde yer bulduğu ve nasıl bir temsilinein gerçekleştiği bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Bu grupların medyadaki temsillerinin olumlu mu yoksa olumsuz bir dille mi yapıldığını ortaya koymak bu çalışmanın amacıdır. Çalışmanın örneklemini FEMEN ve LGBTİ grupları ile 2010-2015 yılları arasında Türkiye’de açık yayın yapan ulusal kanallar ve bu kanalların gün boyu yaptığı haberler oluşturmaktadır. Yerel kanalların ulusal kanallarla kıyaslanması verimli bir sonuç vermeyeceğinden dolayı yerel kanallar çalışmanın dışında bırakılmıştır. Bu çalışma televizyon haberciliği, televizyon haberlerinde temsil ve FEMEN ile ilgili yapılan çalışmaların azlığı bakımından önemlidir. Ayrıca çalışmada nicel yöntem kullanılacak olup veriler içerik analizi yöntemi ile incelenecektir. Son olarak da sonuç bölümünde elde edilen bulgular tartışılacaktır.

I. BÖLÜM

YENİ BİR TOPLUMSAL HAREKET OLARAK FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ MEDYADA TEMSİLİ

İki bölümden oluşan çalışmanın bu bölümünde yeni toplumsal hareketlerden ve bu hareketlerin başlangıcını oluşturan toplumsal hareketlerden bahsedilecektir. Yeni toplumsal hareketlerden olan FEMEN ve LGBTİ gruplarını ele almadan önce de toplumsal cinsiyet, cinsellik, beden ve nesne beden kavramları irdelenecektir. Uygulama bölümündeki söz konusu grupların televizyon haberlerindeki temsilini daha iyi anlamlandırabilmek adına temsil, öteki ve medyada ötekinin temsil sorunu konuları ele alınacaktır. Bu bağlamda da kadınların ve eşcinsellerin medyadaki temsilleri incelenecektir. Son olarak da çalışmanın sınırlılığını oluşturan FEMEN ve LGBTİ grupların medyada nasıl bir temsillerinin olduğu araştırılacaktır.

1.1. TOPLUMSAL HAREKET KAVRAMI

Toplumsal hareketlerin başlangıcı olarak sayılan kentsel hareketler 16. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Bilinen ilk kent hareketi, 16. yüzyılda İspanya-Castilla’da kentsel özerkliğin kamusallaştırılması için gerçekleştirilmiştir. Yine kentsel bir devrim olarak nitelenen Paris komünü, tüm dünyaya yayılan etkileriyle kalıcı izler bırakmıştır. 1980’li yıllara kadar etkili ve güçlü bir şekilde varlıklarını sürdüren kentsel hareketler; kentsel hizmetlerin yetersizliği, yerel özerkliğin güçlenmesi, kentsel yenileme projelerine ya da kentsel mekana yapılan diğer müdahalelere karşı verilen mücadeleler ve genel çevre sorunlarına karşı duyulan tepkilerden kaynaklanan hareketler biçiminde zamanla çeşitlilik ve gelişme göstermiştir (Ertan, 2013: 116).

Farklı coğrafyalarda eş zamanlı olarak gerçekleştirilen ilk toplumsal hareket, 1848 tarihinde meydana gelmiştir. Bu dönemdeki sistem karşıtı çoğu etkinlik kolayca tanımlanabilir olmanın yanı sıra örgütlü biçimlere de sahiptir. Değişimi işaret eden onca ümit verici belirtiye rağmen karşı-devrim ve baskı çabuk gelmiştir. Yine de yalnızca “sistem karşıtı” yönü bile, 1848 sonrasında muazzam bir etki yaratmıştır. 1848’in mücadeleleri resmi örgütlü ve sürekli mücadelelerin ortaya çıkabilmesinin

temelini oluşturmuştur (Bush, 2008: 88; 95; 96). Kentsel hareketler sonraki süreçlerde daha örgütlü bir şekilde büyüyerek devam etmiştir. Söz konusu hareketler 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren işçi hareketlerinin egemen olduğu toplumsal hareketlere dönüşerek yeni bir anlam kazanmıştır.

Avrupa hukuku, gerek mücadele geleneklerinden gerekse toplumsal ilişkilerden doğan çok çeşitli ulusal hakları tanımaktadır. zgrce dernekleşme ve örgütlenme hakkı, Avrupa'yı ortak bir ilke etrafında birleştirmektedir. Burada var olan çabada, Avrupa'nın hem batısında hem de doğusunda üçüncü şahışların ve kamuoyunun korunması kaygısı ön plana çıkmaktadır. Yasal ve kurumsal olarak güvence altında olan Batı'daki toplumsal hareketler, geleceğe yönelik bir vizyon ne sürerken özgürce rgtlenebilmektedirler (Sanlı, 2003: 57-58). Toplumsal hareketler halkın tepkisini göstermesi, yaşadıkları sorunları duyurması ve çözüm önerilerini dile getirebilmesi ve bunlardan iktidarın haberdar olmasını sağlaması bakımından önemlidir. Bunlara ek olarak demokratik toplumlar için çok önemli toplumsal hareketler, siyasal ve sosyal olaylarda kitlesel katılım yarattıkları için de ayrıca bir öneme sahiptir (Phipps ve Szagala, 2007: 39).

Toplumsal hareketlerin başlangıç noktası olan işçi sınıfı, burjuvaziye karşı bir direniş göstererek, mevcut düzeni ve eşitsizliği ortadan kaldırmak ya da kendi çıkarlarını korumak amacıyla hareket etmektedir. Bu yüzden işçi sınıfı, egemen olan anlayışa bir karşı duruş sergilemekte, hem sermaye sahipleri ile hem de iktidarla çatışma içerisine girmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, toplumsal hareketlerin ortaya çıkmasına neden olan çatışmanın temelinde alt yapı ile üst yapı arasında yaşanan gerilim vardır. Bu noktada gerilimin sahipleri her zaman statülerini, iktidarlarını ve kazandıkları haklarını korumak isteyen sermaye sahipleri ve yönetenlerdir (aycı, 2015: 30-31).

Tilly toplumsal hareketlerin  unsurun bileşiminden meydana geldiğini söyler ve bunları hedef alınan otoritelere karşı ortak halk taleplerinde bulunan, sürekli, düzenli halk girişiminde bulunmak; özel amaçlı birlikler ve dernekler kurmak, halk mitingleri düzenlemek, resmi kortejler, nöbetler, gösteriler, dilekçe göndermek ve medyaya demeç vermek gibi çeşitli politik eylem türlerinin gerçekleştirmek ve

makul olma, birlik, sayı ve bağıllık (MBSB) ilkelerini katılımcıların halk önünde sergilemeleri şeklinde açıklar (2008: 17).

Toplumsal hareketlerin en önemli özelliği bireysel çıkarların yerini belli grupların haklarının almasıdır ve bireysel hareket etme yerine kolektif ve sistemli bir şekilde hareket edilmesidir. Stein toplumsal hareketleri ekonomik eşitsizliklere dayandırarak açıklamaktadır. Stein’e göre, üretimin nesnesi olarak görülen işçi sınıfı ile burjuva arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıkların ürettiği sorunlar, toplumsal hareketlerin ortaya çıkışında önemli bir etkidir (1964: 81-82).

Tarrow toplumsal hareketleri şu şekilde tanımlamaktadır: “elitlere, otoritelere, başka gruplara ya da kültürel kodlara karşı, elitler, diğer gruplar ve unsurlarla kalıcı bir etkileşim içinde, ortak hedeflere sahip ve dayanışma içinde olan bireyler tarafından geliştirilen kolektif eylemlerdir” (2011: 7). Toplumsal hareketlerin en kabul görmüş tanımı için şunu söylemek mümkündür: Ortak bir fikir, duygu için ya da herhangi bir konudaki haksızlık veya eşitsizlik için bir araya gelerek protestolar düzenleyen toplumsal yapılardır (Uncu, 2013).

Von Stein, toplumsal hareket kavramını ekonomik eşitsizliklerin yarattığı bir zeminde ele alır. Sermaye sahibi sınıfların çıkarlarıyla, sermayeye ve mülke sahip olmayanların çıkarları arasındaki çelişki ve çatışma, toplumsal sorunları belirleyici niteliktedir. Bu çelişki ve çatışma her bir bireyin toplumsal konumunun keskin ve değişmez hale gelmesine neden olur ki bu durum özgürlük kavramıyla bağdaşmaz (1964: 79-83). Touraine’nin toplumsal hareket anlayışına bakıldığında tarihselliğin önemli bir yer tuttuğu görülür. Tarihsellik kültürel modellerin belirlenmesi anlamına gelir ve bu yüzden toplumda, tarihselliği ele geçirmek için yöneten gruplarla diğerleri arasında anlaşmazlık yükselir. Söz konusu anlaşmazlık toplumun merkezi anlaşmazlığıdır (akt. Demiroğlu, 2014: 137). Toplumsal hareketler meydana geldikleri ülkede bir takım değişikliklere neden olurlar. Sanlı, söz konusu hareketlerin ülkenin toplumsal kurumlarının yeniden üretilmesine katkıda bulunduklarını ifade etmektedir (2003: 59).

Literatüre bakıldığında toplumsal hareketlerdeki dönüşümün başlangıcı, 1960 sonrası ekonomi, siyasi ve kültürel yapıda meydana gelen değişimler ile ilişkilendirilmektedir. Bahsedilen ilişkilendirmenin temelinde de sanayi toplumunun önemli parçası olan gelişmiş ülkelerdeki üretim biçiminin ve toplumsal yapının değişmesi yatmaktadır. Daha açık bir deyişle, endüstri toplumundan, endüstri sonrası topluma geçişle birlikte, toplumların sanayi sonrası almış oldukları biçim, örgütlenmenin nedenlerini ve amaçlarını yeniden şekillendirmektedir. Biraz daha açmak gerekirse, endüstri sonrasında yükselen toplumla birlikte maddi bir üretimin hakim olduğu yapıdan, bilgi ve hizmet üreten, bilgiyle uzmanlaşmanın hakim olduğu bir yapıya geçilmiştir (akt. Çaycı, 2015: 31).

Meydana gelen değişimlerde medyanın göz ardı edilemez etkisi olduğu görülmektedir. Innis duruma şöyle açıklık getirmektedir: İletişim araçlarının toplumsal örgütlenmeler üzerinde belirleyici bir etkisi vardır. Yeni teknolojiler ve sunduğu olanaklar eski düzenin ve sahip olduğu geleneklerin yerini almaktadır. Bunun yanı sıra yeni bir düzenin oluşmasında rolleri de vardır. Yeni teknolojilerin içerisinde özellikle de televizyonun, toplumsal algının inşasında ve bireylerin hem çevresinde hem de dünyada olup bitenlerden haberdar olması ve de yorumlaması konusunda çok önemli bir araçtır (2007: 201). Innis'in bu düşüncelerinin temelinde kitabı yazdığı tarihte internetin henüz gelişmeye başlaması yer almaktadır. Ancak hızla gelişen teknoloji ile birlikte günümüzde televizyonun rolünü artık sosyal medya üstlenmiştir. İnsanlar gündemden haberdar olmak için televizyon izlemek yerine sosyal medyayı takip etmektedir ve dünyadan haberdar olma ihtiyaçlarını televizyon izlemeden de internet ve sosyal medya üzerinden karşılayabilmektirler.

İşçi odaklı olan ve burjuvazi ile mücadele eden, işçi hareketleri ya da öğrenci hareketleri olarak da adlandırılan toplumsal hareketler 19. yüzyılda yerini yeni toplumsal hareketlere bırakmaya başlamıştır. İşçi hareketlerinden küreselleşme karşıtı hareketlere dönüşen, sonrasında ise kimlik, çevre, kadın hakları ve eşcinsellerin hakları gibi konuları merkezine alan yeni toplumsal hareketler, toplumsal hareketlerden çok farklı bir yönde durmaktadır. Toplumsal hareketlerden ayrılan yeni toplumsal hareketler günümüzde varlığını çeşitlenerek ve büyüyerek

devam ettirmektedir. Yeni toplumsal hareket kavramının ne olduğu, neden toplumsal hareketlerden ayrıldığı ve nasıl yayıldığı konuları daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

1.2. YENİ TOPLUMSAL HAREKET KAVRAMI

Batılı liberal-demokratik sisteme muhalefet eden toplumsal hareketler, siyasal sürecin daha katılımcı bir biçimde değiştirilmesini talep etmekteydiler, fakat yerleşik siyasi kurumlar ve partiler yükselen bu talepleri karşılama ve seslendirme yeteneğine sahip değillerdi. Çünkü 1960'lar ve 1970'lerdeki siyasi partilerin hiyerarşik, bürokratik örgüt yapıları ve herkesi kuşatma mantığına dayalı karakterleri, büyük ölçekli politika değişikliklerini kısa zaman diliminde yürürlüğe koymayı neredeyse imkansız hale getirmişti. Bu durum ise yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkışını destekleyen bir durum yarattı (Çorakçı, 2008: 61-62).

Toplumsal hareketler tarihsel olarak ele alındığında, 1750 yılının sembolik bir anlam taşıdığı görülür. 18. yüzyılın ikinci yarısı sanayi devriminin eşiğinde, toplumlar çalkantılarla boğuşmaktaydı. Vergi ayaklanmaları, ekmek ayaklanmaları, seçim mücadeleleri, grevler hem örgütlülük düzeyinde hem de süreklilik bakımından artarak gelişmekteydi (Çetinkaya, 2014: 18). 19. yüzyıl eski toplumsal hareketlerin yerini yeni toplumsal hareketlere bıraktığı bir süreç olmuştur. 20. yüzyıl birbirini takip eden iki kuşak arasındaki farkın en büyük olduğu, krizler yüzyılı olarak tabir edilebilir. Geçmişin ya da daha çok kişinin çağdaş deneyimini önceki kuşakların deneyimine bağlayan toplumsal mekanizmaların yok olması 20. yüzyılın en belirgin özelliğidir (Hobsbawm, 2007: 3). Krizler, savaşlar, bunalımlar sistem aktörlerinin tamamına etki etmiştir. Toplumsal hareketler, bu değişim rüzgarından bütünüyle etkilenmiş, yerel mekanı aşarak eylem sahalarını genişletmişlerdir (Şendeniz, 2012: 19). Habermas yeni toplumsal hareketlerin, yaşam alanı ile ilgili isteklerin taşıyıcısı olduklarını ileri sürer. Bunu da yaşam alanlarının kolonileşmesi ve yeni toplumsal hareketlerin yükselişi arasında bağ kurarak açıklar. Habermas'a göre yeni toplumsal hareketlerin yükselmesinin nedeni, anlamın ve özgürlüğün kaybolması, daha önce sorgulanamaz olan şeylerin sorgulanabilir hale gelmesi ve yönetim yapısının da bu sorunlar karşısında yetersiz kalmasıdır (Crossley, 2002: 162). Lelandais endüstriyel

toplumdan post-endüstriyel topluma geçişle birlikte ortaya çıkan ve genel olarak kültürel ve kimliksel özellikler taşıyan toplumsal hareketleri “yeni toplumsal hareketler” olarak adlandırır (2009: 65).

Toplumsal hareketlerde büyük kırılmaların yaşandığı ve yeni toplumsal hareketler üzerine yeni teori ve yaklaşımların geliştiği dönem olan 60’lı yıllarda, özellikle de 1958 ve 1968 yılları arasında, halk ile yönetenler arasındaki gerilimin yarattığı değişim, yeni toplumsal hareketleri anlama noktasında önemlidir (Çaycı, 2015: 34). Piyasaya bağlanan sosyal ihtiyaçlar ile sosyal yaşam metalaştırılırken, toplumsal üretim süreçlerinin tümüne dahil olan devlet ile de toplumsal yaşam bürokratikleştirilmiştir. Bunlara ek olarak, kolektif kimliklere yön veren medya ile birlikte toplumsal yaşam kültürel yığınlar haline getirilmiş; bu da tüm bunlara karşı koyan yeni toplumsal hareketlerin yükselişine neden olmuştur (akt. Demiroğlu, 2014: 137). 68 dönemine ek olarak 80, 90 ve sonrası olarak adlandırılan dönemlerde yeni toplumsal hareketler açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda yeni toplumsal hareketler açısından önemli olan söz konusu üç tarih kısaca şu şekilde açıklanabilir:

“68 Dönemi” olarak geçen ve 1968 yılında Fransa’da başlayarak dalga dalga yayılan ve dünyanın birçok ülkesinde etkili olan toplumsal hareketler, yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. “Söz konusu hareketleri doğuran iki temel eksen, liberal demokrasilerin ve serbest piyasa ekonomisinin meşruiyet krizi ve katı bir bürokrasiye dönüşen reel sosyalizme yönelik eleştiriler olarak gösterilebilir” (Yıldırım, 2012: 38-39). 1968 olayları sonucunda kısa vadede iktidar değişiklikleri gibi etkili sonuçlar alınamamış olsa da; bu olayların toplumsal muhalefet, sivil itaatsizlik ve bireysel özgürlükler bağlamında dünya çapında önemli mantalite değişikliklerine yol açarak uzun vadede etkili oldukları görülmektedir (Malkoç, 2013: 83).

Yeni toplumsal hareketlerde “80 Dönemi” olarak geçen, 80’li yıllar Soğuk Savaş döneminin sona erdiği, planlı ekonomik sistemlerin terk edilerek liberal demokratik değerlerin yerleşik hale geldiği bir dönemdir. Yeni-muhafazakar yaklaşımının güçlendiği bu dönemde, söz konusu siyaset projesine karşı çıkan, sadece ekonomik veya siyasi kalıplar değil kültürel, etnik, dini ve cinsiyete dayalı

farklılık ya da taleplerin de dile getirilmesi isteyen topluluklar meydana geldi. Bu süreçte hem toplumsal mücadeleye katılan kesimler genişledi hem de hareketlerin örgütlenme yapıları değişti (Yıldırım, 2012: 59).

Son dönem olan “90 ve Sonrası”ndaki siyasi süreç ele alındığında, 1989’da Berlin duvarının yıkılması, aynı yıl Doğu Bloğu ülkelerinin tek tek demokrasi ve bağımsızlık talepli devrimlere sahne olması, ardından 1991’de Varşova Paketi ile SSCB’nin peş peşe dağılmaları sonucu sadece küresel düzeyli siyasi sistemde değil aynı zamanda insanların olan biteni anlamlandırmasında da bir boşluğun oluştuğu görülmektedir (Malkoç, 2013: 92). Öte yandan bu süreç aynı zamanda dijital çağ olarak da adlandırılmaktadır (Şendeniz, 2012: 29). 90’lardan sonra dijital iletişim araçlarının kullanımının artış göstermesi, toplumsal hareketlerin yapılanmasının örgütlenme, sivil toplum ve gruplar üzerinde kurgulanmasına neden olmuştur. Çünkü yeni iletişim teknolojileri sanal dünyayı da içine alarak söz konusu yıllarda hızlı bir gelişme göstermiştir (Tosun, 2006: 59).

Güler’e göre ise, yeni toplumsal hareketlerin gelişimi, farklı üç döneme ayrılmaktadır: *İlk dönem*, 1968 Hareketi ile başlayıp 1990’ların başına kadar uzanmaktadır. Berlin Duvarı’nın çöküşü, Çin’deki öğrenci eylemleri ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin dağılması yeni toplumsal hareketlerin ilk yükseliş dalgasını içermektedir. Öte yandan ikinci yükseliş dalgasında ise 1999 yılında ABD’nin Seattle eyaletinde gerçekleştirilen Dünya Ticaret Örgütü karşıtı protestolar yer almaktadır. Bu protestolardan önce gerçekleşen bazı yeni toplumsal hareket deneyimleri de ikinci dalga kapsamında değerlendirilmektedir. Daha çok uluslararası düzeyde örgütlenmenin yaygın olduğu *ikinci dalga* sürecini 2008 Krizi ile birlikte yükseliş gösteren ve ulusal düzeyde başlayıp küresel etkiler yaratan yeni deneyimler izlemiştir. Bu bağlamda Yunanistan Eylemleri, Arap Baharı, İspanya’daki Öfkeli Hareketi ve ABD merkezli İşgal Et Hareketi *üçüncü dalga* kapsamında ele alınmaktadır (2014: 98).

Şunu belirtmekte fayda vardır ki; toplumsal hareketlerin devletle ilişkilerinde özerk olmaları zorunludur ve bu bağlamda devlet açısından saydamlık ve hesap sorulabilirlik en önemli koşuldur. Bu dengede gözden kaçırılmaması gereken önemli

noktalar vardır. Bunların içerisinde en önemlisi yasal altyapıdır. Fakat bunun devlet yönetiminin uzlaşmacı, diyaloga açık ve saydam yapısı ile yani demokratik bir siyasal kültürle desteklenmesi de şarttır (Sanlı, 2003: 64). Toplumsal hareketler belediye ve hükümete karşı sorumludurlar. Söz konusu sorumlulukları çerçevesinde dayak yemiş kadınlar için merkezler, tecavüz sonrası psikolojik destek merkezleri, işçilerin ya da çevreci grupların çeşitli taleplerine karşılık veren örgütlenmeler gibi örgütlenmeler kurmaktadır (akt. Sanlı, 2003: 58).

Yeni toplumsal hareketler eski hareketlerden pek çok yönden ayrılmaktadır. Toplumsal hareketlerin içerisinde yer alan ve işçi eylemleri ile özdeşleşen, sadece ekonomik ve sınıf tabanlı olarak çatışan eski toplumsal hareketlerden farklı olarak yeni toplumsal hareketler devletin görmezden geldiği sorunlar üzerine eğilim göstermekte ayrıca ortaya çıkış ve örgütlenme şekilleri ile de eski toplumsal hareketlerden ayrılmaktadır (Lelandais, 2009: 65-68). Bu açıdan yeni toplumsal hareketlere bakıldığında çevreci, etnik, eşcinsel ve feminist hareketlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu yeni hareket küreselleşme karşıtıdır ve genellikle eşitlik, farklılık, katılım ve kimlik konularına ağırlık vermektedir (Çalı, 2006: 23-24).

Yeni toplumsal hareketlerin örgütlenme biçimleri, muhalif oldukları sistemin karşısında alternatif yapılar oluşturmayı hedeflemektedir. Bu hareketlerde gönüllük temel alınmakta, imcece usulü yardımlaşma egemen olmakta, lider yerine sözcü ön plana çıkarılmakta, kendilerine dahil olan hareketler bileşenler olarak adlandırılmakta ve çatışan hareketler bile aynı koalisyon altında yer bulabilmekte, aktivist sözcüğü tercih edilmekte, oy yerine uzlaşma ve ikna süreçleri uygulamakta ve daha katılımcı bir demokrasi arayışı söz konusu olmaktadır. Bu hareketler merkezsiz ve hiyerarşisizdir (Şener, 2006: 116-118).

Yeni hareketlerin siyasi sistemden talepleri eski sosyal hareketlerden farklı olarak sosyo-ekonomik alanla değil sosyo-politik alanla ilgilidir. Eski sosyal hareketlerin amaçları daha çok ekonomik yönlü olduğu halde, yeni sosyal hareketlerde vurgulanan temalar çevre, barış, ırk ve cinsiyet eşitliği, kültürel kimliklere özerklikler sağlanması gibi katılanların ekonomik pozisyonlarından daha çok kültürel yönelimleri ile ilgilenir. Bu hareketler birbirlerinin varlıklarını

reddetmeden demokratik toplumun sınırları içinde özerklik, farklılık ve kimlik adına mücadele etmektedirler (Offe, 1999: 64).

Yeni sosyal hareketlerin eski sosyal hareketlere göre bir diğer farkı ise yeni sosyal hareketlerin devlet erkini ele geçirme hedefi yerine sivil toplum alanını özgürleştirme hedeflerinin olmasıdır (Touraine, 1985: 780). Yeni sosyal hareketler, geçmişin katı, ideolojik standartlarına aykırı olarak, hoşgörülü ve çoğulcu bir yapıda şekillenmiş olup geleneksel siyasi partilere de karşıdır. Bunun ana nedeni bu partilerin hem çıkar temelli ve dar yönelimli olmaları hem de bürokratik, merkeziyetçi, yozlaşmış ve anti demokratik olmalarıdır (Çorakçı, 2008: 68-69). Bayansar çalışmasında, toplumsal hareketlerin öğelerini kitle, kaynak mobilizasyonu ve örgüt olarak ele alırken; yeni toplumsal hareketlerin öğelerini aktörler, tema ve hareket biçimleri şeklinde ele alarak aralarındaki farkı ortaya koymuştur (2014: 18-24; 52-54).

Offe, eski ve yeni siyasal paradigmlar arasındaki farkı dört başlık halinde ele almıştır. *Konular*, eski paradigmda ekonomik büyüme, paylaşım ve toplumsal kontrol iken yeni paradigmda çevre, insan hakları ve barış gibi konulardır. *Değerler*, eski paradigmda bireysel tüketim özgürlüğüdür, ancak yeni paradigmda kişisel özerklik ve kimliktir. *Etkinlik biçimleri*, eski paradigmda resmi örgütler, çıkar grupları ve çoğunluk kuralı olmasına rağmen yeni paradigmda gayri resmi örgütler, kendiliğindenlik ve protesto siyasetidir. Son olarak da *aktörlerine* bakıldığında eski paradigmda çıkar çatışmasına dayalı sosyo-ekonomik grupların eylemleri yer alırken, yeni paradigmda kolektif çıkara dayanmayan ekonomik grupların eylemleri yer almaktadır (1987: 73).

Eski toplumsal hareketler ile yeni toplumsal hareketler, hareketleri oluşturan aktörlerin sınıf ve statüleri itibarıyla da önemli derecede farklılaşmaktadır. Yeni toplumsal hareketlerin aktörleri eski toplumsal hareketlerin aktörleri gibi marjinal, sapkın ve köksüz olarak nitelendirilmemektedir. Tersine bunlar kurulu ekonomik ve siyasal kurumlara yakın insanlardır (Çorakçı, 2008: 71). Marcuse konu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir: Eski toplumsal hareketlerin çıkış noktaları fabrikalar olmasına rağmen yeni toplumsal hareketlerinki üniversiteler ve

gettolarıdır. 1990'lı yıllarda değişmeye başlayan dünya ile toplumsal ilişkiler de değişmiş ve daha esnek bir hale gelmiştir. Meydana gelen bu değişimle birlikte toplumsal hareketlerin de konularında, amaçlarında ve örgütlenme biçimlerinde de değişimler olmuştur. İnternet, sosyal medya ve yeni iletişim teknolojilerinden kaynaklanan bu değişimle birlikte dünyanın farklı yerlerinde yaşayan fakat aynı sorunları paylaşan gruplar artmıştır ve bu gruplar uluslararası dayanışma içinde eşzamanlı olarak örgütlenmişler ve hatta eşzamanlı eylemler düzenlemişlerdir. Yaşanan bu gelişmeler de sınırların aşarak uluslararası çözümler üretilebilmesini mümkün kılmıştır (1991: 10-39). Bu da katılımcıların çeşitliliği ile orantılı olarak hareketlerin amaçlarını ve hedeflerini de arttırmıştır (Çaycı, 2015: 36).

Yeni toplumsal hareketler ile eski toplumsal hareketlerin farkları ortaya konmuştur. Ancak bunlara ek olarak yeni toplumsal hareketlerin kendine özgü bir takım özellikleri de bulunmaktadır. Bu özellikleri anlatmak yeni toplumsal hareketleri anlamlandırabilmek ve söz konusu bu hareketleri yorumlayabilmek adına önemlidir. Yeni toplumsal hareketlere “yeni” sıfatının eklenmesindeki önemli etkenler olan ve yeni toplumsal hareketlerin ne olduğunun sorusuna cevap olan bu özellikler çalışma açısından önem arz etmektedir.

Endüstri toplumunda bireyin kendini ifade edebildiği en önemli aracın ve günümüzde toplumları bir araya getiren en önemli özelliğin kimlik olduğu göz önüne alındığında, bu dönemde ortaya çıkan toplumsal hareketlerin de kimlik arayışları kaçınılmaz olmuştur. Bireyler tek başına çözmesinin mümkün olmadığı konularda ortak bir kimlik etrafında toplanarak toplumsal hareketleri oluşturmaktadırlar (Kılıç, 2002: 102). Yeni toplumsal hareketlerin özelliklerini en iyi Duncombe'nin şu sözleriyle anlatmak mümkündür: “Karnaval sırasında dünya alaşağı edilir, deli kral olur ve kral da deli. İnsanlar farklı bir dünyanın nasıl olduğunu görürler: rahiplerin ya da kralların; polislerin ve şirketlerin olmadığı bir dünya. Karnaval var olan gerçeklikten ve kurulu düzenden geçici olarak özgürleşmeyi ilan eder. Tüm hiyerarşileri, ayrıcalıkları, normları ve yasakları askıya alır” (2002: 221-222).

Touraine'e göre öznenin öne çıkışı, sivil alanın güçlenmesi ve bireyin siyasal araç olmaktan kurtulması yeni hareketlerin en önemli özelliklerindendir (Yılmaz,

2001: 382-38). Negri'nin sözleriyle, “direniş artık fabrika işçisinin direnişi değildir; toplumsal düzeye yayılmış, üretken emeğin yenilik ve taşkınlığına, üretici öznelere otonom elbirliğine, biyopolitik tahakkümün ötesinde kurucu güçler geliştirme dayanan yepyeni bir direniştir. Direniş artık bir tepki davranışı değil, bir üretim ve eylem biçimidir” (2006: 64). Toplumsal hareketler birçok açıdan farklılık göstermelerine rağmen bireyleri ahlak ve adaletsizlik anlayışı doğrultusunda seferber edebilmeleri, yoksulluğa karşı toplumun ayakta kalabilmesi, kimliklerini ortaya koyabilmeleri ve koruyabilmeleri için birliktelik ve kuvvet oluşturabilmeleri bakımından ortak özellikler taşırlar (Fuentes ve Frank, 1990: 29).

Pichardo yeni toplumsal hareketlerin tamamında açık, demokratik, hiyerarşik olmayan bir yapı olmadığını, kurumsal politikaya uzak durmalarına karşın bazı hareketlerin hükümet kuruluşlarına görüş bildirdikleri hatta sonradan politik partiye dahi dönüştüklerini ortaya koymaktadır. Ayrıca yeni toplumsal hareketlerin sadece orta sınıf kaynaklı olmadığını, topluluk bazında örgütlü hareketlerin de yer aldığını, geliştirdikleri yeni eylem yöntemlerini eski yöntemlerle bir arada kullanabildiklerini dile getirmiştir (1997: 418).

Genel olarak toplumsal hareketin temel özellikleri şu şekilde özetlenebilir; *Bilinçlilik*: Protesto edilen durumun yarattığı zararın, toplumsal hareket ile elde edilecek sonucun ve başarısızlık durumunda karşılaşılabilecek olası zararın farkında olarak eylemde bulunulması; *Planlılık*: Toplumsal hareketin amacının, hedef alınan aktör ve politikaların, uygulanacak yöntemlerin önceden tasarlanması; *Bir amaca yönelik olma*: Toplumsal hareketin savulacak yüksek bir değer veya sağlanacak materyal bir çıkara bağlı olarak ve bir değişim öngörerek ortak hareket edilmesi; *Kolektiflik*: Toplumsal hareket içinde yer alanların ortak amaca yönelik olarak, otoriteye karşı gelmeyi göze alarak, bir arada ve uyum içinde ortak mücadele etmesi; *İradelilik*: Toplumsal hareketin herhangi bir iş ilişkisi ya da sözleşmesi olmadan, özgür ve kendi istekleri ile eyleme katılan bireyler tarafından başlatılmalarıdır. (Atvur, 2012: 69).

Güler çalışmasında yeni toplumsal hareketlerin unsurlarını beş başlık olarak ele almaktadır: *1. Orta Sınıf Niteliği ve Geleneksel Emek Hareketiyle Farklılaşma*, işçi

ve öğrenci hareketleriyle özdeşleşen eski toplumsal hareketlerden kopuş olarak da adlandırılabilir; 2. *Küreselleşme Karşıtlığı*, yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkma nedenleridir; 3. *Kitlesel Şiddeti Reddetme*, yeni toplumsal hareketlerin en önemli özelliklerinden biridir; 4. *Alternatif Medya Araçlarını Kullanma*, geleneksel medyada kendilerine yer bulamayan yeni toplumsal hareketler, iletişim teknolojilerinden faydalananarak sosyal medya gibi seslerini duyurabilecekleri yeni alanlar yaratmışlardır; 5. *Kent Odaklılık*, eylemleri sırasında büyük oranda kentleri tercih etmektedirler (2014: 117-124).

Yeni toplumsal hareketlerin özelliklerini anlama ve bu özelliklerin özeti niteliğindeki Mart Fuentes ve Andre G. Frank'ın "Toplumsal Hareketler Üzerine On Tez" adlı çalışmalarında on tez şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Yeni toplumsal hareketler bazı yeni özelliklere sahip olsalar da aslında yeni değildir; klasik toplumsal hareketler ise görece yeni belki de geçicidirler.
2. Toplumsal hareketler, çok fazla çeşitlilik ve değişkenlik gösterir; ancak bir ahlak ve adalet anlayışı doğrultusunda bireyleri seferber etmeleri, toplumu yoksunluğa karşı hayatta kalabilme ve kimlik edinme amacıyla harekete geçirerek toplumsal güç oluşturmaya çalışmaları bakımından ortaktır.
3. Toplumsal hareketlerin dayanıklılıkları ve etkileri çevrimseldir. Uzun siyasi, ekonomik ve bunlarla beraber belki ideolojik çevrimlere bağlıdır.
4. Toplumsal hareketlerin batıda çoğunlukla orta sınıfın, güneyde halk /işçi sınıfının ve doğuda her ikisinin de yer aldığı sınıf bileşimlerinin ayırt edilmesi önemlidir.
5. Toplumsal hareketlerin çok fazla türü vardır. Toplumsal hareketlerin büyük çoğunluğu devlet iktidarı yerine daha fazla özerklik arar, devlet iktidarı peşindeki toplumsal hareketler, toplumsal hareket olarak kendilerini yadsıma eğilimindedirler.
6. Toplumsal hareketlerin çoğunun atak değil, savunmacı olmasına ve kalıcı olmaya yönelmesine karşın, bu hareketler toplumsal değişimin önemli etkenidir.

7. Toplumsal hareketler, özellikle çağdaş kapitalizmden kopuş ve sosyalizme geçişin etkenleri ve yeniden tanımlayıcıları olarak görünmektedir.

8. Bazı toplumsal hareketlerin diğer hareketlerle üyelik ilişkisine girmesi veya daha fazla uyum sağlaması, ittifaka açık hale gelmesi muhtemeldir. Bazı toplumsal hareketler ise muhtemelen diğerleriyle çatışacak ve muhalefet edecektir.

9. Toplumsal hareketler tıpkı sokak tiyatroları gibi, eğer varsa senaryolarını var oldukları bizzat yazdıklarından gündem veya stratejilerin hareketin dışındakiler tarafından karşılanması söz konusu olamaz hatta zararlıdır.

10. Toplumsal hareketler, geleneksel devletten, siyasal ve ekonomik demokrasiden, sivil topluma ve sivil demokrasiye geçişte demokrasinin genişletilmesine, derinleştirilmesine ve hatta yeniden tanımlanmasına katkıda bulunacaktır (1988: 29).

Yeni toplumsal hareketlerin özellikleri doğrultusunda bu hareketler için bir takım kuramlar geliştirilmiştir. Bu kuramlar söz konusu hareketleri belli bir çerçeveye oturtabilmek adına önemlidir. Yeni toplumsal hareketler ile ilgili çalışmaların kuramsal çerçevelerini oluşturmada önemli olan bu kuramlar kalabalıklar yaklaşımı, kolektif hareket teorisi ve kaynak mobilizasyonu olmak üzere üç tanedir. Söz konusu kuramlardan kısaca bahsetmek çalışma açısından faydalı olacaktır:

Kalabalıklar Yaklaşımı: Bu yaklaşımın temeli 1891’de yayımladığı Scipio Sighele’nin *La Foule Criminelle* (Suçlu Kitle) adlı eseridir. Nebe bu yaklaşımı şöyle özetlemektedir: İtalya ve Fransa’da ortaya çıkan bu yaklaşıma göre, bu çalışmalar “Kitlenin Ruhu” ve bireylerin kalabalık içerisindeki deneyimini ele alıyorlar. Özellikle neden ve niçin kalabalığın etkisi altında normal bireylerin anormal irrasyonelleştiği ve çocuklaştığı sorunuyla ilgileniyorlardı ki bu sorun 19. yüzyıl sonunda kitle başkaldırıları karşısında kendini tehdit altında hisseden burjuvazi için temel bir sorun oluşturmuştur (Emiroğlu, 2012: 20). Toplumsal hareketleri, kalabalıklar yaklaşımı ile irdeleyen Le Bon de, kalabalıkların her zaman bilinçsizlik tarafından yönlendirildiği sonucuna varmıştır (1896: 2 -14).

Kolektif Hareket Teorisi: Kaynak mobilizasyonu teorisinin önde gelen kuramcılarından Tilly'e göre, toplumsal hareketler kolektif hareketlerdir. Kolektif hareket bir sosyal sınıf, etnik grup, sendika, parti vs. gibi grupların ortak çıkarlarının bir ifadesidir (1978: 7). Önemli kolektif hareket teorisyenlerinden Smelser, kolektif davranışı, modernleşme sürecinin doğurduğu yapısal değişimlere tepki olarak ortaya çıkan irrasyonel ve geçici hareket olarak değerlendirmektedir. Bu tip bir analiz ilk önce toplumsal hareketleri marjinal olarak nitelemekte; fakir ve köksüz insanların da bu hareketin tabanını oluşturduklarını ileri sürmektedir. İkinci olarak toplumsal hareketleri, modernleşme sürecinin meyvelerinden herkes faydalandığında zayıflayacak, geçici bir olgu olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla klasik toplumsal hareketler sosyolojisi, değişimin gerçek dinamiğinin toplumda değil, tarihte olduğunu savunmakta, toplumsal hareketleri devam eden yapısal değişimlerin bir yansıması olarak görmektedir (Çayır, 1999: 13-14).

Olson “Kolektif Eylemin Mantiğı” adlı 1965’te yayımlanan yapıtında, kolektif eylemde bireysel bağlantıları bireysel akılcılık nosyonuyla açıklayarak kolektif davranış teorilerinde bir kopuşa neden olmuştur. Böylelikle kolektif davranış teorisyenlerinin kolektif eylem çalışma alanındaki hegemonyaları sona ermiş ve de ileriki yıllarda ortaya çıkacak olan kaynak mobilizasyonu teorisinin yolunu açmıştır (Emiroğlu, 2012: 29).

Kaynak Mobilizasyonu Teorisi: 1960’lı ve 70’li yıllarda Kolektif Davranış Teorisi’nin toplumsal hareketleri açıklamakta yetersiz kalmasından dolayı toplumsal hareketler çalışmalarına hakim olan iki teori ortaya çıktı: Kaynak(lar)ın Mobilizasyonu Teorisi (ABD ekolü) ve Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi (Fransız ekolü) (Eskiasmacı, 2014: 7). Kaynak mobilizasyonu paradigması eski teorilerdeki yapısal gerilimi ve ideolojilerin hakimiyetini vurgulayan yaklaşımın bir düzelticisi olarak ortaya çıkmıştır (Emiroğlu, 2012: 33). Sistemdeki “herhangi bir sosyal aktörün, elinde bulunan kaynakları amacına ulaşmak amacıyla en aktif şekilde seferber etmesi” kaynak mobilizasyonu teorisinin temelidir (Lelandais, 2009: 71). 1970’li yıllarda geliştirilen ve Amerika’da yoğun kullanım alanına sahip olan kaynak mobilizasyonu teorisi en genel anlamıyla; “protestonun siyasetin olağan bir parçası

olduğunu, protestocuların mantıklı hedeflere ulaşmaya çalışan normal insanlar olduklarını, neyi başarabileceklerinin belirlenmesinde ellerindeki ekonomik kaynakların yardımcı olduğunu göstermek” şeklinde tanımlanabilir (Jasper, 2002: 65).

Jean Cohen Kaynak Mobilizasyonu teorisyenlerinin varsayımlarını şöyle sıralar: “1. Sosyal hareketler kolektif davranışın çatışmacı perspektifinden anlaşılmalıdır; 2. Kurumsal ve kurumsal olmayan kolektif hareket arasında temel bir farklılık yoktur; 3. Her ikisi de kurumsallaşmış güç ilişkileri çerçevesinde çıkar çatışmalarını içerir; 4. Kolektif hareket grupların çıkarlarını rasyonel bir biçimde savunmalarını içerir; 5. Amaçlar ve şikayetler güç ilişkilerinin daimi ürünleridir; 6. Hareketin oluşumu kaynaklar ve fırsatlardaki değişimlere bağlıdır; 7. Başarı grubun bir siyasi aktör olarak tanınması veya artan maddi fayda ile gerçekleşir; 8. Hareketlilik (mobilizasyon) büyük ölçekli, özel amaçlı, bürokratik ve resmi örgütlenmeyi kapsar” (1999: 114).

Yeni toplumsal hareketler üzerine çalışıp bir takım kuramlar ortaya koyan kuramcılara karşı yeni toplumsal hareketleri eleştiren ve kabullenmek istemeyen kuramcılar da bulunmaktadır. İşçi ve öğrenci hareketi olarak da geçen toplumsal hareketlerden çok farklı bir yapıya sahip olan yeni toplumsal hareketler özellikleri, hedefleri ve merkezlerine aldıkları konular itibariyle eleştirilmektedir. Bazı kuramcılara göre yeni toplumsal hareketlerin bir takım sorunları bulunmaktadır ve söz konusu bu sorunlar doğrultusunda da tenkit edilmektedirler. Yeni toplumsal hareketler ile ilgili sorunlardan ve bu hareketlere yöneltilen eleştirilerden bahsetmek çalışma açısından yararlı olacaktır.

Touraine toplumsal hareketlerle ilgili sorunları ele almıştır. Ona göre, talebe dayalı bir mücadele toplumsal hareketlerin ortaya çıkabilmesi için tek başına yeterli değildir; ancak sanayi toplumunun değerleri adına konuştuğu ve kendi rakiplerine karşı o değerlerin savunuculuğunu yaptığı zaman toplumsal bir harekete dönüşmesi mümkün olur. Touraine’e göre, tüm toplumsal hareketler, içten içe parçalanmış durumdadır, çünkü hiçbiri aynı anda ve aynı biçimde akılcılaştırmaya ve öznelletirmeye hizmet edememektedir (2002: 262-271). Bu hareketlerin olumsuz

yönleri kısaca şu şekilde sıralamak mümkündür: Bireye aşırı önem verme, örgütsel istikrarsızlık ve eylemin etkililiğini azaltma kaygısıyla kurumsallığın reddedilmesi (akt. Atvur, 2012: 118). Yeni toplumsal hareketler ile ilgili bir diğer sorun da, sivil toplumla olan bağlarıdır. Sivil toplum kuruluşları her ne kadar yeni toplumsal hareketlerle aynı kavramı tarif etmese de çoğu zaman bu hareketlerin oluşturuu unsurları arasında yer almaktadır (Şener, 2006: 113).

Yeni toplumsal hareket teorisyenleri eski olarak nitelendirdikleri hareketlere yönelik eleştirilerde bulunmuşlar, ancak eleştiriler sonrasında, kendilerine yöneltilen eleştirilerin başlangıcını oluşturmuşlardır. Yeni toplumsal hareket teorisyenleri, sınıf hareketleri gibi eski hareketlerin gündeme getirdiği konular, kullandıkları taktikler ve araçlar ile örgütsel yapıları bakımından yeni hareketler ile benzerlikler gösterdiğini yeterince incelememeleri, hatta kayıtsız kalmaları noktasında eleştirilmektedirler. Eleştirildikleri bir diğer nokta ise, bu teorisyenlerin otonomi ve kimlik gibi kavramların üzerinde özellikle durmalarına rağmen, geçmişte ortaya çıkmış milliyetçi hareketlerin, kimlik inşa etme, sınıflar aidiyetleri kesme ve gündelik hayatı siyasallaştırma gibi özelliklerini görmezden gelmeleridir. (Çetinkaya, 2014: 36-37).

Yıldırım yeni toplumsal hareketlere yönetilen eleştirileri beş başlık altında ele almış ve eleştirmenlerin bu nedenlerden dolayı yeni toplumsal hareketleri “başarısız” olarak gördüklerinin altını çizmiştir. Eleştiriler şu şekildedir: Hareketlerin işçi sınıfından uzaklaşmaları, sistemle uzlaşma yolunu tercih etmeleri, ideolojik bir altyapıya sahip olmamaları, sorunları tanımlamakta güçlü olmaları ancak yeni alternatifler sunamamaları ve eylem biçimleridir (2013: 91). Hemen hemen tüm hareket örneklerinde görülen, farklı sanat biçimlerinin kullanılmasıyla gerçekleştirilen kutlama niteliğindeki “karnavalesk” eylemler, “küresel palyaçolukla” itham edilmektedir (Çımrın, 2009: 168).

Küresel palyaçoluk ile kastedilen yeni toplumsal hareketlerin eylem biçimlerinin yanı sıra küresel ölçekte olmalarıdır. Küreselleşme karşıtı eylemler ile başlayan ve bu eylemleri gerçekleştirirken küresel çapta örgütlenen yeni toplumsal hareketler, dünyanın pek çok yerinde ses getirmeyi başarmışlardır. Böylece küresel çaptaki bu eylemler yeni toplumsal hareketlerin en önemli özelliklerinden biri haline

gelmiştir. Yeni toplumsal hareketlerin bu eylemleri ya bir yerde başlayıp küresel ölçekte yayılmakta ya da eylemler küresel olarak planlanmakta ve eş zamanlı olarak dünyanın pek çok yerinde gerçekleşmektedir. Bunu şu şekilde örneklendirmek mümkündür: Arap Baharı olarak adlandırılan eylemler Tunus ile başlayıp Arap ülkelerine yayılmış iken; Onur Yürüyüşü olarak adlandırılan LGBTİ'lilerin düzenlediği eylem türündeki eylemler ise eş zamanlı olarak yapılmaktadır.

Yeni toplumsal hareketler 2000'li yıllarda küreselleşme olgusu ile yeni bir şekil almıştır. Bu bağlamda yeni nesil hareketler, kültürel deneyimlerin baskın olduğu bir alandan çıkıp, sınıf-kültür etkileşiminin daha belirgin olduğu bir eğilime yönelmişlerdir (Yıldırım, 2012: 106). İşçi mücadeleleriyle başlayan toplumsal hareketlerden, kimlik etrafında toplanan yeni toplumsal hareketlere doğru bir evrinmenin yaşandığı süreç, küreselleşme ile bambaşka bir boyut kazanmıştır. Böylece, küresel sistemin belirleyicisi neoliberalizme karşı dünyanın farklı bölgelerinden, farklı amaçlar taşıyan eylemcilerin ortak bir platformda bir araya geldiği *Küreselleşme Karşıtı Hareketler* ortaya çıkmıştır. Neoliberal uluslararası sistemin olumsuzluklarını ortaya koymak ve alternatif küreselleşmelerin mümkün olduğunu savunmak amacını taşıyan hareket, farklı yerelliklerin bir araya gelerek dayanışma içindeki ortak mücadelesine dayanmaktadır (Atvur, 2012: 68).

Küreselleşme karşıtı hareketler grup, oluşum, amaç ve gerçekleştirdikleri eylemler açısından ele alındıklarında dört başlık altında toparlanabilir: sendikal hareketlerin yeniden ele alınması ile ortaya çıkan *Emek Hareketleri*; küreselleşme karşıtı hareketlerde en etkili mücadeleyi veren *Topraksız Köylü Hareketleri* ve güçlü ve etkin bir muhalefet oluşturan Zapatista hareketi ve isyan sonrasında oluşan PGA(Program Global Area) oluşumu; dünya çapında var olan yoksulluk karşıtı örgütlenmeleri ele alan *Yoksulluk Karşıtı Hareketler*; son olarak da *Çevre, Kadın, Etnik, Cins Ayrımcılığı* sorunlarını ele alan hareketlerdir (Mahmutoğulları, 2002: 5-7).

Tarihsel olarak incelendiğinde ilk küreselleşme karşıtı hareketlerin 1990'larda gerçekleştiği görülmektedir (Gümrükçü, 2007: 41). 1994 yılında Meksika'da gerçekleşen, Zapatistaların NAFTA sözleşmesinin kabulüne karşı ayaklanmaları ile

uluslararası ve daha önce görülmemiş büyüklükte bir eylem gerçekleşmiştir. Söz konusu eylem küresel çaptaki eylemlerin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Emiroğlu, 2012: 55).

Küreselleşme sürecini tüm özelliklerini içinde barındıran, 1990'lı yıllarda Nijerya-Ogani'de meydana gelen "Ogoni Halkı Yaşam Hareketi", petrol sondajı ve boru hatları inşaatı nedeniyle halkın topraklarına el konulması, tarım alanlarının bozulması ve sularının kirletilmesi gibi nedenler ile Ogoni halkının Shell-BP ortaklığına tepki göstermesi ile ortaya çıkmıştır. Çokuluslu bir şirketin doğayı ve halkın taleplerini hiçe sayan uygulamaları, yönetimi kendi çıkarı doğrultusunda yönlendirebilmesi; devletin yurttaşlarının çıkarından çok şirketlerin çıkarına odaklanması; yerel bir toplumsal hareketin başka ülkelerde de ses getirmesi; sivil örgütler aracılığıyla küresel bir duyarlılığın sağlanması; üçüncü bir ülkenin hukuk mekanizmalarının harekete geçirilmesi küreselleşme sürecinin yarattığı ulus-aşırılığı ve iç içe geçmişi göz önüne sermektedir (Atvur, 2012: 126-127).

Küresel çapta gerçekleştirilen eylemler içerisinde kırılma noktası kabul edilen bir diğer önemli eylem de 1999'da Seattle'de başlayan protestolardır. Seattle olayları ya da "Seattle Savaşı", yeni toplumsal hareketlerin doğrudan sokak ve eylem üzerinden etkili olduğu, birbiriyle temas kurduğu bir eksen olarak sonraki süreci belirleyen bir güç haline gelmiştir (Yıldırım, 2012: 113). Tüm dünyadan sendikalar, çevreci gruplar, insan hakları eylemcileri, dini gruplar, AIDS eylemcileri, küçük çiftçiler, tabandan gelen hareketlerin temsilcileri; Dünya Ticaret Örgütü ve şirketlerin çıkarını koruyan politikaları karşısında bir araya gelmiştir (Danaher). Bu eylemi takip eden süreçte protestolar, sermayenin ulusal ve uluslararası düzeyde örgütlenmesine olanak tanıyan çeşitli uluslararası kuruluşların kimliğine karşı olarak gelişmiştir (De Luca ve Peebles, 2002: 125).

2000'li yılların başında demokrasiye geçiş yapan eski Doğu Bloğu ülkelerinde ortaya çıkan ve genellikle seçim sonuçlarına itiraz eden muhalif toplumsal hareketler hız kazanmıştır. Turuncu Devrim, Gül Devrimi, Yasemin Devrimi gibi isimlerle adlandırılan bu politik hareketle 2011 yılında yerini Arap Baharı'na bırakmıştır (Atvur, 2012: 125). Tunus ile başlayıp Mısır ve Libya başta olmak üzere Arap

coğrafyasındaki ve Afrika'daki çok sayıda ülkede etkili olan Arap Baharı, en önemli yeni toplumsal hareketlerden biri haline gelmiştir. Yine 2011 yılında İspanya başlayan Öfkeli Hareketi Avrupa'nın pek çok ülkesinde ABD'ye kadar yayılmıştır.

Küreselleşme karşıtı hareketler için önemli bir yapı olan Dünya Sosyal Forumu'na kısaca değinmek gerekmektedir. Dünya Sosyal Forumu, ülkeler karşısında toplumsal hareketlerin, sivil toplum kuruluşlarının, ağ yapılanmalarının ve diğer sivil örgütlerinin neo-liberalizme, sermayenin veya emperyalizmin diğer yapılarının egemen olduğu dünyaya karşı, demokratik bir tabanda fikirleri tartışmak, özgürce deneyimlerini paylaşmak, etkili eylemler gerçekleştirecek bağlantıları kurmak amacıyla bir araya geldiği açık bir toplantı alanı olarak tanımlanmaktadır. Küreselleşme karşıtı hareketin küresel bir kimlik kazanmasında ve kurumsallaşmasında büyük önem taşıyan Dünya Sosyal Forumu ilk kez 2001 yılında Brezilya'nın Porto Alegre kentinde gerçekleşmiştir (World Social Forum). Her yıl düzenlenen Dünya Sosyal Forumu'nun ikincisi yine Porto Alegre'de 2002 tarihinde; üçüncü toplantı 2003'te yine aynı yerde düzenlenmiştir (Çetinkaya, 2014: 55). Dördüncüsü 2004 yılında Hindistan'ın Mumbai kentinde; beşincisi 2005 yılında Porto Alegre'de; altıncısı 2006'da aynı anda üç ayrı merkezde, Batı yarıküre için Venezüella'nın başkenti Caracas'ta, Afrika için Mali'nin başkenti Bamako'da ve Asya için Pakistan'ın Karaçi kentinde; yedincisi Kenya'nın Nairobi kentinde gerçekleşmiştir (Eskiasmacı, 2014: 37). 2008 yılında gerçekleştirilemeyen forum sonraki yıllarda düzenlenmeye devam etmiştir. 2009 Brezilya Belem'de; 2010 tekrardan Porto Alegre'de; 2011 Senegal Dakar'da; 2012 yine Porto Alegre'de; 2013 Tunus'ta; 2014'te verilen aranın ardından 2015'de yine Tunus'ta düzenlenmiştir. 2016'da on dördüncüsü düzenlenecek olan forum Montreal'de gerçekleşecektir (wikipedia.org).

Dünya Sosyal Forumu çok uluslu şirketlerin, hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların yönlendirdiği kürselleşme sürecine karşı çıkmak, evrensel insan haklarına, tüm ulusların yurttaşlarına, çevreye saygılı olacak şekilde; sosyal adalet, eşitlik ve halkların egemenliğine dayanan alternatif demokratik bir uluslararası

sistem ve kurumlar oluşturmaya yönelik küresel dayanışmayı sağlamak amacıyla söz konusu forumları düzenlemektedir (World Social Forum).

Yeni toplumsal hareketler ile ilgili tüm bilgilerin verilmeye çalışıldığı bu bölümde, çalışmanın sınırlılığı kapsamındaki FEMEN ve LGBTİ gruplarından bahsetmek gerekmektedir. İçinde yeni toplumsal hareketlerin tüm özelliklerini barındıran ve küresel ölçekte kendisine yer bulan FEMEN ile LGBTİ gruplarını tanımak, kendilerini nasıl ifade ettiklerini anlamak çalışma açısından faydalı olacağından bu gruplar ile ilgili bilgiler verilecektir.

1.2.1. Yeni Toplumsal Hareketler Olarak FEMEN ve LGBTİ

Kadın hakları için kurulan FEMEN ile eşcinsellerin hakları için biraraya gelen LGBTİ gruplarının ortaya çıkışlarındaki ana sorunsallardan biri toplumsal cinsiyet kavramıdır. Diğer bir ifade ile toplum tarafından kadınlığa ve erkekliğe dair bir takım roller ile davranış kalıpları oluşturulmakta, bireylerden bunlara uyması beklenmektedir. Söz konusu bu roller kadını ikinci plana itmekte ve yaşam alanını ev ile sınırlamaktadır. Bu düzen içerisinde eşcinseller ise tamamen göz ardı edilmektedir. Buna ek olarak toplumsal cinsiyet kavramı ile iç içe geçmiş olan cinselliği de ele almak gerekmektedir. Daha açık bir ifade ile şunu söylemek mümkündür; toplumsal cinsiyet rolleri ile paralel olarak toplumda kadınlara ve erkeklere dair cinsellik kalıpları oluşturulmuştur. Bu bağlamda kadının cinselliği kısıtlanır ve denetim altında tutulur iken erkeğinki ise özgür bırakılmıştır. Yine bu doğrultuda kadının bedeni denetlenmesi gereken bir unsurken erkeğinki ise serbesttir. Kadını erkek ile eşdeğer görmeyen bu sistem eşcinsellere ise hak tanımamaktadır. Toplumsal cinsiyetin kendilerine uygun gördüğü rolleri reddeden ve kadın hakları için biraraya gelen FEMEN ile eşcinsellerin hakları için örgütlenen LGBTİ'den bahsetmeden önce toplumsal cinsiyet, cinsellik ve beden konularından bahsetmek söz konusu grupları daha iyi anlamlandırabilmek adına önemlidir.

1.2.1.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı

1940’larda cinsiyet rolü kavramı, kadın rolü ve erkek rolü terimleriyle kullanılmaktaydı. Cinsel fark ve cinsiyet rolü kavramları 60’lı yıllarda sürekli sabitlenmeye çalışılan kadınlık ve erkeklik cinsiyet rollerine karşı, söz konusu rollerin tarihsel olduğunun ortaya çıkarılmasına ilişkin bir yaklaşım olarak kullanılmıştır (Connell, 2016: 61-64). Toplumsal cinsiyet, doğal olarak bedenlerde olduğu varsayılan cinsiyet kategorisine eklenmiş ve sosyal süreç olarak da ilişkiselliği ve tarihselliği barındıran bir kavram olarak, 1960’lardan itibaren özellikle cinsiyet araştırmaları ve sosyal bilimlerde kendisine yer bulmuştur (Köse, 2013: 40). Delphy, toplumsal cinsiyet kavramının Mead tarafından geliştirildiğini söyler. Mead toplumların keyfi nedenlerle evrensel insan özelliklerini, kadın ve erkek olarak ikiye böldüklerini söylemektedir (2005: 31-32).

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet sıklıkla karıştırılmasına ve birbirinin yerine kullanılmasına rağmen esasında farklı kavramlardır: Cinsiyet (sex), üreme organına göre farklı iki tür; toplumsal cinsiyet (gender) ise, kadınları kadınsı (feminen), erkekleri erkeksi (maskülen) olarak sosyalleştiren ve toplumsal beklentilere uyma dereceleri bakımından farklılık gösteren iki kavramdır (Dökmen, 2015: 21-22). Erillik ve dişillik yaklaşık 35.000 yıl önceki mağara sanatlarına kadar gitmektedir. Avcının rolü erkeklik ilişkisi ile geliştirilmiş ve avcılığın gereksinimi özellikler erkek cinsine, toplayıcılıkta kadına atfedilmiştir (Zerzan, 2010: 52). Toplumsal cinsiyet içerisinde yer alan kadın ve erkek rollerinden bahsetmeden önce rol kavramından bahsetmek gerekmektedir: Rol, kişi ile işgal ettiği toplumsal konuma özgü eylemlerdir (Connell, 2016: 84). Bu bağlamda da cinsiyet rolü kavramı ve bu rol içerisinde toplumun anlamlandırdığı kadın ve erkek rolleri ortaya çıkmaktadır.

Kadın ve erkek arasındaki farklılıkları açıklayan bazı kavramlar bulunmaktadır ve bu kavramlara kısaca değinmek toplumsal cinsiyet konusunu anlamak açısından faydalı olacaktır. Kadınlar ve erkekler arasında biyolojik yapıdan dolayı kaynaklanan farklılıklara ‘*cinsiyet farklılıkları*’ denir. Bu bağlamda kadın ve erkekteki cinsiyet organlarındaki, hormonlardaki ve üreme fonksiyonlarındaki farklılıklar *birincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıklar* olarak adlandırılırken; vücut yapısındaki,

sesteki ve göğüslerdeki farklılıklar ise *ikincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıklar* olarak adlandırılır. '*Toplumsal cinsiyet farklılıkları*' ise, toplumsallaşma sürecinde erkek ve kız çocuklarının öğrendiği, kültürün cinsiyetlerine uygun bulduğu duygu, tutum, davranış ve roller olarak tanımlanır (Dökmen, 2015: 24).

Cinsiyet hiyerarşisi toplumsal cinsiyeti üretir ve pekiştirir diyen Butler, bu pekiştirmenin heteroseksüel normatiflik tarafından değil, toplumsal cinsiyet tarafından olduğunu söyler (2014: 17). Toplumsal cinsiyet pek çok kültürde hem soyun devamı için bedenlere yüklenmiş bir kategori hem de tüm yönleriyle sürdürülmesine, yaşamın üretilmesine ilişkin bir dinamikliği anlatan, nötrlüğü dışlayan bir anlama gelmektedir (Köse, 2013: 37). Dökmen kadın ve erkeklerin özelliklerini, toplumun onlara biçtiği rolleri ve aralarındaki farklılıkları, kadın ve erkek olmaya dair bazı soruları (...Biri evde, diğeri dışarıda mı çalışır? Biri etek, diğeri pantolon mu giyer?...) irdelemektedir. Bunlara yanıt olarak da kadınlarla ve erkeklerle özdeşleşen bazı özelliklerin ayırt edici olmadığını, gerçek farklılıkların sadece biyolojik farklılıklar olduğunu, diğerlerinin toplumun yarattığı algılardan ibaret olduğunu söyler (2015: 23). Diğer bir deyişle, cinsiyet kavramı kadın ve erkek olmanın biyolojik yönünü ifade edip, biyolojik bir yapıya karşılık gelirken; toplumsal cinsiyet kavramı ise, kadın ve erkek olmaya toplumun yüklediği anlamları ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet kültürel bir yapıyı karşılamaının yanı sıra bireyi kadınsı ya da erkeksi olarak kategorize eden psikososyal özelliklerdir (akt. Dökmen, 2015: 20).

Scott toplumsal cinsiyetin, o toplumda var olan toplumsal ilişkilerdeki simgeler ve söz konusu simgelere yüklenen anlamlar ile ortaya çıktığını söylemektedir. Bu terimler devletin ideolojik aygıtları ile dile getirilmekte ve erkek-kadın, eril-dişil kavramlarını kesin ve kuşku içermeyen bir şekilde onaylanmakta, ikili bir zıtlık biçiminde verilmektedir (1986: 1056). Cinsiyet rolü bireylerin toplumsal ilişkilere yerleştirilmesinde basit bir çerçeve çizen kavramdır. Söz konusu yerleştirme süreci rolün öğrenilmesi, toplumsallaşma ve içselleşme şeklinde gerçekleşmektedir. Bunun sonucu olarak da kadınlık rolleri ve erkeklik rolleri toplumsallaşma ile

öğretilmektedir. Bu yapı içerisinde ortaya çıkan ‘sapkınlar’ da, sadece toplumsal roller içerisinde ortaya çıkan bazı aksaklıklardır (Connell, 2016: 86).

Delphy’e göre, toplumsal cinsiyet ve cinsiyet terimleri birlikte düşünölmeye devam edilmekte; toplumsal cinsiyet içerik, cinsiyet ise boş bir kap olarak düşünölmektedir. Bu bağlamda bu kavramlara karşı içerik olarak düşünölen toplumsal cinsiyetin çeşitlenebilir ve değışebilir bir terim olduğu düşünöölür iken; kap olan cinsiyetin değışmez bir kavram olduğu savunulmaktadır. Çünkü cinsellik doğanın bir parçasıdır ve doğa değışmez (2005: 34). Keller toplumdaki, bilimsel ya da nesnel düşünöen bir kadının ‘tam bir erkek gibi düşünöüyor’ ya da akli olmayan, bilimdsı bir argümanı savunan bir erkeğin ‘tam bir kadın gibi düşünöüyor’ algısını ortaya koymaktadır. Ayrıca toplumda sert olan eril iken; yumuşak olan her daim dişildir diye de eklemektedir (2007: 103).

Firestone, cinsiyetin kadını toplumsal olarak ikincilleştiren zorunlu bir biyolojik kavrayış olduğunu ifade etse de; ‘kadın doğulmaz, olunur’ sözü ile doğumla elde edilmiş ‘cinsiyet’ ile kadına tarihsel ataerkil iktidarın üretip dayattığı ‘toplumsal cinsiyet’ kavramları arasında bir fark yaratılmasında etkili olmuştur. Bu ayırım da kadınların toplumsal olarak ikinci sınıf ve aşğı cins olarak görölmesinin nedenlerini araştıran çalışmaları kadın bedeninden, ataerkil toplumsal yapılara doğru kaymasını sağlamıştır (Köse, 2013: 42). Toplumsal cinsiyet kavramına yönelik çalışmalar bazı davranış, işlev, konum ve pratiklerin nasıl eril ve dişil olarak tanımlandığına dairdir. Örneğin aynı işi yapan kadınların erkeklerde neden daha fazla ücret aldığı; şiddetin neden çoğunlukla erkekte kadına yönelik olduğu; makine kullanımının eril olurken, ev temizlemenin neden dişil olduğu ve niye birincisinin ikincisinden daha değeri olduğu gibi sorulara cevaplar aranır (Sancar, 2013: 175).

Cinsiyetin bireyin biyolojik ve toplumsal özellikleri arasındaki ilişkilere ve bireylerin bunları nasıl kabullendiğine dair üç farklı kuramsal yaklaşım ele alınabilir: İlk olarak biyolojik cinsiyetin belirleyiciliğini kabul eden ve bunun toplum için gerekli olduğunu söyleyen ‘*biyolojik deterministler*’; ikincisi cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayırımından hareket ederek bu farkların anlamını ve nasıl inşa edildiklerini açıklayan ‘*toplumsal inşa kuramı*’; sonuncusu ise, toplumsal cinsiyet özelliklerinin

belirleyicisi olan kültürel-ideolojik ilişkiler ayrımı ya da söylemsel olan içinde dilsel ve materyal olan ayrımın ortadan kalkması gerektiğini savunan *'yapıbozumcu yaklaşım'*dir (Sancar; 2013: 180-181).

Toplumsal cinsiyete dair başka bir çalışma olan Rankin ve Aytaç, çalışmalarında toplumsal cinsiyet farklılıklarını açıklayan en önemli faktörlerden birinin şehirleşme olduğunu ortaya koymuşlardır. Şehirlerde eğitime devam etme şansına daha fazla sahip olan kız çocukları ile toplumsal cinsiyet eşitsizliği arasında ters bir orantı olduğunu dile getirmektedirler ve bu sonuçta şehirlerde kadınların daha fazla iş bulma imkanı, daha fazla okul olması ve kız çocuklarının okumaya teşvik edilmesini göstermektedirler. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini etkileyen diğer faktörlerin çocukları eriştikleri eğitim düzeyi; aile kaynakları ve yapısı; kültürel inançlar ve pratikler olduğu ortaya konmuştur (2014: 265).

Ataerkil ideoloji tarafından oluşturulan toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet eşitsizlikleri kendini pek çok yerde göstermektedir ve cinsellik de bunlardan biridir. Cinsellik toplumlar açısından her zaman önem arz eden bir konu olmuştur. Bu yüzden de cinselliğin denetimi önemli bir olgu haline gelmiştir. Fakat cinselliğin ataerkil ideolojinin kontrol etmeye çalıştığı olgulardan biri olmasından dolayı kadın ve erkek cinselliğine olan bakış açısında ayrışmalar yaşanmıştır. Cinselliğin ayrılmaz bir parçası olan beden ve bedeninin denetiminde de bu durum varlığını sürdürmüş ve kadın bedeni cinsel obje haline getirilmiş; yani nesneleştirilmiştir.

1.2.1.2. Cinsellik Bağlamında Beden ve Nesne Bedenler

Kadınların erkek toplumsal iktidarından eşitlik ve özgürleşme mücadelesi, erkek iktidarın özellikle duyumsadığı iki alan olan cinsellik ve aileyi doğrudan etkilemiştir (Ryan ve Kellner, 2010: 247-248). Ailede kadınlar üzerindeki hakimiyet kadının cinselliği üzerindeki hakimiyetle eş anlamlıdır. Bundan dolayı da feminizmin ilk aşamaları sıkça cinsel özgürleşme ile ilişkilendirilmiştir. Bu dönemde feminizmle ilişkili olarak cinselliğin sınırlarının gevşemesine yönelik bir hareket gelişmiştir. Buna bir de gey ve lezbiyen hareketlerinin de eklenmesi ile cinsel davranışların sınırları yeniden tanımlanmaya başlanmıştır (Ryan ve Kellner, 2010: 248).

Toplumsal cinsiyet ve özellikle de cinsellik toplumsal olarak kurulan mekana atfedilmiş en temel özelliklerdendir (Schick, 2000: 6). Dökmen'e göre toplumsal cinsiyet rolleri bireyin cinsel tercihlerini belirlemede etken bir faktör değildir. Başka bir deyişle bireyin biyolojik olarak kadın ya da erkek olması veya geleneksel olan ya da olmayan rolleri benimsemesi; cinsel olarak karşı cinsiyetinden ya da kendi cinsiyetinden birilerine karşı ilgi duymasına engel değildir. Ayrıca karşı cinsiyet rolünü benimsemiş bireylerin kendi cinsiyetine yöneleceği düşüncesi de doğru değildir. Başka bir ifade ile kadınsı cinsiyet rolünü benimsemiş bir erkek, erkeklere karşı ilgi duymak yani eşcinsel olmak zorunda değildir (2015: 22).

Foucault, cinsiyetin tek anlamlı ve nedensel bir şey olarak kurgulanmasına karşı; cinsiyeti köken değil sonuç olarak ele alan ters bir söylem geliştirmiştir. Bedensel hazların en önemli nedeni olarak cinsiyeti koymak yerine; açık ve karmaşık tarihsel bir söylem olan cinselliği koymayı önermiştir (Butler, 2014: 170). Mitchell de öznenin cinsellik içermeyen bir konumunun olmadığını ve cinsiyetin, cinselliğin belirleyicisi olmadığı daha geniş bir alana gönderme yaptığını ifade etmektedir (2011: 125).

Frued'a göre üreme cinsellikle yüklüdür ve üreme, cinselliğin patlayıcılığını ödipal arzulara yönlendirmenin ve bunları bastırmanın bir sonucudur. Üreme kadınlarla ilişkilendirildiği için psikanalitikte üreme, devamlı cinselliksiz bir dinamiğin ideolojisine doğru geri kaymaktadır. İdeolojide kadınlar ya cinsellikle yüklü ya da cinselliksizdir. Cinselliksiz bir anne de üremenin simgesidir (Mitchell, 2011: 134-135). Cinsellik sadece mahkum edilecek ya da hoş görülecek bir şey değil; yönetilecek, düzenlenecek ve herkesin azami sınırları içerisine sokulacak ve en yüksek verim alacak şekilde işletilecek bir şeydir. Buradan hareketle cinselliğin sadece yargılanmadığı; aynı zamanda yönetildiği de söylenebilir. Ayrıca kamu gücünün yetkisi dahilinde yer almış ve 18. yüzyılda bir polis işine dönüşmüştür. Burada söz konusu olan cinsellik polisidir; yani bir yasaklama değil, cinselliği yararlı ve genel söylemler yoluyla düzenlemektir (Foucault, 2007: 26).

Haberler açısından değerlendirildiğinde ise, içerisinde cinselliğin bulunduğu haberlerin verilişlerinin problemli olduğu görülmektedir. Örneğin, sevdiği ile

yaşamak için ailesinden ayrılan, zorla evlendirildiği için sevdiği erkekle kaçan, genç yaştaki kız ve erkek arasındaki cinsellik gibi olağan cinsellik ilişkileri, kaçma-kaçırılma, tecavüz, uygunsuz ilişki, zina olarak nitelendirilir. Diğer bir deyişle sevdiği erkekle birlikte yaşamaya giden bir kızla, köy basıp kız kaçıranların haberi aynı şekilde verilir (Schick, 2000: 260-261). Buna ek olarak kentin seçkin sınıflarına ait cinsellik dünyası ile ilgili kurulan haber diliyle kadınlara ve alt sınıfların cinselliğine ait kurulan dil birbirinden çok farklıdır. Ataerkil ideoloji tarafından istenmeyen cinsellik suç söylemi içerisinde kurulur. Böylece nerede bireysel özgürlüğün olduğu ile nerede bireye karşı işlenmiş bir suçun olduğu ve nerede toplumsal yaşamı ilgilendiren bir sorunun olduğu birbirine karışır; düzen ve cinsellik sınırları iç içe geçer. Bu da modernliği yeni kentsel mekanlarda inşa etmenin en uygun stratejisidir (Schick, 2000: 261-262).

Son olarak da Foucault'un cinsellikle ilgili tespitine değinmek gerekmektedir: Foucault cinselliğin 'saklanan' bir şey olduğu söylemine şüphe ile yaklaşır ve buna karşı da 'ya cinsellik itiraf etmek ise?' diye sorar. 'Cinselliği saklama zorunluluğu, onu itiraf etme görevinin bir başka türü ise?..' diyerek sorularına devam eder. Cinsel itirafın zorla elde edilmesini sağlayan geleneksel mekanizmanın nasıl oluşturulduğunu inceleyen Foucault, söz konusu sonuçları beş başlık altında değerlendirir: 1. *Konuşturmanın klinik bir biçimde kodlanması yoluyla*: Deşifre edilebilir gösterge ve belirtiler bütünüünün açılması yoluyla, itirafı kişinin kendisini anlatması ve incelenmesi süreçleriyle birleştirmek. 2. *Genel ve yaygın bir nedensellik boyutuyla*: Her şeyi söylemek zorunda olma ve her şeyi sorgulayabilme olguları, cinselliğin tükenmez ve çok biçimli bir nedensellik gücüne sahip olduğu ilkesiyle itirafın gerçekleştirilmesi. 3. *Cinselliğe içkin bir örtüklük ilkesi yoluyla*: İtiraf yalnızca öznenin saklamak istediğine değil; hem sorgulayan hem de sorgulananın kendi açısından katıldığı bir itiraf çalışmasıyla yavaş yavaş ortaya çıkan, kişinin kendisinden de saklı olana yönelen bir biçimdir. 4. *Yorumlama yöntemiyle*: 19. yüzyıl, itirafı bir kanıt değil; bir gösterge, cinselliği de yorumlanacak bir şey haline sokmuştur. Böyle bir bilimsel düzen çerçevesinde de itiraf usullerini işler kılma olanağı bulmuştur. 5. *İtirafın sonuçlarını tıbbileştirme yoluyla*: İtirafın elde edilişi ve sonuçları, tedaviye ilişkin işlemler biçiminde yeniden kodlanır. Bu da cinselliğin

sadece hata, günah, aşırılık ya da kuralları çiğneme çerçevesinde değil; aynı zamanda normal ve patolojik olan düzeninde yer almasını da sağlar (Foucault, 2007: 51; 54-56).

Cinselliğin kontrol altında tutulması, onun ayrılmaz bir parçası olan bedeni de kontrol altında tutmayı gerektirmektedir. Bedeni denetlemek cinselliği denetlemek anlamına gelmektedir. Cinsellikte olduğu gibi beden denetiminde de kadın ve erkek ayrışmasına gidilmektedir ve beden denetimi çoğunlukla kadın bedeninin denetimi üzerinden gerçekleşmektedir.

Kamu yararını korumak için bedeni ve onun faaliyetini bir nizama sokmanın mecburi olduğu düşünülmektedir. Çünkü örneğin bir fahişe için, bunun iradi ve serbest bir seçim olduğu vurgulanır. Fahişe istediği için fahişedir ve özgür bir toplumda kimse onun bedenini satmasına engel olamaz. Ancak aynı özgür toplumda bir nüfus cüzdanından bile mahrum bırakılır ve hüviyet muane cüzdanı verilir. Çünkü o toplumsal bakımdan olmadığı gibi hukuken de tam bir insan değildir ve onun bedeni, her türlü kötülüğün, bulaşıcı hastalığın kaynağıdır. Zaten bedenin denetlenmesi büyük ölçüde kadının bedeninin denetlenmesi anlamına gelmektedir (Berktaş, 1998: 139; 141).

Egemen güçlerin bedeni denetleme istediğine karşılık Connell farklı bir bakış açısı ortaya koymaktadır. Beden hala soğukkanlı bir taşıyıcı, sabit olmayanla ilişkisinde sabitlenen, anlam veren ama anlam kazanmayan bir şey olarak ele alınmaktadır ve bu yüzden bedenin söz dinlemez ve denetlenemez oluşu önemlidir. Ancak cinsellik doğal olanın olduğu bir şey değil; toplumsal sürecin bir parçasıdır. Buradan hareketle beden her zaman denetim altına alınır ve toplumsal pratikte dönüştürülür çıkarımı doğru olacaktır (2016: 132-133).

Beden cinsiyetin doğal gösterenidir. Cinsiyet ve beden, modern gündelik hayat içerisinde ele geçirilmez, dokunulmaz bir kutsallığa sahiptir. Buradan hareketle bedenin, modern cinsiyet kültüründe son derece önemli ve değerli olduğu düşünülebilir (Köse, 2013: 38). Ayrıca Foucault'un da söylediği gibi cinsiyet üzerine

bu kadar önemle duran batı düşüncesi ele alındığında, önemli olan tek şeyin bedenin gerçekliği ve hazların yoğunluğu olduğu düşünülebilir (akt. Köse, 2013: 38).

Rufus, ‘en iyisi insanın, hem ruhun arzusunun, hem de bedenin gereksiniminin baskısı altında olduğunda cinsel ilişkide bulunmasıdır’ diyerek beden için cinselliğin önemine vurgu yapmaktadır. Buna ek olarak cinsel ilişkiyi ‘hastalık nöbeti’ olarak tanımlamaktadır (akt. Foucault, 2007: 411). Beden ve cinsellik arasındaki göz ardı edilemez ilişkide, hemcinsine duyulan ilgi ve arzunun odağında erkek bedenin yer aldığını söylemek mümkündür. Farklı kültür, din ve estetik anlayışına göre de erkek bedenine ilişkin tutum ve yargı değişmektedir. Eski Yunan’da parlak, estetik ve atletik olan erkek bedeni; Mezopotamya’da kaslı, geniş omuzlu ve kıllı; modern zamanlarda ise kaslı, kıllı, dövme ve yapılmış bedenler yüceltilmektedir. Erkek bedeni kimi zaman kadın bedeninden daha derin ve güçlü bir etkiyle, hemcinsleri üzerinde büyük duygusal ve cinsel değişimlere neden olmaktadır (Oksačan, 2015: 37-40). Erkek bedenine duyulan ilgi ve arzu, kadına ve kadın bedenine duyulan tepki şeklinde kendini göstermektedir. Kadın bedeni sahtelik için yapılmış bir beden olarak görülmekte ve düşünsel ve bedensel olarak değersiz görülen kadın için çaba gösterilmeye gerek duyulmamaktadır (akt. Oksačan, 2015: 45).

Cinsellikle özdeşleşen beden artık bir tüketim nesnesine dönüşmüştür. Bedenin bir nesne olarak kullanılması ile ideal erkek ve kadın bedenleri yaratılmıştır. Çoğunlukla kadın bedeninin kullanılması ile oluşturulan nesne bedenler ile beden artık bir tüketim nesnesi olarak görülmektedir. 19. yüzyılda gelişen yeni iktidar söyleminin tümü cinsellik üzerine kuruludur; çünkü beden artık kullanılan bir nesneye dönüşmüştür. Hristiyanlığın salt bir nesneye dönüştürdüğü beden; etik öznenin kazandığı farkındalılıkla birlikte, ötekiler için bir varlık tarzı olarak, kişinin kendi eylemlerini gerçekleştirdiği ve ötekilerle birlikteliği aracılığıyla üretilen bir özneleşme alanına dönüşmüştür (Akgündüz, 2013: 9; 15).

Beden, tüketilen nesneler arasında diğerlerinden daha kıymetli, daha güzel ve daha eşsiz bir anlamla yüklenmiştir. Beden hem fiziksel hem de cinsel özgürleşme adı altında yeniden keşfedilmiş ve reklamda, modada, kitle kültüründeki bedenin etrafını saran sağlık, tedavi kültü, gençlik, zariflik, erillik/dişillik saplantısı, bedene

ilişkin bakımlar, rejimler, bedeni var eden arzu, bedenin günümüzde kurtuluş nesnesine dönüştüğünün ispatıdır. Beden bu ahlaki ve ideolojik işlevde artık ruhun yerini almıştır (Baudrillard, 2008: 163).

Bedenin Batı düşüncesi ve ataerkil ideoloji içerisinde konumlandırıldığı yer düzenin korunmasının ve devamının sağlanmasının bir parçası olmasıdır. Kadın bedenini çevreleyen anlamların üretilmesini ve yeniden üretilmesini etkilediği için beden ile dışıl olanın bağdaştırılması ve her ikisine duyulan korkunun ya da nefretin kesişmesi önemlidir. Beden sözcüğünün dışıl olanı çağrıştırması, ataerkil ideoloji içinde eril olanın karşıtı olarak görülen diğer tüm alanların çağrışım alanları kadar eskiye dayanır (Yanikkaya, 2009: 47). Buradan kadın bedeninin her daim cinselliği çağrıştırdığı ve bundan dolayı da beden kelimesinin her zaman kadınla özdeşleştirildiği sonucuna varılabilir. Yanikkaya, “kadın ve özellikle kadın bedeni, erkeğin bakışını yöneldiği nesne olarak konumlanır” derken de bunu kastetmektedir (2009: 47).

Gerek internet kanalları gerekse medya organları, kadın bedenini reklam, imaj, haber ve bu gibi faaliyetlerde bir ikon olarak kullanmaktadırlar. Bu da kadın bedeninin ticari bir meta olarak tüketilmesine ve sömürülmesine neden olmaktadır (Tiryaki, 2014: 218). Kadın bedeni, tüketim kültürünün güzellik ve standardize edilmiş beden anlayışında, güzelliği ön planda olan cinsel cazibeli bir gövde olarak sunulmaktadır. Böylece kadın bedeni cinsel haz ve tüketim nesnesine indirgenmektedir. Bunlara ek olarak tüketim kültüründe kadına büyük bir sorumluluk yüklendiğini söylemek de yanlış olmayacaktır. Bu da; kadının kendisini güzel bir cinsel nesne olarak sunma mecburiyetidir (Bilgin, 2015: 319; 327). Kadın bedeninin tüketimin bir parçası olmasındaki en büyük neden, tüketim toplumunun, kapitalist sistem içinde bedeni, kendisine bir şeyler satılacak bir nesne olarak görmesidir ve tüketimi arttırmak için de kadın bedeni, gazetelerde, televizyonda ve diğer basılı materyallerde ve internet sitelerinde sergilenmektedir (Tiryaki, 2014: 234).

Toplumsal cinsiyet, cinsellik, beden ve nesne beden kavramlarının ele alınmasından sonra çalışmanın odak noktaları olan FEMEN ve LGBTİ grupları

irdelenecektir. Grupların kendilerini nasıl tanımladıklarının anlaşılmasına çalışılacağı bu bölüm, uygulama kısmının daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır.

1.2.1.3. Yeni Bir Toplumsal Hareket Olarak FEMEN

FEMEN grubu kadın hakları üzerine kurulmuş bir gruptur ve ana ideolojilerinden biri feminizmdir. Bu açıdan ele alındığında, FEMEN ile ilgili detaylı bilgilere geçmeden önce feminizmden bahsetmek grubu ve eylemlerini anlamlandırabilmek adına önemlidir.

1970’lerde feminizm ile eşcinsel kurtuluş hareketlerinden esinlenen araştırma ve teorik çalışmaların kökeni sanıldığı gibi yeni değil; aksine eskiye dayanmaktadır. Bu tarihte iktidar ve eşitsizlik temaları etrafında geniş bir entelektüel alanın yeniden şekillenmesi söz konusu olmuştur ve bunun en büyük itici gücü akademikleşmiş olan teori ile radikal politika arasında yeniden bağ kurulmasıdır (Connell, 2016: 64). Feminizm kelimesinin ilk olarak 1837’de Charles Fourier adında bir Fransız düşünürün ütopyasında, bir toplumda kadınların erkeklerle eşit hak ve özgürlüklere sahip olmasını savunmak için kullanıldığı iddia edilir (akt. Yazıcı, 2016: 67). İlk sözlük anlamı ise 1895’de Oxford İngilizce Sözlüğü’nde; cinsiyetlerin eşitliği, kadınların siyasi, sosyal ve ekonomik haklarının sağlanması ve bununla ilgili verilen mücadele olarak geçmektedir (Yazıcı, 2016: 67).

Feminizm ilk olarak 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılın başlarında ortaya çıkmaya başlamıştır ve bu süreç feminizmin birinci dalgası olarak adlandırılmaktadır. Bu harekete damgasını vuran kadınların oy hakkı mücadelesidir. Mary Wollstonecraft’ın 1791 yılında “Kadın Haklarının Gerekçelenirilmesi” adıyla yayımladığı kitabı ilk feminist metinlerden sayılmaktadır. 70’lerin feminizmi sadece eşitlik talebine değil, bu eşitliğin olanaksızlığına da dayanır. Bu dönemin feminizminin ayırt edici özelliği, ‘biyoloji kaderdir’ anlayışına meydan okuyan, erkeklere kadınlar adına konuşma hakkını vermeyen, erkeklerin olmadığı bağımsız kadın grupları anlayışı ve ‘özel olan politiktir’ önermesidir (Saygılıgil, 2016: 13-15). Bu ilk dönemde kadın ezilmişliğinin farkına varma ve bu ezilmişliğe karşı erkeklerle

eşit hak ve özgürlüklere sahip olmak için mücadele etmişlerdir (Akca ve Tönel, 2011: 15).

Birinci dalga olarak feminist hareketinin esas amacı erkeklerle aynı haklara sahip olmaktır. En belirleyici ilkeleri, erkeklerle aralarında hiçbir farkın olmadığı ve dolayısıyla da aynı hak ve politikalara sahip olmaları gerektiğiydi. Bu feministler kadınların pozitif ve sosyal bilimlere dahil, her alandaki başarılarının erkeklerinkilerle beraber, insan cinsinin tarihinin parçası olduğunun anlaşılmasını istiyorlardı (Durudoğan, 2014: 63).

1950 ve 60'lı yıllarda feminist hareket yeni bir ivme kazanmış ve feminizm akademik ortama taşınmıştır. İkinci dalga feminizm olarak adlandırılan bu süreçte modernizmin kadın tanımına karşı çıkılarak kadınlığın doğası tartışılmıştır. Simone de Beauvoir'ın 1963 yılında yayımladığı İkinci Cins kitabı bu dalganın başlangıcı olarak görülür. Beauvoir 'Kadın nedir?' sorusunu sorarak kadının neden ikinci cins olduğunu açıklamak istemiştir. Beauvoir ile birlikte kadınlar bu soruya ilk kez erkekler tarafından yapılan tanımlamalar haricinde cevap bulmak için uğraşmışlardır (Akca ve Tönel, 2011: 15-16). İkinci Cins'te kadın erkeğin 'öteki'si olarak tanımlanmış ve bu kitapla çağdaş feminist teoremin en önemli temellerinden biri atılmıştır (Berktaş, 2014: 27).

İkinci dalga feministler kadının yeri evidir ve kadının zamanını ev işlerine ayırması gerektiği ile ilgili hakim görüşe karşı çıkmışlardır. Birinci ve ikinci kuşak feministler arasındaki en önemli farklardan biri; farklılığı eşitlemek için uğraşan birinci dalga feministlerin aksine; ikinci dalga feministler farklılık fikrini esas alıp kadın olma halinin değerini ön plana çıkarmayı hedeflemişlerdir (Durudoğan, 2014: 64).

1990'lı yıllarla birlikte feminist hareketlerde değişim yaşanmıştır. Bu dönem kimliklerin farklılık eksenini üzerinden yeniden tanımlandığı post-modern bir dönem olmuştur. Bu dönemi ikinci dalgadan ayıran, farklılıkların temsili kimlikler üzerinden tartışılması olmuştur. İkinci dalga feminizm evrensel ve mutlak bir eşitlik talebi ile modernist söylemle örtüşürken; üçüncü dalga feminizm farklılıkların dile

getirilmesine vurgu yapmaktadır. Kadın olmak hem bir cinsiyet rolü hem de bir kimlik olarak tanımlanmaktadır ve erkek kimliğinden farklı olarak iktidar nosyonundan uzaktır. Dolayısıyla da farklı kimlikler rahatlıkla barınabilmektedir (Akca ve Tönel, 2011: 17). Üçüncü dalga feminizmde kadının bedenselliği akıl ile aşarak değil bedenselliğin özne konumuna gelmesinin imkanını araştıran feminist düşünceler önemli rol oynamıştır. Bu dalgada beden odak noktasıdır. Kadının bir cinsiyet olarak bile görülmediği, sadece erkek cinsiyetinin ve cinselliğinin fallus merkezli sembollerle kültürde öne çıktığı bir dünyada kadının da cinsiyetinin var olduğunu göstermek için mücadele verilmektedir (Yazıcı, 2016: 73-74). Feminizmin tarihini üç dalga şeklinde sınıflandırmanın günümüzdeki feminist tartışmaları üstüne yoğunlaştığı konuları yansıtmakta yetersiz kaldığını söyleyen Durudoğan; öte yandan bu dalgaların feminizmin hangi evrelerden geçtiğini anlamak açısından önemli olduğunu ifade etmektedir (2014: 63).

Feminizmin tarihsel gelişiminden kısaca bahsettikten sonra feminizmin ne olduğu konusuna odaklanmak gerekmektedir. Feminizm kadınların toplumdaki yerini sorgulayan ve kadınların, erkekler tarafından denetim altına alındıklarını ifade eden felsefi, politik ve etik akımların tümüdür. Feminizm, kadınların toplumdaki ikincil konumlarının farkına vararak, bu durumun doğal ya da kadının biyolojik yapısının bir sonucu olmadığını ifade etmekte ve kadınların toplumdaki konumlarının iyileştirilmesi ve toplumsal eşitliğin sağlanabilmesi için eylem ve politikalar üretmektedir (Akca ve Tönel, 2011: 14-15). Feminist eleştirinin temel temalarından biri egemen anlayışı değiştirme çabasıdır; yani kadınlığa ve erkekliğe dair sınıflandırmanın yapılanması ve sınırları üzerine odaklanmasıdır. Söz konusu bu sınıflandırmalar, karmaşık kamusal ve özel kavramların inşası ile bağlantılı kılınmıştır (Davidoff, 2012: 189). Kamusal ve özel ayrımının günlük kullanımı çok fazla karışıklığa neden olmuştur. Feministler ilk kez bu ayrıma eğildiklerinde, kamusal ve özel boyuta çok iyi uyan, görünürde evrensel kapsamda bir asimetrisinin mevcut olduğunu gördüler. Fakat bu durum egemen ideoloji tarafından dolaylı olarak kadınların güçsüzlüğünü açıklamak için kullanıldı (akt. Davidoff, 2012: 190). Yani kadınların kamusal hayata göre olmadığı, kamusal hayatın ve dolayısıyla iş hayatının erkeklere göre olduğu; buna karşılık da özel hayatın yani ev hayatının ise kadına en

uygun yer olduğu yıllarca savunuldu ve hala savunulmaktadır. Feminist eleştiri de bu durumu değiştirmek için çabalamaktadır.

Feminist siyasetin belirleyici özelliği modern endüstrileşmiş toplumlarda erkek egemenliğinin kendini nasıl sürdürdüğü ve kadınlara bu egemenliği nasıl kabul ettirdiğini sorgulayan eleştirel yaklaşımlardır. Bu konuda çok fazla görüş ve yaklaşım vardır. Fakat söz konusu tartişmaların belli noktalara odaklandığı söylenebilir. Örneğin kadın emeğinin ev içinde karşılığı ödenmeyen bir emek türü oluşu ve kadınların yaptığı bu işlerin toplum tarafından neden önemsiz ve değersiz kabul edildiği bu tartişmaların önemli bir boyutudur. Buna ek olarak kadın cinselliğinin denetlenmesi, bekaret, annelik, namus gibi cinsel ahlak kurallarında erkeklerin yararının ön plana alınması tartişmanın bir başka boyutunu oluşturmaktadır. Dahası modern toplumların kamusal yaşamında kadınların neden ikincil, ayrımcı ve hatta dışlayıcı bir konumda oldukları, neden eşit katılım ve temsil olanağı elde edemedikleri, kamusal yaşamın neden erkek denetiminde olduğu tartişmaların başka bir boyutudur (Sancar, 2014: 35).

Butler'e göre kadınların dil ve siyaset içinde nasıl daha fazla temsil edilebileceklerini sorgulamak yeterli değildir. Feminist eleştiri 'kadınlar' kategorisinin, feminizmin öznesinin, onu kurtuluşa götüreceği varsayılan iktidar yapılarının kendileri tarafından nasıl üretilip kısıtlandığını da kavramak zorundadır (2014: 45). Bertkay'a göre de, kadınlara dayatılan sınırları aşıp ufku genişletmek, kadınların birbirlerine el uzatması, sorunları paylaşmak ve çözümleri tartişmak bir zorunluluktur ve bunlardan da önemli olan şey, var olan söz konusu durumu değiştirmenin yolu, önce onun bilincine varmaktan geçiyor ve feminizm kadınlara bu bilinci sağladığı için çok önemlidir (1998: 111).

Akademik çalışmalar açısından bakıldığında ise, feminizmin akademi dünyasındaki ilk etkilerinden biri cinsiyet rolü ve cinsiyet farklılıkları araştırmalarının sayısını büyük ölçüde arttırması olmuştur. 1969'da makalelerin yüzde beşi cinsiyet rolü üzerine iken; 78 yılında bu rakam yüzde ona ulaşmıştır (Connell, 2016: 65). Feminist hareket ve kuram 1960'lı yıllardan bu yana sosyal bilimlerde dönüştürücü etkiler yaratmıştır. Üç temel feminist epistemolojik yaklaşım

bulunmaktadır: Feminist ampirizm, feminist duruş noktası epistemolojisi ve postmodern feminizm araştırmalar. Söz konusu yaklaşımlar tarihsel bir evrim arasındaki farkı değil, birbirine paralel gelişen ve diyalog halindeki farklı pozisyonları ifade etmektedir (Öztan, 2016: 273). Feminist araştırmacılar da bir takım ortak özellikler bulunmaktadır: Feminist bir bakış açısının kabulü ile toplumsal cinsiyet ilişkilerine odaklanmak, gündelik yaşam ve kişisel deneyimlerin önemi, araştırmacı-araştırılan ilişkisinde hiyerarşiye karşı duruş ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinde eşitlikçi değişimleri hedefleyen eyleme dönük bir araştırma stratejisidir (Öztan, 2016: 278-285).

Son olarak Butler feminizme farklı bir bakış açısı ortaya koymuş ve bunun bizzat iktidarın kendisi tarafından üretilen bir şey olduğunu söylemiştir. Butler'e göre:

“İktidarın siyasi kavramaları siyasi yaşamı tümüyle olumsuz açıdan düzenler; başka bir deyişle kısıtlamayla, yasakla, düzenlemeyle, denetimle, hatta bu siyasi yapıyla arasındaki ilişkiyi olumsuz ve geri çekilebilir bir seçim edimiyle kurmuş olan bireylerin ‘korunması’yla. Oysa böyle yapılar tarafından düzenlenen özneler, tam da onların tabi olmaları nedeniyle bu yapıların gereklerine uygun şekilde biçimlendirilir, tanımlanır ve yeniden üretilirler. Bu analiz doğruysa eğer, kadınların feminizmin ‘öznesi’ olarak temsil eden dil ve politikanın söylemsel ürünü ve sonucudur. Dolayısıyla feminist özne, kurtuluşunu kolaylaştıracağı düşünülen siyasi sistemin ta kendisi tarafından söylemsel olarak kurulmuştur. Bu sistemin farklılığa dayalı bir tahakküm ekseninde toplumsal cinsiyetli özneler veya eril olduğu varsayılan özneler ürettiği kanıtlandığı takdirde, tüm bunlar siyasi bir sorun haline gelir. Durum buyken ‘kadınlar’ın kurtuluşu için eleştirmeksizin böyle bir sisteme başvurmak düpedüz kendi kendini baltalamak olacaktır” (2014: 44-45).

Feminizmin ne olduğuna ve tarihsel sürecine kısaca değindikten sonra feminist bir grup olan ve daha öncede belirtildiği üzere kadın haklarını savunmak için kurulmuş bir grup olan FEMEN grubundan bahsedilecektir.

FEMEN

FEMEN OFFICIAL BLOG

10 Nisan 2008 tarihinde kurulan FEMEN grubunun kurucusu Anna Hutsol, lideri ise İnna Shevchenko'dur. FEMEN ile ilgili bilgileri web sitelerindeki 'Bizi Tanıyın' bölümünden elde etmek daha doğru olacaktır. Burada yazan bilgilere kısaca değinmek gerekirse:

“Bedendi ilk başta var olan, kadın bedeni hissetmenin hazzıydı bütün özgürlüğü ve hafifliğiyle. Sonra adaletsizlik var oldu. Öylesine keskindi ki kadın bedeninde hissedildi. Sırasıyla önce bedeni hareketsiz kıldı, sonra bütün hareketlerine set çekti kadının ve böylece kadın kendini, kendi bedeninde tutsak buldu. İşte bu yüzden bütün bedenini harekete geçir, adaletsizliğe karşı koy, ataerkilliğe ve aşağılanmaya karşı her hücrenle mücadele et. Bütün dünyaya anlat: Tanrımız kadındır!”

Misyonumuz karşı çıkmak, Silahımız çıplak göğüsler ve bu yüzden FEMEN doğdu ve sextremism doğdu.

FEMEN sloganlarla boyanmış ve çiçeklerle taçlanmış, cesur, üstsüz kadın eylemcilerin olduğu uluslararası bir kadın hareketidir...

FEMEN'in ideolojisi; sextremism, ateizm ve feminizmdir.

Sextremism, FEMEN tarafından geliştirilen kadın feminist aktivizmin yeni bir şeklidir. Sextremism ataerkillik, karşı isyan ve integral denklemlerin uygulamaları ile siyasi doğrudan eylem olaylarıyla somutlaşan kadın cinselliğidir...

FEMEN'in amacı ataerkillik üzerinde tam bir zafer elde etmektir” (femen.org).

FEMEN grubu 2012 yılında kadınlar günü eylemi için Türkiye'ye geldi ve liderleri İna Shevchenko 07.03.2012 tarihinde CNNTÜRK kanalında, 5N 1K'da Cüneyt Özdemir ile bir röportaj gerçekleştirdi. Bu röportaja yer vermek grubu tanımak ve eylemlerini anlamak açısından faydalı olacaktır.

Cüneyt Özdemir: FEMEN grubu yarın İstanbul'da bir eylem yapacak. Sizden bir ricam olacak. Lütfen eylem yapmayın, canlı yayındayız. Sizin eylemlerinizi biliyorum. Çok zor durumda kalabilirim, lütfen. Siz FEMEN grup üyesisiniz. Şimdi ilginç bir durum var. Kadınlara yönelik cinsel tacizi ya da şiddeti protesto ediyorsunuz. Ama bunu yaparken de soyunuyorsunuz. Bu bir çelişki mi? Niye yapıyorsunuz? Hiç bilmeyenler için anlatır mısınız, siz kimsiniz?

İna Shevchenko: Şimdi aslında bir tezatlık yok burada. Çünkü bizim vücudumuz, bizim silahımız ve kadınların da tek amacı var, tek silahı var sorunlara dikkat çekmek için. Çünkü bunu yaptığımızda ancak o zaman kadınların böyle bir sorunu var diye dikkat çekebiliyoruz sorunlarımıza ve çıplak kadınlar, yani kadının çıplaklığı çok büyük bir silah aslında ve hangi ellerde olduğuna bağlı. Evet, erkeğin elindeyse o zaman kötü ve tehlikeli bir silah olabiliyor. Kadını köle haline getirebiliyor. Ama eğer kadının elindeyse bu silah, o zaman bu silahı kullanarak haklarımız için mücadele verebiliriz. Dolayısıyla biz bedenimizi geri almış alıyoruz,

silahımızı geri almış ve tekrar kadına teslim etmiş oluyoruz. Bu silahımızı da bu mücadelede haklarımız için, kadın hakları için kullanıyoruz. Bu gösterileri biz dünya çapında yapıyoruz aslında. Ve bugün daha fazla sayıda kadın bize destek veriyor. Dünyada pek çok şubemiz var, destekçimiz, yandaşlarımız var. Yakın zamanda Türkiye’de de destekçilerimizin hatta bir şubemizin olmasını bekliyoruz.

Cüneyt Özdemir: O biraz zor, söyleyeyim ben. Size Türkiye’de çıplak eylemci bulmak... Pek emin değilim ama... Sanırım yarın bir eylem yapacaksınız. Şimdi bazı haber sitelerine bakıyorum. Deniliyor ki FEMEN grubu bir eylem yapacak yarın ve muhtemelen sınır dışı edilecek. Akşam da dönecekler diye. Şimdi bu kesin olacak gibi bakılıyor. Yarın ne eylemi yapacaksınız ve neden yapacaksınız?

İnna Shevchenko: Öncelikle şunu söylemek istiyorum. FEMEN’i Türkiye’de örgütlemek zor olur diyorsunuz ama Ukrayna gibi hatta Avrupa ülkelerinde olduğu gibi kadınların, kadın haklarının ne olduğunu açıklamak, anlatmak zor. 3 yıl önce bile ayrımcılığın ne olduğunu kendim anlayamamıştım. Kendimi fark edememiştim. Yani kadın hakları nedir bilmiyordum. Şimdi biliyorum ve şimdi her kadına da ayrımcılığın, kadın haklarının ne olduğunu anlatmak istiyorum. Ve protestolarımızda bunu yapıyoruz. Yani kadınlara bu mücadeleyi nasıl gerçekleştirebileceğimizi ve ihtiyaç duyduğumuz her şeye nasıl erişebiliriz, bunu öğretiyoruz. Türkiye’ye gelince de hiçbir şeyden korkmuyoruz tabi ki. Türk polisinden de korkmuyoruz. Yani şimdiye kadar çok farklı şeylerle karşılaştık. Mesela Minsk’te yani Belarus’da ormana götürmüşlerdi bizi. Ve protesto yaptığımız için hakikaten çılgınca şeyler yapıldığı da olmuştu. (Alexsender) Cukaşentol karşıtı bir gösteriydi bu. Dolayısıyla şunu söyleyebilirim yani hiçbir şeyden korkmuyoruz. Sadece elimizden geleni yapıyoruz. Akıllı insanlar, zeki insanlar bizim yaptıklarımızdan heyecan duyuyor. Aptal insanlar ise bizim gösterilerimizi eleştiriyor ve diktatörler bizim yaptıklarımızdan korkuyorlar. Çünkü çok sonuç elde ettik. Çok fazla sayıda destekçimiz var. Elbette bunun tamamen hayalden ibaret olduğunu, rüyada olduğumu söyleyebilirsiniz. Ama Türkiye gibi bir ülkeyi de sallayabilir. Buradan da destekçi bulabiliriz. Yani polis ya da başka biri saldırabilir. Bunun hiç bir önemi yok. Her

şeye hazırlıklıyız. Ve tüm dünyada bir kadın devrimi gerçekleştirebileceğimizi düşünüyoruz.

Cüneyt Özdemir: Yarın Türk polisini çok zor bir sınav bekliyor diyebiliriz. FEMEN ekibinin yapacağı eylemi tahmin ediyoruz. Siz de bir Türk polisi ile böylece tanışmış olacaksınız. Eminim çok kibar davranacaklardır size. Bu arada bazı izleyicilerimiz “Ya niye eylem yapmasına izin vermiyorsunuz? Bırakın eylem yapsın stüdyonuzda” diyorlar. Bırakın böyle bir şeyi, ben bunun çevrilmesinden bile rahatsızım. Saçınızda bir sürü çiçeklerle geldiniz. Her yere mi böyle gidiyorsunuz yoksa buraya geldiğiniz için mi ya da kıyafetinizin bir aksesuarı veya eylemin bir parçası mı?

İnna Shevchenko: Bu aslında benim hayatımın bir parçası diyebilirim. Yaptığımız işin FEMEN olarak bu hareketin bir parçası. Çünkü aktivistler olarak biz hep bu çiçekleri takıyoruz. Bu bir anlamda bir sembol. Yani Ukrayna ulusal kostümümüzün bir parçası, sembolü. Şöyle diyor; geleceğe olumlu bakıyoruz, umutla bakıyoruz, yakın zamanda hayatımız tıpkı bu çiçekler gibi çok güzel olacak mesajını vermeye çalışıyoruz.

Cüneyt Özdemir: Peki bir şey soracağım. Siz Ukrayna’da buz gibi bir havada eylem yapıyorsunuz. Bakıyorum en son Davos’ta karların içerisinde eylem yaptınız. Yahu üşümüyor musunuz? Yani gerçekten sizinki de kolay iş değil.

İnna Shevchenko: Aslında çok da zor değil. Bazen -15, -20 derecede yapıyoruz. Ve protestolarda bizim misyonumuz dünyaya şunu göstermek; artık sıradan insanların devrim yapabileceğini göstermek ve ne zaman bir protesto yapsak bunu biz küçük bir devrim olarak görüyoruz. Yani hiçbir şey bizi rahatsız etmez. Sıcaklığı, soğukluğu ya da polis vurduğunda acıyı hissetmeyiz. Ne zaman bir protesto gerçekleştirmek ihtiyacımız olmayan her şeyi bırakıyoruz... Dünyaya şunu gösteriyoruz: Yalnızım, çıplığım ama yine de zafer kazanabilirim.

Cüneyt Özdemir: Siz ne iş yapıyorsunuz, yani arkadaşlarınız? Profesyonel olarak mı bu işi yapıyorsunuz? Hayatınızı nasıl kazanıyorsunuz?

İnna Shevchenko: Bu benim normal yaşamım. Yani yirmi dört saat boyunca FEMEN aktivisti olarak görev yapıyorum... 3 yıl önce gazeteciydim... Hükümette basın sözcülüğünde çalışıyordum. Ama FEMEN'e katıldığım için işimi kaybettim... Eğer bir kadın aktivisti olarak görev yapıyorsanız hükümette çalışamazsınız dediler...

Cüneyt Özdemir: Siz Türkiye'ye yönelik eylemler yaptınız diye biliyorum Ukrayna'da. Özellikle Türkiye'de Ukraynalı kadınların algısına yönelik. Her Ukraynalı hayat kadını değildir gibi eylemler oldu. Türkiye ile ilgili neydi o eylem? Buraya gelmeden önce Türkiye ile ilgili algınız neydi? Şimdi ne?

İnna Shevchenko: Öncelikle Türkiye karşıtı bir eylem gerçekleştiriyoruz. Türkiye'yi çok seviyoruz. Dolayısıyla eylemlerimiz Türkiye karşıtı değil. Ukrayna'da Türk halkına bir mesaj vermek amacıyla eylem gerçekleştirmiştik. Burada da benzer bir şey yapmayı planlıyoruz. İki mesajımız var. Bir tanesi kadınlar, bir tanesi de Türk erkekleri için. Ve Türk erkeklerine şu mesajı vermeye çalışıyoruz. Ukrayna'yı seks turizmi olarak görüyorlar. Biz de protestolarda eylemlerimizde diyoruz ki biz fahişe değiliz. Ukraynalılar fahişe değil. Ukrayna bir genelev değil...

Cüneyt Özdemir: Ukrayna'da çok fazla seks turizmi oluyor mu Türkiye'den?

İnna Shevchenko: 3 yıl önce istatistik açıdan bakıldığında Türk erkekleri ilk sırada yer alıyordu... Mesela sokakta bile dolaştığınızda yüzlerce Türk erkeği var Ukraynalı kızlarla vakit geçirmek isteyen... Gece kulüplerinde mesela "kokteyl ısmarlarım, geceyi benimle geçirir misin?" diyorlar. Hakikaten bu açıdan bakıldığında korkunç. Ukrayna'nın sadece genelevinden ibaret olmadığını göstermek istiyoruz...

Cüneyt Özdemir: Evet sevgili seyirciler, İnna aslında çok önemli şeyler söylüyor. Özetle aç olabiliriz, yoksul olabiliriz, eğitim az olabilir. Ama bütün Ukraynalı kadınların hayat kadını olmak istediği ya da olduğu anlamına gelmiyor diyor... İnanın anlattıkları çok önemli. Ciddi bir insan hakları ihlalinin ve kadın haklarına yönelik ihlallerden bahsediyor. Sanırım yarın da Türkiye'de bunu vurgulamak için eylem yapacaksınız.

İnna Shevchenko: ... Buraya aslında kadınlara ilişkin, yani Müslüman kadınların içinde yaşadıkları acıyı desteklemek için geldik. Yarın kadınlar günü ve bunu protesto ile kutlayacağız... Müslüman bir ülkede yaşayan kadınlarla birlikte aile şiddeti ve genel olarak şiddeti protesto edeceğiz. Kamuya açık bir yerde olacak ama nerde ne zaman olacağı hakkında bilgi veremiyorum...

Cüneyt Özdemir: Yarın ne yapacaksınız diyeyim ama göstermeyin. Hangi protestoları hazırladınız? ... Eylemlerinizi ne oluyor? ... Göstermeyin ama eylemi anlatın sadece.

İnna Shevchenko: Korkmayın bu kadar. Korkmayın kadınların yaptığı gösterilerden.

Cüneyt Özdemir: Burada olmasak hiç korkmam da canlı yayında olunca hafif korkuyor insan. Yoksa yani ben niye korkayım sizden. Severe desteklerim yani.

İnna Shevchenko: ... Yarın hep birlikte göreceğiz... Yarın bu gösteride Müslüman kadının alın yazısını, kaderini göstereceğiz...

Cüneyt Özdemir: Aman Allah'ım gözümde canlandırmamak istiyorum... Başınıza gelen ilginç şeyler oluyor mu? Olumlu olumsuz tepkiler...

İnna Shevchenko: ... Kendi fikirlerini görüşlerini açıklamak, anlatmak isteyen kadınlara sesleniyoruz. Yani aslında bir demokrasi sınavı gibi bir şey. Kadınların, FEMEN aktivistlerinin tutuklandığını gördüğünüzde o zaman çok fazla soru oluyor. Dolayısıyla Türkiye'nin ne yapacağını yarın göreceğiz.

Cüneyt Özdemir: Başınıza gelen ilginç şeyler oluyor mu, onu sormuştum.

İnna Shevchenko: Evet... Avrupa'da gözaltına alınmıyoruz mesela. Yani haklarımızı orada savunabiliyoruz. Ama bu gösteriyi Ukrayna'da yapma hakkımız yok. Çünkü hep gözaltına alınmakla sonuçlanıyor. En ilginç Minsk'teki... Diktatörler, diktatörlüğü protesto eden çıplak kadınlardan korkuyorlar.

Cüneyt Özdemir: Çok teşekkür ederim...

Röportaj Boyunca Cüneyt Özdemir'in alaycı bir ifade ile konuşması, röportaj sırasında "aslında" önemli şeyler söylüyor diyerek söylediklerini önemsizleştirilmesi ve sürekli üzerini çıkarmaması konusunda telkinlerde bulunması, buna ek olarak da "korkmuyorum, canlı yayındayız diye böyle diyorum yoksa severek desteklerim" şeklinde söylemlerde bulunması egemen ideolojinin taşıyıcısı olan medyanın ve ataerkil düzendeki erkeklerin her ne kadar kadın haklarını savunuyormuş gibi gözükseler de asla böyle bir şeyi özümseyemeyecekleri, yine ataerkil ideolojiye uygun ve eril bir dille söylemlerini ortaya koyacakları yukarıdaki örnekte olduğu gibi görülmektedir.

1.2.1.4. Yeni Bir Toplumsal Hareket Olarak LGBTİ

LGBTİ ilk olarak gey hareketleri ile ortaya çıkmış, sonrasında bünyesine lezbiyenleri alarak GL olmuş, sonraki yıllarda biseksüeller, transseksüeller ile travestileri de alarak LBTTT olmuştur. Daha sonra da genişlemeye devam ederek trans bireyleri T başlığında toplamış ve interseksüelleri de bünyesine dahil ederek LGBTİ olmuştur. Son olarak da sorgulama anlamına gelen questioning ya da queer olarak da geçen Q harfini de bünyesine eklemiş ve LGBTİQ olmuştur. Ancak Türk televizyonları örneklem olarak alındığından hem bu kanallarda hem de Türkiye'deki sitesinde hala LGBTİ olarak geçtiğinden dolayı çalışmada söz konusu oluşumun adı LGBTİ olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda, son yıllarda eklenen Q yani queer gibi LGBTİ oluşumu da sürekli gelişmekte ve değişmektedir. Bu bağlamda, sürekli değişime açık olan queer kavramı ve söz konusu grup için bir tanımlama yapmak mümkün değildir. Queer, esasında egemen ideolojinin "normal" olarak kabul etmediği bütün cinsellikleri içerisinde barındırdığından sadece eşcinseller için kullanılan bir kavram olmamakla birlikte, aynı zamanda söz konusu oluşumun benimsediği bir kuramdır da. Bu yüzden, LGBTİ'den bahsetmeden önce queerden bahsetmek faydalı olacaktır.

Platon iki temel bölünmeye dikkat çekmektedir: Birincisi mantıksal doğa ile fiziksel doğa arasındaki ayrım iken; diğeri eşcinsel Heros ile heteroseksüel Eros arasındaki ayrımdır (Kellner, 2007: 48). Tüm dünyadaki kültür ve toplumsal yapılanma ataerkil ve homofobik değerler üzerine inşa edilmektedir. Tüm dünyadaki

toplumsal cinsiyet rolleri yani kadınlık ve erkeklik rolleri toplumun beklentileri üzerinden şekillenmektedir: İyi bir eş, fedakar anne ya da ailesini geçindiren ve namusundan sorumlu olan baba figürü gibi. Toplumsal cinsiyet rollerinin eşcinselleri olduğu kadar heteroseksüelleri de kısıtladığı söylenebilir. Bu yüzden de 1994 yılından bu yana yayınlanan LGBTİ'nin yayın organı Kaos GL dergisinin sloganı yıllarca “Eşcinsellerin özgürlüğü heteroseksüelleri de özgürleştirecektir” olmuştur (Öz, 2009: 80).

Eşcinsel terimi ilk kez 1869'da İsveçli bir doktor tarafından önerilmiş ve ünlü seksolog Havelock Ellis tarafından benimsenmiştir. 1890 sonrası yaygınlaşmaya başlayan terim patolojikleştirici (hastalıklı) tıbbi bir söylem içerisinde kullanılmıştır. 1960-70'lerde bu kullanımdan uzaklaşmak için gey ve lezbiyen terimleri kullanılmaya başlanmıştır. Gey kurtuluş hareketleri çerçevesinde eşcinsel kimlik sorgulanmaya başlanmış ve yeni bir kimlik oluşumu olarak öne çıkmaya başlamıştır. 90'lardan itibaren ise bu kavramların yerini queer almış ve önemli bir söylemsel dönüşüm geçirmiştir (Özkazanç, 2015: 93). Pek çok eşcinselin queer terimini benimsemelerindeki en önemli nedenlerden biri de kendilerini hem heteroseksüellerden hem de “gey toplulukları”ndan ayırmaktır (Grosz, 2011: 23). Çünkü queer terimi sadece geyleri değil, aynı zamanda “normal” olmayan tüm cinsellikleri içine almaktadır.

Queer kelimesi Türkçe'de garip, tuhaf ve ibne gibi anlamlara karşılık gelmektedir ve ilk olarak eşcinselleri aşağılamak için homofobik bir bakış açısı ile kullanılmıştır. LGBTİ bireylerinin bu söylemi benimsemesi ise 1990'lı yıllarda, New York Onur Yürüyüşü'nde kendine Queer Nation adını veren bir grubun, ‘Queerler Bunu Okusun!’ başlıklı bir bildiriye dağıtmaları ile başlamıştır. Aynı yıl California Üniversitesi'nde Theresa de Lauretis'in düzenlediği konferansa ‘queer teori’ adını vermesi ve queer teorisinin temeli olarak kabul edilen Judith Butler'ın Cinsiyet Belası ile Eve K. Sedgwick'in Epistemology of Closet kitabı ile queer teori akademiye girmiştir (akt. Özküraplı, 2016: 219). Başlangıçta geyleri aşağılamak için kullanılmaya başlanan queer sözcüğü sonrasında eşcinselleri anlatan bir kuram; Nazi Almanyası'nda toplama kamplarındaki geyleri işaretlemek için kullanılan bir sembol

olan pembe üçgen de simgeleri olmuştur (Yıldız, 2011: 399). Queerin üç farklı kullanımı söz konusudur: LGBTTİ (lezbiyen, gey, biseksüel, travesti, transseksüel ve interseksüel) bireyler için kullanılan bir tür kısaltma; önceki kullanımından farklı olarak yeni bir kimliğin adı; sadece gey ve lezbiyen kimliklerine değil, genel olarak tüm kimlik kuruluşlarına dair radikal bir sorgulamanın adıdır (Özkazanç, 2015: 93-94).

Butler toplumsal cinsiyet ve doğal cinsiyet ayrımı yapmadan, toplumu kalıp yargılardan kurtaracak mücadelenin sadece kadın odaklı feminizm ile değil, bütün farklı cinsel yönelim ve cinsel kimlik sahibi insanların da var olduğunu göz önüne alan queer kuramla mümkün olduğunu düşünür (Yazıcı, 2016: 75). Queer kuram cinsiyetin sabit olmadığına ve söz konusu kavramın koşullara göre şekillendiğine dikkat çeker ve topluma yayılmış olan heteroseksüel mantığı yıkmamanın yollarını arar (Öztürk, 2011: 5). Bu açıdan yaklaşıldığında queeri sınırlamak ve sabitlenmesini beklemek doğru bir tutum olmayacaktır. Çünkü anlam karşılığı tuhaf pratikler olan queer kavramı heteroseksüelleri de diğer bir deyişle; çokeşlilik, grup seks, sado-mazoşizm, çeşitli fetişizmler, nemfomanı, para karşılığı seks, porno bağımlılığı ya da cinsel sapkınlık olarak anılan başka pratikleri de kapsamaktadır. Bunların ortak noktası hepsinin rızaya dayalı olmasıdır (Özkazanç, 2015: 110).

Queer kuram eşcinselliği dışlamamakla beraber salt eşcinselliğe de bağlı kalmamaktadır. Eşcinsel ya da biseksüellerin özgürlüklerini önemseyen queer kuram aynı zamanda söz konusu tanım ve nitelemelerin toplumsal cinsiyeti bölüp parçalayan, sınıflandıran ve de birilerini ötekileştiren grupları standartlaştırdığını iddia etmektedir. Ayrıca queer kuram sadece cinsellikle de ilgilenmemekte ve örneğin eşcinsel ama ırkçı olan kişileri de reddetmektedir (Arıkan, 2011: 275). Butler Homofobi Karşıtı Buluşma Etkinlikleri'nde queerin salt bir kimlik ideolojisi olduğu fikrinin ötesine geçmek gerektiğini, esasında siyasi hedefleri olan, dinamik ve farklılaşmış bir hareket olduğunu söyleyerek de bunu desteklemektedir. Yani queer, homofobi, kadın düşmanlığı ve ırkçılıkla da savaşmakta ve her türlü nefrete karşı verilen mücadeleyi ifade etmektedir (Durudoğan, 2011: 87-88).

Özküralpli'ye göre queer teori, eşcinsel hareket merkezli ortaya çıkmıştır, fakat onunla tamamen aynı değildir. Başka bir ifade ile her iki hareket de heteroseksüelliğin doğal ve toplumsal bir norm olarak kabul edilmesine karşı bir mücadele vermektedirler; ancak queer teoriyi eşcinsel hareketlerden ayıran nokta, queerin 'normalleşme karşıtlığı' üzerine kurulu olan yapısıdır. Bu kapsamda normal olan; anormal olmayan, sapkın olmayan ve kabul edilebilir olan olarak görülmektedir (2016: 214).

Eşcinsel hareketler ile yürütülen kimlik politikaları farklılığa değil benzerliğe vurgu yapar. Başka bir deyişle heteroseksüeller ile benzerlikleri üzerinden yapılan karşılaştırmalar eşcinsel özneleri sabitlemektedir. Bu durum da özcü ve normalleştiricidir. Bu duruma cinsel tercih yerine cinsel yönelimin kullanılması örnek olarak gösterilebilir. Tercih kelimesi, cinsel arzunun nesnelerinin değişebilir olduğunu gösterir ve bu yüzden eşcinsel hareketler tarafından kullanılmak istenmez. Oysaki eşcinsellik kişinin iradesinden bağımsız, değiştirilemez ve doğuştan gelir (Özküralpli, 2016: 220). Buradan şunu çıkarmak mümkündür: Eşcinsel hareketler heteroseksüellerden farklı olan yanlarını göstermek yerine benzer olan taraflarını göstermektedir; böylece hem eşcinselliği toplumsal normlar arasına sokmakta hem de bunun bir cinsel yönelim olduğunu anlatmaktadır.

Queer kuram, cinselliği ve toplumsal cinsiyeti geleneksel, özcü ve heteronormatif anlamlarının dışında, çok boyutlu ve çok temsilli bir olgu olarak görmektedir (Arıkan, 2011: 274). Grosz'a göre kişinin heteroseksüel ya da queer olması cinsel açıdan radikal olduğu anlamına gelmez. Bu kişinin queerliğini ya da heteroseksüelliğini nasıl yaşadığına göre değişir (Grosz, 2011: 24). Grosz'un bununla kastettiği eşcinsellerin hayatının cinsellik üzerine olduğu, cinselliğin hayatlarının merkezinde olduğu algısının yanlış olduğunu ortaya koymaktır. Grosz'un da dediği gibi cinselliği yaşama tamamen bireysel olup, bireyin cinsel yönelimiyle ilgili bir durumu ya da sonucu ortaya koymamaktadır.

LGBTİ bireylere toplumda var olan bakış açısına kısaca değinmek gerekirse: Toplumsal cinsiyet kategorilerine uymadığını ve kendisinden beklenenleri yerine getiremeyeceğini, hemcinsine yöneldiğini fark eden bireyi, ömür boyu sürececek olan

bir etiketleme, dışlanma ve aşağılanma beklemektedir. Bu süreç önce ailede başlamakta ve çocuklarının soylarını devam ettiremeyeceğini anlayan aileler, çocuğu dönüştürmek için başta şiddet olmak üzere farklı muameleler sergilemektedir. Bu süreci eğitim hayatı, sonrasında da istihdam alanındaki etiketlenme, dışlanma ve aşağılanma takip etmektedir (Öz, 2009: 81-82). Eşcinselliğe ilişkin dini söylemler ise eşcinselliği 'günah', eşcinselleri de 'günahkar' olarak nitelemektedir. 1973 yılında Amerikan Psikoloji Birliği eşcinselliği zihinsel hastalıklar kategorisinden çıkarana dek eşcinsellik, hem bir sapkınlık hem de hastalık olarak görülmekteydi. Bugün hala bazı ülkelerde eşcinsellik bir suç olarak tanımlanmakta ve çeşitli yollarla cezalandırılmaktadır (akt. Ertan, 2011: 97). Buna ek olarak AIDS bir eşcinsel hastalığı olarak tanımlanmakta ve medyayla bu desteklenmektedir. Hegemonik bakış açısıyla bakıldığında, erkekler arasındaki anal ve oral seks hegemonik düzenin onaylamadığı türden bedensel geçirgenlikleri açıkça kurduğundan erkek eşcinselliği bir tehlike ve kirlenme yeridir. AIDS riskleri düşük olsa da lezbiyenlerin bedensel alışverişlerinde de tehlike vardır. Kısaca homofobik açıdan bakıldığında eşcinsellik her zaman hem gayri medeni hem de gayri resmidir (Butler, 2014: 218-219).

Son olarak da akademik olarak ele alındığında 1990'larda postmodern düşünce ile üçüncü dalga feminist hareket ve queer çalışmaların ortaya çıkması ile araştırmalar çeşitlenmiş, daha spesifik ve farklı kimlikleri yani ötekileri de barındıran çalışmalar ortaya çıkmıştır. Günümüzde ise kadınlık, erkeklik ve LGBTİ kimlikler giderek daha fazla çalışma konusu olmaya başlamıştır (Şener vd., 2016: 169).

Queer kavramından ve tarihsel sürecinden bahsedildikten sonra, queer gibi tanımlanması ve sınırlandırılması mümkün olmayan LGBTİ grubuna dair de bilgiler vermek, uygulama kısmını daha iyi anlamlandırabilmek adına önemlidir.

“Türk Gey Club öncülüğünde kurulan Türkiye LGBTİ Birliği, LGBTİ Örgüt ve Siteler arasındaki birlik ve beraberliğin sağlanması amacını taşıyor.”

Bünyesinde ‘Engelli Eşcinseller, Kadın Hakları Platformu, LGBTİ Fm, LGBTİ Günlük, Gey Alem, LGBTİ Haber, LGBTİ Tv ve Eşcinsel Tv’ örgüt ve sitelerini barındırmaktadır. Burada da görüldüğü üzere LGBTİ’nin kendine ait medya siteleri bulunmaktadır. Buna ek olarak da ‘Denge ve Denetleme Ağı’ kurumu ve ‘O Gey Ben de’ blogu tarafından desteklenmektedir.

Grubun sitesinde birçok konuda bilgi verilmektedir.

Grubun internet sitesine ek olarak bünyesinde Kaos GL ve Lambdaistanbul dernekleri bulunmaktadır. Söz konusu dernekler www.kaosgl.com ve www.lambdaistanbul.org internet siteleri üzerinden çeşitli bildiriler yayınlamakta ve aktiviteler düzenlemektedir. Kaos GL’nin ayrıca dergisi de bulunmaktadır.

İsteyen bireyler belli şartlar altında gruba üye olabilmektedir (lgbti.org).

Boysan Yakar 07.06.2014 tarihinde CNNTÜRK kanalında, ‘Habere Dair’ programında Rıdvan Akar ile bir röportaj gerçekleştirmiştir. Bu röportaja yer vermek grubu tanımak ve eylemlerini anlamak açısından faydalı olacaktır.

Rıdvan Akar: LGBTİ 22. Onur Haftası'na hazırlanıyorlar. Pazar günü Onur Yürüyüşü gerçekleştirecekler. Onur Yürüyüşü'nü organize edenlerden biri olan ve aynı zamanda LGBTİ aktivisti olan Boysan Yakar konuğum...

Boysan Yakar: Hoş bulduk...

Rıdvan Akar: İsterseniz önce bir LGBTİ'yi anlatın.

Boysan Yakar: Uzun yazılışı; lezbiyen gey, biseksüel, trans ve interseks demek. Yaklaşık 22 yıldır örgütlü bir mücadele veriyoruz Türkiye'de. 80'lerden başlayan bir devinim. 92 yılında bir araya gelen Ankara'daki ve İstanbul'daki örgütlerin, Kaos GL ve Lambdaistanbul'un adımlarıyla 22 yıllık bir hak mücadelesi başladı. Bu hak mücadelesi bugün büyük bir devinimle, özellikle Gezi Parkı'ndan sonraki süreçte hızla çoğalarak da devam ediyor. Muazzam dönüşümler de yaşıyoruz tabi. Toplumsal dönüşümün de bir parçasıyız aslında ve buna LGBTİ bireylerin var olduğuna dair, hak talebinde olduğuna dair uzun vadeli bir serüvenin de güzel bir aşamasına geldik. Çünkü toplumsal algıyı hem değiştiriyoruz, hem dönüştürüyoruz, hem de yürüyüşlerimize katılan insanların sayısı ve bu konuyu bizim dışımızda, bu hak savunuculuğunu yapan insanların sayısı ister LGBTİ olsun, ister heteroseksüel olsun, ister başka bir şey onların da ağızından duyduğumuz bir dönem yaşamaktayız. O yüzden hem güçlüyüz hem de iyi adımlarla ilerlediğimizi düşünüyorum.

Rıdvan Akar: Geçen yılki Onur Yürüyüşü'ne sanırım 30-35 binlik yüksek bir katılım oldu.

Boysan Yakar: Yanlış bilgi. 80 bine yakındık. Hatta New York Times gazetesi 100 bin kişi olduğunu duyurdu... Ama Türkiye'deki ana akım gazeteler 60 bin ile 80 bin arasında rakam biçiyorlar.

Rıdvan Akar: Peki bu yıl kaç kişi bekliyorsunuz?

Boysan Yakar: Aynı rakamın daha da üstünde insan bekliyoruz. Çünkü her yıl katlanarak artıyor aslında. Bu 2002'deki ilk Onur Yürüyüşü'ne 40 kişi gelmişti ve birbirlerini saklayarak, yaklaşık 45 metrelik bir mesafeyi yürüyebilmişlerdi. Kafalarında şapkalar, gözlüklerle. 2007'de özellikle Kaos GL ve Lambdaistanbul derneğinin kapatılma süreci ile beraber toplumsal algıda ciddi bir değişiklik başladı. Genel ahlaka ve Türk aile yapısına aykırılıktan kapatılmıştı ve bir hak mücadelesi veren derneğin kapatılması ihtimali ciddi anlamda üzmüştü ki insanlar da bu konu ile alakalı bilinçlenmeye başlamışlardı ve katlanarak arttı. Gezi Parkı'ndan önceki yürüyüşümüzde zaten 20 bini aşmıştık. Gezi Parkı ile beraber 50-60-70 bin sınırına geldik. Biz bu Pazar günü ciddi bir rakam bekliyoruz açıkçası.

Rıdvan Akar: Özellikle Gezi sürecinde galiba, yanlış hatırlamıyor isem, 'Yasak ne ayol' şeklinde slogan vardı dimi?

Boysan Yakar: Evet, evet...

Rıdvan Akar: Çok konuşulan bir slogandı.

Boysan Yakar: Evet, evet...

Rıdvan Akar: Farklı ülkelerden de katılımcılar olacak galiba. Hangi ülkelerden katılım bekliyorsunuz?

Boysan Yakar: İstanbul LGBTİ Onur Yürüyüşü ciddi bir toplumsal tezahür aslında ve sadece Orta Doğu'da değil, Güney Doğu Avrupa'da ve Doğu Akdeniz'in en büyük LGBTİ Onur Yürüyüşü ve hem de politik olan en büyük Onur Yürüyüşü. Hala

radikal söylemlerin yer aldığı, politikanın ciddi günden olduğu da bir yürüyüş. Dolayısıyla her yıl Türkiye'nin komşu ülkelerini hepsinden insan da ağırıyoruz. Özellikle Suriye, Irak, İran ve diğer Arap Ülkeleri'nden, Balkan Ülkeleri'nden çok fazla konuğumuz oluyor. Bu yıl kendi özel programımız gereği de birçok yabancı ülkeden misafirimiz de var.

Rıdvan Akar: İran'dan da var.

Boysan Yakar: İran'dan da oldu. Onların bir paneli oldu. İran'daki idam meselesine özellikle dikkati çektiler. Çünkü hala İran'da eşcinsel olmak yasak ve tespit edildiği anda idam durumu söz konusu. Ama her yıl İran'dan bir sürü insan kendi istekleri ile LGBTİ Onur Yürüyüşü'ne katılıyorlar.

Rıdvan Akar: Ötekileştirilmiş olanların içerisinde özellikle geyler, lezbiyenler, biseksüeller oldukça farklı bir yer tutuyorlar. Çünkü onlara yönelik şiddet de uygulanıyor. Bugünkü hali nedir? Tabi ki o yürüyüşler dışında... Gündelik hayatta eşcinseller sorun yaşamaya devam ediyor mu?

Boysan Yakar: Tabi ki ediyorlar. Bugün Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında nefret cinayetlerinin, özellikle trans kadınlara yönelik nefret cinayetlerinin en yoğun yaşandığı ülkelerden biri. Rakamlar her geçen gün artıyor. Özel bir önlem alınmadığı müddetçe de bu artışlar devam edecek. Çünkü görünürlüğün getirdiği negatif durumlar ve süreçler de yaşanmıyor değil. Şiddet vakaları hala devam ediyor, istihdam alanları hala çok kısıtlı. Çalışma hayatında LGBTİ bireylerin açık kimlikleri ile yer almaları mümkün olamayabiliyor ya da açık kimlikleri ile yer aldıkları durumda isten atılma, üniversiteden atılma, aileden dışlanma, iç göç gibi büyük sorunlar hala yüzleşiyoruz...

Rıdvan Akar: Çok teşekkür ediyorum...

Boysan Yakar: Ben teşekkür ediyorum...

FEMEN ve LGBTİ gruplarının kendilerini nasıl tanımladıkları resmi sitelerindeki bilgiler ve yaptıkları söyleşiler ile anlatılmaya çalışılmıştır. Grupları kendi ifadeleri ile tanımak medyadaki temsilleri ile kıyaslama yapabilmek adına

önemlidir. Çalışmanın ana sorunsalını söz konusu grupların televizyon haberlerinde nasıl temsil edildikleri oluşturmaktadır. Ancak öncesinde bu grupların medyadaki temsillerini de ele almak çalışma açısından faydalı olacaktır.

1.3. FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ MEDYADA TEMSİLİ

FEMEN ve LGBTİ gruplarının medyada nasıl temsil edildiklerini ele almadan önce medya kavramına değinmek gerekmektedir. Başka bir ifade ile medya ve çalışmada televizyon haberleri ele alındığından dolayı televizyonun nasıl bir işleyişi olduğu, haberlerin ve televizyon haberlerinin kitleler üzerindeki etkisini irdelemek gerekmektedir. Medya ve haberler bireyler üzerinde bir etki oluşturmayı ve onları yönlendirmeyi hedeflemektedir. Bunu da egemen güçlerin kontrolü altında gerçekleştirmektedirler. Diğer bir deyişle her türlü medya organı egemen ideolojinin birer taşıyıcısıdır ve bu doğrultuda bireylere söz konusu ideolojiyi benimsetmektedirler. Kitleler egemen ideolojinin kabul ettirmek istediği şeyleri çoğu zaman sorgulamadan ve herhangi bir şüpheyi düşmeden kabul ederler. Aynı zamanda bazı şeyler de medya tarafından sürekli göz ardı edilerek kitlelerin o konu hakkında düşünmesine de engel olunur. Bu bağlamda medya organları söz konusu olduğunda ideoloji büyük önem arz etmektedir. Bu yüzden medya ve haber konuları ile birlikte ideoloji ve medya ile haberin ideolojilerini de ele almak çalışma açısından faydalı olacaktır.

Medya ile ilgili çalışmalar ele alındığında medyanın durum belirlemede ve gerçekliği şekillendirmede çok etkili ve güçlü bir role sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak bu etkiler çoğunlukla medya sahiplerinin ya da kontrolü elinde bulunduran kişi ya da kesimlerin ihtiyaç, istek ve beklentileri doğrultusunda şekillenmektedir (Arslan, 2004: 2). Medyanın izleyiciler üzerindeki etkisini kullanmak isteyen kurumlar, gruplar ve örgütler kimi zaman belli motivasyonlar yaratarak tutum ve kanaatleri değiştirme konularında da etkili olmaktadır (Anık, 1994: 99). Albayrak medyanın dördüncü kuvvet olmaktan çıkıp etkinlik açısından ilk sıraya yerleştiğini söylemektedir. Bununla beraber medya söz konusu kurumlar, gruplar ve örgütlerin söylem aracı haline gelmiştir. Medya aslında, egemen kültürün sunduğu, etkin bir birey olarak yer alınmayan ve kendi rızalarıyla kabul edilerek taraftarı olunan bir

dünya oluşturmaktadır (2008). Çoban'ın ifadesiyle medya, devletin ideolojik aygıtı olarak kendi gerçeklerini ve yalancı gerçekliği topluma sunmaktadır ve insanlar ekranda izlediklerini gerçek kabul ederek rıza göstermekte ve hegemonyayı kabul etmektedirler (2013: 13).

Medya ile kamuoyu arasında iki farklı ilişki biçimi vardır. Bunlardan ilkinde göre medya kamuoyunun sesi, kamuoyunun aynası ya da yansıtıcısıdır. İkinci görüşe göre ise medya kamuoyunun düzenleyicisi, hatta yaratıcısıdır. Ancak iç içe geçmiş bu süreçler kesin çizgilerle birbirinden ayıramamakta ve medyanın kamuoyunu oluşturma ve yansıtma işlevlerinin bir arada tanımlanması gerekmektedir (Atabek, 2002: 231-232). Shoemaker ve Reese bu konuyla ilgili olarak medyanın toplumun iktidarın hegemonyası altına alınması sürecinde etkili olduğunu söylemektedirler: “Medya kurumları, sürekli olarak tutarlı bir ideoloji ile toplumsal yapıyı, yönetilen sınıfların tahakkümü altına alınmalarına, kendi rızalarıyla katılım aracılığıyla yeniden üreten ve haklılaştıran bir dizi ortak duyuşal değerler ve mekanizmalar üreterek hegemonyacı bir işlev görürler” (2014: 112). Kısacası egemen güçlerin istekleri doğrultusunda medya şekillenir ve halka bu düşünceler benimsetilir. Zaller bunun bir sonucu olarak, çoğu insanın birçok konu üzerinde gerçekten düşünmediği söyler ve toplum düşünmek yerine kendisi yerine düşünülmüş olanı benimser diye ekler. Medyanın topluma aktardığı bütün enformasyon düşünülmenden tüketilir (akt. Çoban, 2009a: 15).

Oskay medyanın kullanmış olduğu dil ve söylem aracılığı ile gerçeğin yeni bir tanımlamasını sunduğunu ifade etmektedir. Medyadan bilgiyi sağlayan bireyler de, medyadaki imgelerden yararlanmak suretiyle içinde yaşadıkları toplumsal gerçekliği ve yaşananları yorumlayabildikleri için medyanın yönlendirmelerinden de etkilenmektedirler. Medya, kullandığı dil ve söylemle bireyleri ‘ortak duyu’ya yönlendirecek zihinsel anlam haritalarının oluşmasını sağladığı için, iktidarların vazgeçemediği ‘rıza’ üretim aracıdır (2014: 8). Başka bir deyişle medya ulaştığı bu gücüyle, bireylerin tutum ve davranışlarını etkileyebilmenin, etkilemekle de kalmayıp bunları değiştirebilmenin en etkili yöntem ve araçlarına sahip hale gelmiştir (Turan, 2004: 2). Özer’e göre medyanın kamuoyu oluşturmada önemli bir

rolü vardır. Medya kamuoyunun oluşmasında ve güç-iktidar sahibinin görüşleri ve etkinlikleri doğrultusunda, kamuoyunun sesinin yükseltilmesi için kritik ve bağlayıcı bir role sahiptir. Bundan dolayı medya sadece güç ve iktidar sahiplerini desteklemekle kalmaz, aynı zamanda güç ve iktidar sahiplerinin çıkarları doğrultusundaki söylemlerin devam ettirilmesinde ve yeniden üretilmesinde etkin bir rol oynar (2012: 134-135).

Medya ve özellikle televizyon egemen olanın çıkarlarının, özellikle de kapitalist üretim açısından, kitlelerin belli yönde hareket ettirilmesinde, bilinçlerin şekillendirilmesinde etkin rol oynamaktadır. Bu durum kendiliğinden olan bir süreçmiş gibi gözükmemektedir; ancak medya üzerinde işleyişinde sembolik inşa stratejilerinin önemli bir yeri vardır. Medya bir takım ideoloji inşa stratejileri ile bu sürecin oluşumunu sağlamaktadır (Orhon, 2004: 38). Televizyon medya içerisinde ayrıca bir öneme sahiptir. Orhon'un 'özellikle televizyon' söylemi de bunu destekler niteliktedir. Televizyonun yapısını ele almak, televizyonun diğer medya organlarını içerisinden neden ayrıştığının anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

20. yüzyılda televizyonun ortaya çıkması toplumsal ilişkileri birçok yönden değiştirmiştir. Boş zaman kavramı televizyon ile yeniden şekillenmiş, insanların gündelik hayatı ve yaşam alışkanlıkları değişmiştir. Popüler kültürün oluşmasında ve sürdürülmesinde önemli bir rolü olan televizyon, kimilerine göre kültürel bir demokratikleşmeyi sağlayan kültürel bir araç; kimilerine göre ise kapitalist toplumun ideolojisini yayan, tek boyutlu bir toplum ortaya çıkaran en büyük denetim aracıdır (akt. Bal, 2007: 36). Hem kulağa, hem de göze hitap eden televizyon, yaşananları aktarırken kendine özgü işlemlerden geçirip, farklı bir boyut kazandırarak izleyiciye ulaştırmaktadır. Televizyon izleyenlerine orda olma hissi vererek ilettiklerinin gerçekçi metinler gibi algılanmasını kolaylaştırmakta ve bu sayede izleyici, örneğin haber bültenlerinin tamamıyla gerçek olduğunu hissederken aldığı haberlerin gerçekliğini sorgulamadan, doğrudan kabul etmektedir (Bulut, 2008: 15).

“Televizyon, sadece dünyaya ilişkin bilgileri değil, aynı zamanda bilme yollarına ilişkin bilgileri de yönlendiren bir araç statüsüne yükselmiştir. Televizyonun hakikat, bilgi ve gerçeklik tanımlamalarını o kadar gözü kapalı kabul

etmekteyiz ki ilgisizlik bize anlamlı görünmekte, tutarsızlık ise özellikle akıllıca davranmak gibi gelmektedir” diyerek televizyonun amacını iki cümleyle özetleyen Postman, izleyici açısından da duruma bir bakış açısı getirmiştir (2014; 92-93). Bal, izleyici televizyon ilişkisine şöyle devam etmektedir: Televizyon şirketleri mümkün olduğunca çok kişinin izleyebileceği, eğlencenin merkeze alındığı popüler programlar ve haberler üretmektedirler. Söz konusu haber ve programlarının seçimindeki temel amaç ise kar olgusudur. Bu yüzden ekranda yer alan bir programların amacı her zaman mümkün olduğunca çok izleyicinin ekran başına toplanmasıdır (2007: 39). Bu da reyting kavramının önemini ortaya çıkarmaktadır.

Televizyon, medya organları içinde gerçeği aslına en yakın aktaran araç gibi görünmesine karşın kendine özgü tekniğiyle olayları aktarırken yeni bir gerçeklik, ‘televizyon gerçekliği’ yarattığından belki de gerçekliği en çok çarpıtan araç olma özelliğini elinde tutmaktadır (Poyraz, 2002: 22). Televizyonda veya gazetede karşılaşılan olgunun gerçekte boyut farkı olmasına karşın, izleyiciler doğal bir akış içinde verilen haberleri, filmleri, reklamları ya da yarışmaları uzun bir kurgusal uğraşın ürünü olarak değil de; hareketli, ilginç, çarpıcı, düşündürücü ve inandırıcı olarak algılamaktadırlar (Güneş, 2001: 14). “Televizyon iletişim ortamımızı başka hiçbir iletişim aracının gücünün yetmeyeceği tarzda bireyler adına düzenler. Televizyonda izlediklerinin gerçekliğinden kuşku duymayan ve televizyonun sunduğu bakış açısının özelliğini pek fark etmeyen bireyler; televizyonun kendilerini nasıl etkilediğini de düşünmezler” (Postman, 2014: 90).

Haber konusu ele alındığında da söz konusu olguların değişmediği aksine arttığı görülmektedir. Medya ve televizyonun bireyleri etkileyen yapısı haberler ile daha başka bir boyuta kazanmaktadır. Söz konusu bu boyut, haberler ve çalışmanın uygulama kısmında televizyon haberlerinin ele alınmasından dolayı televizyon haberciliği özelinde ele alınacaktır.

İnsanların bu kadar çok paylaştığı ve üzerinde konuştuğu haberin ne olduğuna dair çeşitli tanılamalar bulunmaktadır. Tamamını aktarmanın mümkün olmadığı habere dair bazı tanımlamalar şu şekildedir: Tokgöz’e göre haber, “insanların hayat hakkında kararlar alabilmek için ihtiyaç duydukları bilgi, zamana uygun her şey, bir

olayın raporudur. Haber; acele kaleme alınmış edebiyattır. Haber; yarının tarihidir.” Wilbur Schramm haberi, bir olay olarak değil, olduktan sonra algılanabilen bir olgu olarak görür. Olayla özdeş olamayan haber, olayın esas çerçevesi içinde tekrar kurulmasıdır (2000: 6; 124). Walter Lippmann, haber ve gerçek arasında bir ayrım yaparak, haberle gerçeğin aynı olmadığını söylemektedir. Çünkü haberin işlevi saklı kalmış olguları ortaya çıkarmaktan ziyade bir olayı iletme (Oktay, 2002: 105).

Haberler ülkelerdeki iktidarın öncelikle hakim olmak istediği konu ve olaylarda kamuoyu oluşturma ve yönlendirme aracıdır. Çünkü haberlerin seçimi, sunulmuş ve değerlendiriliş biçimleri ve haber söylemi çok geniş bir yanıltmaca alanı oluşturabilmektedir (Girgin, 2000: 87). Yapılandırılmış bir gerçeklik olarak sunulan haberler, toplumsal söylem alanına nüfuz eden tüm bilgilerin yansıdığı bir yüzey işlevini görmektedir. Bu açıdan, diğer tüm toplumsal söylem üretimleri de haberler mekanizmasına dahil olmaktadır. Kısacası medya tarafından olay yaratılmakta ve kamuoyunun haberdar olması sağlanmaktadır (Talimciler, 2012). Hall’ün ifadesiyle haber medyası yalnızca toplumsal olayları kamuoyuna yansıtan araçlar olmanın ötesinde var olan toplumsal güç ve iktidar ilişkilerinin kurulduğu, dolaşıma sokulduğu ve yeniden üretildiği araçlardır. Bir kurum olarak medyanın siyasal rol ve gücü de bu yapısından kaynaklanır (2005: 117-118).

Haber en etkili medya içeriğidir; çünkü gerçekle bağlantılı ya da gerçeğin kendisi sanılmaktadır. Haberin amacı, gerçekleşen herhangi bir olayın kitlelere aktarılmasıdır. Buradan hareketle haber ‘olay’dır çıkarımı yapmak mümkündür. Olay ise çeşitli olguların, belirli bir yer ve zaman içinde meydana gelmesi, geçmesi sürecidir. Olay ayrıca, ortaya çıkan, oluşan durumdur. Bunlara ek olarak olay gözlemleyen varsa haber adaydır. Gözlemleri, duyumları iletme ise haber üretme (Girgin, 1998: 13).

Kazancı’nın habere dair cümleleri haber konusunun özeti niteliğindedir: “Haber, toplumun ideolojik kurgusunun en önemli taşıdır ya da taşlarından biridir. İdeolojik oluşumun mikro organizmaları, hücreleri haberlerden oluşmuştur. Haber krize yol açıyor. Haber savaş çıkarıyor. Haber banka batırıyor. Haber parti kapatıyor. Haber ölüme neden oluyor. Kuşkusuz her haber doğru ya da yanlış maddi bir gerçek

üzerine oturuyor ya da oturduğu sanılıyor. Haberin özünde maddi olgular vardır. Ancak bu maddi olgu tek başına hiçbir anlam ifade etmez. Etkisi sınırlıdır. Habere konu olan olay haberle birleştiği zaman etki ve güç kazanır” (2002: 78-79).

Medya organları içerisinde ulaşımı en kolay ve en ucuz olan, bundan dolayı en fazla tercih edilen televizyon, halkın haber alma ihtiyacını karşılama konusunda da en temel araçtır. Televizyonun sahip olduğu bir takım avantajlar ile herkesin evinde bulunması, çaba sarf etmek zorunda kalmadan izlenebilmesi gibi unsurların bir araya gelmesi haberlere ulaşmada televizyonun neden en fazla tercih edildiğini açıklar niteliktedir. Kitleler tarafından en fazla tercih edilen televizyon haberleri aynı zamanda kitleleri en fazla etkileme gücünü de elinde bulundurmaktadır.

Televizyon haberleri bilgiyi etkili ve hızlı ilettiği için medya organları içerisinde ilk sıradadır. Gelişmiş ülkelerde yapılan araştırmalar, katılımcıların dünyada ve yakın çevresinde neler olduğuna ilişkin bilgileri, büyük oranda televizyon haberlerinden elde ettiğini ortaya çıkarmıştır (Ergül, 2000: 97). Uyguç ve Genç bu duruma şöyle açıklık getirmektedir: Gazete haberlerine ulaşmak için insanların satın almak amacıyla gazetenin ayağına gitmesi gerekirken, televizyon haberleri izleyen ayağına kadar ulaşmaktadır. Ayrıca gazete gibi okuma-yazma gerektirmeyen bir araç olması televizyon haberlerinin tercih edilirliliğini artırmıştır (akt. Çoban, 2009: 19).

Televizyon haberlerinde ana haber bültenlerinin günlük yayın akışı içerisinde ‘prime time’ diye nitelendirilen, televizyonun en çok izlendiği öngörülen yayın kuşağında yer alması televizyon haberlerinin öneminin bir göstergesidir diyen Vural, haber programlarının hemen hemen her kanalın yayın planında ayrıcalıklı, prestij sağlayan ve büyük önem arz eden bir konuma sahip olduğunu iddia etmektedir (2004: 1050). İzleyiciler açısından ise televizyon haberlerini izlemek, isteğe dayalı bir uğraştan çok yerine getirilmesi gereken bir görev haline gelmiştir (Çaplı, 2002: 76).

“Televizyonda söylem büyük oranda görsel imajla yansıtılır; yani televizyon konuşmayı bize sözcüklerle değil, görüntülerle aktarır” diyen Postman, televizyon

haberlerindeki görüntünün önemine de dikkat çekmektedir (2014: 16). Televizyon haberlerindeki tüm görsel ve işitsel duyuların açık olması nedeniyle izleyicinin zihninde tam bir algı oluşur. Bu durum içerisinde televizyon haberleri tipik drama düzeni içinde gerçekleştirilen, kurgulanan, sahnelenen, bir özel gösteri türü olarak izleyicinin karşısına çıkar (Coşkun, 1995: 20).

Milburn ve diğerleri yaptıkları çalışmalarda haberlerin, izleyicilerin siyasal düşüncelerinin üzerinde de oldukça etkili olabildiğini ortaya koymuşlardır (1998: 265). Bu etkinin ardında televizyon haberlerinin görüntülü olması ve bundan dolayı da izleyenlere somutlama imkanı vermesi yatmaktadır. Ayrıca olayın geçtiği anda olayla beraber canlı görüntünün verilmesi, yani canlı yayın imkanı izleyicilerde haberin daha güvenilir, daha ciddi ve daha tutarlı olduğu düşüncesini pekiştirmektedir (Şeker, 2007: 42-43).

Medya organları ve bunların içerisinde en fazla tercih edilen televizyon kitleleri etkileme gücüne sahiptir. Çevresinde olup bitenleri öğrenebilmek için haberlere ihtiyaç duyan kitleler, bu ihtiyacını karşılayabilmek için de yine en çok televizyon haberlerini kullanmaktadır. Medyanın ve haberlerin kitleleri etkileme ve yönlendirme gücünün farkında olan egemen ideoloji bu gücü kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktadır. Medyanın ve haberin nasıl ideolojik bir aygıt olarak kullanıldığına geçmeden önce ideoloji kavramından bahsetmek medyanın ve haberin ideoloji ile ne kastedildiğini daha iyi anlamak açısından faydalı olacaktır.

Gündelik yaşamda bir fikir, siyasi bir görüş çerçevesinde ele alındığında, objektif olmadığını vurgulamak için ‘ideolojik’ nitelmesi kullanılır. Bir fikrin ‘ideolojik’ olması onun ‘gerçek’e dair ‘doğru’ değil, ‘tarafçı-yanlış’ bilgi verdiğini ima eder (Uçan, 2012: 150-151). İdeoloji terimi Cabanis, Destutt de Tracy ve arkadaşları tarafından ortaya atılmıştır ve onlara göre ideolojinin konusu bir fikirler teorisi. Ancak yıllar sonra Karl Marx bu terimi tekrar kullandığında, ona bambaşka bir anlam vermiştir. Marx’ın şekillendirmelerinden sonra ideoloji, bir insanın ya da toplumsal bir grubun zihninde egemen olan fikirler, temsiller sistemi olarak tanımlanmaya başlamıştır (Althusser, 2000: 46-47).

İdeoloji bir dünya görüşüdür ya da dünya görüşünü temsil eder. Ayrıca ideoloji insanın tüm duygularını harekete geçirir ve onu seferber eder (akt. Kazancı, 2002: 57; Mardin, 2013: 170). Hodge ve Kress'e göre ideoloji; "gerçekliğin sistematik olarak organize edilmiş sunumunu içermektedir" (1993: 15). İdeoloji, bireylerin zihinsel anlam haritalarının oluşturulmasında, yenilenmesinde ve organize edilmesinde kullanılan fikirler bütünüdür. İdeoloji, insanlara toplumsal yaşam içerisinde bir varoluş tarzı, bir anlamlandırma zemini sağlar ve yaşam için bir bakış kolaylığı yaratır. (Talimciler, 2012). İdeoloji, Eagleton tarafından hem bir egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya yarayan fikirler, hem de bir siyasi iktidarı meşrulaştırmaya yarayan yanlış fikirler olarak tanımlanmaktadır (2005: 24-25).

Ancak Althusser, ideolojinin yanlış bilinç olarak algılanmasına karşı çıkar (Güngör, 2001: 222). Çünkü ona göre ideolojiler, insanların zihinleri tarafından üretilmezler aksine insanlar, doğdukları andan itibaren önce ailede sonra okulda yıllarca devletin ideolojisine maruz kalırlar. Althusser, devletin ideolojik aygıtları ile kuşatılmış bir dünyada, egemen ideolojinin istekleri doğrultusunda düşünen bir bireyin yetişmesini, onun sahip olduğu yanlış bilincin değil, egemen ideolojinin sahip olduğu güç ve politikalarının bir sonucu olduğunu savunur. Mardin konu ile ilgili olarak 'yanlış bilinç' ile 'hata' kavramlarını birbirlerinden ayırmak gerektiğini savunmaktadır. Ona göre yanlış bilinç bir hata, fakat sistematik bir hatadır. Bu hatanın iki boyutu vardır: Hatanın kaynağı insanın içinde gömülü bulunduğu bazı toplumsal özelliklerdir; konak hayatı ya da burjuva yaşamı gibi... Diğeri de birçok şeyi topluca yanlış anlamaktır; ticareti hor görme, Anadolu'ya karşı özel tutum gibi... (2013: 35).

İdeoloji bir sınıfın diğerine kabul ettirdiği bir düşünce dizgesi değil, geçmişten gelen ve geleceğe uzanan her tarafa yayılmış pratikler toplamıdır. İdeoloji bireye egemen değerleri benimseterek yaşadıkları sistemle uyumlu hale gelmelerini sağlar. Althusser'e göre bu süreç adeta otomatiktir ve ideoloji kavrayışla ilgili değil deneyimle, pratikle ilgili bir gerçektir. Althusser, ideolojiyi insanların beynini sarmış, somutlaştırması olmayan manevi bir varoluş biçimi olarak değil, maddi yapılar

tarafından belirlenen ve oluşumu da maddi olan bir yapı olarak görür (Kazancı, 2006: 73).

Mardin'e göre ideoloji taşıyıcısı grupların en önemli özelliği fakir kimseler olmamasıdır. Yani, ideoloji taşıyıcıları işçiler arasında düz işçilerden değil, vasıflı işçilerden oluşmaktadır. İdeoloji taşıyıcıları okumuş, belli bir statüye ulaşmış, kendisini daha yüksek bir düzeyde görebilen, fakat yükselme yolu tıkanmış kişilerdir (2013: 175). Buradan hareketle ideolojilerde özne kavramının büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Althusser ideoloji-özne ikilisini şöyle maddelendirir: 1. İdeolojiler bireylere özne olarak seslenir. 2. Özne ile öznelerin, öznelerin kendi aralarında birbirlerini tanımaları ve öznenin kendi kendisini tanınması söz konusudur. 3. Her şeyin tam da böyle olduğuna ilişkin mutlak bir güvence hakimdir (Althusser 2000: 63-64).

Althusser'e göre kiliseler, okullar, sendikalar, medya organları gibi kurumlar aracılığıyla insanlara nasıl düşünecekleri ve ne düşünecekleri öğretilir. Althusser ideolojinin üretilerek insanlara aktarılmasını sağlayan bu kurumlara "Devletin İdeolojik Aygıtları" der. İdeolojiler bireylerin düşüncelerinde özgür ve kurumlardan bağımsız oldukları yanılgısı yaratarak onları yönlendirir. Althusser, bütün ideolojik biçimleri mevcut sistemin-iktidarın kendisini yeniden üretmesi için katkıda bulunan yapılar olarak tanımlar. İdeoloji, medyanın da içinde bulunduğu kurumlar tarafından üretilip dolaşıma sokulur (Kaplan ve Ertürk, 2012: 8). Egemen güçler devletin ideolojik aygıtlarının karşı-hegemonyaya hizmet etmeye başladığını gördüğü anda ya işlevlerini azaltır ya da ortadan kaldırır. Yani devletin ideolojik aygıtları iktidar için vazgeçilmez değildir. Eğer karşı-hegemonya iktidar karşısında gücünü koruyamazsa ya da kendi iktidarını kuramazsa iktidar gerek baskı aygıtlarını kullanarak, gerekse ideolojik aygıtlarını tekrar üreterek hem yerini sağlamlaştırır hem de karşı-hegemonyayı ya geriletir ya da yok eder (Çoban, 2013: 48).

Egemen yapı, insanlara düşüncelerinde özgür olduklarını düşünmelerini sağlar; fakat bu sadece alt kesimin tepkisiz kalmasını sağlamaktan ibarettir. Bireylerin devletin ideolojik aygıtlarından dolayısıyla da devletin ideolojisinden kaçabilmeleri söz konusu olmadığı için, bireyler özgür olduklarını düşünseler bile aslında egemen

ideolojinin istediği ve onlara hizmet eder bir şekilde düşünmektedirler. Althusser devletin ideolojik aygıtlarına ek olarak Devletin Baskı Aygıtları'ndan da bahseder. Bunlar her tür eylemin bastırılması ve denetim altına alınması için kullanılır. Polis, ordu, kanunlar, hapishaneler vs. devletin baskı aygıtları olarak tanımlanır (2000: 33-35).

Althusser ideolojisinin en basit anlatımı için "balığın içinde yaşadığı su" benzetmesini yapmak gerekir. Su balığın ayrılmazı ya da varlık nedenidir. Su olduğu için balık vardır ama balık başka yerde olamadığı için suyun içindedir. Balık için su her yerdedir ve her yerdir. Ama o, içinde yaşadığı suyun farkında değildir. Onunla ilgili her şey aynı zamanda suyla da ilgilidir. Sanır ki tüm dünya sudur. Yalnız suyu bilir ve tanır. Çünkü su kendisi ile birliktedir ve o, suyun içinde var olmuştur. Var oluşu suya bağlıdır. Suyun dışına çıktığında suyun ne olduğunu anlayabilir. Ama hiçbir zaman suyun dışına çıkmaz. Yaşamayı suya bağlıdır. Suda yaşayabilmesi için yaratılmış, adlandırılmıştır. Suyun dışında yaşayabilmesi için balıktan başka, farklı bir şey olması gerekir (Kazancı, 2002: 86).

Kazancı Althusser için yaptığı balık ve su benzetmesi ile ideolojilerde var olan ortak duyuyu ortaya koymaktadır. Ortak duyu kavramının önemi Gramsci'nin çalışmalarıyla birlikte artmıştır. Ortak duyunun yerleştirilmesi, ideolojinin bir tür 'sıva-harç' olarak bütünleştirme-birleştirme işlevinde bulunması anlamına gelmektedir. Aile, eğitim sistemi, dinsel kurumlar, medya organları ve kültürel kurumlar, hegemonyanın esas başarıldığı alanlardır ve bu alanda hegemonya, ideoloji aracılığıyla işler. İdeoloji aracılığıyla hakim sınıflar tarafından yeğlenen ve devlet ile sivil toplum alanlarında kurumsallaştırılan 'gerçeklik tanımları', bağımlı sınıflar için esas 'yaşanan gerçekliği' oluşturur. Bu yolla ideoloji toplumsal kuruluşun çimentosunu oluşturur ve hakim toplumsal bloğun ideolojik bütünlüğünü sürdürmeyi sağlar (Özbek, 2000: 81-82). Bu noktada hegemonya kavramına da değinmek gerekmektedir. Hegemonya en genel anlamıyla, iktidarın kendi yönetimi için, hakimiyeti altındaki insanların rızalarını kazanmada başvurduğu yöntemler olarak tanımlanabilir. Hegemonya kavramında 'zor'a başvurmadan 'rıza' kazanmak esastır. Gramsci'ye göre hakim sınıflar, hegemonyayı ideolojileri doğrultusunda

kullanılmaktadırlar. Ancak sürekli olmaması ve kaybedilebilir olması sürekli yeniden kazanılmasını gerektirir (akt. Özer, 2012:126).

Egemen ideoloji kitlelerin rızasını kazanabilmek için devletin ideolojik aygıtlarına başvurur. Söz konusu aygıtlar içerisinde medya önemli bir yer kaplamaktadır. Çünkü çeşitli medya organları ile yaş, cinsiyet, eğitim, ekonomik düzey gibi etkenler fark etmeden herkese hitap edilmektedir; yani herkese ulaşmaktadır. Bu da egemen ideolojinin herkese yayılması anlamına gelmektedir.

Althusser'e göre ideoloji bireyleri belirli bir kalıba sokar; özne o kadar çok etki altındadır ki her türlü faaliyete yansız bakması imkansız hale gelir. Özne'nin yansız bakamaz duruma gelmesinde medya organlarının da göz ardı edilemez bir etkisi vardır. Medya hakim ideolojinin öğretilerini hedef kitleye bilgi bombardımanı ile aktarır ve hedef kitlenin hakim ideoloji doğrultusunda eğitilmesini, yönlendirilmesini sağlar. Medya liberal kuramın öne attığı gibi dördüncü güç olmaktan ziyade hakim görüşler içerisinde, hakim görüşleri üretip yayan bir sistemdir (Yılmaz, 10). Diğer bir deyişle medyada üretilen anlamlar egemen ideolojiden bağımsız olarak değil; aksine onunla ilişkili olarak belirir ve var olur. Dolayısıyla tüm anlamların politik bir boyutu vardır. Bu boyut sadece metnin yapısında değil, aynı zamanda metni okuyan özne ile ilişkisi içerisinde de ele alınmalıdır (Dursun, 2014: 74). Özetle okuyucunun ya da izleyicinin medya kurumlarına olan güveni de metnin kendisi kadar önem taşımaktadır.

Modern toplumlarda televizyon, ekonominin ve siyasetin, yani sistemin işlemleri için önemli bir araçtır. Dolayısıyla medyanın ürettiği ideoloji liberal burjuva ideolojisi (Yaylagül, 2004). Chomsky büyük medyaların izleyicilerini diğer işyerlerine satan kurumları olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla da sundukları dünya tablosu, satıcılarla alıcıların perspektif ve çıkarlarından ibarettir. Ayrıca medya yöneticileri ya da yorumcu statüsüne yükselenler her zaman ayrıcalıklı elit kesimler olmaktadır. Bu kişilerde ait oldukları kesimlerin çıkarlarını yansıtmaktadırlar. Böyle bir sistem içine giren gazetecilerin, böyle bir ideolojik baskıya uyum sağlayamadıkları sürece başarılı olmaları mümkün değildir (2012: 12-13).

Stuart Hall'e göre medyanın en önemli işlevi, anlamın toplumsal inşasında üstlendiği ideolojik işlevdir. Bu ideolojik işlevi göz ardı eden hiçbir araştırma medyanın toplumsal süreçte oynadığı rolü tam olarak ortaya koyamaz. Hall medyanın temel işlevlerinden birinin bir kültürdeki sınırları korumak olduğunu söylemektedir. Toplumsal çıkarları bütünleştirebilmek için bazı görüş ve değerler kabul edilebilirlik sınırları içinde görülürken, diğerleri meşru olmayanlar biçiminde tanımlanır ve medya insanların kendi dünyalarının bilincine vardıkları alanı sağlar. (2014: 91). Medya devletin sözde amaçlarını gerçek olarak kabul eder ve devletin politikasının, eylemlerinin gerçek nedenini nadiren araştırır. Devletin iddia ettikleri meydan okumadan sürdürülür ve herhangi bir tersine kanıt yine medya tarafından göz ardı edilir (Herman, 2004: 31).

Medya organları ürettikleri içerikleriyle bir takım anlamları ve ideolojileri barındırır olmanın yanı sıra izleyenlere sahip olunması gereken ortak değerleri yani üretici gücün, egemen sınıfın ve ideolojinin değerlerini aşmaktadır (Orhon, 2004: 41). Postman'a göre, "Sorun televizyonun bize eğlendirici temalar sunması değil, bütün temaların eğlence olarak sunulmasıdır ve bu da bambaşka bir sorun oluşturur. Başka bir şekilde ifade edersek: Eğlence, televizyondaki her türlü söylemin üst ideolojisidir" (2014: 101-102).

Medyayla birlikte kitlelere benimsetilen düşünceler haberler ile daha farklı bir boyut kazanmaktadır. Çünkü çoğunlukla haberlere bilgi edinmek maksadıyla başvurulmakta ve kitlelerin büyük bir kısmı elde ettikleri bilgilerin doğruluğuna dair bir şüphe duymamaktadır. Bu durum da egemen ideolojinin işini kolaylaştırmakta ve yaymak istedikleri görüş ve düşünceleri haberler aracılığı ile kolayca aktarabilmektedirler.

Medya organlarının haberlerinde, insanlar arası ilişki aracılanmış bir ilişki olarak ortaya çıkar. İletişim amacı belli olan bir ilişkidir (Erdoğan, 1997: 65). Topluma haber yayan kuruluşlar, hem maddi oluşumun ideolojik çıktısı fakat aynı zamanda maddi oluşuma katkıda bulunan kuruluşlardır. Bunların temel işlevi olan haber öz itibarıyla maddi olay ve katmanlar içinde doğup, gelişir, sonunda çökelti

olarak ideolojik oluşumu bırakır. Bu aşamada da medya organlarının çıktısı olan haberin farklı bir kimliğe büründüğü görülmektedir (Kazancı, 2002: 67).

Egemen sınıflar, ideolojiyi maddi yaşama taşıyan kurumlar vasıtasıyla kullanır. İdeolojiler bu kurumlarda ve bu kurumların pratiklerinde mevcuttur. Althusser'in bahsettiği kurumlardaki ideolojilerin stratejik bir şekilde söylem aracına dönüşmesi, haberlerde ve haber metinlerinde sıkça karşılaşılan bir durumdur. Zira bu kurum yöneticilerinin ya da iktidar sahiplerinin kendi öznel söylemlerinin haberlerde nesnel olarak temsil edilmesi, haberin söylemsel yapısı içinde ideolojilerin işleyişinde bir strateji olarak çok önemlidir (Çoban, 2011: 91; Dursun, 2014: 125).

Televizyon, özellikle haber metinleri içerik açısından kuramcılar arasında tartışılan bir konudur. Haberler, içinden çıktığı toplumun göstergebilimsel ve dilbilimsel kodudur. Haber metni bu kodlardan ortaya çıkan bir söylemdir (Çelenk, 2005: 82-83). Egemenlik ilişkilerinin yeniden üretimine dönük baskın söylemlerin haber söylemi içerisindeki yer alış şekli, haberdeki ideolojik boyutun sınırları açısından dikkate alınmalıdır. Haberde ideolojik bir hegemonya ortaya çıkmaktadır (akt. Sökmen, 2006: 80).

Televizyon haberi ve ideoloji arasındaki bağ, temelde haberlerde yer alan görüntülerde, kavramlarda, seslerde, sunuş biçimlerinde ve benzeri uygulamalarda somutlaşmaktadır. Kameranın konulduğu yer, kamera açıları, çekim ölçekleri, sunum biçimleri, kurguda yer alan uygulamalar, aktarılış biçiminin benzer biçimlerde uygulanışı sistematik bir ırkın, sınıfın, cinsin, grubun veya benzerinin sürekli işlenmesi ve benzer yöntemlerle aktarılması belli bir ideolojinin oluşturulmasında önemli bir rol oynamakta veya ideolojiyi güçlendirici bir görev görmektedir. Sistematik biçimlerinin yer alış ve görüntülerin sloganlaştırılmış biçimleri ideolojiyi çok daha etkili ve güçlü kılmaktadır (akt. Çalışır, 2009: 55).

Medya ve bu bağlamda haberler kitlelere bilgi aktarımı yaparken bunu taraflı bir şekilde gerçekleştirmektedirler. Çalışır'ın da ifade ettiği gibi kameranın konumu, olayın kurgulanış şekli ve sunum biçimi gibi şeyler ile birlikte olaylar, egemen ideolojinin kitlelerin bilmesini istediği şekli ile sunulmakta yani temsil edilmektedir.

Bunu bir örnek ile açıklamak gerekirse, aktivist gruplar ve polisler karşı karşıya geldiklerinde haberlerin dili çoğunlukla devletin baskı aygıtlarından diğer bir deyişle polislerden yanadır. Polislerin müdahalesi sonrası aktivist gruplar polisle çatışmalar bile genellikle haberin kurgusu önce aktivist grupların polise saldırdığı ve polislerin de kendilerini savunmak için müdahalede bulundukları şeklinde gerçekleşmektedir. Bu tarz gruplar ve eylemleri haberler tarafından çoğunlukla düzeni bozdukları ve gündelik hayatı sekteye uğrattıklarını şeklinde ele alınmaktadır. Haber bültenlerinde haber konusu kişi ya da grupların sunumu yani temsili egemen ideolojinin yanında mı yoksa karşısında mı yer aldıklarına göre değişmektedir. Bu bağlamda temsil konusu çalışma açısından önemli bir hal almaktadır. Uygulama kısmındaki FEMEN ve LGBTİ gruplarının televizyon haberlerinde nasıl temsil edildikleri konusunu daha iyi anlayabilmek için temsil kavramının ne olduğundan bahsetmek çalışma açısından önem arz etmektedir.

1.3.1. Temsil Kavramı

Temsil konusu pek çok alanda söz konudur. Dizi, sinema, reklam, tiyatro gibi örnekleri çeşitlendirebilmek mümkün olmakla beraber çalışmanın sınırlılığı televizyon haberciliği olduğundan dolayı temsil konusunda televizyon üzerine yoğunlaşmıştır.

Temsil, bir kültürü oluşturan bireyler arasındaki anlamın, üretim ve değiş tokuş sürecinin ana unsurudur (Hall, 2003: 16). Hall temsil kavramını anlamlandırma sürecine yani anlamı inşa eden ve üreten bir sürece işaret edecek bir şekilde kullanmaktadır. Bu açıdan ele alındığında ise temsili; sözlü, yazılı ve ikonik göstergeler kullanarak zaten olan şeyleri kodlayan ve onları yansıtan bir süreç olarak nitelendirmek yanlış olacaktır. Aksine temsil, anlamlandırma sürecine anlam üreterek ve anlamların değişimine olanak sağlayarak katılan bir süreçtir. Bu tarz bir temsil yaklaşımı da '*inşacı temsil yaklaşımı*' olarak adlandırılmaktadır (2003: 5).

Renkler, biçimler, sözcükler belli kurum, kavram ve kişileri temsil etmektedirler. Söz konusu bu temsiller, temsil edilenlere atfedilen anlamları yansıtmaktadırlar ve bu anlamlar temsil sistemi içerisinde meşruluk kazanmaktadır.

Genel olarak temsiller, değer ve davranış biçimlerinin sürekli yeniden üretilmesine katkıda bulunurlar (Tanrıöver, 2007: 153). İdeolojik mücadelenin amacı dilin gerçekleri olduğu gibi açıkladığına inandırmak ve gerçeği söylediğine ikna etmek olduğu için, ideolojiler temsil sistemleri olarak tarif edilebilmektedir. İdeolojiler tekil fikirler aracılığı ile inşa edilemediği için, temsil sistemleri de tekil değildir (Oğuz, 2012: 217-218).

Hall temsil ve dil arasındaki bağlantıya dikkat çekmektedir. Dil ile anlamlar üretilir ve bu anlamlar yine sadece dil aracılığıyla yayılabilir. Bu yüzden dil anlamlandırmanın ve kültürün merkezindedir (2003: 1). Televizyon da dil gibi kültürlerle etkileşim sağlamaktadır ve bu yüzden televizyon da bir temsil sistemidir. Televizyon sözlü ve yazılı dillerden farklı olarak görsel yani ikonik göstergeler kullanmaktadır. Diller harflerden yararlanırken; televizyon ise sembollerden yararlanmaktadır (Çelenk, 2005: 81-82). Temsil kelimesinin iki anlamı bulunmaktadır. Bir şeye benzemek, onu andırmak ve onun yerini almak. Medyada bu iki temsil türüyle de karşılaşılmaktadır. Buradan hareketle medyanın belirli bir temsil stratejisi olduğunu söylemek mümkündür. Hatta bunun egemen ideolojiye eklenmiş bir temsil siyaseti olduğundan bile bahsedilebilir (akt. Alankuş, 2007: 34-35).

Fiske'e göre temsil kuramcılarının temel görüşü şöyledir: Televizyon gerçeğin herhangi bir parçasını temsil etmez; aksine onu üretir ya da inşa eder. Gerçekliğin nesnelliğinde var olmaz; temsil söylemin bir ürünüdür. Bu çerçevede televizyon kamerası ve mikrofonu gerçekliği kaydetmez, onu kodlar ve bu kodlama ideolojik bir gerçeklik duygusu üretir (2014: 30). Toplumsal dünyanın temsil ediliş şekli de politiktir. Bu yüzden de seçilen temsil tarzları dünyaya karşı farklı politik duruşları simgeler. Kameranın konumu, görüntünün düzenlenmesi, montaj ile ilgili kararlar, anlatısal seçimlerin hepsi farklı çıkar ve arzular barındıran bir temsil stratejisi ile ilgilidir (Ryan ve Kellner, 2010: 419).

Kısacası bir temsil sistemi olan televizyon medya organları içerisinde en güçlü olanıdır ve söz konusu temsil sistemi içerisinde yeniden inşa edilir. Mevcut toplumsal kalıpların yayılması ve dengede tutulması da bu ideolojik temsillerle olur (Oğuz, 2012: 219). Buradan hareketle temsillerin içinde bulundukları kültürle

yakından ilgili olduklarını; yani içinde bulundukları kültürden beslendiklerini ve bu yüzden, geniş kültürel bir çevrede tartışıldıklarını söylemek mümkündür (Oğuz, 2012: 220).

Televizyon ile gerçekleşen görsel iletişimin yazılı ve sözlü iletişimden farkı, gösteren ve göndergeyi çakıştırmasıdır. Başka bir ifade ile, televizyondaki ağaç ile zihnimizdeki ağaç aynıdır; diğer bir deyişle maddi dünyadaki gibidir. Bu da şu anlama gelmektedir ki; televizyondaki ağacı görmek, onu maddi olarak bir yerlerde var olduğunu görmek anlamına geldiğinden, sanki gösteren yani televizyon aradan çekiliyormuş gibi, gösteren ve göndergeyi de dolaylı bir ve aynı şeyi yapıyormuş gibi algılanır (Çelenk, 2005: 83).

Televizyon ekranlarında izlenen tartışma, yarışma, müzik-eğlence, şov ve hatta haber programları da dahil olmak üzere televizyon temsilinin birçok türü sıradan vatandaşların yaşam deneyimi ve öykülerine yaslanır. Bu farklı yaşam tarzları, öyküler ve deneyimler, televizyon temsilini diğer bütün kültürel üretim alanlarından ve iletişim araçları sistemlerinden ayıran çok büyük bir özelliktir ve aynı zamanda izleyicisini söz konusu yaşam deneyimini bizzat kendisine temsil ettirmek üzere anlatının içine almak da yine televizyona özgü bir boyuttur (Çelenk, 2005: 85-86).

Haber söz konusu olduğunda ise haber, televizyon aracılığıyla aktarıldığında görüntü ve ses, ‘gerçeklik’ ile temsili arasındaki farkı azaltır, yazılı basından daha etkili biçimde var olanın pekiştirilmesini sağlar. Postman’ın birbirinden kopuk enformasyon ve görüntüyü hızla, arka arkaya izleyiciye aktardığı için ‘telgraf ve fotoğrafın birleşimi’ olarak nitelediği televizyon anlatısı bu birbirinden kopuk gibi görünen akış sürecinde kullandığı ‘olaya ya da konuya dayalı çerçeveler’ yardımı ile egemen söylemi yinelemektedir (Uçan, 2012: 177).

Egemen ideolojinin kontrolünde olan medya temsil sistemlerini kendisine göre oluşturmaktadır. Kendisine taraf olarak gördüğü kişi, kurum, grup ya da düşünceleri olumlu bir dil ile temsil ederken; kendisine karşı olarak gördüklerini ise olumsuz bir dil ile temsil etmektedir. Bu durumda biz ve ötekileri ortaya çıkarmaktadır. Yani sisteme uyum sağlayanlar biz iken; sisteme uyum sağlamayan ve sistem için sorun

olanlar ise öteki olmaktadır. Çalışmanın örneklemini oluşturan FEMEN ve LGBTİ grupları da sisteme uyum sağlamadıkları ve değiştirmek için çaba harcadıkları için medya tarafından genellikle öteki olarak konumlandırılmaktadırlar. Diğer tüm ötekiler gibi bu gruplar da “biz’den olmayan”, düzeni bozan, aileye ve manevi değerlere zarar vermekle kalmayıp bu değerleri yok etmeye çalışan oluşumlar olarak temsil edilmektedirler. Bu bağlamda da öteki konusu çalışma açısından önemli bir hal almakta ve bu konuyu daha detaylı ele almak gerekmektedir.

1.3.2. Öteki Kavramı

Özne-nesne ilişkisinde insan kendisini merkeze; doğayı da yaşadığı çevreye hükmetme adına öteki konumuna yerleştirdi. Bu duruma tamamen hakim olduğunda ise kendisine başka ötekiler yarattı (Oral, 2014: 168). Kimliğin birleştirme ve ötekileştirme olmak üzere iki özelliği bulunmaktadır. Birleştirmenin özelliği ile kimlik; kendisini aynı toplumsal gruba ait hissedenden bireylerin bazı konularda hemfikir olması ve aynılık duygusunu paylaşmasıdır. Ötekileştirme yoluyla gerçekleşen kimlik aidiyetinde ise, bir toplum ya da grup diğerlerinden ayrılır. Başka bir ifade ile ötekileştirilir. Her durumda biri diğeri için ‘öteki’ olmaktadır (Toktaş, 2014: 281). Diğer bir ifadeyle bireylerin kendisini sosyal dünyada nasıl konumlandıkları kimlik ile ilgilidir. Yani kimliğin tanımı için her zaman ‘öteki’nin varlığına ihtiyaç duyulmaktadır (Bilgin, 2003: 199).

Kısaca “Öteki kimdir?” sorusuna verilen cevap; aslında herkesin birbirine karşı öteki olduğudur. Ancak en genel tanımıyla öteki; yoksulları, ezilmişleri, toplumdan dışlanmış ama toplumu ayakta tutan insanları tarif etmektedir (İnceoğlu ve Çoban, 2014: 7). “...kendi kimliğimi tanımlamak için öteki özne'ye ihtiyaç duyarım. Öteki'nin benim ne olduğum hakkındaki düşüncesi, benim en mahrem özkimliğimin yüreğine kazınır. Bu yüzden, Lacan'ın büyük öteki kavramının etrafını saran muğlaklık, basit bir kafa karışıklığının ürünü değildir kesinlikle: ... yani bu töz zorunlu olarak öteki özne kılığına bürünerek karşıma çıkar” diyen Zizek, özne diğer bir deyişle kimlik ve öteki arasındaki bağa dikkat çekmektedir (2011: 97).

Bireyin zihninde yarattığı ayrımlar ‘biz’ ve ‘onlar’ı yaratmaktadır ve söz konusu ‘onlar’, ‘biz’e yabancılaşarak ötekileştirmektedir. Başka bir deyişle, kimliğin bilinç düzeyindeki üretimi; ‘biz’ iyi özelliklerle yüklü aidiyetler ile şekillenirken; ‘öteki’ kötü özelliklerle yüklü farklılıklar ile ortaya çıkmaktadır (Ünür, 2015: 67). Öteki ile olan ilişkiler genel olarak aynı şeyler üzerine konumlanmaktadır. Aynı coğrafya, topluluk ya da kamusal alanda var olmayan bir kimlik ve öznenin, biz ve öteki ilişkisini kurması mümkün değildir. Bu ilişki ortak paylaşım alanlarında ya da konularında birey-özne olanların verdikleri mücadeleler sonucunda oluşur ve de mücadele kimlikleri birbiri ile tanıştırırken, biz ve onların tanımlanmasını da sağlar (Çalışkan, 2013: 127).

Zizek öteki hakkında şunları söylemektedir: Öteki konusunda toplumun canını sıkın konunun keyfi organize etme tarzıdır; onların yiyeceklerinin kokusu, gürültülü şarkıları ve dansları, tuhaf tavırları, bazen işleri çalan bir işkolik bazen de başkalarını emeği üzerinden geçinen bir aylaktır. Ancak temel olarak toplumun ya da bireylerin şey'i hem ötekinin ulaşamayacağı hem de onun tarafından tehdit edilen bir şey olarak kavranmasıdır (2011: 215).

Ötekileştirmenin dört temel işlevi olduğundan bahsetmek mümkündür: Gruplar kimliklerini inşa ederken ötekini referans alırlar ve kolektif kimliklerini bunun üzerine inşa ederler; yani birinci işlevi *kimlikleştirme* işlevidir. İkinci işlevi *yansıtmayla rahatlama* ya da *kimlik yüceltme* işlevidir. Bu işlev, bir grubun, dış grupları ötekileştirmesi, grup üyelerinde arınma, rahatlama ve kendini beğenme duygularının yaratılması ile gerçekleşir. Diğer bir işlevi *meşrulaştırma*dır; grup ötekini meşruiyet dışına atarak kendisini meşruluk kazandırmaktadır. Son işlevi ise *sosyal düzeni koruma* işlevidir; bu işlevde grup dışındakilere kötü özellikler atfedilir ve toplum içerisinde günah keçisi ilan edilir (Ünür, 2015: 69).

Ötekileştirme hem bireysel hem de toplumsal bir kavram olup; örneğin toplumsal açıdan ele alındığında birinin Fenerbahçeli olması, Beşiktaş takımını tutan bir başkasını ötekileştirmeyi gerektirmeyeceği gibi, bireysel açıdan da Müslüman olan birinin Hristiyan olan birisini ötekileştirmesini gerektirmez (Toktaş, 2014: 282). Çünkü bir takımı tutmak bireysel bir durum olduğundan dolayı toplumsal

açından ötekileştirmenin gerçekleşmesi mümkün olmayacağı gibi; kendini bir dine ait hissetme toplumsal bir olay olup, bireysel ilişkilerde ötekileştirmeyi gerektirmez. Bu açıdan ele alındığında ataerkil bir toplum düzeninde erkeğin karşısındaki kadın öteki ve heteroseksüel ilişkinin karşısındaki eşcinsel ilişki ve bununla bağlantılı olarak da eşcinseller ötekidir. Bu tarz öteki de toplumsal açıdan bir ötekidir ve bireysel ilişkilere yansımak zorunda değildir. Ancak toplumsal açıdan öteki olmak özellikle eşcinseller için ‘sosyal dışlanma’ kavramını da beraberinde getirmektedir.

Öteki, bir nesne, toplumun ya da bireylerin saydamlığını engelleyen ve kimliğin ortaya çıkabilmesi için *dışlanması* gereken bir lekedir (Zizek, 2011: 96). Bireyler kendilerini toplum içerisinde bir gruba ait hisseder. Bir taraftan ait oldukları gruptaki bireylerle aralarındaki benzerlikleri belirginleştirmeye çalışırken; diğer taraftan da farklılıkları vurgulamaktadırlar. Herhangi bir tehlike durumunda ise kategoriler arasındaki farklılıklar abartılı bir şekilde sunulmakta; böylece aradaki öteki zıtlıklar belirginleşerek serleşmektedir. Bu durum bireyde ‘biz’ ve ‘onlar’ kimliklerinin oluşmasını sağlamaktadır (akt. Ünür, 2015: 61).

Sosyal dışlanmışlık olgusu ilk defa 1970’li yıllarda Fransa kullanmıştır. Gökbayrak’a göre bu kavram, Fransız toplum yapısının özellikleri çerçevesinde, Fransa Sosyal İşlerden Sorumlu Bakan’ı Rene Lenoir tarafından, o dönemde Fransız sosyal koruma ve güvence sisteminin dışında kalan kişileri anlatmak amacıyla ortaya çıkmış ve oradan da diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır (2005: 2). Yeni Küresel ilişkiler çerçevesinde Refah Devleti giderek gerilerken; bireylerin pek çoğu sosyal dışlanmaya maruz kalmış ve doğal hakları olan eşitlik ve hak taleplerini kaybetmişlerdir. Bu şartlar altında ortaya çıkan çalışma koşulları, sosyal diyalog, sosyal dayanışma giderek en az seviyeye inmiş; yoksulluğu azaltma ve fırsat eşitliği stratejileri azalmış ve toplumsal cinsiyetçilik kamusal alanda daha yoğun olarak yaşanmıştır. Buna bağlı olarak da bireyler giderek yalnızlığa mahkum edilmiş, belli kalıplara uyum sağlayamayan ya da sağlamamak konusunda direnen bireyler, toplum tarafından dışlanmışlardır (Hekimler, 2012: 2-3).

Esasında sosyal dışlanma, içerik ve kapsadığı konular itibariyle yeni sayılmayacak bir kavramdır. Sosyal dışlanma; yoksulluk, işsizlik, sosyal koruma,

eşitsizlik, ayrımcılık gibi temel sosyal politika konularını kapsamaması veya bunlarla ilişkili olması itibarıyla ekonomik, sosyal, siyasal tartışmaların ve kamu müdahalelerinin en önemli kavramı haline gelmiştir. Sosyal dışlanma ve karşıtı topluma kabul edilme ve toplumla bütünleşmeyi ifade eden sosyal içerilme, özellikle endüstrileşmiş ülkelerin sınıf yapısını etkileyen değişimler nedeniyle eşitsizliğin çözülmesi ve etkilerinin azaltılması noktasında en çok kullanılan kavramlar haline gelmiştir (Sapancalı, 2005: 52).

Sosyal dışlanma kavramı, karmaşık bir süreci ifade etmektedir. Buna ek olarak sosyal dışlanma toplumsal düzeyde, yetersiz sosyal uyumu veya bütünleşmeyi ifade etmektedir. Sosyal dışlanmayı hem kültürel bir süreç olarak hem de ekonomik bir süreç olarak değerlendirenler bulunmaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse; küreselleşme, emek piyasalarındaki değişim, gelir dağılımında meydana gelen adaletsizlik, eşitsizliğin artması, sosyal koruma yetersizliği ve göç, sosyal dışlanmanın başlıca nedenlerini oluşturmaktadır. Şahsa bağlı nedenler olarak sınıflandırılabilen aile yapısındaki değişim, cinsiyete dayalı ayrımcılık, engellilik ve yaş gibi unsurlar da sosyal dışlanmayı ortaya çıkaran nedenler arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Yenihan, 2013: 1-3).

Bu çalışmada sosyal dışlanmanın cinsiyet ve cinsel yönelim ile ilgili olan kısmı önem arz etmektedir. Başka bir ifade ile bireyler kadın oldukları için ikinci sınıf insan olarak görülebilmekte ve belli konularda sistemin, toplumun dışına atılabilmektedirler. Özellikle söz konusu sisteme uyum sağlamayan ve sağlamamakta direnen kadınlar ya da sistemin olumlamadığı kadınlar sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır. Bunlara örnek olarak ataerkil düzene karşı koyan feminist kadınlar ya da toplumun sözde ahlakına uymayan seks işçileri gösterilebilir. Sistemin dışına atılan, toplum tarafından “hoş karşılanmayan” ve dışlanmaya maruz kalan kadınlar için örnekleri çoğaltmak mümkün olmakla birlikte söz konusu ayrımcılığa cinsel yönelimlerinden dolayı eşcinseller de maruz kalmaktadır. Hegemonik erkekliğe zarar verdiği düşünülen geyler ve toplumun ahlaki yapısını ve düzenini bozduğu düşünülen eşcinseller toplum tarafından yine dışlanmakta, aşağılanmakta ve ötekileştirilmektedirler. Her türlü medya organıyla da bu dışlanmalar ve

ötekileştirmeler desteklenmekte ve tekrar tekrar üretilerek sürdürülmesi sağlanmaktadır. Bu durum da medyada bir temsil sorunu ortaya çıkarmaktadır. Bu konuyu detaylandırmak çalışma açısından faydalı olacaktır.

1.3.3. Medyada Ötekinin Temsil Sorunu

Berktaş, “Karşıdan iki kişi geliyor sandım; meğer sadece bir erkek ile karışmış” Rus Atasözü ile başladığı çalışmasında kadının, erkeğin ezeli ‘öteki’si olarak tanımlandığını ifade etmektedir (2014: 27). Kadının erkeğin ötekisi olarak konumlandığı bir düzende, eşcinseller iki cinsin de ötekisi hatta söz konusu düzenin ötekisi konumundadır. ‘Biz’den olmayan her şeyin ‘öteki’ olarak konumlandırıldığı düzende çok fazla öteki bulunmaktadır ve bu kapsamda birçok ötekinin temsilinden bahsetmek mümkündür. Ancak çalışmanın sınırlılığını FEMEN ve LGBTİ grupları oluşturduğundan dolayı ötekinin temsili kadın ve eşcinsellerin temsili ile sınırlı tutulacaktır.

1.3.3.1. Kadının Temsili

Sökmen, çalışmasında kadınların medyada üç başlık altında temsil edildiklerini ortaya koymuştur: 1-Medyanın malzemesi olan kadınlar... 2-Medyanın izleyicisi olan kadınlar... 3-Medyada çalışmakta olan kadınlar... (2006: 57). Bu çalışmada sadece medyanın malzemesi olan kadınlar üzerinde durulacaktır. Televizyonda kadınların genellikle ‘iyi kadın’ ve ‘kötü kadın’ üzerinden gerçekleştirilen stereotiplerle temsil edildikleri görülmektedir: Erkekler zarar vermek için planlar yapan kötü kalpli kadın, baştan çıkarıcı kadın, cinsel nesne olarak kadın, pasif, şiddete maruz kalmış ve erkekler tarafından kurtarılmayı bekleyen muhtaç kadın, mükemmel anne olarak kadın, evine düşkün bir eş olarak kadın, genelde bekar olan saldırgan ve acımasız kadın, aile rolünde otoriter ve yaşlı kadın, süper kadın olarak meslek sahibi kadın, asi, aseksüel ve çocuksu kadın ve diğer kadınların mutluluğun önünde engel olarak ayartıcı kadın (akt. Oğuz, 2012: 229). Bu temsillere ek olarak Oğuz, ayrıca kadınların bir temsil edilmeme sorunu ile karşı karşıya olduklarından ve eril söylemin içerisinde gittikçe yok olduklarından bahseder (2012: 244). Haberlere bakıldığında ise yine kadınların, kadın hareketlerinin, feminizmin ve kadın

konularının ya yok sayıldığı ya da sınırlı sayıda gösterildiği görülmektedir (Rakow ve Kranich, 2014: 424). Bu durum Oğuz'un söylemini desteklemektedir. Bu da kadınların haber medyasında bir temsil eksikliği sorunu yaşadıklarını tekrar göstermektedir. Kadın odaklı habercilik kitabında da genellikle kadınların medyada yer almadığı; başka bir deyişle temsil edilmediği ve bundan kaynaklı bir temsil sorunu olduğu üzerinde bir durulmaktadır (2007).

Medyada kadınların beş farklı şekilde temsil edildikleri görülmüştür: 1. Aptal, suskun, seksi ya da inleyen-kurban konumundaki nesne-kadınlar; 2. Rolünü yerine getiren ve hayatında evi, yuvası hep temel yer alan, anne, sekreter, hemşire, vb. kadınlar; 3. Geleneksel rolüyle mesleğini bir arada yürüten kadın; 4. Erkek eşit kadınlar; 5. Belli kalıplara sokulmamış kadınlar (Tanrıöver, 2007: 155).

Türk sinemasında çalışan kadın temsillerini inceleyen Hamarat ve Takımcı, söz konusu temsillerin eril bir gözle gerçekleştirildiğini ortaya koymuşlardır. 1930'lu ve sonraki yıllarda çalışan kadın belli mesleklerde olumsuz olarak temsil edilmektedir. Bu yıllarda kadın ev içi hizmetli ya da pavyonda çalışan biri de olsa erkeği ayartan, serbest kadın olarak temsil edilmiş ve tehlikeli olarak görülmüştür. 60'lı yıllarda çalışan kadın erkeksi özelliklere sahip ve namuslu olarak temsil edilmiş ve evlenince çalışma hayatı son bulmuştur. 80 ve sonraki yıllarda çalışan kadın erkeği baştan çıkartan fettan kadın temsilleri ile kendisine yer bulmuştur. 2000'li yıllarda ise kadının çalışması toplum tarafından olumlanmış, fakat işinde çok üst mevkilere ulaşamamış, aşkını işine tercih eden olarak erkeğe yardımcı rollerde yer almıştır (2013: 218).

1.3.3.2. Eşcinsellerin Temsili

Hollywood'da ilk eşcinsel filmleri gey karakterler üzerinden gerçekleşmiştir. 1895 yılında çekilen 'The Gay Brothers' filmi gey karakterlerin olduğu ilk filmidir. Kadın eşcinselliğinin olduğu filmler ise ilk olarak Avrupa'da görülmüştür. İlk lezbiyen filmi Alman yapımı olan "Pandora'nın Kutusu"dur. Hollywood'da lezbiyen karakterler kendilerine çok sonra yer bulabilmiştir. Türk sinemasında ise tam tersi bir durum söz konusudur. Batı'ya göre daha katı bir erkeklik algısından ve kadınların

daha kolay cinsel obje olarak kullanılmasından dolayı ilk eşcinsel filmleri lezbiyenlik ile başlamıştır. İlk lezbiyen karakterler 1962 yapımı “Ver Elini İstanbul” filminde yer almıştır (gmag.com.tr).

Ana akım medyada, Hollywood, Avrupa ve Türkiye sinemalarında eşcinsel karakterlerin temsili çoğunlukla gülünecek, acınacak ve korkulacak bir şekilde gerçekleşmiştir. Özellikle bağımsız sinemanın yükselişinden önce diğer bir deyişle 1960 öncesi ve 60’lar boyunca gey ve lezbiyen bireyler ya korkulması gereken kötüler olarak ya da acınması gereken, işkence görmüş, intihara meyilli karakterler olarak temsil edilmiştir. Buna ek olarak eşcinsel karakterler genellikle her şeyi başkaları için yapan, kendileri için mutluluk istemeyen bireyler olarak temsil edilmiştir. Ayrıca eğer eşcinsel karakterler cinsiyetsiz olarak temsil ediliyor ise sevimli olarak gösterilmiştir (Gürkan ve Ozan, 2016: 31; 34).

Şahan ve Şahan çalışmalarında eşcinsellere yönelik "ne yapsınlar onlar da insan" gözüyle bakılan yaklaşımlar ile eşcinselliği toplumun belli bir kesimine özgü, yoz ve ahlaksız bir davranış biçimi olarak niteleyen söylemlerin öne çıktığı sonucuna varmışlardır. Bunun dışında medya tarafından "alaycı" bir üslup ve eşcinsellerin ya ahlaki çöküntünün de eşlik ettiği rahat bir yaşantı sürdüğü ya da bir tür sapık olduğu ve eninde sonunda şiddetin öznesi ya da nesnesi olabileceği yargısı üretilmektedir. Travestiler ile ilgili haberlerde "biyolojik" ya da "Allah tarafından" kendilerine verilmiş bir tür hastalık olarak tanımlansa da yorumlar "su testisi su yolunda kırılır"dan hakarete kadar giden olumsuz bir yelpazeyi içermektedir. Bu haberlerde tehdit ve gasp gibi can güvenliğini tehdit eden bir konunun ele alınmasına karşın yorumcuların travesti ve transseksüelleri "mağdur" olarak konumlandırmadığı görülmektedir (2008).

Sabah gazetesinde “Medyanın Eşcinsellere Bakışı Hala Çok Berbat” adlı Perihan Mağden ile gerçekleştirilen röportajda medyanın eşcinsellere yönelik ayrımcı, seksist, maço ve son derece kötü bir dil kullanıldığından bahsedilmektedir. Kadınlara ve eşcinsellere karşı kullanılan söylemlerde hiçbir ilerlemenin olmadığı ve ciddi bir temsil sorununun olduğu vurgulanmaktadır. Buna ek olarak da medyanın eşcinselleri ezici ve yok sayan bir şekilde temsil ettikleri söylenmektedir (2010).

Eşcinseller medyada stereotipik bir şekilde temsil edilmekte ve hem homofobik söylemler üretilmekte hem de bu yönde var olan tutumlar sürdürülmektedir. Görsel medyada eşcinsel erkekler fazlasıyla bakımlı, kırılgan, narin ve kadınsı özellikler taşıyan bireyler olarak temsil edilmektedirler (Ertan, 2011: 99). Ertan, çalışmasına ‘1 Kadın 1 Erkek’ programındaki eşcinsellere yönelik tutumu incelemiş ve genelde söz konusu söylemin erkeklikle ilişkili olarak ortaya konduğu sonucuna varmıştır. Başka bir deyişle, erkekliğin hegemonik söylemi kendini kadınlık ve kadınsılık atfedilen gey erkeklikler karşısında yeniden üretmektedir. Eşcinseller “gerçek erkekler”in karşısında kadınsı, cinsellik düşkünü, fazla bakımlı, içki tüketimine dayanıksız, futbol ve araba konularına ilgisiz, ince ve estetik yönü gelişmiş stereotipler olarak temsil edilmektedir (2011: 103). Lezbiyen karakterler ise kötü kadın olarak gösterilmekte ve her daim bir tehdit unsuru olarak temsil edilmektedir. Bazı eleştirmenler lezbiyenlerin olumsuz temsilinin altında yatan nedenin sadece eşcinsellik ile ilgili olmadığını, bunun yanı sıra kadına yönelik ayrımcılıkla da ilgisinin olduğunu vurgulamaktadırlar (Gürkan ve Ozan, 2016: 34).

Türk sineması açısından bakıldığında ise lezbiyen karakterlere çok fazla rastlanmamaktadır. Özellikle 1960’lı yıllarda lezbiyen ilişkiler açık bir şekilde gösterilmemiş sadece dolaylı bir bakış atılmıştır (Gürkan ve Ozan, 2016: 30). Hollywood sinemasında da benzer bir tablo ile karşılaşmaktadır. Lezbiyen filmlerin azlığının arkasında yatan en önemli neden içinde erkeğin diğer bir ifade ile erkek bakışının olmadığı bir ilişkinin para etmeyeceğine dair olan inançtır. 90’lı yıllara kadar Hollywood’da kadınlara başrol verilmiyordu ve kadının erkeğin önüne geçmesine müsaade edilmiyordu. Çünkü erkek başrollerin gişede daha fazla kazandırdıkları yönünde bir inanç söz konusuydu. Bu açıdan ele alındığında da lezbiyenliğin konu edildiği ve başrolün lezbiyen bir karakter olduğu filmler Hollywood için söz konusu değildi (Kurtuluş, 2004).

Toplumsal lezbiyenlere olan bakış açısı geylere olan bakış açısından çok daha korku yüklüdür. Geyler erkeklik olgusunun ellerinden alındığını düşünen hetero-erkekler dışında toplum için bir tehdit unsuru olarak görülmemektedir. Buna karşın lezbiyenlik topluma erkeksi kadını başka bir ifade ile erkeğe ait vahşi tarafı da

barındıran kadını simgelediği için cinayet ve olası her türlü şiddet ile özdeşleştirilmektedirler ve lezbiyen karakterler vampirlik, nefret, kıskançlık, canilik ve canavarlık klişeleri ile temsil edilmektedir (Kurtuluş, 2004; Aksoy).

Filmlerde lezbiyen karakterlerden birinin baskın erkek karakterinde, diğerinin ise dişi karakterinde temsil edildiğini görmek mümkündür. Genellikle lezbiyen karakterlerden biri kıyafetleri, tavırları ve konuşmaları tamamen erkeksi iken diğeri savunmasız, zayıf özellikleri ile tamamen kadınsıdır (Kurtuluş, 2004). Bu açıdan ele alındığında ise erkeksi özelliklere sahip karakteri kadının ya da erkeğin oynaması arasında bir fark ortaya çıkmamaktadır. Lezbiyen ilişkisi ana akım tarafından kendi standartlarına uydurulmakta ve yine bir heteroseksüel ilişkiye dönüştürülmektedir. Özetle şunu söylemek mümkündür ki Kılıç'ın da (2011: 155) aktardığı gibi, eşcinsel karakterlerin ve homofobinin medyadaki temsili genellikle tek boyutlu ve mizah için sömürü kaynağı olarak kullanılmaktadır. Medya eşcinsellere reyting getirecek veya insanların merakını uyandıracak okunma oranlarını artıracak bir nesne muamelesi yapmaktadır ve bir cinsel yönelim metalaştırılarak insanların merakına kurban edilmektedir.

Toplumun ötekisi olarak konumlandırılan kadınların ve eşcinsellerin medyada nasıl temsil edildikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Uygulama kısmındaki FEMEN ve LGBTİ gruplarının televizyon haberlerindeki temsilini ele almadan önce, söz konusu bu grupların medyada nasıl temsil edildiğini görmek uygulama kısmını daha iyi anlamlandırabilmek adına yararlı olacaktır.

1.3.4. Bir Öteki Olarak FEMEN ve LGBTİ Gruplarının Medyada Temsili¹

FEMEN ve LGBTİ gruplarının medyada nasıl temsil edildiğinin ortaya konmaya çalışıldığı bu bölüme ilk olarak FEMEN ile başlanacaktır. FEMEN grubunun bir kadın örgütü olması medyadaki temsillerinin kısıtlanması ya da olumsuz bir dil ile verilmesinin nedeni açıklar niteliktedir. Kadının temsili başlığı

¹ Araştırma kapsamında FEMEN ve LGBTİ gruplarının alternatif medyadaki temsillerine sıklıkla rastlanmış olup, çalışmanın sınırlılığını geleneksel medya oluşturduğu için çalışmaya dahil edilmemiştir.

Aynı şekilde özellikle LGBTİ bireyler ile ilgili sinemadaki temsillerine rastlanmak ile birlikte yine çalışmanın sınırlılığı kapsamına girmediği için araştırmanın dışında bırakılmıştır.

altında değinildiği üzere kadınların medyada sorunlu bir temsilleri bulunmaktadır. Kadının öteki olarak konumlandığı ataerkil düzende, FEMEN'in buna ek olarak feminist bir grup olması daha fazla ötekileştirilmesine neden olmaktadır. Kadın hakları için mücadele eden FEMEN grubu ataerkil düzene karşı isyan etmektedirler ve bu durum da egemen ideolojiyi rahatsız etmektedir. Ayrıca FEMEN grubu eylemlerini üstsüz ve kışkırtıcı bir şekilde gerçekleştirmektedir. Daha önce de bahsedildiği üzere grup üyesi kadınlar ateizmi benimsemektedirler diğer bir deyişle Tanrı kavramına karşıdır. Bu durumu eylemlerine de yansıtmaktadırlar. Tüm bu nedenlerden dolayı FEMEN kendisine egemen ideolojinin kontrolündeki medyada çok kısıtlı bir şekilde yer bulmakta ve olumsuz bir dil ile temsil edilmektedir. Bu bölümde medyadaki temsilleri ile ilgili çalışmalar toparlanmaya çalışılmıştır. Bunun için de Türkçe ve İngilizce literatürde geniş bir tarama yapılmıştır. Ancak FEMEN ile ilgili çok kısıtlı çalışmalar olduğu saptanmıştır. Bu çalışmalardan kısaca bahsetmek çalışma açısından faydalı olacaktır.

Portwood Stacer'ın "*Representing FEMEN: Feminism, Performance, Globalization, and the Human Gaze*" adlı çalışmasında FEMEN'in medyadaki temsillerinin olumlu mu yoksa olumsuz mu olduğu üzerine bir başlık bulunmaktadır. Araştırmacı bu başlıkta Shevchenko'nun diğer kadınlara komutları askeri bir düzendeymiş gibi bağırarak verdiğini ifade etmektedir. Buna ek olarak da grup üyesi kadınların çıplık atarak ve yarı çıplak bir şekilde protestoları gerçekleştirdiklerini söylemektedir. Protestolar sırasında da sürüklendiklerini ve şiddet gördüklerini belirtmektedir. Stacer Vice Dergisi'nde FEMEN grubunun en olumlu temsillerinden birinin olduğunu belirtmektedir ve çalışmada dergi tarafından yapılan "*FEMEN: Sextremism in Paris*" kısa belgeselini incelemiştir. Stacer, bu belgeselde FEMEN grubunun toplumsal eşitlik için mücadele ettiğinin ifade edildiğini ve grubun "üstsüz savaşçı kadınlar", "çıplak devrim" ifadeleri ile yer aldığını söylemektedir. Buna karşı olarak da Rusya Today tarafından "*FEMEN: Exposed*" isimli çekilen belgeselden bahsetmektedir. Burada FEMEN'in eleştirel bir şekilde yer aldığını, finansal kaynakları ve islamofobi ile ilgili sorular sorulduğunda cevapları sakladıklarını anlatan bir belgesel olduğunu söylemektedir. Bu belgeselin tarzının Vice'inkinden oldukça farklı olduğunu söyleyen Staker, Rusya Today tarafından yapılan belgeselde

gruba neden dinlere karşı olduklarının sorulduğunu ve onların da cevap veremediğini belirtir. Bu şekilde gösterilen görüntüler ile FEMEN grubu kadınların tarihsel ve politik olarak bilgisiz olduklarına dair bir tasvirin yapıldığını söyler ve onları gülünç duruma düşüren bir temsiliyetin ortaya çıktığını ifade eder (2013: 4-8).

Tanja Thomas ve Miriam Stehling “*The communicative construction of FEMEN: Naked protest in self-mediation and German media discourse*” isimli çalışmalarında grubun Alman medyasındaki temsillerine değinmişlerdir. Çalışmada FEMEN’in çıplak protestolarının ulusal ve uluslararası medyada ilgi odağı haline geldiği ifade edilmektedir. Ayrıca FEMEN protestolarının maksimum seviyede açıklık ile tasarlandığını ve bunun da medyanın ilgisini çektiği söylemektedirler. Buna bir örnek olarak da 2013 yılında Almanya’da bir FEMEN üyesinin yaptığı protestoyu vermektedirler. Josephine Witt isimli üye katedrale tırmanmış ve göğsüne “Ben Allah’ım” yazmıştır. Bu durum gazeteler ve sosyal medyada çok tartışılmıştır. FEMEN üyesi kadını görüntüleyen bir muhabir bu görüntüleri birçok gazeteye satmayı başarmıştır. FEMEN temsillerinde “çıplaklık”ın anahtar bir sözcük olarak kullanıldığının altını çizmektedirler. Ayrıca FEMEN haberlerinde odak noktasının kadınların çıplaklıkları olduğunu, eylemlerinin önemsizleştirildiğini ve FEMEN kadınlarının cinselleştirildiğini vurgulamaktadırlar (2015: 92-94).

Jayeon Kim “*We Came! We Stripped! We Conquered! The Sextremist Feminists of FEMEN in Ukrainian Historical Context and Contemporary Controversy*” isimli yazısında, grubun medyanın dikkatini çekebilmek için çıplak protesto yaptıklarını ve vermek istedikleri mesajları göğüslerine yazdıklarını söylemektedir. Böyle yaparak FEMEN’in cinselliği somutlaştırdığını ve bunun da medyanın dikkatini çektiğini ifade etmektedir. Ayrıca Belarus ve Rus medyasının onlara karşı olduğundan ve yanlış temsil ettiğinden bahsetmektedir (2013: 7; 37). Ancak bununla ilgili detaylı bilgi verilmemektedir. Bu çalışmada da medyada FEMEN’in çıplaklıkları ile öne çıktığını diğer bir ifade ile medyanın gösterilerin içeriğinden çok FEMEN’in çıplaklığı üzerine yoğunlaştığı söylenmektedir.

Türkçe literatüre bakıldığında ise FEMEN ile ilgili çok az sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Ayşad Güdekli “*Kadın Çalışmaları Bağlamında Eleştirel Bir*

Yaklaşım: FEMEN” isimli çalışmasında FEMEN’in çıplak eylemleri sayesinde tanınırlığının ve farkındalığının arttığını iddia etmektedir (2016: 40). Ancak çalışmada medyada nasıl temsil edildiği ile ilgili bir söylem bulunmamaktadır.

Elif Sercan Nurcan “*21. Yüzyılda Feminizm*” isimli çalışmasında FEMEN’e değinmiştir. Ancak çalışmada FEMEN’in genel yapısından ve eylemlerinden bahsedilmiş ve medyadaki temsillerine yer verilmemiştir.

İbrahim Mavi’nin “*Yeni Feminist Dalga Çıplak Feministler: FEMEN Grubu*” isimli çalışmasında yine FEMEN grubunun eylemlerini çıplak gerçekleştirmelerinden ve bedeni kullanımlarından bahsedilmiş ancak medyadaki temsillerine değinilmemiştir (2012).

LGBTİ² ele alındığında ise öncelikle FEMEN’den çok farklı bir oluşumda olduklarını söylemek gerekmektedir. FEMEN tek bir grup iken LGBTİ, FEMEN’den farklı olarak tanımlanması ve sınırlandırılması mümkün olmayan bir oluşumdur. LGBTİ’yi anlatırken de ifade edildiği üzere sürekli genişleyen bir yapıda olan ve son olarak bünyesine Q yani queeri ekleyen LGBTİ herkesi içine dahil edebilmektedir. Başka bir ifade ile LGBTİ FEMEN gibi bir grup değildir. Aksine herhangi bir gruba dahil olmayan birçok kişi ve aynı zamanda farklı birçok grubun bir çatı altında toplandığı ve böylece daha güçlü oldukları, seslerini daha iyi duyurabildikleri ve daha çok dikkat çektikleri bir oluşumdur. FEMEN katı kuralları olan, katılmak isteyenlerin zorlu bir eğitimden geçtiği ve eğer başarılı olunursa içlerine dahil olunabildiği, eylem yapılması zorunlu olan bir gruptur. Ancak LGBTİ sadece eşcinsellerin, trans bireylerin ya da biseksüellerin desteklediği bir oluşum değildir. Aynı zamanda heteroseksüeller tarafından da destek görmektedir. Esnek bir yapıda olmasından, odak noktasının kimlik mücadelesi olmasından ve herkese açık bir oluşum olmasından dolayı dünya genelinde çok daha fazla destekçisi bulunmaktadır. LGBTİ “Eşcinsellerin özgürlüğü heteroseksüelleri de özgürleştirecektir” diyerek herkese açık olduklarını göstermektedir ve yine herkesi bünyelerine davet

² Araştırma içerisinde LGBT, LBTT, LGBTİ ve LGBTQ olarak geçmektedir. Grubun ismi Türkiye’deki resmi sitesinde LGBTİ olarak geçtiği için çalışmanın bütününde LGBTİ olarak ele alınmıştır. Fakat farklı araştırmaların ele alındığı bu bölümde, grubun isminin yazımı araştırmacıların kullanımına göre farklılık göstermiştir.

etmektedir. Bu nedenlerden dolayı LGBTİ temsil konusunda kendisine medyada çok daha fazla yer bulabilmektedir. Ancak bu yapıda olması LGBTİ bireylerin toplum tarafından dışlandıkları gerçeğini değiştirmemektedir. Cinsel yönelimleri nedeniyle toplumun ötekisi olarak görülen LGBTİ bireylerin medyada nasıl temsil edildikleri çalışma açısından önem arz etmektedir. Türkçe ve İngilizce olarak gerçekleştirilen literatür taramasında LGBTİ ile ilgili birçok çalışmaya rastlanmıştır. Söz konusu çalışmalardan, araştırmanın sınırlılığı kapsamındaki medyadaki temsillerine kısaca değinilecek ve hem Türkiye dışında hem de Türkiye’de nasıl temsil edildikleri ortaya konmaya çalışılacaktır.

LGBTİ’lilerin medyada nasıl temsil edildiğine geçmeden önce glaad.org³ tarafından yayınlanan rapora bakmak faydalı olacaktır. “*Where We Are on TV Report 2015*” başlıklı raporda 2015-2016 televizyon sezonunda LGBT karakterlerin prime timedada ne kadar yer aldıkları incelenmiştir. Raporda kablolu yayında LGBT karakterlerinin medyada artan bir şekilde yer aldığı ifade edilmekte ve altmış dörtten seksen dörde çıktığı belirtilmektedir. Buna ek olarak da yenilenen karakterlerin kırk birden elli sekize çıktığı ifade edilmektedir. Biseksüel karakterlerin sayısının ondan on sekize yükseldiği fakat hala bu karakterlerin tehlike ile stereotipikleştirilerek verildiği söylenmektedir. Ayrıca yedi trans karaktere rastlandığı ve bunlardan sadece birinin trans erkek olduğu belirtilmektedir (glaad.org).

Mike Jones ve David Gelb “*Homosexuality in the Media*” adlı çalışmalarında eşcinsellerin medyada yine stereotipik bir şekilde temsil edildiklerini söylemektedirler. Buna ek olarak bazen kalıplaşmış eşcinsel karakterlerin, eşcinsellerin kendi kimliklerini oluşturdukları ve var olan klişelerin kendilerinden kaynaklanıyormuş gibi gösterildiğini belirtmektedirler. Jones ve Gelb çalışmalarında LGBTİ bireylerden geyler üzerine yoğunlaşmışlardır. Örnek olarak da bir televizyon dizisi olan *The Simpsons*’da bastırılmış bir eşcinsel karakter olan Bay Smithers’den bahsetmektedirler. İzleyici bu karakterin eşcinsel olduğunu sadece ima ve hayal güçleri ile anlarken “*Three Gays of the Condo*” isimli bölümde Bay Smithers bir gey

³ Raporda broadcast yayıncılık diğer bir deyişle internet ağları aracılığı ile yapılan yayıncılıkla da ilgili veriler yer almaktadır. Ancak bu türden bir yayıncılık geleneksel medya dışında olduğu için bu veriler çalışmaya dahil edilmemiştir.

çift ile aynı evi paylaşmış ve bir dönüşüm yaşamıştır. Eşcinsellere atfedilen stereotipik bir karaktere dönüşen Bay Smithers kadınsı, bakımlı ve hijyenik biri haline gelmiştir. Eşcinsel erkekler şarap içer, pahalı kıyafetler satın alır, iyi yemek pişirir ve aptaldırlar. Bu stereotiplerle medyada eşcinsellerin abartılı temsilleri olduklarını vurgulamaktadırlar (2011).

Francie Diep *“How Well Are Queer Americans Represented in Media?”* adlı yazısında LGBT bireylerin medyada yer almama sorunu ile karşı karşıya olduklarını ifade etmektedir. Amerikan medyasında 2014-2015 yılları arasındaki televizyon dizilerinde sadece yüzde iki oranında gey, lezbiyen ve biseksüel karakter olduğunu söylemektedir. Buna ek olarak da yedi transseksüelin olduğunu belirtmektedir. Ayrıca yine 2014-2015 yılları arasındaki LGBT karakterlerin yüzde yetmiş ikisinin erkek ve yüzde yetmiş dokuzunun beyaz olduğunu eklemektedir. Bu karakterlerin beşten daha azının ebeveyn ya da bakıcı olarak gösterildiğini belirtmektedir (2016). Nasıl temsil edildikleri ile ilgili bir söylem bulunmamaktadır. Ancak ne kadar az temsil edildiklerinin ortaya konması da çalışma açısından önemli bir veridir.

LGBT.co.uk sitesinde yer alan *“LGBT Character Portrayal in Media”* isimli yazıda LGBT karakterlerin medyada nasıl temsil edildiği ele alınmıştır. LGBT karakterlerin artık medyada daha fazla görünür oldukları söylenmiştir. Ana akımın bu konuda hala uzun bir yolunun olduğunu fakat bağımsız yapımların cinsel kimlik ve cinsiyet eşitliği konusunda neredeyse çığır açtığı ifade edilmektedir. Yazıda LGBT karakterlerin temsili ile ilgili bir takım sorunlar tespit edilmiştir. LGBT karakterler genellikle belli amaçlar için yaratılır ve bu karakterler sıklıkla entrika çevirir. Bu karakterler yardımcı oyuncu tarafından en iyinin heteroseksüel bir yol olduğuna doğru yönlendirilir. LGBT karakterler için ilk rol, özellikle de hetero odaklı komedi dizilerinde güldürmektir. Bu karakterler ile özellikle moda ile ilgili konularda dalga geçilir. Bu karakterler asla ciddiye alınmaz. LGBT karakterler için fazlaca cinselleştirilmiş dekorasyonlar da yine çok kullanılan kalıplar arasındadır. Bu karakterlerin cinsiyet dağılımında genel olarak erkek izler kitle hedef olarak alınır ve lezbiyen karakterler yine abartılı ve cinsel bir cazibe odağı olarak temsil edilir. Gey karakterler komedinin devamı istendiğinde abartılı bir şekilde kadınsı olarak temsil

edilirken komedideki rutinin bozulması istendiğinde ise abartılı şekilde cinsellik ile temsil edilirler.

criticalmediaproject.org tarafından “*LGBTQ-The Critical Media Protect*” isimli yayınlanan yazıda lezbiyen ve gey karakterlerin heteroseksüellere göre farklı bir temsiliyetlerinin olduğu ortaya konmaktadır. Tarihsel olarak LGBT bireylere karşı toplumda her zaman bir hoşgörüsüzlüğün var olduğu ve medyanın bu tutumun oluşmasında ve sürdürülmesinde önemli bir rol oynadığı ifade edilen yazıda 1990’lardan sonra medyada LGBT karakterlerin gösteriminde bir artış olduğu fakat hala yeterince temsil edilmediği ifade edilmektedir. LGBT bireylerin genellikle suçlu olarak görüldüğü, onlara önyargı ve korku ile yaklaşıldığı söylenmektedir. Buna ek olarak bu karakterlerin toplumsal normlara uymayan, marjinal kişiler olarak temsil edildiği belirtilmektedir.

Michele McGovern “*The Media’s Influence on Public Perception of Homosexuality*” adlı çalışmasında televizyon dizilerindeki eşcinsel karakterlerin gösteriminin arttığı ve olumlu temsil edildiğini söylemekte ve konuya pozitif bir bakış açısı getirmektedir. *Modern Family*, *Glee*, ve *True Blood* dizilerini örnek olarak veren McGovern, bu dizilerdeki eşcinsel karakterlerin Emmy ödülü aldığını ve kamuoyunda olumlu etkiler yarattığını belirtmektedir (2011: 9).

mediasmarts.ca/ sitesinde yer alan “*Queer Representation in the Media*” başlıklı yazıda queer bireylerin temsilde bir iyileşme olduğundan bahsedilir. LGBTQ bireylerin artık medyada istikrarlı, istihdam sahibi, sevimli, çekici, iyi ve başarılı olarak temsil edildiği ifade edilir.

Eliel Cruz “*Bisexuality in the Media: Where Are The Bisexuals On Tv?*” adlı yazısında hemen hemen herkesin medyada LGBT bireylerin temsiline arttığını düşündüğünü söylemektedir. Bunun bir bakıma doğru olduğunu ancak medyada biseksüel bireylerin neredeyse hiç olmadığını da eklemektedir. 2013 yılındaki araştırmaya göre televizyondaki LGBT bireylerin yüzde altısından azının biseksüel karakterler olduğunu belirtmektedir.

İngilizce literatüründe yapılan taramada iki farklı sonuç ile karşılaşmıştır. Bazı araştırmacılar LGBTİ bireylerin yeterince temsil edilmediğini söylerken bazı araştırmacılar ise artık daha fazla temsil edildiklerini ortaya koymaktadır. Yine bazı araştırmacılar LGBTİ bireylerin belli stereotiplerle temsil edildiklerini, heteroseksüellerden farklı bir temsiliyetlerinin olduklarını ortaya koyarken bazı araştırmacılar ise LGBTİ bireylerin artık daha doğru bir temsil alanları bulduklarını, var olan temsillerin değişmeye başladığını ifade etmektedirler. Ancak ana akım medyadaki genel tabloya bakıldığında geçmişe göre LGBTİ bireyler kendilerine daha fazla yer bulsa da yüzdelik oranlarda hala çok düşüktür. Ayrıca olumlu temsilleri ile de karşılaşılmasına rağmen çoğunlukla hala değişmeyen belli stereotiplerle temsil edilmektedirler. Medyadaki temsillerde ve yapılan eleştirel araştırmalarda da interseks bireylerin kendilerine yer bulamadıkları ortaya çıkmaktadır. Ana akım medyada hiç bir temsil alanı olmayan interseks bireyler yapılan eleştiri yazılarında da göz ardı edilmiş ve yokluklarından bahsedilmemiştir.

Türkçe literatür ele alındığında ise Kaos GL dergisinin “*Medyada LGBTİ'lere Yönelik Nefret Söylemi*” isimli sayısında LGBT bireylerin hastalıklı, suçlu, günahkar, sapkın ve anormal olarak temsil edildiğini ifade etmektedirler. Medya tarafından LGBTİ bireylerin ötekileştirildiği, aşağılandığı ve bu bireylere hakaret edildiği söylenmektedir ve medyanın bu tutumu örnekler ile açıklanmaktadır: 13 Ocak 2014 tarihli Takvim gazetesi “Gay Anasını!” başlığını atarak olumsuz algıya ortaklık etmekle birlikte gey futbolcuları ötekileştirmiştir. 4 Mart 2014 tarihli Şok gazetesi İran Kadınlar Futbol Ligi ile ilgili haberde “travestiler veya cinsel bozukluğu olanlar belirlenerek sözleşmeleri feshedilecek” cümleleri ile trans bireyler ötekileştirilmiştir. 11 Şubat 2010 tarihli Milliyet gazetesi eşcinsel bir kadın için yapılan haberin başlığında “sapık” sözcüğünü kullanmış, eşcinsellik sapıklık olarak tanımlanmış, hakaret, aşağılama ve ötekileştirme yapılmıştır. Yeni Akit gazetesi 17 Ocak 2012 tarihinde eşcinsel aşkı anlatan bir kitap için “eşcinselliği meşrulaştırıyor”, “sapkın yakınlaşma” gibi ifadeler kullanmıştır. Zenne filmi için “Sapıkların filmine 15 yaş torpili” başlığı yer almış ve filmde “sapık eğilimleri meşrulaştırma çabası güdüldüğü”, “aseksüellik, biseksüellik, geyliğin normalleştirildiği” söylenmiştir. Bu ifadeleriyle LGBTİ olmayı yanlış, anormal, sapık bir kimlik gibi sunarak,

LGBTİ'lere hakaret edilmekle birlikte ötekileştirilmişlerdir (2015: 9-11). Daha fazla örneğin mevcut olduğu dergide ana akım medyanın LGBT bireylere karşı olan ötekileştirici, aşağılayıcı ve hakarete varan söylemlerde bulunduğu görülmektedir.

Sinan Aşçı “*Yazılı Basında LGBT Temsili: Türkiye ve ABD’de Yayınlanan Haberlerin Karşılaştırılması*” çalışmasında 2006 ve 2012 yılları arasında Türkiye’de Onur Haftası, ABD’de Onur Ayı olarak adlandırılan süreçlerdeki Akşam, Hürriyet, Habertürk, Zaman, New York Times ve San Francisco Chronicle gazetelerini incelemiştir. Çalışmada Türkiye’deki gazetelerde yer alan haberlerin daha sınırlı olduğu sonucuna varılmıştır. Türkiye ve ABD’deki haberlere bakıldığında genel olarak olumlayan bir söylem olduğunu ve buna ek olarak kimlik ve farklılık eksenli bir söylemin yer aldığını belirtmektedir. Araştırmacı bu bulgusundan farklı olarak LGBT bireylerin, “Türkiye’de metalaştırılmış bir eğlence nesnesi olarak gösterilmeye çalışılırken, ABD’de ciddi haberlerin içerisinde kanaat önderlerinin, din adamlarının ve toplum tarafından saygınlığını kazanmış kişilerin eylem ve söylemleriyle desteklediği ya da itiraz ettiği kişiler” olarak yer aldığını ifade etmektedir. Son olarak da Türkiye’de LGBT bireylerin “anormal” olarak temsil edildiklerini söylemektedir (2013: 162).

Fuat Çelik “*Yeni Toplumsal Hareketler Bağlamında Toplumsal Cinsiyetin Sunumu*” isimli çalışmasında medya aracılığı ile eşcinsel ve transseksüellere belirli roller biçildiğini belirtmektedir. Medyanın eşcinsel ve transseksüel haberlerini her zaman bir kötü ile birlikte verdiğini, diziler ya da eğlence programlarında eşcinsellerin komedi unsuru olarak, toplumsal meselelerden uzak ve eğlenceye yönelik bir obje olarak temsil edildiğini ifade etmektedir (2010: 34).

nefretsöylemi.org tarafından yayınlanan “*Ayrımcılık ve Nefret Sarmalında LGBT’lerin Medyadaki Temsili*” başlıklı yazıda geçmişe yönelik bir medya incelemesi yapıldığında LGBT bireylerin her zaman belli stereotiplerle ve suç olgusuyla özdeşleştirilerek temsil edildiği ya da temsil edilmediği söylenmektedir. Buna ek olarak da bu bireylerin cinsel bir obje olarak sunulduğu ifade edilmektedir. Medyanın LGBT bireylere karşı olan şiddeti meşrulaştırdığı, ayrımcılık ve nefret söylemine aracılık yaptığı belirtilmektedir. Yazıda “Gey Hırsız” gibi atılan haber

başlıklarına dikkat çekilmekte ve eğer hırsız heteroseksüel olsaydı belirtme gereği duyulur muydu, hırsızlık olayı ile hırsızın cinsel yöneliminin bir ilgisi var mıdır diye sorgulanmaktadır (2013). Buna ek olarak da Vatan gazetesinde yer alan “Lezbiyen Katil” başlığında aynı tutum devam etmektedir. Heteroseksüeller ile ilgili katil haberlerinde sadece cinayete odaklanılırken konu LGBTİ bireyler olduğunda cinsel kimlikleri öne çıkarılmaktadır.

Gülsüm Depeli “*Medyada LGBTİ Haberlerinin Dünü Bugünü*” başlıklı yazısında medya raporlarından ve bu raporlarda medyanın LGBTİ bireylere karşı homofobik, kriminalize edici, stereotipleştirici ve nefret üreten söylemlerinin olduğundan bahsetmektedir ve bunu sayısal veriler ile desteklemektedir:

“*Kaos GL Aralık 2011 Medya Gözlem Raporu*’nda taranan toplam 229 haberden 49’unun dili homofobik, 101’i eşcinselliğe ilişkin stereotipi besliyor ve 70’inde LGBTİ bireyler kriminalize ediliyor. 3’ü ise nefret söylemi yayıyor. Mayıs 2012 raporunda taranan 405 haberden sadece 127’si insan haklarına duyarlı bir habercilik anlayışına sahip. Nefret yayan haber sayısı ise 10’a yükselmiş görünüyor. Kasım 2013 verilerinde taranan 230 haberden 96’sı stereotipleştirme, homofobi, kriminalize edici ve nefret yayan içerikleri nedeniyle olumsuz olarak belirleniyor. Bunlara ek olarak, medya LGBTİ’leri haberleştirmede doğru kavram ve terimleri de tanımıyor, sıklıkla yanlış kelime kullanıyor; Aralık 2011’deki 229 haberden 52’sinde, Mayıs 2012’deki 405 haberden 76’sında yanlış kelime kullanıldığını tespit ediyor” (2014).

Elif Kumova “*Yazılı Basın Haberciliğinde Toplumsal Cinsiyetin ‘Beden’sel Temsili*” isimli çalışmasında LGBT bireyler ile ilgili medyada çıkan haberlerden örnekler vermiştir ve bu örneklerde haberin öznesinin bir LGBT birey olması halinde, haberin konusunun değil bu bireylerin cinsel yönelimlerinin ön plana çıkarıldığı sonucuna varmıştır (2013: 73-75). Kumova’nın çalışmasında da ortaya çıktığı gibi LGBTİ bireylerin medyadaki temsilleri sorunlu bir dil ile gerçekleştirilmekte ve bu bireylerin mağdur olduğu haber içeriklerinde dahi mağduriyetleri değil, cinsel yönelimleri ön plana çıkarılmakta ve ötekileştiren bir dil kullanılmaktadır.

Ceren Yegen “*Yazılı Basında HIV/AIDS ile Yaşayan Bireylere Yönelik Nefret Söylemi*” isimli çalışmasında medyanın LGBT bireylere karşı ötekileştirici bir tutum içerisinde olduklarını ifade etmektedir. Yegen LGBT bireylerin toplum tarafından dışlanmasında medyanın çok önemli bir rolü olduğunu söylemektedir. Medyanın homofobik söylemler ürettiğini belirten Yegen, “AIDS’li köyünden de kovuldu”, “Öldürülen travesti HIV’li çıktı” gibi haberler ile medyanın toplumdaki ayrımcılık, dışlama, ötekileştirme ve nefret söylemini pekiştirdiğini belirtmektedir. Yegen çalışmasında medyada LGBT bireylere yönelik nefret söylemi üretildiği ve objektiflikten uzak olduğu sonucuna varmıştır (2013: 28; 123).

Tuba Livberber “*Medyada Nefret Söylemi ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında LGBTT Bireylere Yönelik Nefret Söylem(ler)inin Çözümlemesi*” isimli çalışmasında medyanın LGBTT bireyleri önyargıyla, stereotiplerle ve ayrımcı ve ötekileştirici nefret söylemleriyle sunulduğunu belirtmektedir. Livberber haberin başlığı, haberde kullanılan sözcük seçimleri, aktör konumlandırması ve kullanılan cümle yapıları ile LGBTT bireylere yönelik olumsuz algının güçlendirildiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda haberlerin içeriğinde LGBTT bireylerin mağdur olduğu durumlarda bile suçlu sunumuyla verildikleri ve toplumda var olan ötekileştirici algının pekiştirildiğini söylemektedir. Buna ek olarak da LGBTT bireylerin “kötü şeylerinin” haberlerde sıklıkla yer aldığını belirtmektedir. Haberlerin biz ve ötekiler karşıtlığında kurgulandığını ifade eden Livberber, LGBTT bireylerin haberlerde homofobik ve transfobik ayrımcı söylemlerle temsil edildiğini eklemektedir. Ayrıca haberlerde alıntı ifadelerle yer alan “sapkın”, “gayriahlaki” ve “cinsi sapkın” kelimeleri ile yönlendirmenin yapıldığının da altını çizmektedir. (2014: 130-133).

II. BÖLÜM

FEMEN VE LGBTİ GRUPLARININ TELEVİZYON HABERLERİNDE TEMSİLİ

3.1. METODOLOJİ

3.1.1. Problem

Egemen ideoloji toplum üzerinde bir hakimiyet kurabilmek ve bu hakimiyeti devam ettirebilmek için bir takım yollara başvurmaktadır. Althusser devletin ideolojik aygıtları ile buna işaret etmektedir. Aile, okul, dini mekanlar gibi yerler devletin ideolojik aygıtlarıdır; yani devlet bir birey dünyaya geldiği andan itibaren aileden başlayarak ona ideolojisini aşılamaktadır. Söz konusu ideolojik aygıtların içerisinde medya göz ardı edilemeyecek kadar etkin ve önemli bir yere sahiptir. Medya sayesinde egemen ideoloji hem istediği ideolojiyi halka benimsetmekte hem de bunu sürekli tekrarlayarak canlı kalmasını sağlamaktadır. Bunu yaparken de herhangi bir şey yapmasına gerek yoktur diğer bir deyişle benimsetmek istediği ideolojiyi okuyan, izleyen ya da dinleyen birilerinin olması yeterlidir. Böylece kendiliğinden bir rıza kazanımı gerçekleşmekte ve bu da Gramsci'nin hegemonyasına denk gelmektedir.

Egemen ideolojinin sahip olduğu en büyük ideolojilerden biri de ataerkil ideolojidir. Bu sistem içerisinde kadınlığa ve erkekliğe tanımlanan bir takım roller bulunmaktadır. Kadının ikinci planda olduğu başka bir deyişle erkeğin ötekisi olduğu düzende daha pek çok öteki bulunmaktadır. Sahip olduğu ideolojiler doğrultunda biz ve onlar karşıtlığı yaratan egemen ideoloji, bu sistem içerisinde eşcinselleri toplumun ötekisi ilan etmektedir. Toplum üzerinde bir hakimiyeti bulunan ve bu hakimiyet çerçevesinde kitleler üzerinde denetim gerçekleştiren egemen ideoloji için cinsellik ve beden de denetlenmesi gereken önemli unsurlardan biridir. Ataerkil ideoloji ile hareket eden egemen ideoloji bu denetimleri en fazla kadınlar üzerinden gerçekleştirmekte ve cinsellik ile bedenin denetimi kadın cinselliğinin ve bedeninin denetimi anlamına gelmektedir. Bu ideolojinin yarattığı toplumsal cinsiyet, cinsellik

ve bedeninin kullanımı gibi kurallara uyum sağlamayan eşcinseller, trans bireyler ve interseks bireyler ise sistemin dışına atılmaktadır.

Egemen ideolojiye ters düşen çatlak sesler her zaman var olmaktadır. Bu çatlak sesler içerisinde yeni toplumsal hareketler dahilinde var olan gruplar çok önemlidir. Eski toplumsal hareketler gibi tamamen iktidar odaklı olmasalar da yeni toplumsal hareketler, sistemin üzerinde durmak istemediği konular üzerine yoğunlaşmakta ve küresel çapta eylemleri ile küresel çapta ses getirerek sistem için tehlike teşkil etmektedirler. Kimlik, eşitlik, çevre, dünya barışı gibi konular üzerine yoğunlaşan yeni toplumsal hareketler içerisinde var olan gruplardan biri kadın hakları için mücadele eden FEMEN grubudur. Sistemin “normal” tanımının dışında kalan tüm birey ve bu bireylerin oluşturduğu grupların, seslerini daha iyi duyurabilmek için tek bir çatı altında toplandığı LGBTİ oluşumu da diğer yeni toplumsal harekettir.

Erkeğin merkeze alındığı toplumda kadın ve eşcinsellerin öteki ilan edilmesinden dolayı bu çalışmada kadın ve eşcinsel odaklı yeni toplumsal hareketler ele alınmıştır. Bu doğrultuda feminist gruplar arasından en popüler olan FEMEN ve eşcinsel grupların bir çatı altında toplandığı LGBTİ grupları çalışmada incelenen gruplardır. Sisteme uymayan ve toplumsal düzeni bozduğu düşünülen bu gruplar ile ilgili medyada olumsuz bir imaj yaratılmakta, ötekileştirilmekte ve bunlar topluma benimsetilmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı, bu grupların medyada kendisine ne ölçüde yer bulduğu; diğer bir deyişle medyadaki temsil edilme oranlarının ne olduğu ve bu temsilin ne şekilde gerçekleştiği bu çalışmanın ana sorunsalını oluşturmaktadır.

3.1.2. Amaç

Bu çalışmada sistemin ötekisi olan feminist gruplardan FEMEN ile cinsel yönelimleri farklı olan birey ve toplulukların oluşturduğu bir yapı olan LGBTİ'nin medyadaki temsillerinin olumlu mu yoksa olumsuz bir dille mi gerçekleştiğinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranacaktır:

Araştırma Sorusu 1: Aynı haberin farklı kanallarda farklı şekillerde verilmesi söz konusu mudur?

Araştırma Sorusu 2: Kanalın ideolojisinin haberin içeriğinin belirlenmesinde etkisi var mıdır?

Araştırma Sorusu 3: Kanalın ideolojisi haberin anlatım tarzı ve üslubu üzerinde etkili midir?

Araştırma Sorusu 4: Kanalın ideolojisi haber kaynağına karşı kullanılan sıfat ve aktarma yüklemelerini etkiler mi?

Araştırma Sorusu 5: Haberde hangi ideoloji inşa stratejileri kullanılmaktadır ve bu ne sıklıkta?

Araştırma Sorusu 6: Kanalın ideolojisi haber kaynağına karşı olan tutumu etkiler mi?

Araştırma Sorusu 7: Haberde nasıl cümle yapıları kullanılmıştır?

3.1.3. Önem

Bu çalışma,

- ✓ Radyo Sinema ve Televizyon bölümünde televizyon haberciliği ile ilgili yapılan çalışmaların azlığı bakımından,
- ✓ Televizyon haberciliğinde temsil konusunun çok az çalışılmış olması bakımından,
- ✓ FEMEN ile ilgili çalışmaların azlığı bakımından,
- ✓ Uzun bir sürecin ele alınmış olmasından dolayı gruplara karşı olan tavrın net bir şekilde anlaşılabilmesi açısından,
- ✓ Türk televizyonlarında açık yayın yapan tüm kanalların incelenmesinden dolayı tüm kanalların söz konusu gruplara karşı olan bakış açısının ortaya konması açısından,
- ✓ Gün boyu yapılan haberlerin ele alınmasından dolayı grupların hangi zaman dilimi içerisinde daha çok verildiğine yönelik kanalların tercihlerini anlamak açısından,
- ✓ Literatüre katkıda bulunabilmesi açısından önemlidir.

3.1.4. Varsayımlar

- ✓ İzleyici için televizyon haberlerini izlemek gündemden haberdar olmak için yerine getirilmesi gereken bir görev olarak görülmektedir, bu bağlamda özellikle prime time kuşağı içinde yer alan televizyon haberleri diğer yayınlar içerisinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir.
- ✓ Haber içerikleri oluşturulurken, medya kendi ideolojik anlayışına göre birtakım ötekiler ve söz konusu ötekilere yönelik temsil biçimleri yaratmaktadır.
- ✓ Ana akım ideoloji, toplumsal normların dışında yer aldığından dolayı alternatif grupların medyada desteklenmesini göz ardı etmektedir.

3.1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma, televizyon haberciliği, 2010-2015 yılları, FEMEN ve LGBTİ grupları ve Türkiye’de açık yayın yapan ulusal kanallar ile sınırlıdır.

3.1.6. Yöntem

Çalışmanın amaç ve problemine uygun olarak literatür taraması yöntemi kullanılmış olup; uygulama kısmında nicel yöntem kullanılmıştır ve veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bu bağlamda nicel yöntem ve içerik analizinden kısaca bahsetmek çalışma açısından faydalı olacaktır. Araştırma yöntemleri nicel ve nitel olmak üzere ikiye ayrılır. Nicel araştırma yönteminde olaylar arasındaki ilişkileri tanımlamak için sayısal veriler kullanılırken; nitel araştırmada insan davranışlarını veya deneyimlerini tanımlamak için sözcükler veri olarak kullanılır. Nicel araştırmanın bir araştırma problemi, nitel araştırmanın ise bir araştırma sorusu vardır (Akman, 2014: 9). Çalışmanın niceliksel ya da niteliksel olması çalışmanın içeriğine göre değişmektedir. Niteliksel inceleme yorumlayıcı karaktere sahiptir. Olayları inceleyen insanlar için olayların anlamını keşfetmeyi amaçlar. Niteliksel verilerin hepsi nicel olarak ölçülebilir ve kodlanabilir, her nicel veri de aynı zamanda niteliksel bir karaktere sahiptir (Erdoğan, 2003: 125-127). Nitel yöntemler alan araştırmaları, örnek olaylar, etnografik araştırmalar, anlatıma dayalı araştırmalar gibi araştırmalar için kullanılırken; nicel yöntemler deneysel yöntem, betimleme yöntemi,

yöneylem araştırması ve içerik analizi gibi araştırmalar için kullanılır (Karlı ve Ceran, 2013: 5).

İçerik çözümlemesi tekniği; iletişim gazetecilik, sosyoloji, psikoloji disiplinlerinde ve iş alanında 50 yıldan uzun süredir kullanılmaktadır (akt. Balcı ve Bekiroğlu, 2012: 270). İçerik çözümlemesi, iletilerin içeriğinin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasını yapabilmek amacıyla kullanılır ve bilimsel bir nesnellik iddiası taşır (Fiske, 1996: 176-177). İçerik analizi mevcut metinlerden hareketle sosyal gerçeğe yönelik temel önermeler elde etmeyi amaçlar (Gökçe, 2006: 19). İçerik analizi kısaca, mevcut olan iletişim boyutlarını analiz etmek ve buradan mevcut olmayan sosyal gerçeğin belirli boyutlarına yönelik çıkarım yapmak amacıyla, metinlerin içeriklerini analiz eden ve bu süreçte belirli kurallar çerçevesinde hareket eden bir yöntemdir (Gökçe, 2006: 20). İçerik çözümlemesi, inceleme konusu olan metinlerin içerdiği mesajlar, imajlar, temsiller ve bunların kapsamlı toplumsal anlamları ve önemleri hakkında bir şeyler söylemeye çalışmaktadır (akt. Balcı ve Bekiroğlu, 2012: 272).

İçerik analizinin uygulama alanları: İletişim eğilimlerinin araştırılması, iletişimin ya da medyanın çeşitli boyutlarının karşılaştırılması, tutumların ve içeriklerin uluslararası propaganda amacıyla üretilen söylemlerin analizi ve propaganda özelliklerinin tespiti, söylemlerin ideolojik boyutunun tespiti ve analizi, metinlerin anlaşılabilirliğinin ölçümü, haber analizi, kaynakların yazım ve ifade biçimlerinin yani üslubun tespiti, ima yoluyla gerçekleştirilmek istenen amaçların tespiti, siyasi ve askeri haber malzemelerinin oluşturulması ve analizi, farklı tarihsel dönemlerdeki yaşam biçimlerinin analizi, bir kültüre özgü düşünce ve yaşam biçimlerinin analizi, reklam analizi ve okul kitaplarında ve edebi eserlerde değer sisteminin tespit edilmesinde kullanılmaktadır (Gökçe, 2006: 27).

Çalışmada 2010-2015 yılları arasında FEMEN ve LGBTİ gruplarının haber bültenlerindeki temsili ele alınmış ve elde edilen veriler kodlama cetvelinde yapılan işaretlemelerden sonra SPSS'e geçirilmiştir. Sonuçlara ulaşabilmek için de frekans analizi, çoklu frekans analizi ve çapraz tablolama analizleri kullanılmıştır. Çalışmada genel verilere ulaşabilmek için frekans; birden fazla işaretlemenin yapıldığı

kategoriler için çoklu frekans; kanallarla ilgili detaylı bilgilere ulaşabilmek ve karşılaştırma yapabilmek için de filtreleme ve çapraz tablolama analizleri kullanılmıştır.

Kodlama cetvelinde haberin tarihi, televizyon kanalı, haber program türü; yani ara, ana ve gece haberlerinden hangisinde yayınlandığı, haberin süresi, haberin kaynağı, haber kaynağı dışındaki kaynaklar, haber kaynağına yönelik tutum, haber kaynağı dışındaki kaynaklara yönelik tutum, haberin anlatım tarzı ve üslubu (abartılı, bilgilendirici, eleştirel...), haberde kullanılan sıfatların olumlu mu, olumsuz mu ya da nötr mü olduğu, haberde kullanılan yüklemelerin olumlu mu, olumsuz mu olduğu, haberde kullanılan ideoloji inşa stratejilerinden hangisinin kullanıldığı (meşrulaştırma, gizleme/gizemleştirme, birleştirme, parçasallaştırma, şeyleştirme) ve son olarak da haberde kullanılan cümle yapılarının etkin mi yoksa edilgen mi olduğu incelenmiştir. Çalışmada veriler araştırmacı tarafından farklı zamanlarda iki kere kodlanmış ve güvenilirlik %90'ın üzerinde çıkmıştır.

Kodlama cetvelinde yer alan ideoloji inşa stratejilerinden kısaca bahsetmek çıkan verileri anlamlandırabilmek açısından faydalı olacaktır:

Meşrulaştırma: Rasyonalizasyon, evrenselleştirme ve anlatisallaştırma stratejileri, meşrulaştırmanın tipik stratejileridir; yani anlamı toplumda var olan asimetrik ilişkileri, haksız oluşumları, eşit olmayan ilişkileri doğal sayıp, benimsemektir.

Gizleme/Gizemleştirme: Yer değiştirme, mistikleştirme ve mecaz ideolojinin tipik işleyişinin stratejileridir; diğer bir deyişle sorunun, olayın özünün saklanarak, ilginin başka alanlara kaydırılmasıdır. Bu kaydırma egemen ideolojik düşünce tarafından hem gerçekleştirilmekte hem de doğal sayılması için çaba harcanmaktadır.

Birleştirme: Standartlaştırma ve birliğin sembolleştirilmesi ile ideolojinin işlemesidir; başka bir ifade ile herhangi bir sorun karşısında aralarında hiçbir maddi bağ olmayan ve çıkar ilişkisi olmayan insanları bir kavram altında toplamaktır.

Parçasallaştırma: Farklılaştırma ve ötekinin tasfiyesi ile gerçekleşir; büyük ana sistem sübjektif ölçülere dayanılarak parçalara bölünür. Belirli bir görüş etrafında

toplunanlar merkezi oluşturur, dışarıda kalanlara yabancı, hain, düşman sıfatları ile anılır.

Şeyleştirme: Doğallaştırma, sonsuzlaştırma ve edilginleştirme ile ideolojinin işlemesidir; geçici tarihsel durumların doğallığı iddia edilir ve sürekli devam edeceği teması ön plana çıkar. Örneğin, kadınların erkeklere göre geride kalmasının tarihsel açıklamaları ve gerekçeleri günümüze taşınır ya da kadının fiziksel eksikliği, eşitsizliğin doğal gerekçesi olarak adlandırılıp topluma bu yönde inanç aşılır (akt. Dursun, 2014: 93; Kazancı, 2002: 74-77).

3.1.7. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini yeni toplumsal hareketler içerisinde bulunan gruplar ve Türkiye’de açık yayın yapan kanallar oluşturmaktadır. Örneklemine ise, FEMEN ve LGBTİ gruplarının dünya çapındaki eylemleri ve 2010-2015 yılları arasındaki Türkiye’de açık yayın yapan ulusal kanalların haberleri oluşturmaktadır. Evrenin daha net temsil edilebilmesi açısından, yerel kanallar örneklemin dışında bırakılmıştır.

3.2. BULGULAR VE YORUMLAR

3.2.1. FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Genel Değerlendirilmesi

Tablo 1: 2010-2015 Yılları Arasında Yapılan FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Yıllara Göre Dağılımının Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
2010	12	3,7	3,7
2011	33	10,4	10,4
2012	184	58,6	58,6
2013	63	20	20
2014	15	4,7	4,7
2015	4	1,2	1,2
Toplam	311	100,0	100,0

2010-2015 yılları arasında incelenen tüm kanallar içerisinde FEMEN ve LGBTİ grupları ile ilgili haber yapan 32 kanal tespit edilmiştir. 32 kanalın iki grup ile ilgili yaptığı haberlerin yıllara göre dağılımı yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre en fazla haberin 2012 yılında yapıldığı görülmektedir. Bunun nedeni FEMEN grubunun 2012 yılında Türkiye’de yapmış olduğu eylemdir. 2014 yılında da eylem yapmış olsalar da bu eylemin 2012 yılındaki eylem kadar basında yer almadığı görülmektedir. Yıllar ve kanallar ile ilgili incelemeler çalışmanın ilerleyen bölümlerinde verilecektir.

Tablo 2: 2010-2015 Yılları Arasında Yapılan FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Kanallara Göre Dağılımının Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Flash TV	12	3,9	3,9
NTV	35	11,3	11,3
CNN TÜRK	36	11,6	11,6
HABERTÜRK	47	15,1	15,1
Cem TV	7	2,3	2,3
Sim TV	5	1,6	1,6
360 TV	36	11,6	11,6
Beyaz TV	3	1,0	1,0
Show TV	13	4,2	4,2
Star TV	19	6,1	6,1
ATV	10	3,2	3,2
Kanal 7	5	1,6	1,6
Ülke TV	6	1,9	1,9
Samanyolu Haber	2	,6	,6
Ulusal Kanal	2	,6	,6
İMC TV	1	,3	,3
Kanal D	8	2,6	2,6
Fox TV	23	7,4	7,4
TV 8	9	2,9	2,9
TGRT Haber	9	2,9	2,9
Olay TV	3	1,0	1,0
CNBCE	2	,6	,6
Kanaltürk	2	,6	,6
A Haber	4	1,3	1,3
Bloomberg HT	1	,3	,3
Kanal B	2	,6	,6
Kıbrıs Genç Tv	2	,6	,6
Tv 5	1	,3	,3
Tvnet	1	,3	,3
Cine5	1	,3	,3
Haber 24	2	,6	,6
TRT Haber	2	,6	,6
Toplam	311	100,0	100,0

Çalışmada yer alan kanalların altı yıl boyunca söz konusu FEMEN ve LGBTİ grupları ile ilgili yaptıkları haberlerin dağılımı yukarıda verilmiştir. Buna göre en fazla haberi 47 haber ile HABERTÜRK'ün yaptığı görülmektedir. Onu sırasıyla CNNTÜRK, 360 Tv ve NTV takip etmektedir. Ortaya çıkan sonuçta bu kanalların haber kanalı olması ve bundan dolayı en fazla sayıya sahip olması olağan gözükse de TRT Haber, Haber 24, Samanyolu Haber ve TGRT Haber gibi kanalların da haber kanalı oldukları göz ardı edilmemelidir. Bunlara ek olarak TRT 1, STV, Bugün Tv, Euronews Türkçe, Kanal A, Bengü Türk ve Halk Tv gibi kanallarda hiç habere rastlanmaması çalışma açısından önemli ve şaşırtıcı bir sonuçtur.

Çalışma kapsamında haberlerin 184'ünün ara haberlerin içerisinde; 94'ünün ana haber bültenlerinde ve 33 tanesinin gece haberlerinde verildiği ortaya çıkmıştır. Buradan şu sonucu çıkartmak mümkündür; kanallar söz konusu haberleri prime time olarak adlandırılan ailece televizyon izleme saatleri içerisinde değil gündüz kuşağı haberlerinde vermeyi tercih etmişlerdir.

Tablo 3: Kanalların 2010-2015 Yılları Arasında Yaptıkları Haberlerin Haber Kaynaklarına Göre Dağılımının Frekans Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
FEMEN	208	66,9	66,9
LGBTİ	103	33,1	33,1
Toplam	311	100,0	100,0

32 kanalın altı yıl boyunca yaptıkları 311 haberin 208'inin FEMEN'e 103'ünün LGBTİ'ye ait olduğu görülmektedir. Bu sonuçta FEMEN grubunun bu yıllar içerisinde Türkiye'de iki kere eylem yapmasının özellikle 2012 yılında yaptığı eylemin önemli bir katkısının olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar çalışmanın ilerleyen bölümlerinde verilecektir.

Tablo 4: Kanalların Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettikleri Kaynakların Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Başbakan	4	1,3%
Bakanlıklar	5	1,7%
TBMM	8	2,7%
AKP	28	9,3%
CHP	47	15,7%
MHP	11	3,7%
HDP	2	0,7%
BDP	19	6,3%
Dernekler	11	3,7%
Polis	23	7,7%
Kaos GL	15	5,0%
Lambdaistanbul	9	3,0%
Homofobi Karşıtı İnisiyatif	4	1,3%
Derneği		
Alperen Ocakları	9	3,0%
Dindar Kesim	29	9,7%
Putin	4	1,3%
Diğer	72	24,0%
Toplam	300	100,0%

Çoklu frekans analizi uygulanan ve birden fazla işaretlemenin yapılabildiği habere konu olan diğer konular incelendiğinde en fazla diğer başlığının ele alındığı ortaya çıkmıştır. Diğer başlığının içerisini de en fazla halk oluşturmaktadır. Onu da sırasıyla CHP, dindar kesim ve AKP'nin takip ettiği görülmektedir.

Tablo 5: Kanalların FEMEN ve LGBTİ Haberlerinde Kullandıkları Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Abartılı	20	2,1%
Bilgilendirici	180	19,1%
Eleştirel	159	16,9%
Kaygı Uyandırıcı	46	4,9%
Kafa Karıştıran	15	1,6%
Magazinsel	30	3,2%
Sansasyonel	26	2,8%
Reklam	3	0,3%
Takdir Edici, Övücü	20	2,1%
Tehditkar	3	0,3%
Umut Verici	15	1,6%
Uyarıcı	38	4,0%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	146	15,5%
Örnekleyici	7	0,7%
Öyküleyici	24	2,6%
Teknik, Bilimsel	17	1,8%
Dışlayıcı	140	14,9%
Alaycı	51	5,4%
Toplam	940	100,0%

Çoklu frekans analizi yapılan ve yine birden fazla işaretlemenin yapılabildiği haberin anlatım tarzı ve üslubu ele alındığında bilgilendirici seçeneğinin öne çıktığı görülmektedir. Ona yakın rakamları ise eleştirel, yargılayıcı, suçlayıcı ve dışlayıcı seçeneklerinin oluşturması çalışma açısından ortaya çıkan önemli bir sonuçtur. Ayrıca bunları alaycı seçeneğinin takip etmesi de yine önemli bir başka sonuçtur.

Tablo 6: Kanalların 2010-2015 Yılları Arasında Yaptıkları Haberlerde Kullandıkları Sıfatların ve Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	Olumlu	13	26	39
		33,3%	66,7%	100,0%
		6,2%	25,2%	12,5%
	Olumsuz	156	31	187
		83,4%	16,6%	100,0%
		75,0%	30,1%	60,1%
	Yansız	39	46	85
		45,9%	54,1%	100,0%
		18,8%	44,7%	27,3%
	Toplam	208	103	311
		66,9%	33,1%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Haberde kullanılan sıfatlarda genel olarak olumsuz öne çıksa da FEMEN’de olumsuz; LGBTİ de ise yansız sıfatların fazla işaretlendiği görülmektedir. Kullanılan yüklemeler genel tabloda FEMEN için %61,5(128) olumsuzdur; ancak LGBTİ için %80,6(83) olumludur.

Tablo 7: Kanalların 2010-2015 Yılları Arasında Yaptıkları Haberlerde Haber Kaynaklarına Yönelik Tutumun ve Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolama

Haber Kaynağına Yönelik Tutum * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haber Kaynağına Yönelik Tutum	Olumlu	12	25	37
		32,4%	67,6%	100,0%
		5,8%	24,3%	11,9%
	Olumsuz	136	17	153
		88,9%	11,1%	100,0%
		65,4%	16,5%	49,2%
	Yansız	60	61	121
		49,6%	50,4%	100,0%
		28,8%	59,2%	38,9%
	Toplam	208	103	311
		66,9%	33,1%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Haber kaynağına yönelik tutumda FEMEN grubunda olumsuz seçeneği büyük bir farkla öne çıkarken; LGBTİ grubu için yine büyük bir farkla yansız seçeneği öne çıkarmıştır. Haber ideoloji inşa stratejileri incelendiğinde FEMEN için en fazla söyleştirme; LGBTİ için en fazla birleştirme seçeneği işaretlenmiştir. Genel tabloda ise en fazla söyleştirmenin kullanıldığı görülmektedir. Onu birleştirme, parçasallaşma ve meşrulaştırma takip etmektedir. Burada dikkat çeken sonuç ise gizleme/gizemleştirme seçeneğinin 311 haberin hiçbirinde kullanılmamış olmasıdır. Kullanılan cümle yapılarında da FEMEN için %71,2 gibi büyük bir oranla etkin cümle yapıları kullanılmasına rağmen LGBTİ için ise %61,2 oranında edilgin cümle yapıları kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında yer alan verileri gruplandırarak incelemek çalışma açısından daha anlamlı ve yararlı olacaktır.

3.2.2. FLASH TV

Bu bölümde Flash Tv filtrelenmiş ve diğer başlıklar arasında çapraz tablolar oluşturulmuştur. Filtreleme işlemi verilerin sadece Flash Tv bazında ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Çapraz tablolarda haber kaynağı yani FEMEN ve LGBTİ grupları sabit bırakılmış ve diğer başlıklar ile kıyaslamaya gidilmiştir. Örneğin Flash Tv-Haber Kaynağı-Haberin Tarihi analizi Flash Tv'nin hangi tarihlerde hangi haber kaynağına yer verdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 8: Flash Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolama

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
Haberin Tarihi	1	0	1
	100,0%	0,0%	100,0%
	11,1%	0,0%	8,3%
	1	0	1
	100,0%	0,0%	100,0%
	11,1%	0,0%	8,3%
	1	0	1
	100,0%	0,0%	100,0%
	11,1%	0,0%	8,3%
	0	1	1
	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	33,3%	8,3%
	0	1	1
	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	33,3%	8,3%
	1	0	1
	100,0%	0,0%	100,0%
	11,1%	0,0%	8,3%
	1	0	1
	100,0%	0,0%	100,0%
	11,1%	0,0%	8,3%
	1	0	1

	100,0%	0,0%	100,0%
	11,1%	0,0%	8,3%
	1	0	1
08.02.2013	100,0%	0,0%	100,0%
	11,1%	0,0%	8,3%
	1	0	1
09.02.2013	100,0%	0,0%	100,0%
	11,1%	0,0%	8,3%
	0	1	1
01.07.2013	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	33,3%	8,3%
	1	0	1
15.11.2015	100,0%	0,0%	100,0%
	11,1%	0,0%	8,3%
	9	3	12
Toplam	75,0%	25,0%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda Flash Tv'nin 2010, 2011 ve 2014 yıllarında FEMEN ve LGBTİ grupları ile ilgili hiç haber yapmadığı ortaya çıkmıştır. İki kaynak için toplamda 9'u (%75) FEMEN ve 3'ü (%25) LGBTİ olmak üzere 12 haber yapmıştır. FEMEN ile ilgili yapılan 9 haberin 6'sının yani %66,7'sinin 2012 yılında yapıldığı görülmektedir. Daha önce değinildiği gibi bu sonuçta, FEMEN'in 2012 yılında Türkiye'de yaptığı eylem önemli bir yer kaplamaktadır.

Haber program türüne bakıldığında FEMEN ile ilgili yapılan 9 haberin 6'sının yani %66,7'sinin ana haber bülteninde, 3 (%33,3)'ünün gece haberlerinde yapıldığı; buna karşın LGBTİ ile ilgili yapılan 3 haberin tamamının ana haber bülteninde yapıldığı görülmektedir. Haberin süresine bakıldığında 84 sn ile 186 sn arasında değişen süreler olduğu ve en yüksek sürenin FEMEN haberine ait olduğu ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak söz konusu iki grup ile ilgili yapılan haberlerin toplam süresi FEMEN için %75 iken; LGBTİ için %25'dir.

Tablo 9: Flash Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Başbakan	0	1	10,0%
AKP	0	1	10,0%
CHP	0	1	10,0%
MHP	0	1	10,0%
BDP	0	1	10,0%
Polis	0	1	10,0%
Alperen Ocakları	0	2	20,0%
Dindar Kesim	2	0	20,0%
	2	8	
Toplam	10		100,0%

Haber kaynağı dışındaki kaynaklara bakıldığında 17 kaynağın 8 tanesine haberlerde yer verildiği ve FEMEN için sadece dindar kesimin kullanıldığı, diğer seçeneklerin LGBTİ için kullanıldığı yapılan çapraz tablolar ile ortaya çıkmıştır. Özetle haber kaynağı dışındaki kaynakların %20'si FEMEN; %80'i LGBTİ için kullanılmıştır. Söz konusu kaynaklara karşı tutum ise Başbakan, AKP, MHP ve polise karşı olumsuz; CHP ve BDP'ye karşı olumlu; dindar kesime karşı %50 olumlu, %50 olumsuz; alperen ocaklarına karşı ise yansızdır.

Tablo 10: Flash Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Abartılı	2	0	4,4%
Bilgilendirici	0	1	2,2%
Eleştirel	8	1	20,0%
Kaygı Uyandırıcı	3	0	6,7%
Kafa Karıştıracı	0	1	2,2%
Magazinsel	0	2	4,4%
Uyarıcı	2	0	4,4%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	9	1	22,2%
Dışlayıcı	8	0	17,8%
Alaycı	7	0	15,6%
	39	6	
Toplam	45		100,0%

Haberin anlatım tarzı ve üslubu başlığı için yapılan çoklu frekans analizi ve çapraz tablolar sonucunda %22,2'lik oran ve 10 haberle en fazla işaretlenmenin yapıldığı yargılayıcı, suçlayıcı seçeneğinin 9 kere FEMEN ve 1 kere LGBTİ için kullanıldığı görülmüştür. Bu da şu sonucu vermektedir ki Flash Tv yaptığı tüm FEMEN haberleri için bu seçeneği kullanmıştır. Onu 9 haberle eleştirel seçeneği takip etmiş ve yine bunun 8 haberi FEMEN olmuştur. Onları takip eden seçenekler ise dışlayıcı ve alaycı olmuştur ve burada dikkat çeken nokta söz konusu iki seçeneğin sadece FEMEN için kullanılmış olmasıdır. Aynı şekilde magazinsel seçeneğinin sadece LGBTİ için kullanılması da dikkat çeken bir diğer noktadır. Buradan hareketle Flash Tv'nin söz konusu haber kaynaklarına karşı olumsuz bir tarz ve üslup kullandığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 11: Flash Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	Olumlu	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	33,3%	8,3%
	Olumsuz	9	0	9
		100,0%	0,0%	100,0%
		100,0%	0,0%	75,0%
	Yansız	0	2	2
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	66,7%	16,7%
	Toplam	9	3	12
		75,0%	25,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Haberde kullanılan sıfatların yönüne bakıldığında FEMEN için %100 olumsuz sıfatların kullanıldığı; LGBTİ için ise %66,7 yansız, %33,3 olumlu sıfatların kullanıldığı görülmüştür. Haberde kullanılan aktarma yüklemelerine bakıldığında FEMEN için %88,9(8)'unun olumsuz, %11,1(1)'in olumlu olduğu; LGBTİ için kullanılan yüklemelerin %100 olumlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 12: Flash Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolaması			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	Birleştirme	2	2
	50,0%	50,0%	100,0%
	22,2%	100,0%	36,4%
	7	0	7
	Şeyleştirme	100,0%	0,0%
	77,8%	0,0%	63,6%
Toplam	9	2	11
	81,8%	18,2%	100,0%

Haberde kullanılan ideoloji inşa stratejilerine bakıldığında sadece birleştirme ve şeyleştirme seçeneklerinin kullanıldığı görülmektedir. FEMEN için en fazla kullanılan seçeneğin şeyleştirme olması ortaya çıkan önemli bir sonuçtur. Haber kaynağına yönelik tutum ele alındığında FEMEN ile ilgili tüm haberlerdeki tutumun olumsuz olduğu; LGBTİ'ye yönelik haberlerde ise tutumun %66,7(2)'sinin olumlu, %33,3(1)'ünün yansız olması karşılaşılan şaşırtıcı sonuçlardan biridir. Haberde kullanılan cümle yapıları ele alındığında FEMEN'e karşı kullanılanların %100'ünün etkin; LGBTİ'ye karşı olanların ise %66,7'sinin etkin, %33,3'ünün edilgin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Kanalların haber kaynakları ile ilgili haberleri sunarken ve haberlerin yayınlanması sırasında dış seste söylenen bazı şeylere değinmek çıkan sonuçları anlamak açısından faydalı olacaktır. 2013 yılında FEMEN'in kadına sünneti protesto ettiği haberi bu içerikten tamamen uzaklaştırılarak verilmiştir. Sunucunun haberi "FEMEN eylemleri benim en çok sevdiğim eylem. Neden mi? Çünkü çıplaklar" diyerek sunması sadece eylemin konusunu tamamen göz ardı etmemekte; aynı zamanda gruba karşı alaycı, dışlayıcı ve olumsuz bakış açısını seyirciye ilk andan itibaren yansıtmaktadır. Dış sesin "Çıplak eylemciler bu kez film festivalini bastı... Her zamanki gibi üstsüzlerdi..." ifadeleri eylemin konusu hakkında hiç bir bilgi

vermemekte ve haberin sadece grubun çıplaklığı üzerine olan kurulumunu desteklemektedir.

Yine başka bir FEMEN haberinde bu kez konu Fransa’da eşcinsel evliliği onaylayan yasa tasarısının kabul edilmesinden sonra, yasayı protesto etmek amacıyla dini grupların ve halkın eylem yapması ve FEMEN’in de onları protesto etmek için eylem yapmasıdır. Haberde grup üyeleri dayak yemişlerdir. Kanal sürekli değişen KJ’lerde yazan “Sonunda dayak yediler”, “FEMEN’ler bu kez sert kayaya çarptı”, “Arkalarına bile bakmadan kaçtılar”, “Çıplak eylemcilere meydan dayığı” şeklindeki ifadeleri ile seyirciyi yine olumsuz bir şekilde yönlendirmişlerdir. Sunucunun haberi sunarken “... tekme tokat dayak yediler... Eşcinsel evliliği savunmak için yine çırılçıplak soyunup Fransa Sokakları’na çıkan FEMENLER, karşıt bir grup tarafında sille tokat dövüldüler” diyerek hem son derece abartılı hem de dayak yemelerini onaylayan ifadeler ile haberi sunmuştur. Ayrıca diğer tüm kanallar grubun elinde bulunan ve göstericilere sıktıkları sperm yazılı kutularda pudra olduğunu söylerken; Flash Tv biber gazı olduğunu iddia etmektedir.

2012’de Türkiye’de yaptıkları eylem öncesinde grubun geleceği haberleri yapılmıştır. Bu haberlerin birinde sunucunun “Türk Erkekleri’ne bir iyi bir kötü haberimiz var. FEMEN kızları Türkiye’ye geliyor. Ama hemen sevinmeyin, çünkü kadına şiddete son demek için geliyor” diyerek haberi sunması hem grubu sadece çıplakları ile öne çıkarmakta hem de kadına şiddetin üzerini örtmektedir. “gelişleri gibi gidişleri de tantanalı oldu” diyerek haberi anlatan dış ses ve “Çıplak kızlar uslanmıyor” KJ’leri durumu özetlemektedir. Ayrıca kanal 2014 yılında Türkiye’deki seçimi protesto eden ve bunun için Türkiye’ye gelen FEMEN grubu ile ilgili hiç haber yapmamıştır.

LGBTİ haberlerinde FEMEN haberlerindeki üsluptan farklı bir tutum ortaya koydukları görülmüştür. 2012 yılında yapılan bir haberde sunucu “Uludere’ydi, kürtajdı, sezaryendi derken eşcinseller de ayaklandı. Neden mi? Yeni anayasa çalışmasında eşcinsellere birtakım hakların verilmesine AKP ve MHP karşı çıktığı için” diyerek AKP ve MHP’yi eleştirmektedir. Haberde Başbakan Erdoğan eleştirilmektedir. Haberde Erdoğan’ın 10 yıl önce Abbas Güçlü ile Genç Bakış

programında eşcinsel birinin söz alarak sorduğu soruya Erdoğan'ın verdiği yanıt gösterilmekte ve o zaman adeta bir eşcinsel açılımı yapmıştı denilmektedir.

3.2.3. NTV

Bu bölümde NTV kanalı filtrelenmiş ve diğer başlıklar arasında çapraz tablolar oluşturulmuştur.

Tablo 13: NTV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
	0	2	2
11.10.2010	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	12,5%	5,7%
	0	1	1
20.09.2011	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	6,2%	2,9%
	9	0	9
08.03.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	47,4%	0,0%	25,7%
	5	0	5
09.03.2012	100,0%	0,0%	100,0%
Haberin Tarihi	26,3%	0,0%	14,3%
	2	0	2
10.03.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	10,5%	0,0%	5,7%
	1	0	1
24.05.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	5,3%	0,0%	2,9%
	2	0	2
19.11.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	10,5%	0,0%	5,7%
	0	2	2
29.05.2013	0,0%	100,0%	100,0%

	0,0%	12,5%	5,7%
	0	2	2
30.05.2013	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	12,5%	5,7%
	0	3	3
30.06.2013	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	18,8%	8,6%
	0	4	4
01.07.2013	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	25,0%	11,4%
	0	1	1
22.06.2014	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	6,2%	2,9%
	0	1	1
03.07.2015	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	6,2%	2,9%
	19	16	35
Toplam	54,3%	45,7%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda da görüldüğü üzere NTV, 6 yıl boyunca %54,3(19)'ü FEMEN ve %45,7(16)'si LGBTİ olmak üzere toplam 35 haber yapmıştır. Bu haberlerin 10'u FEMEN, 10'u LGBTİ olmak üzere 20 tanesi ara haberlerde; 3'ü FEMEN, 4'ü LGBTİ olmak üzere 7'si ana haberlerde; 6'sı FEMEN, 2'si LGBTİ olmak üzere 8'i gece haberlerinde yayınlanmıştır. NTV'nin söz konusu haberlerde büyük bir farkla ara haberlerde yani gündüz kuşağında verdiği sonucu ortaya çıkıştır. Haber sürelerinin ise 40 sn ile 157 sn arasında değiştiği görülmüştür. Ancak Flash Tv'nin aksine burada en yüksek sürenin LGBTİ'ye ait olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak toplam süre içerisinde %54,3'lük oranla en fazla süre FEMEN haberlerine ayrılmıştır.

Tablo 14: NTV'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
TBMM	0	1	1,9%
AKP	3	5	15,1%
CHP	0	12	22,6%
MHP	3	0	5,7%
BDP	0	4	7,5%
Dernekler	3	0	5,7%
Polis	2	1	5,7%
Kaos GL	0	1	1,9%
Lambdaistanbul	0	1	1,9%
Alperen Ocakları	0	2	3,8%
Dindar Kesim	2	1	5,7%
Diğer	7	5	22,6%
	20	33	
Toplam	53		100,0%

NTV'nin haber kaynağı dışında konu ettiği diğer kaynaklar ele alındığında en fazla %22,6'lık oranla CHP ve diğer başlıklarına yer verdiği; onu %15,1 ile AKP'nin takip ettiği görülmektedir. Oranlara bakıldığında en fazla LGBTİ için başka haber kaynaklarına yer verdiği, burada da en fazla AKP'yi konu edindiği görülmektedir. Bu kaynaklara karşı olan tutum incelendiğinde TBMM, AKP, CHP, MHP, BDP, alperen ocakları, Kaos GL, Lambdaistanbul'a karşı yansız; derneklere karşı olumlu; polise olan tutum FEMEN haberlerinde olumlu iken LGBTİ haberlerinde yansızdır. Dindar kesime karşı olan tutum ele alındığında FEMEN haberlerinde yansız, LGBTİ haberlerinde olumsuz bir tutumla verildikleri; diğer seçeneğinin ise FEMEN haberleri için %28,6(2) oranla olumlu, %71,4(5) oranla yansız; LGBTİ haberlerinde ise %100 yansız verildiği görülmektedir.

Tablo 15: NTV'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Abartılı	1	0	1,5%
Bilgilendirici	15	15	46,2%
Eleştirel	7	3	15,4%
Kaygı Uyandırıcı	1	1	3,1%
Magazinsel	0	5	7,7%
Reklam	1	0	1,5%
Takdir Edici, Övücü	3	0	4,6%
Uyarıcı	1	1	3,1%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	3	3	9,2%
Örnekleyici	1	0	1,5%
Öyküleyici	1	0	1,5%
Dışlayıcı	2	1	4,6%
	36	29	
Toplam	65		100,0%

Haberin anlatım tarzı ve üslubu ele alındığında toplamda 65 kere yapılan işaretlemelerin içerisinde 30 kere işaretlenen ve %46,2'lik orana sahip olan bilgilendirici seçeneğinin büyük bir farkla önde olduğu; onu eleştirel ve yargılayıcı, suçlayıcı seçeneklerinin takip ettiği görülmektedir. FEMEN grubu için de aynı sıralama devam ederken, LGBTİ için ikinci sırayı %7,7'lik oranla magazinsel seçeneğinin aldığı görülmektedir.

Tablo 16: NTV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	Olumlu	1	5	6
		16,7%	83,3%	100,0%
	Olumsuz	5,3%	31,2%	17,1%
		13	3	16
		81,2%	18,8%	100,0%
		68,4%	18,8%	45,7%
	Yansız	5	8	13
		38,5%	61,5%	100,0%
		26,3%	50,0%	37,1%
	Toplam	19	16	35
		54,3%	45,7%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Haberde kullanılan sıfatların yönü ele alındığında FEMEN ile ilgili yapılan 19 haberin %81,2'sinde kullanılan sıfatların olumsuz olması; LGBTİ haberlerinin de %61,5'inin yansız olması ortaya çıkan ilginç bir sonuçtur. Haberde kullanılan aktarma yüklemelerine bakıldığında ise FEMEN için 10 haberde olumlu, 9 haberde olumsuz seçeneği kullanılırken; LGBTİ için 15 haberde olumlu ve sadece 1 haberde olumsuz yüklemeler kullanılmıştır. Kullanılan sıfatlar ve yüklemeler baz alındığında NTV'nin LGBTİ'ye karşı FEMEN'e olduğundan çok daha olumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 17: NTV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	Birleştirme	11	4	15
		73,3%	26,7%	100,0%
		78,6%	80,0%	78,9%
	Parçasallaşma	1	1	2
		50,0%	50,0%	100,0%
		7,1%	20,0%	10,5%
	Şeyleştirme	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		14,3%	0,0%	10,5%
	Toplam	14	5	19
		73,7%	26,3%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Haber ideoloji inşa stratejilerinden üçünü kullanan NTV, hem FEMEN hem de LGBTİ için en fazla birleştirme seçeneğini kullanmıştır. Buna ek olarak şeyleştirme seçeneğini sadece FEMEN için kullanması yukarıda bahsedilen LGBTİ'ye karşı daha olumlu oldukları iddiasını destekler niteliktedir. Haber kaynağına yönelik tutum ele alındığında 19 FEMEN haberinin %42,1(8)'inin olumsuz, %57,9(11)'unun yansız olması; 16 LGBTİ haberinin %12,5(2)'unun olumlu, %87,5(14)'ünün yansız olması yine bahsedilen iddiayı onaylamaktadır. Burada da ortaya çıktığı gibi FEMEN'e karşı hiçbir haberde olumlu bir tutum sergilenmezken; LGBTİ haberlerinde de hiç olumsuz bir tutum sergilenmemiştir. Haberde kullanılan cümle yapılarına bakıldığında FEMEN haberlerinin %36,8(7)'inin etkin, %63,2(12)'sinin edilgin olduğu; LGBTİ haberlerinin ise %100(16)'ünün edilgin olduğu sonucuna varılmıştır.

FEMEN'in 2012 Türkiye'de yaptıkları eylem haberlerinde grubun soyunmaları ile ilgili "Huylu huyundan vazgeçmedi", "FEMEN emniyeti birbirine kattı", "FEMEN kızları İstanbul'u birbirine kattı desek yalan olmaz" ifadeleri ile yayınlanmış. NTV de 2014 eylemleri ile ilgili haber yapmamıştır.

LGBTİ haberlerinde FEMEN haberlerinden farklı bir dil kullanılmıştır. “Eşcinsel karşıtları terör estirdi” gibi ifadeler yer alabilmektedir. Hatta “5. Onur Yürüyüşü ramazan dolayısıyla bir hafta öne çekildi” gibi bir bilgi verilerek söz konusu grup ile ilgili olumlu bir bakış açısı ortaya konmaktadır.

3.2.4. CNN TÜRK

Bu başlık altında CNN TÜRK kanalı filtrelenerek diğer başlıklar arasında çapraz tablolar kurulmuştur.

Tablo 18: CNN TÜRK’ün 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolama

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberin Tarihi	20.06.2011	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	5,0%	2,8%
	27.06.2011	0	3	3
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	15,0%	8,3%
	08.03.2012	4	0	4
		100,0%	0,0%	100,0%
		25,0%	0,0%	11,1%
	09.03.2012	4	0	4
		100,0%	0,0%	100,0%
		25,0%	0,0%	11,1%
	10.03.2012	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		12,5%	0,0%	5,6%
	18.04.2012	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		12,5%	0,0%	5,6%
	19.11.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		6,2%	0,0%	2,8%

	1	0	1
22.12.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	6,2%	0,0%	2,8%
	1	0	1
16.05.2013	100,0%	0,0%	100,0%
	6,2%	0,0%	2,8%
	0	3	3
24.06.2013	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	15,0%	8,3%
	0	4	4
01.07.2013	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	20,0%	11,1%
	0	2	2
27.03.2014	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	10,0%	5,6%
	1	2	3
01.04.2014	33,3%	66,7%	100,0%
	6,2%	10,0%	8,3%
	0	2	2
22.04.2014	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	10,0%	5,6%
	0	1	1
28.11.2014	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	5,0%	2,8%
	0	2	2
30.06.2015	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	10,0%	5,6%
	16	20	36
Toplam	44,4%	55,6%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

CNN TÜRK, NTV'nin 2010 yılında verdiği haberleri vermemiştir. NTV'nin yaptığı 19 FEMEN, 16 LGBTİ haberine karşılık CNN 16 FEMEN, 20 LGBTİ haberi yapmıştır. CNN FEMEN haberlerine NTV'ye kıyasla %15,79 oranında az yer verirken; LGBTİ haberlerine %20 oranında fazla yer vermiştir. FEMEN ile ilgili yapılan 16 haberin %75(12)'i ara haberlerde, %18,8(3)'i ana haberlerde ve

%6,2(1)'si gece haberlerinde verilirken 20 LGBTİ haberinin %95(19)'i ara haberlerde ve %5(1)'i ana haber bülteninde verilmiştir. CNN söz konusu grupları ana haber bülteninde vermeyi tercih etmemektedir. Haber süreleri 52 sn ile 190 sn arasında değişmektedir ve en yüksek süre FEMEN'e ayrılrsa da toplam süreye bakıldığında %55,6'lık oranla en fazla sürenin LGBTİ'ye ayrıldığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 19: CNN TÜRK'ün Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
AKP	3	0	7,7%
CHP	0	8	20,5%
MHP	3	0	7,7%
HDP	0	2	5,1%
Dernekler	0	2	5,1%
Polis	1	0	2,6%
Kaos GL	0	2	5,1%
Dindar Kesim	1	1	5,1%
Putin	1	0	2,6%
Diğer	7	8	38,5%
	16	23	
Toplam	39		100,0%

Habere konu olan diğer kaynaklardan 10 tanesine yer veren CNN, en fazla LGBTİ haberlerinde başka kaynaklara da yer vermiş ve en fazla CHP ve diğer başlıklarını konu etmiştir. Diğer kaynaklara olan tutum ise derneklere karşı olumsuz; polise karşı olumlu; diğer seçeneğine karşı olumlu, olumsuz ve yansızken; diğer tüm haber kaynaklarına karşı yansız bir tutum sergilemiştir.

Tablo 20: CNN TÜRK'ün Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Abartılı	1	0	1,1%
Bilgilendirici	9	20	30,5%
Eleştirel	10	2	12,6%
Kafa Karıştıracı	2	0	2,1%
Magazinsel	0	4	4,2%
Sansasyonel	3	0	3,2%
Takdir Edici, Övücü	0	4	4,2%
Umut Verici	0	4	4,2%
Uyarıcı	2	0	2,1%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	10	0	10,5%
Öyküleyici	0	7	7,4%
Teknik, Bilimsel	4	0	4,2%
Dışlayıcı	8	4	12,6%
Alaycı	1	0	1,1%
	50	45	
Toplam	95		100,0%

Haberin anlatım tarzı ve üslubu ele alındığında genel olarak en fazla işaretlenen seçeneklerin sırasıyla bilgilendirici eleştirel, dışlayıcı ve yargılayıcı, suçlayıcı seçenekleri olduğu görülmektedir. Ancak haber kaynağı bazında ele alındığında ise FEMEN için eleştirel, yargılayıcı, suçlayıcı, bilgilendirici ve dışlayıcı seçenekleri yoğun olarak kullanılırken; LGBTİ için 20 kere işaretlenen bilgilendirici seçeneği ön plana çıkmakta, onu 7 kere işaretlenen öyküleyici seçeneği takip etmektedir.

Tablo 21: CNN TÜRK'ün 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	Olumlu	0	10	10
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	50,0%	27,8%
	Olumsuz	13	3	16
		81,2%	18,8%	100,0%
		81,2%	15,0%	44,4%
	Yansız	3	7	10
		30,0%	70,0%	100,0%
		18,8%	35,0%	27,8%
	Toplam	16	20	36
		44,4%	55,6%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Haberde kullanılan sıfatların yönü incelendiğinde FEMEN için 16 haberin göz ardı edilemeyecek bir oranında olumsuz sıfatların kullanıldığı, ancak hiçbir haberde olumlu bir sıfatın kullanılmadığı; LGBTİ haberlerinde ise olumsuz sıfatların kullanım oranının çok düştüğü, bunun yerini %50 oranında olumlu sıfatların kullanıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Kullanılan yüklemlere bakıldığında FEMEN için %76,9(10) olumsuz yüklemler kullanılmasına karşı; LGBTİ haberlerinde %73,9(17) olumlu yüklemler kullanılmıştır.

Tablo 22: CNN TÜRK'ün 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	Meşrulaştırma	0	7	7
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	63,6%	28,0%
	Birleştirme	8	4	12
		66,7%	33,3%	100,0%
		57,1%	36,4%	48,0%
	Parçasallaşma	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		14,3%	0,0%	8,0%
	Şeyleştirme	4	0	4
		100,0%	0,0%	100,0%
		28,6%	0,0%	16,0%
	Toplam	14	11	25
		56,0%	44,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Haber ideoloji inşa stratejilerinde CNN, FEMEN ile ilgili yaptığı 16 haberin 14'ünde ideoloji inşa stratejisi kullanmış ve en fazla %66,7'lik oranla birleştirme seçeneğine yer vermiş, onu da %28,6 ile şeyleştirme takip etmiştir. LGBTİ ile ilgili haberlerde ise 11 haberde inşa stratejisi kullanması, en fazla işaretlenen seçeneğin %63,6 ile meşrulaştırma olması ve şeyleştirme seçeneğinin hiçbir haberde kullanılmaması şaşırtıcı bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır.

Haber kaynağına olan tutum incelendiğinde yine yukarıdaki verilerle orantılı sonuçlar ortaya çıkmıştır. FEMEN'e karşı %92,9(13) oranında olumsuz, %18,8(3) oranında yansız ve hiçbir haberde olumlu olmamasına rağmen; LGBTİ'ye karşı %50(10) olumlu, %45(9) yansız ve sadece 1 (%5) haberde olumsuz bir tutum sergilemiştir. Haberde kullanılan cümle yapıları ise FEMEN için 11 haberde etkin ve 5 haberde edilgin iken; LGBTİ için 11 haberde etkin ve 9 haberde edilgindir.

FEMEN'in 2012'deki eylem haberlerinde halk ile röportajlara yer verilmiştir. Konuşan kişiler diğer kanallardaki ile aynıdır. Ancak CNN TÜRK röportajları verirken sadece eleştirenlerinkini vermiş, bazı kanallarda yer alan ve eylemi onaylayan kişileri dahil etmemiştir. Ayrıca eylem ile ilgili “Bir alışveriş merkezine gittiler, iç çamaşırı firmasına. Bu da Türkiye eylemini sponsorla gerçekleştirdiklerini ortaya çıkardı” gibi ifadeler ile haber verilmiştir. Ancak grup zaten bu durumu eylemden önce açıklamış, alışveriş merkezinde röportaj ve basın açıklaması yapmışlardır. Fakat CNN TÜRK bu haberi gizli bir şeyi ortaya çıkartıyor gibi vermektedir. Eylem sonrasında devam eden haberlerde “Savcılık üstsüz eylem için ifade özgürlüğü dedi” diyerek savcılığı eleştirilmektedir. Buna ek olarak dış ses “Gösterinin üstsüz yapılmasına rağmen cinsellik içermediği, amacın müstehcenlik değil kadına yönelik şiddetin protesto olduğu vurgulandı” denilerek savcılığa karşı yapılan eleştiriler desteklenmektedir. Fransa eylemi ile ilgili olarak da “Eylem sakin başladı ama FEMEN üyeleri devreye girince ortalık karıştı” şeklinde olumsuz bir tutumla haber sunulmuştur. 2014 eylemleri ile ilgili CNN TÜRK de haber yapmamıştır.

LGBTİ haberlerinde ise sıfatlar ve tutumun olumlu olduğu görülmüştür. “Eylem oldukça renkliydi, çünkü pankartlar çok yaratıcıydı”, “Ellerinde Türk bayrakları bulunan göstericiler...” gibi ifadeler kullanılmıştır.

3.2.5. HABERTÜRK

HABERTÜRK filtrelili bu başlık altında yine diğer veriler arasındaki tablolar incelenecektir.

Tablo 23: HABERTÜRK'ün 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolama

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
20.01.2010	0	1	1
	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	16,7%	2,1%
	0,0%	2,1%	2,1%
07.06.2011	1	0	1
	100,0%	0,0%	100,0%
	2,4%	0,0%	2,1%
	2,1%	0,0%	2,1%
18.06.2011	0	1	1
	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	16,7%	2,1%
	0,0%	2,1%	2,1%
22.09.2011	0	1	1
	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	16,7%	2,1%
	0,0%	2,1%	2,1%
07.03.2012	2	0	2
	100,0%	0,0%	100,0%
	4,9%	0,0%	4,3%
	4,3%	0,0%	4,3%
08.03.2012	6	0	6
	100,0%	0,0%	100,0%
	14,6%	0,0%	12,8%
	12,8%	0,0%	12,8%
09.03.2012	7	0	7
	100,0%	0,0%	100,0%

		17,1%	0,0%	14,9%
		14,9%	0,0%	14,9%
		4	0	4
	10.03.2012	100,0%	0,0%	100,0%
		9,8%	0,0%	8,5%
		8,5%	0,0%	8,5%
		1	0	1
	11.03.2012	100,0%	0,0%	100,0%
		2,4%	0,0%	2,1%
		2,1%	0,0%	2,1%
		2	0	2
	18.04.2012	100,0%	0,0%	100,0%
		4,9%	0,0%	4,3%
		4,3%	0,0%	4,3%
		0	2	2
	31.05.2012	0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	33,3%	4,3%
		0,0%	4,3%	4,3%
		2	0	2
	04.08.2012	100,0%	0,0%	100,0%
		4,9%	0,0%	4,3%
		4,3%	0,0%	4,3%
		2	0	2
	17.10.2012	100,0%	0,0%	100,0%
		4,9%	0,0%	4,3%
		2	1	3
	19.11.2012	66,7%	33,3%	100,0%
		4,9%	16,7%	6,4%
		1	0	1
	20.11.2012	100,0%	0,0%	100,0%
		2,4%	0,0%	2,1%
		1	0	1
	14.01.2013	100,0%	0,0%	100,0%
		2,4%	0,0%	2,1%
		5	0	5
	08.02.2013	100,0%	0,0%	100,0%

	12,2%	0,0%	10,6%
	1	0	1
08.03.2013	100,0%	0,0%	100,0%
	2,4%	0,0%	2,1%
	3	0	3
31.03.2014	100,0%	0,0%	100,0%
	7,3%	0,0%	6,4%
	1	0	1
01.04.2014	100,0%	0,0%	100,0%
	2,4%	0,0%	2,1%
	41	6	47
Toplam	87,2%	12,8%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloya bakıldığında HABERTÜRK'ün 2015 yılında haber kaynakları ile ilgili hiç haber yapmadığı göze çarpmaktadır. FEMEN ile ilgili 41 haber yapan kanal 6 yıl boyunca LGBTİ ile ilgili sadece 6 haber yapmıştır. 41 haberin %61(25)'ini ara; %22(9)'sini gece ve %17,1(7)'sini ise ana haber bülteninde; 6 haberin %83,3(5)'ünü ara ve %16,7(1)'sini ana haber bülteninde yayınlamıştır. Haber süreleri 18 sn ile 383 sn arasında değişmektedir ve en yüksek süreli haber FEMEN ile ilgilidir. Genel tabloya bakıldığında ise toplam sürenin %87,2'sinin FEMEN'e, %12,8'sinin LGBTİ'ye ayrıldığı görülmektedir.

Tablo 24: HABERTÜRK'ün Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN – LGBTİ		
Başbakan	0	2	6,1%
Bakanlıklar	2	0	6,1%
AKP	0	2	6,1%
CHP	0	3	9,1%
MHP	0	2	6,1%
BDP	0	2	6,1%
Polis	2	0	6,1%
Kaos GL	0	4	12,1%
Dindar Kesim	4	1	15,2%
Diğer	9	0	27,3%
	17	16	
Total	33		100,0%

Haberde yer alan diğer kaynaklara bakıldığında FEMEN için en fazla diğer ve dindar kesim kullanılırken; LGBTİ için ise Kaos GL ve CHP kullanılmıştır. Bu kaynaklara olan tutum CHP'ye karşı 1 haberde olumlu 2 haberde yansız; dindar kesime 4 haberde (FEMEN) olumlu ve 1 haberde (LGBTİ) yansız; diğerlere karşı 6 haberde yansız, 2 haberde olumlu ve 1 haberde olumsuz iken; diğer kaynaklara karşı tamamen yansızdır.

Tablo 25: HABERTÜRK'ün Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Bilgilendirici	21	6	18,8%
Eleştirel	24	0	16,7%
Kaygı Uyandırıcı	7	0	4,9%
Kafa Karıştırıcı	3	0	2,1%
Magazinsel	6	0	4,2%
Sansasyonel	4	0	2,8%
Reklam	2	0	1,4%
Takdir Edici, Övücü	1	0	0,7%
Umut Verici	0	2	1,4%
Uyarıcı	5	0	3,5%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	24	0	16,7%
Öyküleyici	1	0	0,7%
Teknik, Bilimsel	7	1	5,6%
Dışlayıcı	22	0	15,3%
Alaycı	8	0	5,6%
	135	9	
Toplam		144	100,0%

Haberin anlatım tarzı ve üslubu ele alındığında en fazla bilgilendiricinin kullanıldığı, onu sırasıyla eleştirel, yargılayıcı, suçlayıcı ve dışlayıcının takip ettiği görülmektedir. FEMEN haberlerinde bilgilendirici seçeneği dördüncü sıraya düşerken; LGBTİ haberlerinde sırasıyla ve sadece bilgilendirici, umut verici ve teknik, bilimsel seçeneklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 26: HABERTÜRK'ün 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	Olumlu	0	2	2
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	33,3%	4,3%
	Olumsuz	29	0	29
		100,0%	0,0%	100,0%
		70,7%	0,0%	61,7%
	Yansız	12	4	16
		75,0%	25,0%	100,0%
		29,3%	66,7%	34,0%
	Toplam	41	6	47
		87,2%	12,8%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Kullanılan sıfatlara bakıldığında hiç bir FEMEN haberinde olumlu sıfatların kullanılmadığı, buna rağmen büyük bir oranda olumsuz sıfatların kullanıldığı; LGBTİ haberlerinde ise hiç olumsuz sıfatların kullanılmadığı ve büyük oranda yansız sıfatların kullanıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Kullanılan yüklemeler ise yine sıfatlarla aynı doğrultudadır. FEMEN haberlerinde %61(25) oranında olumsuz, %39(16) oranında ise olumlu yüklemeler kullanılırken; LGBTİ için kullandığı yüklemeler ise %100 olumludur.

Tablo 27: HABERTÜRK’ün 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	0	4	4
	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	80,0%	13,8%
	8	0	8
	100,0%	0,0%	100,0%
	33,3%	0,0%	27,6%
	3	0	3
	100,0%	0,0%	100,0%
	12,5%	0,0%	10,3%
	13	1	14
	92,9%	7,1%	100,0%
	54,2%	20,0%	48,3%
	24	5	29
	82,8%	17,2%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

İdeoloji inşa stratejilerine bakıldığında FEMEN haberlerinde en fazla söyleştirmenin kullanılırken; LGBTİ haberlerinde en fazla meşrulaştırmanın kullanılması şaşırtıcı bir sonuçtur. Haber kaynağına yönelik tutumda da ortaya benzer sonuçlar çıkmıştır. HABERTÜRK FEMEN’e karşı %58,5(24) oranında olumsuz, %39(16) oranında yansız ve %2,4(1) oranında olumluyken; LGBTİ’ye karşı ise %66,7(4) yansız ve %33,3(2) olumludur. Sonuçlarda da görüldüğü üzere LGBTİ’ye karşı hiçbir haberde olumsuz bir tutum yer almamaktadır. Kullanılan cümle yapılarında FEMEN’e karşı %65,9(27) oranında etkin, %34,1(14) oranında edilgin cümleler kullanılırken; LGBTİ’ye karşı %100 edilgin cümleler kullanılmıştır.

FEMEN haberlerindeki bazı söylemlere değinmek çıkan sonuçları anlamlandırmak açısından faydalı olacaktır: “Onları tanıyorsunuz. Minimum giysilerle diyelim, yaptıkları eylemlerle çok ünlüler. FEMEN’den bahsediyoruz...”, “Üstsüz rahibe kılığında sperm sıktılar...”, “Rahibe başlıkları ile eylem yapıyorlar

ama üstsüzler... Son derece provakatif bir eylem düzenlendi... FEMEN, bu yasanın aile kavramına zarar vereceğini düşünen Katoliklere böyle tepki gösterdi...”, “Eylemi çıplak yapmak istemeleri polisi zor durumda bıraktı.” Bu haberlere rağmen yayınlanan bir haberde sunucunun söyledikleri habere bambaşka bir boyut kazandırmış ve diğerlerinden farklı bir tarz ve üslupla haberin yayınlanmasını sağlamıştır: “Bugün İstanbul’da FEMEN’in önü kesildi belki ama tüm duyarlı insanların FEMEN’in haklı direnişini her daim zevkle izlemeye devam edeceğine eminiz.”

LGBTİ haberlerindeki birkaç cümleyi vermek ideoloji inşa stratejilerindeki meşrulaştırmayı anlamayı kolaylaştıracaktır: “TBMM’de internet yasağı” KJ’si eşcinsel internet sitelerine olan erişim engelini ve erişimin gerçekleşebilmesi için öncesinde neden girilmek istediğini ve girmek isteyenlerin kimlik bilgilerini isteyen sistemi eleştiren habere aittir. “Cinsel tercihi nedeniyle kimse ayrımcılığa uğrayamayacak” cümlesi de yine meşrulaştırma kullanılan bir başka habere aittir.

3.2.6. CEM TV

Cem Tv'nin filtrelendiği bu başlıkta veriler şu şekildedir:

Tablo 28: Cem Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberin Tarihi	27.03.2010	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	33,3%	14,3%
	20.06.2011	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	33,3%	14,3%
	08.03.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		25,0%	0,0%	14,3%
	09.03.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		25,0%	0,0%	14,3%
	10.03.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		25,0%	0,0%	14,3%
	14.05.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		25,0%	0,0%	14,3%
	21.04.2014	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	33,3%	14,3%
	Toplam	4	3	7
		57,1%	42,9%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Tabloya bakıldığında Cem Tv'nin haber kaynakları ile ilgili 2013 ve 2015 yıllarında hiç haber yapmadığı görülmektedir. Toplam haberlerde FEMEN için 4, LGBTİ için 3 olmak üzere toplamda 7 tanedir. Çalışma kapsamında ele alınan 6 yıllık süreç göz önünde bulundurulduğunda haber sayısı göz ardı edilemeyecek derecede azdır. Haberlerin tamamı ana haber bülteni içersinde verilmiştir. Haberlerin süresi 86 sn ile 185 sn arasında değişiklik göstermektedir. En uzun süreli haber LGBTİ için yapılmış olup; toplm süre ele alındığında %57,1'in FEMEN'e ve %42,9'un LGBTİ'ye ayrıldığı görülmektedir.

Tablo 29: Cem Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Dernekler	0	1	14,3%
Polis	2	0	28,6%
Kaos GL	0	1	14,3%
Diğer	1	2	42,9%
	3	4	
Toplam	7		100,0%

Haber kaynağı dışında haberde yer alan diğer kaynaklarda FEMEN için en fazla polisin; LGBTİ için ise en fazla diğer seçeneğinin kullanıldığı görülmektedir. Söz konusu kaynaklara yönelik tutum diğer seçeneği için olumlu, olumsuz ve yansız olurken; diğer kaynaklar için sadece yansızdır.

Tablo 30: Cem Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Bilgilendirici	1	2	13,6%
Eleştirel	3	1	18,2%
Kaygı Uyandırıcı	1	1	9,1%
Kafa Karıştırıcı	3	0	13,6%
Sansasyonel	1	1	9,1%
Uyarıcı	1	1	9,1%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	3	0	13,6%
Dışlayıcı	3	0	13,6%
	16	6	
Toplam	22		100,0%

Haberin anlatım tarzı ve üslubu ele alındığında FEMEN için eleştirel, kafa karıştırıcı, yargılayıcı, suçlayıcı ve dışlayıcı seçeneklerinin yoğun olarak kullanıldığı; LGBTİ için ise en fazla bilgilendirici seçeneğinin kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 31: Cem Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	3	1	4
	75,0%	25,0%	100,0%
	75,0%	33,3%	57,1%
	1	2	3
Yansız	33,3%	66,7%	100,0%
	25,0%	66,7%	42,9%
	4	3	7
	57,1%	42,9%	100,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Kullanılan sıfatlarda ise FEMEN için olumsuz yoğunlukta; LGBTİ için yansız yoğunluktadır ve iki grup için de hiçbir haberde olumlu sıfat kullanılmamıştır. Aktarma yüklemelerinde ise FEMEN için %75(3) olumsuz, %25(1) olumlu yüklemeler; LGBTİ için %33,3(1) olumsuz, %66,7(2) olumlu yüklemeler kullanılmıştır.

Tablo 32: Cem Tv’nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	Birleştirme	0	2	2
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	100,0%	50,0%
	Parçasallaşma	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		50,0%	0,0%	25,0%
	Şeyleştirme	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		50,0%	0,0%	25,0%
	Toplam	2	2	4
		50,0%	50,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

İdeoloji inşa stratejilerinde FEMEN için %50 oranlarında parçasallaşma ve şeyleştirme; LGBTİ için ise %100 birleştirme kullanılmıştır. Haber kaynağına yönelik tutumun FEMEN’e karşı %100 olumsuz; LGBTİ’ye karşı ise %33,3(1) olumlu ve %66,7(2) yansız olması çalışma açısından önemli bir sonuçtur. Cem Tv FEMEN’e karşı %75(3) oranında etkin, %25(1) oranında edilgin; LGBTİ için ise %33,3(1) etkin ve %66,7(2) oranında edilgin cümle yapıları kullanılmıştır.

Cem Tv de FEMEN haberlerinde FEMEN’i eleştiren bir dil ortaya koymaktadır: “Susmadılar!” KJ’si, “Her yerde olduğu gibi burada da eylemleri yarım kaldı. Türk polisinin tutumu her zamanki gibi sert oldu”, “Polis polisliğini yaptı, sert müdahalede bulundu...” dış sesleri ile sadece polis eleştiriliyor ve eylem

destekleniyormuş gibi gözükse de haberin bütününde hem polise hem de gruba karşı sert bir eleştiri vardır ve yine diğer kanallardaki gibi eylemden ziyade grubun çıplaklıkları ön plandadır.

LGBTİ haberlerinde kullanılan sıfatlar ve yüklemelerdeki olumsuz ifadeler gruba yönelik değil, haberde yer alan diğer kaynaklara yöneliktir: “Korkutan eşcinsellik tehdidi”, “Hizbullah’a yakın site yazınca panel iptal edildi” KJ’leri; “Panel Hizbullah’a yakınlığı ile bilinen bir haber sitesi tarafından ‘ahlaksız etkinlik’ diye duyurulunca iptal edildi. İptal yetmedi. Etkinliği düzenleyen öğretim üyesi için ‘o sapık gitmeli’ kampanyası başlatıldı”, “Aynı site durmadı. Etkinliği düzenleyen yardımcı doçenti hedefe koydu. Kampanya düzenledi. Eşcinsel olup olmadığını ispata çağırdı... Yardımcı doçent için eşcinsel olduğunu söyleyecek cesareti olmasa da eşcinsel derneklerle yakın ilişkisini açıklayamayacak kadar pervasız olduğu savunuldu...” ifadelerindeki gibi.

3.2.7. SİM TV

Bu bölümde yine Sim Tv filtreli sonuçlar değerlendirilecektir.

Tablo 33: Sim Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
03.10.2010	1	1
	100,0%	100,0%
	20,0%	20,0%
27.06.2011	1	1
	100,0%	100,0%
	20,0%	20,0%
22.10.2011	1	1
	100,0%	100,0%
	20,0%	20,0%
23.11.2012	1	1
	100,0%	100,0%
	20,0%	20,0%
17.05.2014	1	1
	100,0%	100,0%
	20,0%	20,0%
Toplam	5	5
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Tabloya bakıldığında Sim Tv'nin 2013 ve 2015 yıllarında kaynaklarla ilgili hiç haber yapmadığı; buna ek olarak FEMEN ile ilgili 6 yıl boyunca hiç haber yapmadığı ortaya çıkan değerli bir veridir. Ele alınan süreç boyunca da LGBTİ ile ilgili sadece 5 haber yaptığı görülmektedir. Bu haberlerin %80(4)'ünü ana haber ve %20(1)'si ara haberlerde yapılmıştır. Haber süreleri 56 sn ile 205 sn arasında değişmektedir.

Tablo 34: Sim Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Homofobi Karşıtı İnisiyatif Derneği	2	50,0%
Diğer	2	50,0%
Toplam	4	100,0%

Haberlerde LGBTİ dışında sadece iki kaynağa yer verilmiştir ve bu kaynaklara karşı olan tutum yansızdır.

Tablo 35: Sim Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Bilgilendirici	5	71,4%
Teknik, Bilimsel	2	28,6%
Toplam	7	100,0%

Kullanılan tarz ve üslup ise haberlerin yorumsuz ve sadece bilgi vermek amacıyla yapıldığına işaret etmektedir.

Tablo 36: Sim Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolama

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	5	5
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
	5	5
Toplam	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Haberde kullanılan sıfatların %100 oranında yansız olması bu görüşü desteklemektedir. Yansız seçeneğinin bulunmadığı aktarma yüklemelerinde ise %100 olumlu yüklemeler kullanılmıştır.

Tablo 37: Sim Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	1	1
	Birleştirme	100,0%
	50,0%	50,0%
	1	1
	Parçasallaşma	100,0%
	50,0%	50,0%
Toplam	2	2
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

İdeoloji inşa stratejilerinden sadece ikisi haberlerin içeriğini oluşturmada kullanılmıştır. Haber kaynağına yönelik tutum %100 yansızdır. Kullanılan cümle yapılarının da yine %100 oranında edilgin olması Sim Tv'nin haber yapma tarzını ve tarafsızlığını ortaya koymaktadır.

3.2.8. 360 TV

Yayın hayatına SKY TÜRK olarak başlayan kanal, sonrasında SKYTÜRK 360, SKY 360 ve son olarak da 2013 yılında 360 olarak yayın hayatına devam etmiştir. Çukurova Holding tarafından kurulan kanala, 2013 yılında TMSF tarafından el konulup Türkmedya Yayın Grubu'na satılmış ve SKY adı kanaldan çıkarılmıştır.

Tablo 38: Kanal 360'ın 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
Haberin Tarihi	0	3	3
	09.03.2011	0,0%	100,0%
	0,0%	27,3%	8,3%
	0	1	1
	21.06.2011	0,0%	100,0%
	0,0%	9,1%	2,8%
	0	4	4
	20.09.2011	0,0%	100,0%
	0,0%	36,4%	11,1%
	1	0	1
	07.03.2012	100,0%	0,0%
	4,0%	0,0%	2,8%
	7	0	7
	08.03.2012	100,0%	0,0%
	28,0%	0,0%	19,4%
	9	0	9
	09.03.2012	100,0%	0,0%
	36,0%	0,0%	25,0%
	2	0	2
	10.03.2012	100,0%	0,0%
	8,0%	0,0%	5,6%
	1	0	1
	24.09.2012	100,0%	0,0%
	4,0%	0,0%	2,8%
	1	0	1
	28.10.2012	100,0%	0,0%
	4,0%	0,0%	2,8%
	1	0	1
	19.11.2012	100,0%	0,0%
	4,0%	0,0%	2,8%
	08.02.2013	2	0
	2	0	2

	100,0%	0,0%	100,0%
	8,0%	0,0%	5,6%
	1	0	1
08.04.2013	100,0%	0,0%	100,0%
	4,0%	0,0%	2,8%
	0	3	3
01.07.2013	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	27,3%	8,3%
	25	11	36
Toplam	69,4%	30,6%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda 2010, 2014 ve 2015 yıllarında haber kaynakları ile ilgili hiç haber yapılmadığı ve diğer yıllarda yapılan haberlerin çoğunluğunun FEMEN'e ait olduğu görülmektedir. 25 FEMEN haberinin %57,7(15)'si ara, %24(6)'ü gece, %16(4)'sı ana haberlerde; 11 LGBTİ haberinin %100'ü ara haberlerde verilmiştir. Haber süreleri 50 sn ile 560 sn arasında değişmekte ve en yüksek süreli haber LGBTİ için yapılmıştır; buna ek olarak toplam sürenin %69,4'ü FEMEN'e ayrılmıştır.

Tablo 39: Kanal 360'ın Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
TBMM	0	3	8,3%
CHP	0	6	16,7%
Dernekler	0	3	8,3%
Polis	4	0	11,1%
Kaos GL	0	4	11,1%
Lambdaistanbul	0	5	13,9%
Alperen Ocakları	0	3	8,3%
Dindar Kesim	2	0	5,6%
Putin	1	0	2,8%
Diğer	1	4	13,9%
	8	28	
Toplam	36		100,0%

LGBTİ heberlerinde en fazla CHP ikinci bir haber kaynağı olarak kullanılırken; FEMEN haberlerinde bunun yerini polis almaktadır. Bunlara karşı tutum ise TBMM'ye karşı olumsuz; Putin'e karşı olumlu; CHP ve polise karşı bazı haberlerde olumlu, bazı haberlerde ise olumsuzdur. Aynı şekilde 360 kanalı dindar kesime karşı da bazı haberlerde olumsuz, bazı haberlerde ise yansız bir tutum ile yaklaşılırken; diğerlerine karşı yansızdır.

Tablo 40: Kanal 360'ın Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Abartılı	7	0	6,2%
Bilgilendirici	9	8	15,2%
Eleştirel	19	3	19,6%
Kaygı Uyandırıcı	1	3	3,6%
Kafa Karıştırıcı	1	0	0,9%
Magazinsel	3	3	5,4%
Sansasyonel	1	0	0,9%
Takdir Edici, Övücü	3	0	2,7%
Uyarıcı	1	3	3,6%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	19	3	19,6%
Öyküleyici	4	0	3,6%
Dışlayıcı	16	3	17,0%
Alaycı	2	0	1,8%
	86	26	
Toplam	112		100,0%

360 kanalının FEMEN için en fazla eleştirel, yargılayıcı, suçlayıcı ve dışlayıcı seçeneğini; LGBTİ için ise en fazla bilgilendirici seçeneğinin kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 41: Kanal 360'ın 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	3	3	6
	50,0%	50,0%	100,0%
	12,0%	27,3%	16,7%
	19	3	22
	86,4%	13,6%	100,0%
	76,0%	27,3%	61,1%
	3	5	8
	37,5%	62,5%	100,0%
	12,0%	45,5%	22,2%
	25	11	36
	69,4%	30,6%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

Kullanılan sıfatlar incelendiğinde FEMEN'e karşı olumsuzlar fazla iken; LGBTİ'ye karşı yansızların fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Yüklemlerde de yine buna benzer olarak FEMEN'e karşı %64(16) olumsuz ve %36(9) olumlu; LGBTİ'ye karşı %72,7(8) olumlu ve %27,3(3) olumsuz olduğu görülmüştür.

Tablo 42: Kanal 360’ın 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	Birleştirme	7	7	14
		50,0%	50,0%	100,0%
		30,4%	100,0%	46,7%
	Parçasallaşma	5	0	5
		100,0%	0,0%	100,0%
		21,7%	0,0%	16,7%
	Şeyleştirme	11	0	11
		100,0%	0,0%	100,0%
		47,8%	0,0%	36,7%
	Toplam	23	7	30
		76,7%	23,3%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

İdeoloji inşa stratejilerinde FEMEN için en fazla şeyleştirmenin kullanılması; LGBTİ içinse %100 birleştirmenin kullanılması 360 kanalının haber kaynaklarına karşı olan tutumu arasındaki farkı açık bir şekilde göstermektedir. Haber kaynağına olan tutum FEMEN haberlerinde %72(18) olumsuz, %16(4) yansız ve %12(3) olumlu iken; LGBTİ haberlerinde %72,7(8) yansız ve %27,3(3) olumludur. FEMEN haberlerinde %88(22) etkin, %12(3) edilgin; LGBTİ haberlerinde ise %27,3(3) etkin ve %72,7(8) edilgin cümle yapıları kullanılmıştır.

FEMEN haberlerinde “Havalimanında da soyunmak isteyip slogan attılar” KJ’si yer almıştır; ama grup üyeleri sadece slogan atmış ve soyunma girişiminde bulunmamıştır. Haberin devamında da “Pasaport kontrolüne gittiler. Tabi yolda show yapmayı da ihmal etmediler” denilmektedir. Başka bir haberde “FEMEN’ler maaşlı çıktı” KJ’si ve dış seste söylenen “FEMEN’in özgürlük savaşçısı değil de paralı asker olduğu ortaya çıktı” ifadeleri ile Fransız bir gazetecinin ortaya attığı iddia öncesinde peşin bir hükümle kesin bir bilgiymiş gibi verilmekte, sonrasında haberin detayları hakkında bilgi verilmektedir.

LGBTİ haberlerinde işaretlenen olumsuz yüklem ve sıfatlar yine gruba karşı değil, haberde yer alan diğer kaynaklara karşı kullanılmıştır. Daha önce bahsedilen TBMM'deki eşcinsel sitelere erişim engeli ile ilgili “Meclis’te homofobik sansür”, “Eşcinsel derneklerin internet sitelerine erişimi engellendi” KJ’leri ve “Meclis başkanlığı tartışma yaratacak bir internet sansürüne imza attı. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı’nın yasaklı listesinde yer almamasına rağmen bu sitelere girmek isteyenlere yazılı başvuru şartı getirildi”, “Sınırlı erişim ve çalışmalarınız için gerekliyse doldurun uyarısı...”, “TBMM’de şaşırtan soru”, “Kaos GL ve Lambdaistanbul meclisin kara listesinde” söylemleri ile haber kaynağı olumlanmakta ve desteklenmekte; diğer kaynaklar ise eleştirilmektedir.

3.2.9. BEYAZ TV

Tablo 43: Beyaz Tv’nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
18.04.2011	1	1
	100,0%	100,0%
	33,3%	33,3%
Haberin Tarihi 24.06.2013	1	1
	100,0%	100,0%
	33,3%	33,3%
01.07.2013	1	1
	100,0%	100,0%
	33,3%	33,3%
Toplam	3	3
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Beyaz Tv’nin ele alındığı bu bölümde 6 yıl boyunca hiçbir FEMEN haberinin olmaması ve bununla birlikte sadece 3 tane LGBTİ haberinin yapılmış olması çalışma açısından değerli bir veridir. Yapılan haberler sadece ara haberlerde yer almıştır. Süreleri ise 72 sn ile 94 sn arasında değişmektedir.

Tablo 44: Beyaz Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
CHP	1	50,0%
Alperen Ocakları	1	50,0%
Toplam	2	100,0%

LGBTİ dışında başka kaynaklara da yer veren Beyaz Tv, CHP'ye karşı olumsuz; alperen ocaklarına karşı olumlu bir tutum sergilemiştir.

Tablo 45: Beyaz Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Bilgilendirici	1	7,7%
Eleştirel	2	15,4%
Kaygı Uyandırıcı	1	7,7%
Magazinsel	1	7,7%
Uyarıcı	2	15,4%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	2	15,4%
Dışlayıcı	2	15,4%
Alaycı	2	15,4%
Toplam	13	100,0%

3 haberde toplamda 13 seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 46: Beyaz Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	2	2
	Olumsuz	100,0%
	66,7%	66,7%
	1	1
Yansız	100,0%	100,0%
	33,3%	33,3%
Toplam	3	3
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Kullanılan sıfatlarda çoğunluğu olumsuz seçeneği oluşturmaktadır. Ancak buna rağmen kullanılan yüklem %100 olumludur.

Tablo 47: Beyaz Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	2	2
	Şeyleştirme	100,0%
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
Toplam	2	2
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Haberlerde sadece şeyleştirmenin kullanılması kanalın haber kaynağına karşı olan tutumu hakkında bilgi vermektedir. Haber kaynağına karşı tutum %66,7 oranında olumsuz ve %33,3 oranında yansızdır. Kullanılan cümle yapıları da bununla eşdeğer olup, aynı oranlarda sırasıyla etkin ve edilgindir.

Beyaz Tv LGBTİ'ye karşı olumsuz bir tutum sergilemekte ve haberlerde dışlayıcı ve alaycı bir dil kullanmaktadır. Sadece grubu değil, onları destekleyenleri de yargılamaktadır: “4. Trans Onur Yürüyüşü vardı. Bu yıl da gerçekleşti...”, “Ya Allah Bismillah, Allahüekber diye alperen ocakları söylüyor. Bir tarafta da lezbiyenler ve geyler onur yürüyüşünde...”, “CHP de bu yürüyüşe katılarak yanınızdayız dedi” ve sunucunun bir haberin sonunda “Onların da sesini duyurduk, hadi bakalım” sözleri dışlayıcı ve alaycı tutumu özetler niteliktedir.

3.2.10. SHOW TV

Tablo 48: Show Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
	Haberin Kaynağı		Toplam	
	FEMEN	LGBTİ		
Haberin Tarihi	20.06.2011	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	50,0%	7,7%
	07.03.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		9,1%	0,0%	7,7%
	08.03.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		9,1%	0,0%	7,7%
	09.03.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		9,1%	0,0%	7,7%
	17.06.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		9,1%	0,0%	7,7%
	03.08.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		9,1%	0,0%	7,7%
	24.09.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%

	9,1%	0,0%	7,7%
	1	0	1
27.10.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	9,1%	0,0%	7,7%
	1	0	1
22.12.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	9,1%	0,0%	7,7%
	1	0	1
08.02.2013	100,0%	0,0%	100,0%
	9,1%	0,0%	7,7%
	1	0	1
08.04.2013	100,0%	0,0%	100,0%
	9,1%	0,0%	7,7%
	1	0	1
19.11.2013	100,0%	0,0%	100,0%
	9,1%	0,0%	7,7%
	0	1	1
21.11.2013	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	50,0%	7,7%
	11	2	13
Toplam	84,6%	15,4%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

Kanalın 2010, 2014 ve 2015 yıllarında haber kaynakları ile ilgili hiç haber yapmadığı ortaya çıkmıştır. 11 FEMEN haberinin %9,1(1)'i ara, %90,9(10)'u ana haberde; 2 LGBTİ haberi ise %50 oranlarında ara ve ana haberde verilmiştir. Haberlerin süresi 72 sn ile 225 sn arasında değişmektedir. En uzun haber süresi FEMEN'e ayrılmış ve genel süre içerisinde %84,6 ile en fazla zaman yine FEMEN'e ait olmuştur.

Tablo 49: Show Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
	FEMEN - LGBTİ	
CHP	0 1	14,3%
Polis	1 0	14,3%
Dindar Kesim	2 0	28,6%
Putin	2 0	28,6%
Diğer	1 0	14,3%
	6 1	
Toplam	7	100,0%

Diğer kaynakların LGBTİ için sadece bir kere kullanıldığı, diğerlerinin FEMEN için kullanıldığı görülmektedir. Tutum ise CHP'ye karşı olumsuz; Putin'e karşı hem olumlu hem yansız; polise karşı olumlu; dindar kesim ve diğere karşı ise yansızdır.

Tablo 50: Show Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
	FEMEN - LGBTİ	
Abartılı	1 0	2,2%
Bilgilendirici	4 1	11,1%
Eleştirel	8 1	20,0%
Kaygı Uyandırıcı	1 0	2,2%
Sansasyonel	1 1	4,4%
Umut Verici	1 0	2,2%
Uyarıcı	1 0	2,2%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	8 0	17,8%
Öyküleyici	2 0	4,4%
Dışlayıcı	7 2	20,0%
Alaycı	5 1	13,3%
	39 6	
Toplam	45	100,0%

Haberin anlatım tarzı ve üslubu değerlendirildiğinde FEMEN için eleştirel, yargılayıcı, suçlayıcı, dışlayıcı ve alaycı seçeneklerinin; LGBTİ için ise sadece dışlayıcı seçeneğinin öne çıktığı görülmüştür. İşaretleme oranlarına bakıldığında da FEMEN haberlerindeki işaretlemenin dikkate değer derecede fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 51: Show Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolama

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	Olumlu	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		9,1%	0,0%	7,7%
	Olumsuz	10	1	11
		90,9%	9,1%	100,0%
		90,9%	50,0%	84,6%
		0	1	1
	Yansız	0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	50,0%	7,7%
		11	2	13
Toplam	84,6%	15,4%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

Kullanılan sıfatlarda FEMEN için çok büyük oranda olumsuz kullanılması önemli bir sonuçtur. Yüklemlere bakıldığında ise yine %81,8(9) gibi büyük bir oranda olumsuz ve %18,2(2) oranında olumlu; LGBTİ için %100 olumlu yüklemler kullanılmıştır.

Tablo 52: Show Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	Birleştirme	3	1	4
		75,0%	25,0%	100,0%
		30,0%	100,0%	36,4%
	Parçasallaşma	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		10,0%	0,0%	9,1%
	Şeyleştirme	6	0	6
		100,0%	0,0%	100,0%
		60,0%	0,0%	54,5%
	Toplam	10	1	11
		90,9%	9,1%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

FEMEN için Show Tv de en fazla şeyleştirme inşa stratejisini kullanmıştır. Haber kaynağına yönelik tutuma bakıldığında FEMEN'e karşı %81,8(9) oranında olumsuz, %18,2(2) oranında yansız; LGBTİ'ye karşı %50 oranlarında olumsuz ve yansız bir tutum sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Show Tv'nin haber kaynaklarına karşı hiçbir haberde olumlu bir tutum sergilememesi ilginç bir sonuçtur. Cümle yapıları FEMEN için %90,9(10) etkin, %9,1(1) edilgin; LGBTİ'ye karşı yine %50 oranlarında etkin ve edilgindir.

Dış sesin "...Gösteri sakın gidiyordu. Aniden ortaya rahibe kıyafeti giymiş FEMENLER çıktılar. Gösteriyi protesto ettiler. Eşcinsellere dokunmayın dediler..." ve Türkiye'deki eylemle ilgili "...Çevredeki turistler şakınlıkla izledi..." söylemi olumsuz tutumu ortaya koymaktadır. Burada şunu belirtmek gerekir ki kanalın turistler diye bahsettiği yabancı turistler değil, orada bulunan halktır. Kanal vatandaşlar vs demek yerine turistler demeyi tercih etmiştir. Bu da tamamen bilinçli olarak kullanılan bir ifadedir. Başka bir haberde de "Önce barikat kurdular, sonra memelerini açtılar" cümlesi kullanılmaktadır.

LGBTİ haberinden birinde “Dün İstanbul’da son derece ilginç bir eylem vardı” denilmesi, grubu dışlamakta ve haberi alaycı bir ifade ile vermektedir.

3.2.11. STAR TV

Tablo 53: Star Tv’nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberin Tarihi	14.02.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		6,7%	0,0%	5,3%
	28.02.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		6,7%	0,0%	5,3%
	07.03.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		6,7%	0,0%	5,3%
	08.03.2012	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		13,3%	0,0%	10,5%
	09.03.2012	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		13,3%	0,0%	10,5%
	02.04.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		6,7%	0,0%	5,3%
	03.04.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		6,7%	0,0%	5,3%
	18.04.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		6,7%	0,0%	5,3%
	24.06.2012	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%

		0,0%	25,0%	5,3%
		1	0	1
	17.10.2012	100,0%	0,0%	100,0%
		6,7%	0,0%	5,3%
		1	0	1
	19.11.2012	100,0%	0,0%	100,0%
		6,7%	0,0%	5,3%
		1	0	1
	08.02.2013	100,0%	0,0%	100,0%
		6,7%	0,0%	5,3%
		1	0	1
	10.03.2013	100,0%	0,0%	100,0%
		6,7%	0,0%	5,3%
		0	2	2
	30.05.2013	0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	50,0%	10,5%
		0	1	1
	24.06.2013	0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	25,0%	5,3%
		1	0	1
	26.06.2013	100,0%	0,0%	100,0%
		6,7%	0,0%	5,3%
		15	4	19
	Toplam	78,9%	21,1%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Star TV'nin 2010, 2011, 2014 ve 2015 hiç haber yapmaması ve LGBTİ ile ilgili sadece 4 haber yapması şaşırtıcı bir sonuçtur. 15 FEMEN haberinin %53,3(8)'ü ana, %46,7(7)'si ara haberlerde; 4 LGBTİ haberi ise %50 oranlarında ara ve ana haberlerde yayınlanmıştır. 49 sn ve 226 sn aralarında değişen haberlerde en uzun süreli haber FEMEN'e ait olup; toplam sürenin %78,9 gibi büyük bir oranı da yine FEMEN'e ayrılmıştır.

Tablo 54: Star Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Bakanlıklar	1	0	6,2%
AKP	0	2	12,5%
CHP	0	2	12,5%
BDP	0	1	6,2%
Polis	4	0	25,0%
Alperen Ocakları	0	1	6,2%
Dindar Kesim	1	0	6,2%
Diğer	4	0	25,0%
	10	6	
Toplam	16		100,0%

Habere konu olan diğer kaynaklar ele alındığında FEMEN için en fazla polis ve diğer seçeneklerinin; LGBTİ için ise AKP ve CHP seçeneklerinin kullanıldığı görülmüştür. Kaynaklara yönelik tutum polis için olumlu, olumsuz ve yansız olarak değişirken; öteki kaynakların tamamı için yansızdır.

Tablo 55: Star Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Abartılı	1	0	1,8%
Bilgilendirici	9	3	21,4%
Eleştirel	8	1	16,1%
Kaygı Uyandırıcı	3	0	5,4%
Kafa Karıştırıcı	2	0	3,6%
Magazinsel	3	0	5,4%
Sansasyonel	0	1	1,8%
Takdir Edici, Övücü	2	0	3,6%
Umut Verici	0	1	1,8%
Uyarıcı	1	0	1,8%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	7	1	14,3%
Örnekleyici	1	1	3,6%
Öyküleyici	2	0	3,6%
Dışlayıcı	5	0	8,9%
Alaycı	4	0	7,1%
	48	8	
Toplam	56		100,0%

Tarz ve üslup başlığı altında LGBTİ için bilgilendirici seçeneği ön plana çıkarken; FEMEN için bilgilendirici, eleştirel, yargılayıcı, suçlayıcı, dışlayıcı ve alaycı seçeneklerinin öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 56: Star Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	Olumlu	2	2	4
		50,0%	50,0%	100,0%
		13,3%	50,0%	21,1%
	Olumsuz	10	1	11
		90,9%	9,1%	100,0%
		66,7%	25,0%	57,9%
	Yansız	3	1	4
		75,0%	25,0%	100,0%
		20,0%	25,0%	21,1%
	Toplam	15	4	19
		78,9%	21,1%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Kullanılan sıfatlar incelendiğinde FEMEN için en fazla olumsuz; LGBTİ için en fazla olumluların kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Kullanılan yüklemelere bakıldığında FEMEN haberlerinde %53,3(8) oranında olumlu ve %46,7(7) oranında olumsuz kullanılırken; LGBTİ haberlerinde %100 olumlu yüklemeler kullanılmıştır.

Tablo 57: Star Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	Meşrulaştırma	3	1	4
		75,0%	25,0%	100,0%
		33,3%	33,3%	33,3%
	Birleştirme	2	1	3
		66,7%	33,3%	100,0%
		22,2%	33,3%	25,0%
	Parçasallaşma	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		11,1%	0,0%	8,3%
	Şeyleştirme	3	1	4
		75,0%	25,0%	100,0%
		33,3%	33,3%	33,3%
Toplam	9	3	12	
	75,0%	25,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

FEMEN haberlerinde meşrulaştırma ve şeyleştirme seçeneklerinin eşit oranda çıkması hem haberlerin hem de sunum şekillerinin kendi arasındaki tutarsızlığı ortaya koymaktadır. FEMEN'e yönelik tutum 7 haberde olumsuz, 5 haberde yansız ve 3 haberde olumlu iken; LGBTİ'ye yönelik tutum 2 haberde olumlu ve 2 haberde yansızdır. Bu sonuç LGBTİ'ye karşı hiçbir haberde olumsuz bir tutum sergilenmediğini ortaya koymaktadır. FEMEN haberlerinde kullanılan cümlelerin 12'si etkin ve 3'ü edilgin; LGBTİ haberlerinde kullanılan cümlelerin ise 3'ü etkin ve 1'i edilgindir.

FEMEN ile ilgili hem olumlu hem olumsuz bir tutumun olduğu; bazı haberlerde meşru kılındığı, bazı haberlerde de dalga geçilip, dışlandığı ortaya çıkmıştır. Çıkan sonuçları anlamlandırabilmek için bazı söylemlere değinmek yerinde olacaktır: “Gaz şirketini bastılar” ifadesi ile FEMEN yargılanmakta; ancak “Türk kadınları için soyundular”, “Keşke çıplaklığa gösterdiğimiz tepkiyi şiddete de

göstersek”, “Kadın polisler onları yerlerde sürükledi” ve “Kadına şiddete son demek için Türkiye’ye geldiler ama karga tulumba polis merkezine götürüldüler” denilerek grup ve eylemleri onaylanmaktadır.

Bu haberlerden tamamen farklı bir kurguda olan Seda Akgül’ün sunduğu sabah haberlerinde FEMEN’e karşı son derece alaycı ve çirkin bir dil kullanılmaktadır.

Seda Akgül: FEMENLER’i hatırlar mısınız? Türkiye’de de eylem yapmıştı. “Unutur muyuz hiç” dedi Sedat (Kameraman). Sedat’çım en çok ne iz bırakmıştı sende?

Sedat: Kötü davranılmıştı.

Seda Akgül: Peki neyi protesto ettiklerini hatırlıyor musun?

Sedat: Hayır.

Seda Akgül: ... FEMENLER bu kez Paris’e gidiyorlar... Her zamanki yöntemlerini kullanıyorlar. Üstlerini çıkarıyorlar. Sedat’ın neyin protesto edildiğini hatırlamamasının nedenini de şimdi göreceksiniz zaten... Sedat’ın hatırlayamadığı gösteriyi söyleyeyim. Kadın hakları için gelmişlerdi. Umurumda bile değil diyor Sedat (Gülüyor). Haberi yapıyorsun ama görüntüleri yeter bana diyorsun, peki (Gülüyor).

Başka bir haberde de şunları söylüyor:

Seda Akgül: Eylem demişken, eylemci kadın demişken, eylemci kadının cıvıldağı demişken, aklınıza ne geliyor beyler? (Kameramanlara soruyor) FEMENLER geliyor tabi... FEMENLER’i gösterelim mi? “Tabi ki” diyor Barış da. FEMENLER’i tam gösteremiyoruz. Ama yani anladınız... Ya FEMENLER hani gezi parkı eylemlerine de geliyordu? Barış “Hani ne oldu? Bekledik gelmediler” diyor. “Gerekirse biz gider alırız onları” diyerek Sedat burada demokrasiye ve ifade özgürlüğüne verdiği değeri belirtti. Zannediyorum verdiğin değer bunlara dimi?... FEMENLER her zamanki kostümleri ile diyelim...

Kanal, LGBTİ haberlerinde Show Tv'den farklı bir üslup ortaya koymuştur. “Bir başka grubun gösterisi nedeniyle gergin başladı... Gergin başlayan yürüyüş yerini renkli görüntülere bıraktı” denilmiştir ve alperen ocaklarından sadece bir başka grup diyerek bahsetmiş, Beyaz Tv’de olduğu gibi onların eylemlerinin içeriği ve attıkları sloganlarla ilgili bilgi vermemiştir. Bu haberlerde işaretlenen olumsuz seçenekler habere konu olan diğer kaynaklara karşıdır. Seda Akgül de LGBTİ haberlerinde FEMEN’inkinden bambaşka bir tutum ortaya koymaktadır:

Seda Akgül: Eşcinsellerle ilişkiye giren erkek kendisini erkek sanıyor. Bu da bir tek Türkiye’de var. Dünyanın her yerinde aktiflik pasiflik gözetilmeden, hemcinsinle ilişkiye giriyorsan eşcinselsindir. Eşcinsellerle ilişkiye girdiğinde daha da erkek olduğunu düşünen geri kalmış bir anlayış sadece Türkiye’ye özgü bir şey. Bu yüzden eşcinsel sanıldığından daha fazla var.

3.2.12. ATV

Tablo 58: ATV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberin Tarihi	11.10.2010	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	33,3%	10,0%
	07.03.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		14,3%	0,0%	10,0%
	08.03.2012	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		28,6%	0,0%	20,0%
	09.03.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		14,3%	0,0%	10,0%
	19.11.2012	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		28,6%	0,0%	20,0%
	20.11.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		14,3%	0,0%	10,0%
31.05.2013	0	2	2	
	0,0%	100,0%	100,0%	
	0,0%	66,7%	20,0%	
Toplam	7	3	10	
	70,0%	30,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

2011,2014 ve 2015 yıllarında haber kaynakları ile ilgili hiç haber yapmayan ATV, FEMEN için toplamda 7, LGBTİ için 3 haber yapmıştır. FEMEN haberlerinin %57,1(4)'i ara, %42,9(3)'ü ana; LGBTİ haberlerinin %100'ü ara haberlerde yayınlanmıştır. 6 yıl boyunca sadece 3 LGBTİ haberi yapan ATV'nin bu haberleri

prime time zaman diliminde vermeyi tercih etmemesi, haber kaynağını tamamıyla yok saymasa da geri plana attığını göstermektedir. Haber süreleri 75 sn ile 153 sn arasında değişmektedir. En yüksek süreli haber FEMEN için yapılmış olup; toplam sürenin %70', yine FEMEN'e ayrılmıştır.

Tablo 59: ATV'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamasının Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN – LGBTİ		
AKP	0	2	14,3%
CHP	0	2	14,3%
BDP	2	2	14,3%
Polis	0	1	7,1%
Dindar Kesim	4	1	35,7%
Diğer	2	0	14,3%
	6	8	
Toplam	14		100,0%

Bu kaynaklara yönelik tutuma bakıldığında ATV'nin AKP'ye karşı olumlu; polise karşı olumsuz; dindar kesime karşı hem olumsuz hem yansız; geride kalan kaynaklar için de yansız olduğu görülmektedir.

Tablo 60: ATV'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Bilgilendirici	3	0	7,1%
Eleştirel	4	3	16,7%
Kaygı Uyandırıcı	3	2	11,9%
Sansasyonel	0	2	4,8%
Tehditkar	0	2	4,8%
Uyarıcı	2	2	9,5%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	4	3	16,7%
Örnekleyici	0	2	4,8%
Dışlayıcı	4	3	16,7%
Alaycı	3	0	7,1%
	23	19	
Toplam	42		100,0%

Her iki grup için de en fazla işaretlenen seçeneklerin eleştirel, yargılayıcı, suçlayıcı ve dışlayıcı seçenekleri olmuştur.

Tablo 61: ATV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	Olumsuz	7	3	10
		70,0%	30,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%
		7	3	10
Toplam		70,0%	30,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Haber kaynaklarına olan tutumun her iki kaynak için de %100 olumsuz olması ilginç bir sonuçtur. Aktarma yüklemeleri ise FEMEN için 5 haberde olumsuz ve 2 haberde olumlu; LGBTİ için 2 haberde olumlu ve 1 haberde olumsuzdur.

Tablo 62: ATV'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	Birleştirme	0	3
		0,0%	100,0%
		0,0%	100,0%
		4	0
	Şeyleştirme	100,0%	0,0%
		100,0%	0,0%
Toplam		4	3
		57,1%	42,9%
		100,0%	100,0%

FEMEN için %100 şeyleştirme seçeneğinin kullanılması söz konusu kaynağa karşı olan olumsuz tutum ve haber içeriğinin saptırıldığının ortaya çıkması açısından önemli bir veridir. FEMEN'e yönelik tutumun 5 haberde olumsuz ve 2 haberde yansız olması da bu durumu destekler niteliktedir. LGBTİ'ye yönelik tutum ise 3 haberde de olumsuzdur. Cümle yapıları da kaynaklara yönelik tutumla aynı oranlarda olup FEMEN ile ilgili 5 haberde etkin, 2 haberde edilgin ve LGBTİ ile ilgili haberlerde tamamen etkindir.

“Bu kez Paris’i birbirine kattılar... Klasik eylemlerinde olduğu gibi yine çıplak ve çılgık çılgıydılar..”, “Ukraynalı FEMEN grubu Sultanahmet’i karıştırdı”, “8 Mart’ın olay konukları!” şeklindeki ifadeler FEMEN'e karşı olan tutumu özetlemektedir. Ayrıca haberlerde eylemlerin içeriği geri planda kalmakta ve sadece çıplaklıkları vurgulanmaktadır.

ATV LGBTİ'ye karşı da olumsuz bir tutum sergilemektedir. “Meclis’te sıra dışı tartışma” KJ’li haberde eşcinsellerin hakların korumaya yönelik CHP’nin

sunduğu yasa tasarısından bahsedilmektedir. Haberde hem LGBTİ’li bireyler dışlanmakta hem de CHP olumsuz ifadelerle sunulmaktadır. CHP’ye tek desteğin BDP’den geldiği vurgulanmaktadır. Bu vurgunun nedeni BDP’nin toplum tarafından onaylanmayan bir parti olmasıdır. Yasa tasarısı AKP’nin itirazları ile reddedilmiştir ve kanal bunu AKP’yi olumlayarak vermiştir.

3.2.13. KANAL 7

Tablo 63: Kanal 7’nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
20.09.2011	2	2
	100,0%	100,0%
	40,0%	40,0%
Haberin Tarihi 30.05.2013	2	2
	100,0%	100,0%
	40,0%	40,0%
31.05.2013	1	1
	100,0%	100,0%
	20,0%	20,0%
Toplam	5	5
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

En ilginç sonuçlardan biri de Kanal 7’ye aittir. Sadece iki yıl ve sadece LGBTİ için toplamda 5 haber yapan Kanal 7; bu haberlerin %60(3)’ünü ara; %20(1)’sinin ana ve yine %20(1)’sini gece yayınlamıştır. Haber süreleri 49 sn ile 133 sn arasında değişmektedir.

Tablo 64: Kanal 7'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
TBMM	2	11,8%
AKP	3	17,6%
CHP	5	29,4%
BDP	3	17,6%
Kaos GL	2	11,8%
Lambdaistanbul	2	11,8%
Toplam	17	100,0%

Diğer bir haber kaynağı olarak en çok CHP'ye yer veren Kanal 7'nin söz konusu kaynaklara karşı olan tutumu ise şu şekildedir: AKP'ye karşı olumlu; BDP'ye karşı olumsuz; CHP'ye hem olumsuz hem yansız; diğer seçeneklere karşı da yansızdır.

Tablo 65: Kanal 7'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Bilgilendirici	2	8,7%
Eleştirel	3	13,0%
Kaygı Uyandırıcı	3	13,0%
Sansasyonel	3	13,0%
Tehditkar	1	4,3%
Uyarıcı	3	13,0%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	3	13,0%
Dışlayıcı	3	13,0%
Alaycı	2	8,7%
Toplam	23	100,0%

Tarz ve üslupta yer alan başlıklar haber kaynağına karşı sergiledikleri tutum hakkında bilgi vermektedir ve buradan hareketle haber kaynağına olumsuz bir yaklaşım içerisinde olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır.

Tablo 66: Kanal 7'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolama

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	3	3
	100,0%	100,0%
	60,0%	60,0%
	2	2
Yansız	100,0%	100,0%
	40,0%	40,0%
Toplam	5	5
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Kullanılan sıfatların çoğunluğunun olumsuz olması bu görüşü desteklemektedir. Aktarma yüklemelerinde ise durum değişmiş; %60(3) olumlu ve %40(2) olumsuz yüklemeler kullanılmıştır.

Tablo 67: Kanal 7'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolama

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	3	3
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
	3	3
Toplam	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

İnşa stratejilerinden sadece birleştirmeyi kullanan Kanal 7, haber kaynağına karşı %60(3) oranında olumsuz ve %40(2) oranında yansız bir tutum sergilemiştir. Kullanılan cümle yapıları da yine aynı oranlarda 3 haberde etkin ve 2 haberde edilgindir.

Haber kaynağına karşı olumsuz bir tutum sergileyen Kanal 7, “Meclis’te sıra dışı tartışma” KJ’li haberde, “Önergesi reddedilen CHP’li Toprak, bu defa da alkol düzenlemesi için kürsüye çıktı... Alkolün faydası da var iddiasında bulundu...” diyerek yasa ile toplumda tepki oluşturabilecek alkol konusunu bilinçli olarak birleştirmiş ve haberi bunun üzerine kurgulamıştır.

3.2.14. ÜLKE TV

Tablo 68: Ülke Tv’nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
20.09.2011	1	1
	100,0%	100,0%
	16,7%	16,7%
Haberin Tarihi 30.05.2013	1	1
	100,0%	100,0%
	16,7%	16,7%
31.05.2013	4	4
	100,0%	100,0%
	66,7%	66,7%
Toplam	6	6
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Kanal 7 ile çok benzer bir tablo ortaya çıkmıştır; tek fark Ülke Tv’nin bir haber fazla yapmış olmasıdır. Ülke Tv de FEMEN grubunu yok saymıştır. Bu haberlerin %83,3(5) gibi büyük bir oranı ara haberlerde ve %16,7(1)’lik oranı da ana haberde yayınlanmıştır. Haberler 26 sn ile 192 sn arasında değişmektedir.

Tablo 69: Ülke Tv'nin Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
TBMM	1	5,6%
AKP	5	27,8%
CHP	5	27,8%
BDP	5	27,8%
Kaos GL	1	5,6%
Lambdaistanbul	1	5,6%
Toplam	18	100,0%

İkinci bir kaynak olarak partilere yer veren Ülke Tv'nin bu kaynaklara olan tutumu AKP'ye yansız; CHP ve BDP'ye olumsuz; diğerlerine karşı ise yansızdır.

Tablo 70: Ülke Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Bilgilendirici	1	2,8%
Eleştirel	5	13,9%
Kaygı Uyandırıcı	5	13,9%
Sansasyonel	5	13,9%
Uyarıcı	5	13,9%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	5	13,9%
Dışlayıcı	5	13,9%
Alaycı	5	13,9%
Toplam	36	100,0%

6 haberde toplamda 36 işaretlemenin yapıldığı Ülke Tv'nin haber içeriğinin seyirciyi yönlendirme maksatlı olduğu söylenebilir.

Tablo 71: Ülke Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	5	5
	100,0%	100,0%
	83,3%	83,3%
	1	1
	100,0%	100,0%
	16,7%	16,7%
Toplam	6	6
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Sıfatlar büyük oranda olumsuzdur. Buna ek olarak kullanılan yüklemelerin %83,3'ünün olumsuz ve %16,7'sinin olumlu olması da bu görüşü desteklemektedir.

Tablo 72: Ülke Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	2	2
	100,0%	100,0%
	40,0%	40,0%
	3	3
	100,0%	100,0%
	60,0%	60,0%
Toplam	5	5
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Ülke Tv inşa stratejilerinde birleştirme ve parçasallaşmayı kullanmıştır. Haber kaynağına yönelik tutum yüklemelerle aynı oranda ve 5 haberde olumsuz, 1 haberde yansızdır. Kullanılan cümle yapıları ise yine aynı oranlarda sırasıyla etkin ve edilgidir.

Ülke Tv, Kanal 7 ile aynı söylemlere sahiptir. “Meclis’te sıra dışı tartışma” ve “Eşcinsel sorunları tartışma konusu oldu” KJ’leri kullanılan haberlerde, Kanal 7’deki gibi CHP’li Binnaz Toprağ’ın önce eşcinsel hakları, sonra da alkol düzenlemesinin iptali için yaptığı konuşmalar verilmektedir. Sunucu “... CHP’liler bu düzenlemeyi iptal ettirmek için alkolün yararlı olduğunu söylemeyi bile denedi..”, “...AKP karşı çıktı, MHP çekimser kaldı, BDP destek verdi...”, “...Sayın Toprak Zincirlikuyu mezarlığındaki ‘Her nefis ölümü tadacaktır’ ayetini de çok korkunç bulmuştu. Onu da hatırlatalım”, “Aynı kafaya %52 ‘evet’ dedi desen, %48 ‘hayır’ dedi der” ifadelerinde de gözüktüğü gibi haberler eşcinsel hakları ile başlamış, ancak bu konudan çok az bahsedilip alkol düzenlemesi haberine dönüştürülmüştür.

3.2.15. SAMANYOLU HABER

Tablo 73: Samanyolu Haber’in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	FEMEN	
Haberin Tarihi	1	1
	09.01.2013	100,0%
	50,0%	50,0%
	1	1
	09.11.2013	100,0%
	50,0%	50,0%
Toplam	2	2
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Haber kanalı olan Samanyolu Haber 6 yıl boyunca sadece FEMEN ile ilgili ve sadece 2 haber yapmıştır. Bu haberleri de ara haberlerde vermeyi tercih etmiştir. 2 haberde 106 sındır. FEMEN’i yok sayan bir kaç kanalın aksine Samanyolu Haber de LGBTİ’yi yok saymıştır.

Tablo 74: Samanyolu Haber’in Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Bakanlıklar	2	100,0%
Toplam	2	100,0%

Sadece bakanlıklara yer verildiği bu bölümde yansız bir tutum sergilenmiştir.

Tablo 75: Samanyolu Haber’in Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Abartılı	2	14,3%
Eleştirel	2	14,3%
Kaygı Uyandırıcı	2	14,3%
Uyarıcı	1	7,1%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	2	14,3%
Örnekleyici	1	7,1%
Dışlayıcı	2	14,3%
Alaycı	2	14,3%
Toplam	14	100,0%

FEMEN’E karşı Samanyolu’nun tarz ve üslubu son derece olumsuzdur. Kullanılan %100 olumsuz sıfatlar ve yüklemeler ile de bu desteklenmektedir. 2 haber için de şeyleştirmenin kullanılması kanalın haber kaynağına olan bakış açısı hakkında bilgi vermektedir. Haber kaynağına karşı olan tutumun %100 olumsuz olması yine bu bilgiler doğrultusunda beklenen bir sonuçtur. Kullanılan cümle yapıları da %100 etkindir.

3.2.16. ULUSAL KANAL

Tablo 76: Ulusal Kanal'ın 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	FEMEN	
Haberin Tarihi	1	1
	100,0%	100,0%
	50,0%	50,0%
	1	1
	100,0%	100,0%
	50,0%	50,0%
Toplam	2	2
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Ulusal Kanal da Samanyolu Haber gibi LGBTİ'yi yok saymış ve sadece 2 haber yapmıştır. Bu haberlerin 1'ini ara, 1'ini ana haberde yayınlamıştır. Haberlerin süreleri 80 ve 83 sn'dir. Haberler içerisinde hiçbir ikinci kaynağa yer verilmemiştir.

Tablo 77: Ulusal Kanal'ın Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Bilgilendirici	2	33,3%
Takdir Edici, Övücü	2	33,3%
Umut Verici	2	33,3%
Toplam	6	100,0%

Kullanılan tarz ve üslup incelenen birçok kanala göre farklılık göstermiş ve olumlayan bir üslup kullanılmıştır. Kullanılan sıfatlar ve yüklemeler de yine tarz ve üslup ile aynı doğrultuda olup %100 olumludur. İdeoloji inşa stratejisi olarak da sadece meşrulaştırmanın kullanılması bunu desteklemektedir. Haber kaynağına yönelik tutum beklenildiği üzere %100 olumlu ve kullanılan cümleler de %100 etkindir.

Şimdiye kadar incelenen kanallarda yer almayan “FEMEN-Türban kardeşliği” KJ’si ve “Schevchenko: Meclis’te türban zaferdir, erkek vekillere teşekkür ederim” sunumu ile FEMEN grubu bambaşka bir üslup ve haber kurgusuyla yer almaktadır. Bunun yanı sıra kanal Schevchenko’nun şu sözlerini de habere eklemektedir: “...Umarım bu durumu kadınlar kapanmak istiyor şeklinde bir propagandaya çevirerek ve yine kadınları bastırmak için bir alet olarak kullanmazlar.”

3.2.17. İMC TV

Tablo 78: İMC Tv’nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	FEMEN	
Haberin Tarihi 05.07.2013	1	1
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
Toplam	1	1
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

İMC Tv de LGBTİ grubunu yok sayan kanallardandır ve 6 yıl boyunca tek bir haber yapmıştır. Bu haberi ana haber bülteninde vermiş ve 53 sn sürmüştür. İkinci bir kaynak olarak sadece başbakanı kullanmış ve yansız bir tutum sergilemiştir. Haber sadece bilgilendirici bir üsluba sahiptir. Kullanılan sıfatlar yansız olup; aktarma cümleleri olumludur. Haber kaynağına yönelik de yansız ve kullanılan cümle yapısı edilgindir.

3.2.18. KANAL D

Tablo 79: Kanal D'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberin Tarihi	20.06.2011	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	50,0%	12,5%
	08.03.2012	3	0	3
		100,0%	0,0%	100,0%
		50,0%	0,0%	37,5%
	09.03.2012	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		33,3%	0,0%	25,0%
	14.10.2012	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	50,0%	12,5%
	08.02.2013	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		16,7%	0,0%	12,5%
	Toplam	6	2	8
		75,0%	25,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Kanal D 2010, 2014 ve 2015 yıllarında haber kaynakları ile ilgili hiç haber yapmamıştır. 6 FEMEN haberinin %66,7(4)'si ara, %33,3(2)'si ana; 2 LGBTİ haberi ise %50 oranlarında ara ve ana haberlerde verilmiştir. Haber süreleri 54 sn ile 189 sn arasında değişmekte; en yüksek haber süresi FEMEN'e ait ve genel haber sürelerinin %75'i yine FEMEN'e aittir. İkinci kaynaklardan FEMEN için polisi ve diğer seçeneğini her iki haber kaynağı için kullanmıştır. Polise karşı olumsuz; diğer seçeneğine karşı olumlu, olumsuz ve yansızdır.

Tablo 80: Kanal D'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Abartılı	1	0	4,8%
Bilgilendirici	3	2	23,8%
Eleştirel	3	0	14,3%
Kafa Karıştırıcı	1	0	4,8%
Magazinsel	1	0	4,8%
Takdir Edici, Övücü	1	1	9,5%
Umut Verici	0	1	4,8%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	3	0	14,3%
Dışlayıcı	3	0	14,3%
Alaycı	1	0	4,8%
	17	4	
Toplam	21		100,0%

Tarz ve üsluba bakıldığında FEMEN haberlerinde bilgilendirici, eleştirel, yargılayıcı, suçlayıcı ve dışlayıcı seçeneklerinin; LGBTİ haberlerinde bilgilendirici seçeneğinin öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 81: Kanal D'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	Olumlu	1	1	2
		50,0%	50,0%	100,0%
		16,7%	50,0%	25,0%
	Olumsuz	3	1	4
		75,0%	25,0%	100,0%
		50,0%	50,0%	50,0%
	Yansız	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		33,3%	0,0%	25,0%
	Toplam	6	2	8
		75,0%	25,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Kullanılan sıfatlarda FEMEN için olumsuzlar çoğunlukta; LGBTİ için eşit sayıda olumlu ve olumsuz kullanılmıştır. Yüklemlerde ise FEMEN için %50 oranlarında olumlu ve olumsuz kullanılırken LGBTİ için %100 olumludur.

Tablo 82: Kanal D'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	Meşrulaştırma	1	1	2
		50,0%	50,0%	100,0%
		20,0%	100,0%	33,3%
	Birleştirme	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		20,0%	0,0%	16,7%
	Parçasallaşma	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		20,0%	0,0%	16,7%
	Şeyleştirme	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		40,0%	0,0%	33,3%
	Toplam	5	1	6
		83,3%	16,7%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

FEMEN’de şeyleştirme öne çıkarken; LGBTİ’de meşrulaştırmanın çıkması ilginç bir sonuçtur. Haber kaynağına yönelik tutum FEMEN’e %50(3) olumsuz, %33,3(2) yansız ve %16,7(1) olumlu; LGBTİ’ye karşı %100 olumludur. FEMEN için %66,7(4) etkin, %33,3 edilgin; LGBTİ için %100 etkindir.

“Hayvanları kesmeyin, kürk giymeyin diye eylem yaptı FEMEN kızları. Çok haklı bir gerekçeyle...” diyerek eylemi onaylayan İrfan Değirmenci, konu Türkiye’de yapılan eylem olunca tutumunu değiştirmektedir.

İrfan Değirmenci: FEMEN kızlarının eylemini gerçekçi bulmadığımızı, magazinsel bulduğumuzu, onaylamadığımızı söyledik. Yaka paça demeye alışmışız ama yaka da yoktu paça da.

İrfan Değirmenci: Bugüne kadar takdir edilecek bir şey yapıyorlardı. Cesurca. Sadece kendi vücutlarını barışçıl bir şekilde kullanarak, polise de direnerek eylem

yapıyorlardı. Biz de takdir ediyorduk ama bu Türkiye gezisinin bir faydası oldu. Biraz nasıl çalıştıklarını anlamış olduk. Anlatalım efendim. Bu işler kolay değil, tişörtü çıkartıp soyunmakla olmuyor. Dünyayı dolaşmak için para gerekiyor. Onlar da bir iç çamaşırı firmasıyla anlaşmışlar. O iç çamaşırı firması da kendi reklamını yapabilmek için kızları Türkiye'ye getirmiş. İsterseniz sosyal sorumluluk projesi deyin, isterseniz iç çamaşırı firmasının reklamı...

LGBTİ haberinde ise İrfan Değirmenci grubu onaylayan ifadeleri tercih etmiştir.

İrfan Değirmenci: Önce can güvenliğimiz, biz insanca çalışmak istiyoruz dediler, seslerini duyurmaya çalıştılar, ellerinde Türk bayrakları vardı.

3.2.19. FOX TV

Tablo 83: Fox Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolama

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberin Tarihi	20.06.2011	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	50,0%	4,3%
	27.06.2011	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	50,0%	4,3%
	14.02.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		4,8%	0,0%	4,3%
	15.02.2012	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		9,5%	0,0%	8,7%
	18.02.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		4,8%	0,0%	4,3%
	07.03.2012	1	0	1

	100,0%	0,0%	100,0%
	4,8%	0,0%	4,3%
	4	0	4
08.03.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	19,0%	0,0%	17,4%
	3	0	3
09.03.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	14,3%	0,0%	13,0%
	1	0	1
11.03.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	4,8%	0,0%	4,3%
	2	0	2
13.03.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	9,5%	0,0%	8,7%
	1	0	1
17.06.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	4,8%	0,0%	4,3%
	1	0	1
17.10.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	4,8%	0,0%	4,3%
	1	0	1
21.10.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	4,8%	0,0%	4,3%
	1	0	1
19.11.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	4,8%	0,0%	4,3%
	2	0	2
20.11.2012	100,0%	0,0%	100,0%
	9,5%	0,0%	8,7%
	21	2	23
Toplam	91,3%	8,7%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

Fox Tv sadece 2011 ve 2012 yılında haber yapmış ve FEMEN için 21 haber yaparken; LGBTİ için sadece 2 haber yapmıştır. FEMEN haberlerinin %57,1(12)'i ara, %23,8(5)'i ana, %19(4)'u gece haberlerinde; LGBTİ haberlerinin %100 ara

haberlerde yayınlanmıştır. Haber süreleri 60 sn ile 201 sn arasında değişmiş ve en uzun süreli haber FEMEN için yapılmıştır. Buna ek olarak toplam sürenin %91,3'ü FEMEN'e ayrılmıştır.

Diğer bir kaynak olarak polis, dindar kesim ve diğer seçeneklerini kullanmışlardır ve sadece FEMEN ile ilgili haberlerde başka bir kaynağa yer vermişlerdir. Kanalin tutumu ise polise karşı olumlu ve yansız; dindar kesime karşı olumsuz ve diğere karşı yansızdır.

Tablo 84: Fox Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
Abartılı	2	0	2,4%
Bilgilendirici	7	2	10,7%
Eleştirel	17	2	22,6%
Kaygı Uyandırıcı	5	0	6,0%
Magazinsel	1	0	1,2%
Takdir Edici, Övücü	1	0	1,2%
Uyarıcı	2	0	2,4%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	15	2	20,2%
Örnekleyici	1	0	1,2%
Öyküleyici	3	0	3,6%
Dışlayıcı	18	2	23,8%
Alaycı	4	0	4,8%
	76	8	
Toplam	84		100,0%

Haberin tarz ve üslubunda LGBTİ için sadece bilgilendirici, eleştirel, yargılayıcı, suçlayıcı ve dışlayıcı seçenekleri kullanılırken; FEMEN için 12 seçenek kullanılmış ama yoğunluklu olarak dışlayıcı, eleştirel ve yargılayıcı, suçlayıcı seçenekleri öne çıkmıştır.

Tablo 85: Fox Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	Olumlu	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		4,8%	0,0%	4,3%
	Olumsuz	20	2	22
		90,9%	9,1%	100,0%
		95,2%	100,0%	95,7%
	Toplam	21	2	23
		91,3%	8,7%	100,0%
100,0%		100,0%	100,0%	

Sıfatlara bakıldığında hiçbir haberde yansız sıfatların kullanılmaması; FEMEN için 1 haber hariç tüm sıfatların olumsuz olması ve LGBTİ için de tamamen olumsuz sıfatların kullanılması çalışma açısından önemli bir sonuçtur. Kullanılan yüklemeler FEMEN için %66,7(14) olumsuz ve %33,3(7) olumlu iken; LGBTİ için %50 oranlarında olumlu ve olumsuzdur.

Tablo 86: Fox Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	Meşrulaştırma	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		5,9%	0,0%	5,6%
	Parçasallaşma	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	100,0%	5,6%
	Şeyleştirme	16	0	16
		100,0%	0,0%	100,0%
		94,1%	0,0%	88,9%
	Toplam	17	1	18
		94,4%	5,6%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

FEMEN için birçok kanalda olduğu gibi şeyleştirme seçeneği ön plandadır. Haber kaynağına yönelik tutum bu sonuçlarla doğru orantıdadır. FEMEN için %81(17) olumsuz, %14,3(3) yansız ve %4,8(1) olumlu; LGBTİ için %50 oranlarında olumlu ve olumsuzdur. Cümle yapıları FEMEN oranlarında %90,5(19) etkin ve %9,5(2) edilgin iken; LGBTİ haberlerinde %100 etkindir.

Fox Tv de FEMEN ile ilgili olumsuz tavır sergilemektedir. Diğer kanallarla kıyaslandığında Star Tv'nin sabah haberlerinde Seda Akgül'ün kullandığı dili, burada yine sabah haberlerinde Fatih Portakal kullanmaktadır.

Fatih Portakal: Bu FEMENLER'in ne olduğu belirsiz aslında. Parayla mı yapıyorlar parasız mı yapıyorlar... Bize de bekliyoruz bir kez daha. Geçtiğimiz aylarda gelmişlerdi. Sultanahmet'te apar topar alınmışlardı. Bize de gelin bir kez daha gösteri yapın.

Fatih Portakal: Nasıl buldunuz? Bence iğrençti. Deli danalar gibi bağıryorlar. Para karşılığında sponsorla yapıyorlar.

İrfan Değirmenci gibi Fatih Portakal da kesin bir hükümle grubu yargılamaktadır. Ancak daha önce de söylenildiği gibi grup üyeleri bu durumu açıklamışlardır. Yol ve kalma paralarını anlaştıkları firmaların karşıladığını, ancak eylemleri ile şirketlerin ya da sponsorların hiç bir bağlantısının olmadığını dile getirmişlerdi. Şunu da belirtmek gerekir ki bu durumu gizli bir şekilde yapmamaktadırlar. Her ne kadar kanallar bunu kendilerinin ortaya çıkardığı gizli bir bilgiymiş gibi lanse etmeye çalışsalar da, basına firmayla birlikte çıkmaktadırlar.

Fatih Portakal: Kadın haklarını soyunarak savunan FEMEN var... Bunlar iç çamaşırı pek giymeyen bir grup (Gülüyor) (Burada konu, grubun Türkiye'ye iç çamaşırı firmasının sponsorluğu ile gelmiş olması). Ama bunlara sponsor olan da bir iç çamaşırı firması. İşin tuhaflığı burada. Kadınlar zaten giymiyorlar ki... Düşünsenize bunlar eylem yapıyorlar. Üstünü başını çıkarıyorlar falan. Polis bunları bertaraf etmeye çalışıyor. Vatandaş da polise saldırıyor. Bıraksanıza eylem yapıyorlar diye...

Fatih Portakal: ...Bekliyoruz, gelsinler. Bol bol da eylem yapsınlar...

Fatih Portakal: Bize de gelecekler. En kısa zamanda bekliyoruz.

FEMEN grubuna olan tutum çok açık bir şekilde görülmektedir. Alaycı, dışlayıcı, suçlayıcı ve olumsuz ifadeler kullanılmaktadır. Bunlara ek olarak “Dünyanın yaka silkdiği...”, “Sağlık kontrolünden geçirilirken çıplak değillerdi. Üzerlerinde bornozları vardı. Belki de dünya onları ilk kez böyle gördü...” cümleleri de çıkan sonuçları desteklemektedir.

LGBTİ haberlerinde kanal her ne kadar saygı duyuyor ve olumsuz tutum sergileyenleri eleştiriyormuş gibi gözükse de aslında kendisi de dışlayan bir dil kullanmaktadır. Durumu açıklamak gerekirse:

Fatih Portakal: Kesinlikle tasvip etmiyorum ama netice itibariyle onların da yaşamı bu, onlar da bu toplumda yaşıyor, onların da sesini duyurmak zorundayız...

Fatih Portakal: Sıra farklı yaşam tarzını süren insanların haberinde. Onlar eşcinsel sayın seyirciler... Onların buraya nasıl getirildiği(Onur Yürüyüşünden bahsediliyor),

kendileri mi geldi? Yoksa başka bir şekilde mi? Orasını pas geçmek lazım... Tabi ki bunların yaşam tarzını tasvip etmiyorum. Ama netice itibari ile bu insanlar da toplumun bir parçası ve bir birey olarak görülmek istiyorlar...

3.2.20. TV 8

Tablo 87: Tv 8'in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
Haberin Tarihi	0	1	1
	27.06.2011	0,0%	100,0%
	0,0%	100,0%	11,1%
	1	0	1
	07.03.2012	100,0%	0,0%
	12,5%	0,0%	11,1%
	2	0	2
	08.03.2012	100,0%	0,0%
	25,0%	0,0%	22,2%
	3	0	3
	09.03.2012	100,0%	0,0%
	37,5%	0,0%	33,3%
	1	0	1
	10.03.2012	100,0%	0,0%
	12,5%	0,0%	11,1%
	1	0	1
	03.08.2012	100,0%	0,0%
	12,5%	0,0%	11,1%
Toplam	8	1	9
	88,9%	11,1%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

Haber kaynakları ile ilgili sadece 2011 ve 2012 yıllarında haber yapılmış ve LGBTİ için sadece 1 haber yapılmıştır. FEMEN habelerinin %62,5(5)'u ara, %27,5(3)'ü ana; LGBTİ haberi ise ara haberde yayınlanmıştır. Haberlerin süresi 39

sn ile 199 sn arasında değişmiş ve en uzun haber süresi FEMEN’e ayrılmıştır. Toplam haber sresinin %88,9’u FEMEN’e aittir.

Tablo 88: Tv 8’in Haber Kaynağı Dışında Habere Konu Ettiği Kaynakların Çoklu Frekans Analizi ve apraz Tablolamasının Birleşimi

	Sonuçlar		
	Sayı		Yüzde
	FEMEN - LGBTİ		
TBMM	1	0	10,0%
AKP	1	0	10,0%
CHP	1	0	10,0%
MHP	1	0	10,0%
BDP	0	1	10,0%
Polis	1	0	10,0%
Diğer	4	0	40,0%
	9	1	
Toplam	10		100,0%

LGBTİ için sadece BDP ikinci bir kaynak olarak kullanılırken; FEMEN için daha fazla kullanılmış, ancak en fazla diğer seçeneği tercih edilmiştir. Kanalın bu kaynaklara yönelik tutumu ise polise karşı olumlu; diğere karşı hem olumlu hem olumsuz; diğer ikinci kaynaklara karşı ise yansızdır.

Tablo 89: Tv 8'in Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
	FEMEN - LGBTİ	
Bilgilendirici	3	14,3%
Eleştirel	5	17,9%
Kaygı Uyandırıcı	1	3,6%
Kafa Karıştırıcı	1	3,6%
Magazinsel	1	3,6%
Takdir Edici, Övücü	1	3,6%
Umut Verici	0	3,6%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	4	14,3%
Öyküleyici	4	14,3%
Dışlayıcı	5	17,9%
Alaycı	1	3,6%
	26	2
Toplam	28 100,0%	

FEMEN'e karşı öne çıkan tarz ve üsluplar dışlayıcı, eleştirel, yargılayıcı, suçlayıcı ve öyküleyici seçenekleri olmasına rağmen; LGBTİ haberinde bilgilendirici ve umut verici seçenekleri öne çıkmıştır.

Tablo 90: Tv 8'in 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	Olumlu	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	100,0%	11,1%
	Olumsuz	6	0	6
		100,0%	0,0%	100,0%
		75,0%	0,0%	66,7%
	Yansız	2	0	2
		100,0%	0,0%	100,0%
		25,0%	0,0%	22,2%
	Toplam	8	1	9
		88,9%	11,1%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Sıfatlara bakıldığında FEMEN için olumsuzlar öne çıkarken; LGBTİ için olumlu sıfatların kullanıldığı görülmektedir. Yüklemler de sıfatlarla aynı oranlara sahip olup; 6 FEMEN haberinde olumlu ve 2 haberinde olumsuz; LGBTİ haberinde ise olumludur.

Tablo 91: Tv 8'in 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	FEMEN	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	2	2
	100,0%	100,0%
	28,6%	28,6%
	5	5
	100,0%	100,0%
	71,4%	71,4%
Toplam	7	7
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

İdeoloji inşa stratejileri sadece FEMEN için kullanılmış olup yine şeyleştirilenin öne çıktığı görülmektedir. Haber kaynağına yönelik tutum da sıfat ve yüklem ile aynı oranda ve 6 haberde FEMEN'e karşı olumsuz, 2 haberde yansız; LGBTİ haberinde ise yansızdır. Cümle yapılarına bakıldığında FEMEN haberlerinin 7'si etkin, 1'i edilgin ve LGBTİ haberi edilgindir.

Tv 8'de de yine FEMEN'e karşı olumsuz bir dil kullanılmıştır: "...Sıra dışı, çünkü eylemciler FEMEN", "Çıplak eylem meydanı birbirine kattı... Vücutlarını boyadılar, soyundular, ortalığı birbirine kattılar..." ifadeleri kullanılmaktadır. Bunlara ek olarak Sultanahmet'teki eylemi hem izleyen hem de kızan ya da kızdırmış gibi yapan halk da eleştirilmişti. KJ: "Hem baktılar, hem kızdılar."

3.2.21. TGRT HABER

Tablo 92: TGRT Haber'in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	FEMEN	
Haberin Tarihi	3	3
	100,0%	100,0%
	33,3%	33,3%
	2	2
	100,0%	100,0%
	22,2%	22,2%
	1	1
	100,0%	100,0%
	11,1%	11,1%
	3	3
	100,0%	100,0%
	33,3%	33,3%
Toplam	9	9
	100,0%	100,0%

TGRT Haber'in sadece 2012 yılında ve sadece FEMEN için haber yaptığı görülmektedir. TGRT Haber de LGBTİ'yi yok sayan kanallar arasındadır. Haberlerin %88,9(8)'u ara ve 11,1(1)'i ana haberlerde yayınlanmıştır. Haber süreleri 44 sn ile 111 sn arasında değişmektedir. Hiçbir haberde ikinci bir kaynağın konu edilmediği ortaya çıkmıştır.

Tablo 93: TGRT Haber'in Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Bilgilendirici	8	38,1%
Eleştirel	5	23,8%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	3	14,3%
Dışlayıcı	5	23,8%
Toplam	21	100,0%

9 haberde 21 kere tarz ve üslup seçeneği işaretlenmiş olup, en fazla bilgilendirici seçeneği tercih edilmiştir.

Tablo 94: TGRT Haber'in 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	FEMEN	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	6	6
	100,0%	100,0%
	66,7%	66,7%
	3	3
Yansız	100,0%	100,0%
	33,3%	33,3%
	9	9
	100,0%	100,0%
Toplam	100,0%	100,0%

Kullanılan sıfatlarda olumsuzlar yoğunluktadır. Yüklemler ele alındığında %55,6(5)'si olumsuz, %44,4(4)'ü olumludur.

Tablo 95: TGRT Haber'in 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Haber İdeoloji İnşa Stratejileri ile Haber Kaynağının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri * Haber Kaynağı Çapraz Tablolama			
		Haberin Kaynağı	Toplam
		FEMEN	
Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri	Birleştirme	3	3
		100,0%	100,0%
		50,0%	50,0%
	Parçasallaşma	1	1
		100,0%	100,0%
		16,7%	16,7%
	Şeyleştirme	2	2
		100,0%	100,0%
		33,3%	33,3%
	Toplam	6	6
		100,0%	100,0%
		100,0%	100,0%

İdeoloji inşa stratejilerinden en fazla birleştirme kullanılmıştır. Haber kaynağına yönelik tutum yüklemeler ile aynı oranlara sahip olup, 5 haberde olumsuz ve 4 haberde yansızdır. Haberlerin %66,7(6)'si edilgin olup, %33,3(3)'ü etkindir.

3.2.22. OLAY TV

Tablo 96: Olay Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama				
		Haberin Kaynağı		Toplam
		FEMEN	LGBTİ	
Haberin Tarihi	26.06.2011	0	1	1
		0,0%	100,0%	100,0%
		0,0%	100,0%	33,3%
	09.03.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		50,0%	0,0%	33,3%
	10.03.2012	1	0	1
		100,0%	0,0%	100,0%
		50,0%	0,0%	33,3%
	Toplam	2	1	3
		66,7%	33,3%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Tabloya bakıldığında FEMEN için sadece 2 ve LGBTİ için sadece 1 haber yapıldığı görülmektedir. FEMEN haberleri %50 oranlarında ana ve gece haberlerinde; LGBTİ haberinin ise ana haberde yayınlandığı ortaya çıkmıştır. Haberlerin süreleri 90 sn ile 146 sn arasında değişmiş ve en uzun haber süresi FEMEN'e ayrılmıştır. Buna ek olarak toplam sürenin %66,7'si FEMEN'e ayrılmıştır. İkinci bir kaynak sadece LGBTİ haberinde bir kez kullanılan diğer seçeneğidir ve buna karşı olan tutum olumludur.

Tablo 97: Olay Tv'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi ve Çapraz Tablolamanın Birleşimi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
	FEMEN - LGBTİ	
Abartılı	1 0	11,1%
Bilgilendirici	0 1	11,1%
Eleştirel	2 0	22,2%
Sansasyonel	1 0	11,1%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	2 0	22,2%
Dışlayıcı	2 0	22,2%
	8 1	
Toplam	9	100,0%

Sadece 2 FEMEN haberi için 8 kere tarz ve üslup bölümünde işaretleme yapılmış olup, işaretlenen seçenekler haber kaynağına yönelik olumsuz bakış açısını ortaya koymaktadır.

Tablo 98: Olay Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yaptığı Haberlerde Kullandığı Sıfatlar ile Haber Kaynaklarının Çapraz Tablolaması

Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü	0	1	1
	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	100,0%	33,3%
	2	0	2
Olumsuz	100,0%	0,0%	100,0%
	100,0%	0,0%	66,7%
	2	1	3
	66,7%	33,3%	100,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%

Kullanılan sıfatlar olumsuz tutumu desteklemektedir. Kullanılan yüklemeler de sıfatlar ile bire bir aynıdır. İdeoloji inşa stratejilerinden her iki grup için de sadece şeyleştirme seçeneği kullanılmıştır. Kaynaklara olan tutum FEMEN için %100

olumsuz iken; LGBTİ için %100 yansızdır. Kullanılan cümle yapıları FEMEN’e karşı %100 etkin; LGBTİ’ye karşı %100 edilgindir.

“Yabancılar Şube Müdürlüğü’nde de rahat durmadılar. Misafirhaneyi birbirine kattılar” cümleleri FEMEN için kullanılmıştır ve kullanılan olumsuz sıfat ve yüklemelere örnektir.

3.2.23. CNBCE

Tablo 99: CNBCE’nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolama

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	FEMEN	
08.03.2012	1	1
	100,0%	100,0%
	50,0%	50,0%
09.03.2012	1	1
	100,0%	100,0%
	50,0%	50,0%
Toplam	2	2
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

CNBCE, FEMEN için sadece 2012 yılında haber yapmış olup, LGBTİ için haber yapmamayı tercih edenlerdir. Yapılan 2 haberde ara haberlerde yayınlanmıştır. Haber süreleri 120 sn ve 143 sn’dir. İkinci bir kaynak olarak sadece diğer seçeneğine yer verilmiş ve tutum olumlu ve yansızdır.

Tablo 100: CNBCE’nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Bilgilendirici	2	50,0%
Takdir Edici, Övücü	1	25,0%
Umut Verici	1	25,0%
Toplam	4	100,0%

İşaretlenen tarz ve üsluplara bakıldığında kaynağa karşı olumlu bir bakış açısı olduğunu söylemek mümkündür. Kullanılan sıfat ve yüklemelerin %100 olumlu olması da bu görüşü desteklemektedir. İnşa stratejilerinden sadece birleştirme tercih edilmiştir. Kaynağa yönelik tutum %50 oranlarında olumlu ve yansızdır. Kullanılan cümle yapıları da yine aynı oranlarda etkin ve edilgindir.

KJ: “Kadına şiddete son eylemi Türkiye’de.” Grup diğer kanallarda, özellikle Kanal D ve Fox Tv’nin sabah haberlerinde verilen örneklerdeki gibi iç çamaşır firmasının sponsorluğu ile gelmesinden dolayı çok eleştirilmişti. Ancak CNBCE haberi diğer kanallardan çok farklı bir şekilde kurgulamıştır: “Bir iç çamaşır firmasının ürettiği antimanyetik iç çamaşırları ile göğüs kanserine dikkat çekti” bilgisi sadece CNBCE de yer almaktadır.

3.2.24. KANALTÜRK

Kanal 2015 yılında uydudan çıkarılmıştır.

Tablo 101: KANALTÜRK’ün 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	FEMEN	
08.03.2012	1	1
	100,0%	100,0%
	50,0%	50,0%
	1	1
09.03.2012	100,0%	100,0%
	50,0%	50,0%
	2	2
	100,0%	100,0%
Toplam	100,0%	100,0%

KANALTÜRK de LGBTİ’yi yok sayanlardan olup, FEMEN için de sadece 2 haber yapmıştır. 2 haber de ana haberde yayınlanmıştır. Haber süreleri 140 sn ve 163

snidir. İkinci bir kaynak olarak sadece diğere yer verilmiş ve olumlu bir tutum sergilenmiştir.

Tablo 102: KANALTÜRK’ün Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Eleştirel	2	25,0%
Kafa Karıştırıcı	1	12,5%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	2	25,0%
Teknik, Bilimsel	1	12,5%
Dışlayıcı	1	12,5%
Alaycı	1	12,5%
Toplam	8	100,0%

2 haber için toplamada 8 işaretleme yapılmış olup, seçenekler kanalın haber kaynağına karşı bakış açısının olumlu olmadığını göstermektedir. Kullanılan sıfatlar ve yüklemeler %100 olumsuzdur. İdeoloji inşa stratejilerinden birleştirme ve şeyleştirme kullanılmıştır. Haber kaynağına yönelik tutum yine %100 olumsuzdur. Cümle yapıları da %100 etkindir.

Örneklendirmek gerekirse: “”Kendi reklamlarını yaptı”, “Gidişleri de olaylı oldu”, “FEMEN grubu shovunu yaptı, gitti”, “Geceyi geçirdikleri misafirhaneyi de birbirine kattılar. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nü sabote ettiler... Misafirhaneyi karıştırdılar...”

3.2.25. A HABER

Tablo 103: A Haber'in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	FEMEN	
Haberin Tarihi 08.03.2012	4	4
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
	4	4
Toplam	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

A Haber de yine LGBTİ ile ilgili haber yapmayı tercih etmeyenlerden olup, FEMEN için de sadece 4 haber yapmıştır. Haberlerin tamamı ara haberlerde yayınlanmış ve süreleri 115 sn ile 124 sn arasında değişmiştir. Hiçbir haberde ikinci bir kaynağa yer verilmemiştir.

Tablo 104: A Haber'in Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Bilgilendirici	4	80,0%
Sansasyonel	1	20,0%
Toplam	5	100,0%

Tarz ve üslup kullanımında bilgilendirici seçeneği öne çıkmıştır. Kullanılan sıfatlar %100 yansız olup, yüklemeler ise %100 olumludur. İdeoloji inşa stratejilerinden sadece birleştirme kullanılmıştır ve haber kaynağına olan tutum %100 yansızdır. Cümle yapıları da yine %100 edilgindir.

3.2.26. BLOOMBERG TV

Tablo 105: Bloomberg Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tabloları

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablo		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	FEMEN	
Haberin Tarihi 08.03.2012	1	1
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
Toplam	1	1
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Ortaya çıkan tablo birçok kanalın LGBTİ'yi yok saydığı ve FEMEN'i de ya yok saydığı ya da çok az haber yaptığını göstermektedir. Yapılan tek haber ana haberde yayınlanmış ve süresi 103 sn'dir. İkinci bir haber kaynağı olarak sadece diğer seçeneğine yer verilmiştir ve tutum yansızdır. Tarz ve üslup ise eleştirel, yargılayıcı, suçlayıcı ve dışlayıcıdır. Kullanılan sıfat ve yüklem olumsuzdur. Şeyleştirme inşa stratejisi kullanılmış ve bu sonuçlarla beklenen doğrultuda da haber kaynağına karşı olumsuz bir tutum sergilemiştir. Cümle yapısı olarak da etkin tercih edilmiştir.

3.2.27. KANAL B

Tablo 106: Kanal B'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı FEMEN ve LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama			
	Haberin Kaynağı		Toplam
	FEMEN	LGBTİ	
Haberin Tarihi	0	1	1
	0,0%	100,0%	100,0%
	0,0%	100,0%	50,0%
	1	0	1
	100,0%	0,0%	100,0%
	100,0%	0,0%	50,0%
Toplam	1	1	2
	50,0%	50,0%	100,0%
	100,0%	100,0%	100,0%

Kanal FEMEN ve LGBTİ ile ilgili sadece 1'er haber yapmakla yetinmiştir. Haberler ana haber bültenlerinde yer almıştır. LGBTİ haberi 81 sn, FEMEN haberi ise 123 sn sürmüştür. İkinci kaynak olarak LGBTİ için sadece dindar kesim kullanılmış olup; FEMEN için ise AKP, MHP, dernekler ve diğer seçenekleri kullanılmıştır. Tüm kaynaklara karşı olan tutum yansızdır.

Tablo 107: Kanal B'nin Haberlerde Kullandığı Tarz ve Üslubun Çoklu Frekans Analizi

	Sonuçlar	
	Sayı	Yüzde
Bilgilendirici	1	25,0%
Eleştirel	1	25,0%
Yargılayıcı, Suçlayıcı	1	25,0%
Dışlayıcı	1	25,0%
Toplam	4	100,0%

Kullanılan tarz ve üslup birçok kanalla ile aynıdır. Kullanılan sıfatlar FEMEN için olumsuz; LGBTİ için ise yansızdır. Kullanılan yüklemelere bakıldığında FEMEN için yine olumsuz iken; LGBTİ için olumludur. İnşa stratejisi sadece FEMEN haberinde kullanılmış olup, birleştirme seçeneği tercih edilmiştir. Haber kaynağına

yönelik tutum FEMEN'e karşı olumsuz; LGBTİ'ye karşı yansızdır. Yine bu sonuçlarla aynı doğrultuda FEMEN'e karşı etkin cümle yapıları, LGBTİ'ye karşı edilgin cümle yapıları kullanılmıştır.

3.2.28. KIBRIS GENÇ TV

Tablo 108: Kıbrıs Genç Tv'nin 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
17.10.2011	1	1
	100,0%	100,0%
	50,0%	50,0%
27.10.2011	1	1
	100,0%	100,0%
	50,0%	50,0%
Toplam	2	2
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

FEMEN ile ilgili haber yapmayıp sadece LGBTİ ile ilgili haber yapan nadir kanallardan biri de Kıbrıs Genç Tv'dir. Yapılan 2 haber de ana haber bülteninde yayınlanmıştır. Süreleri 90 sn ve 164 sn'dir. İkinci kaynaklardan dernekler ve homofobi karşıtı inisiyatif derneğine yer verilmiştir. Tutum ise yansızdır. Tarz ve üslup seçeneklerinden bilgilendirici ve teknik, bilimsel seçenekleri kullanılmıştır. Bu seçenekler kanalın haberlere yorum katmadığına dair bir ipucu vermektedir. Sıfatların yansız olması da bunu desteklemektedir. Ancak yüklemelerde durum değişmiş ve hem olumlu hem de olumsuz yüklemeler kullanılmıştır. Fakat kaynağa yönelik tutumun yansız ve kullanılan cümle yapılarının edilgin olması kanalın haber kaynağına karşı olan tarafsız tutumunu desteklemektedir.

3.2.29. TV 5

Tablo 109: Tv 5'in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberin Tarihi 29.09.2011	1	1
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
Toplam	1	1
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Tv 5 de Kıbrıs Genç Tv ile aynı doğrultuda olup bir haber yapmıştır. Haber ana haberde yayınlanmış ve 173 sn sürmüştür. Haberde ikinci bir kaynağa yer verilmemiş ve anlatım tarz ve üsluplardan abartılı, eleştirel, kaygı uyandırıcı, sansasyonel, uyarıcı, dışlayıcı ve alaycı seçenekleri kullanılmıştır. Kullanılan sıfat ve aktarma yüklemeleri olumsuzdur. İnşa stratejilerinden şeyleştirme tercih edilmiştir. Kaynağa yönelik tutum olumsuz ve cümle yapısı etkindir.

Kaynağa yönelik tutuma olan olumsuzluğu anlamlandırabilmek için haber ile ilgili söylemlere değinmek faydalı olacaktır:

KJ 1: Eşcinsellik hastalığı,

KJ 2: Tercih olarak gösterilmeye çalışılıyor,

KJ 3: Maneviyat eksikliği, ahlaki çöküntü kademe kademe gerçekleşiyor,

Sunucu: “Aile, ahlak, maneviyat, din... Kitle iletişim araçları aracılığı ile paramparça olan bu kavramlara olan düşkünlük ise kayboluyor. Ahlaksızlık sıradanlaşıyor. Yetkililer ise hala önlem almıyor. Eşcinsellik meselesi aile kurumunu tehdit ediyor. Hastalık olduğu halde bir tercihmiş gibi tanıtmaya çabası yeni neslin algılarıyla nasıl oynandığını da gösteriyor.”

3.2.30. TVNET

Tablo 110: Tvnet'in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberin Tarihi 03.04.2011	1	1
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
Toplam	1	1
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Tvnet de FEMEN ile ilgili haber yapmayan kanallardandır. LGBTİ ile ilgili yaptığı tek haberi ara haberlerde yayınlanmıştır. Süresi 60 sındır ve ikinci bir haber kaynağına yer verilmemiştir. Tarz ve üslup seçeneklerinden eleştirel, kaygı uyandırıcı, uyarıcı, yargılayıcı, suçlayıcı, dışlayıcı ve alaycı kullanılmıştır. Sıfat ve yüklem olumsuzdur. Şeyleştirme stratejisi kullanılmış ve haber kaynağına yönelik olumsuz bir tutum sergilenmiştir. Ayrıca etkin cümle yapıları kullanılmıştır.

Tvnet gerek ortaya çıkan sonuçlar gerekse kaynağına karşı olan tutum ve üslup açısından Tv 5 ile çok benzerdir:

KJ 1: Eşcinsellik tercih mi?

KJ 2: Ahlaki bir problem olarak eşcinsellik tekrar gündemde.

Dış Ses: 2005 yılında çıkarılan bir kanunla desteklenmek suretiyle, sözde meşru bir alan bulan eşcinsellik nedir? Eşcinsellik doğuştan gelen bir nitelik mi yoksa telafi edilebilir bir rahatsızlık mı?...

Haberde LGBTİ ve eşcinsel kelimeleri mümkün olduğunca kullanılmamakta; onun yerine konunun muhatapları ifadesi yer almaktadır.

3.2.31. CİNE 5

Tablo 111: Cine 5'in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberin Tarihi 11.10.2010	1	1
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
	1	1
Toplam	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Cine 5’de yine FEMEN haberi yapmayan kanallardandır. Yapılan tek haber ana haber bülteninde yayınlanmış ve 75 sn sürmüştür. İkinci bir kaynak olarak dindar kesim kullanılmış ve yansız bir tutum sergilenmiştir. Tarz ve üsluplardan bilgilendirici, eleştirel ve yargılayıcı, suçlayıcı seçenekleri kullanılmıştır. Kullanılan sıfatlar olumsuz; yüklemeler ise olumludur. Kaynağa yönelik tutum yansız ve cümle yapıları edilginidir.

3.2.32. HABER 24

Tablo 112: Haber 24’ün 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberin Tarihi 11.10.2010	2	2
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
	2	2
Toplam	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

Haber 24 kanalı da FEMEN haberi yapmamıştır ve 2 LGBTİ haberini de ara haberlerde vermiştir. Süreleri 86 sn ve 87 sn'dir. İkinci bir kaynak olarak dindar kesimi kullanmış ve olumsuz bir tutum sergilemiştir. Sadece bilgilendirici tarz ve üslubu kullanmıştır. Sıfatlar yansız; aktarma yüklemeleri ise olumludur. Kaynağa yönelik tutum yansız ve bunlarla orantılı olarak da edilgin cümle yapıları kullanılmıştır.

3.2.33. TRT HABER

Tablo 113: TRT Haber'in 2010-2015 Yılları Arasında Yayınladığı LGBTİ Haberlerinin Sayısı ile Haberin Tarihinin Çapraz Tablolaması

Haberin Tarihi * Haberin Kaynağı Çapraz Tablolama		
	Haberin Kaynağı	Toplam
	LGBTİ	
Haberin Tarihi 23.05.2010	2	2
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%
Toplam	2	2
	100,0%	100,0%
	100,0%	100,0%

TRT Haber de aynı şekilde FEMEN ile ilgili haber yapmayıp sadece 2 LGBTİ haberi yapmıştır. Bu haberleri de ara haberlerde yayınlamıştır. Haberler 65 sn ile 77 sn sürmüştür. Haberlerde ikinci bir kaynağa yer verilmemiştir. Tarz ve üslup seçeneklerinden bilgilendirici ve umut verici seçeneklerinin kullanılması şaşırtıcı bir sonuçtur. Sıfatlar yansız; yüklemeler olumludur. Kaynağa yönelik tutum yansız ve cümle yapıları edilgindir.

SONUÇ

16. yüzyılda İspanya'nın Castilla kentinde ortaya çıkan kentsel hareketler toplumsal hareketlerin başlangıcını oluşturmaktadır. Kentsel özerkliğin kamusallaştırılması, kentsel hizmetlerin yetersizliği, yerel hizmetlerin güçlenmesi gibi nedenler ile mücadele eden kentsel hareketler, 18. yüzyılda daha da güçlenerek toplumsal hareketlere dönüşmüştür. Alt yapı ve üst yapı arasındaki gerilime dayanan toplumsal hareketler işçi ve öğrenci hareketleri olarak da adlandırılmaktadır. Ekonomik eşitsizliklere dayanan toplumsal hareketler ile bireysel hareket yerine kolektif hareket etme ve bireysel çıkarların yerine belli grupların çıkarlarının gözetilmesi önem taşımıştır.

Toplumsal hareketler 19. yüzyılda form değiştirmiş ve yerini yeni toplumsal hareketlere bırakmıştır. Sınıf ve ekonomik odaklı olan toplumsal hareketler, yeni toplumsal hareketler ile çevreci, etnik, eşcinsel ve feminist hareketlerin öne çıktığı bir yapıya dönüşmüştür. Bu hareketler küreselleşme karşıtıdır ve eşitlik, farklılık, kimlik, katılım gibi konulara ağırlık vermektedirler. Örgütlenme biçimleri ile de toplumsal hareketlerden ayrılan yeni toplumsal hareketlerin devlet erkini ele geçirme hedefleri yoktur. Aktörlerinin de toplumsal hareketlerden ayrıştığı yeni toplumsal hareketler, eski hareketlerdeki gibi marjinal, köksüz ve sapkın olarak nitelendirilmemektedir. Fabrikalarda ortaya çıkan toplumsal hareketlerin aksine üniversite ve gettolarda ortaya çıkan yeni toplumsal hareketlerin aktörleri genellikle üniversite öğrencisi, ekonomik ve siyasal kurumlara yakın kişilerdir.

Kimliğin odak noktalarından birini oluşturduğu yeni toplumsal hareketler için feminist ve eşcinsel hareketler önem arz etmektedir. Kimlik hareketleri sınırları ataerkil ideoloji tarafından çizilen toplumsal cinsiyet, cinsellik ve beden gibi konuları gündeme taşımaktadır. Yaklaşık 35.000 yıl öncesine kadar dayanan toplumsal cinsiyet rolü tanımlamalarında avcılık erkeğe, toplayıcılık ise kadına atfedilmiştir. Kadınlığı ve erkekliği oluşturan biyolojik unsurları içeren cinsiyet kavramından farklı olan toplumsal cinsiyet, toplumların şekillendirdiği kadın olmaya ve erkek olmaya dair rol kalıplarının belirlendiği bir kavramdır. Toplumsallaşma sürecinde erkek ve kız çocuklarına öğretilen, kültürün cinsiyetlere uygun bulduğu tutum ve

davranışlar olan toplumsal cinsiyet kavramı toplumun yarattığı algılardan ibarettir. Bu çerçevede ortaya çıkan “sapkınlar” ise sadece toplumsal roller içerisindeki bazı aksaklıklar olarak adlandırılmaktadır. Erkek odaklı olan toplumsal cinsiyet kavramı cinsellik ve bedene olan tutumu da doğrudan etkilemektedir. Çünkü kadınlar üzerindeki hakimiyet kadının cinselliği üzerindeki hakimiyet ile eş anlamlıdır. Cinselliği kontrol altında tutmak bedeni, daha doğru bir ifade ile kadın bedenini kontrol altında tutmak demektir. Beden, özellikle de kadın bedeni ortak bir tüketim nesnesine dönüşmüş ve kadın bedeni her daim cinselliği çağrıştırmıştır. Bu yüzden de beden her zaman kadın ile özdeşleştirilmektedir. Burada göz ardı edilmemesi gereken bir nokta toplumsal cinsiyet rollerinde ve cinsellik ile beden denetiminde her zaman erkeğin çıkarlarının gözetilmesi ve bekaret, namus gibi kavramların sadece kadınlar üzerinden tartışılmasıdır.

Erkeğin merkezde olduğu, kadınlar ve eşcinsellere hakların tanınmadığı, ataerkil ideoloji tarafından ötekileştirildikleri bu sistem, yeni toplumsal hareketlerin mücadele alanlarından birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, yeni toplumsal hareketler içerisinde kimlik ve eşitlik için savaşan gruplar mevcuttur. Feminist gruplar içerisinde eylem biçimleri ile medyanın en çok dikkatini çeken ve dolayısıyla medyada en çok yer alan grup FEMEN’dir. Kadın hakları için mücadele eden, kadının toplumdaki yerini sorgulayan, kadınların erkekler tarafından denetim altında tutulduklarını ifade eden ve bunlarla savaşan feminizm, kadınların toplumdaki ikincil konumlarının farkına varılması gerektiğinin, bunun biyolojik ve doğal bir yapının sonucu olmadığını altını çizmektedir. Feminizmin mücadele alanları feminist gruplar ile seslerini duyurabilmektedir. Bu noktada dikkat çekicilik önem arz etmektedir. FEMEN grubu da yarı çıplak ve kışkırtıcı bir şekilde gerçekleştirdikleri eylemleri ile bunu en çok başaran gruplar arasında yer almaktadır. Ancak egemen ideolojiyle savaşan, ataerkil ideolojiyi yıkmaya çalışan FEMEN, egemen ideoloji ve onun en büyük temsilcilerinden biri olan medya tarafından olumsuzlanmakta ve ötekileştiren bir dil kullanılarak toplum tarafından reddine neden olunmaktadır. Herhangi bir çatlak ses istemeyen egemen ideoloji için bu ideoloji ile savaşan FEMEN grubu tehlike teşkil etmektedir. Ataerkil ideolojiyi yıkma çabalarını yanı sıra, bu ideolojinin ortaya koyduğu kalıplara girmeyi reddeden ve beden denetimine,

kadın bedeninin cinsel bir obje olarak kullanımına karşılık yarı çıplak eylem yapan FEMEN grubu, ataerkil ideoloji için kabul edilemez bir konumda yer almaktadır. Bu durum da söz konusu grup için kullanılan dilin ve ötekileştirmenin nedenlerini ortaya koymaktadır.

Ataerkil ideolojinin yarattığı cinsiyet kalıplarında kendisine yer bulamayan ve kimlik mücadelesi veren, yeni toplumsal hareketler içerisindeki bir diğer oluşum da eşcinsel hareketlerdir. İlk olarak 1960-70’lerde ortaya çıkan gey kurtuluş hareketleri ile eşcinsel kimlikler sorgulanmaya başlamıştır. Sonrasında ise içerisine lezbiyenleri alarak genişlemiştir. Sonraki süreçlerde genişlemeye devam eden, bu bağlamda da sınırlandırmanın ve tanımlamanın mümkün olmadığı LGBTİ oluşumu, son olarak bünyesine Q yani queeri de eklemiştir. LGBTİ için queer kavramı ilk olarak eşcinselleri aşağılamak amacıyla kullanılmasına rağmen 90’lı yıllardaki New York Onur Yürüyüşü’nde “Queerler Bunu Okusun” başlıklı dağıtılan bildiri ile benimsedikleri bir kuram haline gelmiştir. Esasında herkese açık ve esnek bir yapıda olan LGBTİ’nin mücadele alanını egemen ideolojinin “normal” olarak tanımlamadığı tüm cinsellikler oluşturmaktadır. Tüm dünyadaki kültür ve toplumsal yapı ataerkil ve homofobik değerler üzerine kuruludur. Bu bağlamda Butler’ın “toplumu kalıp yargılardan kurtaracak mücadelenin sadece feminizm ile değil, bütün farklı cinsel yönelim ve kimlikleri içine alan queer ile sağlanacağı” düşüncesi önem taşımaktadır. Ancak feminist gruplar gibi toplumsal cinsiyet rollerine karşı olan ve bu kalıplara uymayan, ataerkil ideoloji ile mücadele eden LGBTİ de egemen ideoloji tarafından ya yok sayılmakta ya da ötekileştirilmektedir. Geylerin erkeklik algısına zarar verdiği düşüncesi karşısında erkeklere ihtiyaç duymayan lezbiyenlerin hakimiyetlerini sarstıklarını düşünen egemen ideoloji, yine özellikle medya aracılığı ile LGBTİ bireyleri günahkar, sapkın ve düzeni bozan aksaklılar olarak temsil ederek toplum tarafından dışlanmalarına neden olmaktadır.

Yeni toplumsal hareketler ve bu hareketler içerisinde var olan FEMEN ve LGBTİ grupları kendisine geleneksel medyada yer bulamamaktadır. Geleneksel medya organlarından en fazla tercih edilen televizyon ve bireylerin yerine getirilmesi gereken bir görev olarak izledikleri televizyon haberlerinde ise bu durum daha da zorlaşmaktadır. Medyanın yapısını ele almak söz konusu durumu anlamak açısından

faydalı olacaktır. Medya durum belirlemede ve gerçekliği şekillendirmede çok etkili ve güçlü bir araç konumundadır. Bu etkiler medya sahipleri ve onların ideolojilerine göre şekillenmektedir ve topluma benimsetilmektedir. Bazı kuramcılara göre bu etkiler o kadar güçlüdür ki medya artık dördüncü kuvvet olmaktan çıkmış ve ilk sıraya yerleşmiştir. Medyanın kullandığı dil ve söylemler ortak duyuyu yönlendirmekte ve bu yüzden medya, iktidarın vazgeçemediği rıza üretim aracı haline gelmektedir.

İnsan hayatında giderek daha çok yer tutmaya başlayan televizyon kimilerine göre yararlı kimilerine göre de zararlıdır. Televizyon izleyiciye orda olma hissi vererek ilettiği iletilerin gerçekmiş gibi algılanmasını sağlamaktadır; bu da kitlelerin büyük oranda televizyonda izlediklerinin gerçekliğine dair herhangi bir şüphe duymamasına neden olmaktadır. Fakat esasında televizyon gerçekliği en çok çarpıtan araçtır. Televizyonda yayınlanan haber bültenlerinde de bu durum değişmemektedir. Hem gerçek olduğu gibi yansıtılmamakta hem de izleyicilerin çoğu izlediklerinin gerçekliğinden şüphe duymamaktadır. Bu da medya sahiplerinin çıkarına olmakta ve haberlerle istedikleri düşünceleri kolayca benimsetebilmektedirler. Burada da medyanın, daha doğru bir ifade ile medya sahiplerinin ideolojisi önemli bir konu haline gelmektedir.

Devletin en büyük ideolojik aygıtlarından olan medya ile toplumda şekillenilmesi istenilen düşünceler yoğun bir şekilde iletilirken; toplumda düşünülmesi istenmeyen ve egemen ideoloji ile ters düşen düşünceler ya hiç yer almamakta ya da olumsuz bir şekilde yer almaktadır. Yani medya, bazı düşünceleri tamamen görmezden gelip yokmuş gibi davranırken bazı düşünceleri de yanlış, kötü ve anormalmiş gibi göstererek toplum tarafından reddini sağlamaktadır. Elbette bu sadece düşünceler için değil; olay, birey ve gruplar için de geçerlidir. Toplumun bilgi almak için izlediği ve diğer medya organları içerisinde en çok tercih edilen haber bültenleriyle birlikte bu durum daha da kolaylaşmaktadır.

Medyanın bu tutumu bir temsil sorunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bazı kesimleri tamamen ötekileştiren ya hiç yer vermeyen ya da sınırlı bir yer veren, yer verdiği durumlarda da olumsuz bir şekilde temsil eden medya, egemen

ideolojinin ürettiği sisteme karşı olan her türlü düşünce, birey ve grupları dışlamaktadır. Medya ve haberler ile düşünceleri şekillenen toplumun büyük bir kısmı da aynı şekilde söz konusu düşünce, birey ve grupları dışlamakta, bu da sosyal dışlanmışlığa neden olmaktadır. Eril bir dilin hakim olduğu medyada kadınlar ve eşcinseller öteki olarak konumlandırılmaktadırlar. Kadınların toplumdaki yerini sorgulayan ve kadınların, erkekler tarafından denetim altına alındıklarını ifade eden feministler ile, eşcinsellerin haklarını savunan ve toplumdaki yerlerini kabullendirmek için çabalayan queer bireyler medyadaki temsil sorununu sıklıkla dile getirmektedirler. Ancak egemen ideoloji ile uyuşmayan bu düşünceler medya ile olumsuzlanmaktadır.

Bu çalışmada egemen ideoloji ve medya tarafından ötekileştirilen gruplardan olan FEMEN ile LGBTİ gruplarının televizyon haberlerindeki temsilleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda söz konusu grupların temsil edilip edilmediği, ne oranda ve ne şekilde temsil edildikleri araştırılmıştır. Bunun içinde 2010-2015 yılları arasındaki FEMEN ve LGBTİ gruplarına dair televizyon haberleri incelenmiştir. Uygulama alanı olarak da açık yayın yapan tüm ulusal kanallar tercih edilmiştir. İçerik analizi yöntemi kullanılan çalışmada; 6 yılda toplam 311 haber yapıldığı tespit edilmiştir.

Toplam 32 kanalın haber yaptığı ortaya çıkan çalışmada; TRT 1, STV, Bugün Tv, Euronews Türkçe, Kanal A, Bengü Türk ve Halk Tv gibi kanallarda hiç habere rastlanmaması da ortaya çıkan bir diğer sonuçtur. 311 haberin 208'i FEMEN'e ve 103'ü LGBTİ'ye aittir. Bu sonuç da LGBTİ'nin daha sınırlı bir temsilinin olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak şunu da belirtmek gerekmektedir ki FEMEN haberlerinin daha fazla çıkmasında, FEMEN'in 2012 yılında Türkiye'de yaptığı eylem göz ardı edilemeyecek kadar büyük bir etkiye sahiptir.

Kullanılan tarz ve üslup ele alındığında en çok bilgilendirici seçeneği öne çıksa da onu eleştirel, yargılayıcı-suçlayıcı, dışlayıcı ve alaycı seçeneklerinin takip etmesi, söz konusu gruplara karşı olan tavrı ortaya koymaktadır. Kullanılan sıfatlarda en fazla olumsuzların tercih edilmesi ve gruplara yönelik tutumda en fazla olumsuz seçeneğinin işaretlenmesi de bu tavrı destekler niteliktedir.

Söz konusu gruplar ile ilgili genel tabloda FEMEN’e karşı olan tutumun LGBTİ’ye karşı olan tutumdan daha olumsuz olduğu; yani FEMEN’in LGBTİ’ye oranla daha olumsuz bir temsilinin olduğunu söylemek mümkündür. Kullanılan sıfatlarda FEMEN için olumsuzlar öne çıkarken; LGBTİ için yansızlar öne çıkmaktadır. Aynı şekilde kullanılan yüklemelerde FEMEN için yine olumsuzlar daha fazla iken LGBTİ için olumlular daha fazladır. Bu gruplara yönelik tutumda da yine FEMEN için olumsuzlar daha fazla iken; LGBTİ için yansızların daha fazla olduğu görülmektedir.

Bu durumda ele alınan süre ve kanalların çokluğu göz önüne alındığında söz konusu grupların çok sınırlı bir şekilde temsil edildiği veya bazı kanallar tarafından tamamen göz ardı edildiği ve hiçbir şekilde yer verilmediği söylenebilir. Bu grupları yok saymak, onları olumsuz temsil etmek kadar ideolojiktir ve medya sahiplerinin bilinçli bir yok sayma politikası söz konusudur. Gruplara yer veren kanallara bakıldığında FEMEN’e karşı LGBTİ’ye olduğundan daha olumsuz bir tutum olduğu görülmektedir. Bu sonuç egemen ideolojinin feministleri, queer bireylerden daha tehlikeli gördüğüne işaret etmektedir. LGBTİ’ye karşı genel tutum olumlu ve yansız olsa da incelenen kanallar değerlendirildiğinde bu grup için de olumsuz ifadelerin olduğu saptanmıştır. Bazı kanallar tarafından sapkın, anormal ve günahkar ilan edilen LGBTİ’nin toplum tarafından dışlanmasına neden olacak söylemler kullanılmaktadır. FEMEN için ise yaptığı eylemlere hiç bir zaman odaklanmayan sadece üstsüz eylemlerini ve çıplaklığını konuşan, toplumu da bu açıdan yönlendiren bir temsiliyet söz konusudur.

LGBTİ bireylerin temsillerinde ise gey ve lezbiyenliğe dair birbirinden tamamen farklı temsiliyetler bulunmaktadır. Geyler genellikle komedi unsuru ile sunulurken lezbiyenler tehlike ve cinayetle birlikte sunulmaktadır. Çünkü geylerin sadece var olan “erkeklik” algısına zarar verdiği düşünülmekte ve bu zararın dışında ataerkil ideoloji için bir tehlike teşkil etmemektedir. Ancak lezbiyenler “erkeksi” bakış açılı ve erkeğe ait vahşi tarafı içerisinde barındıran kadını simgelediğinden egemen ideoloji için bir tehdit oluşturmaktadır. Lezbiyenlere yönelik bakış açısı ele alındığında feministlere yönelik kullanılan dilin nedeni ortaya çıkmaktadır.

Feministler egemen ideoloji için lezbiyenler kadar tehlikelidir. Feminizmin mücadele alanı ataerkil ideolojiyi yıkmaktır. Bu durum da egemen ideoloji için büyük bir tehlike unsurudur ve FEMEN'e karşı olan temsiliyetin, çıplaklığın öne çıkarılarak eylem nedenlerinin üzerinde durulmaması ve önemsizleştirilmesinin nedenini açıklar niteliktedir.

Son olarak da şunu söylemek mümkündür ki özgürlükçü ya da muhafazakarlığı ile öne çıkan medya kurumlarında, bu gruplara olan tutum arasında çok fazla farkın olmaması, sadece söylemlerin daha da ağırlaşmasından ibaret olan bir ayrımın var olması, bu grupların yaşadıkları temsil sorununu ortaya koymaktadır. Bu durum da sistem karşıtı olan grupların egemen ideolojinin elinde olan medya tarafından çok da farklı şekillerde ele alınmadığını ortaya koymaktadır. Halk Tv ve STV'nin bu gruplara hiç yer vermemiş olması da bunu destekler niteliktedir. Tüm sonuçlar göz önüne alındığında, egemen ideolojinin yarattığı sistemin dışında ya da bu sisteme karşı olan düşünce, birey ve grupların sisteme zarar verdiği ya da verme ihtimali olduğundan dolayı, egemen ideolojinin elinde olan medya kurumlarında ya kendilerine hiç yer bulamadığı ya da sınırlı bir yere sahip olduğu sonucuna varılabilir. Çıkan sonuçlar incelendiğinde medyanın egemen ideoloji dışındaki seslere yer verdiği, ancak bunu yaparken söz konusu farklı seslere karşı tarafsız ve adil olmadığı ve benzer şekilde olayları istediği şekilde yorumladığı görülmektedir. Bu bağlamda medya söz konusu sesleri ya görmezden gelmekte ya da olumsuz bir temsiliyet ortaya koyarak varlıklarını devam ettirmelerine izin vermektedir. Bu durum da söz konusu grupların toplumda var oluşlarını ve toplum tarafından kabullenilmelerini pek de mümkün kılmamaktadır.

KAYNAKÇA

Akca, Emel Baştürk ve Tönel, Ebru (2011). “*Erkek(lik) Çalışmalarına Teorik Bir*

Çerçeve: Feminist Çalışmalardan Hegemonik Erkekliğe”, İlker Erdoğan (ed), Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil, (s. 11-41) içinde, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Akgündüz, Gülay Özdemir (2013). “*Foucault’da İktidar Ve Beden İlişkisi*”,

Akademik Bakış Dergisi, Sayı:38, Sayfa:1-16.

Akman, Gül Nur (2014). “*Nicel Ve Nitel Araştırma Yöntemleri*”, Afyon Kocatepe Üniversitesi.

<http://caymyoisletmeogrenci.com/wp-content/uploads/2014/03/N%C4%B0CEL-VE-N%C4%B0TEL-ARA%C5%9ETIRMA-Y%C3%96NTEMLER%C4%B0-pdf.pdf> adresinden 01.06.2016 tarihinde erişilmiştir.

Aksoy, Zeynep. “*Kill Me or I Will Kill You, Because Baby, I Am Lesbian ya da*

Katil Lezbiyen İmajları Üzerine Bir Deneme”.

http://www.minidev.com/gl/gl_kadin2.asp adresinden 19.09.2016 tarihinde erişilmiştir.

Alankuş, Sevda (2007). “*Neden Kadın Odaklı Habercilik*”, Sevda Alankuş (haz),

Kadın Odaklı Habercilik, (s. 25-67) içinde, İstanbul: İletişim Vakfı Yayınları.

Albayrak, Emre İnanc (2008). “*İdeolojik Düzen, 1984 ve Medya*”,

<Http://Www.Jurnal.Net/Arastirma/2008/11/18/İdeolojik-Duzen-1984-Ve-Medya.Htm> adresinden 16.03.2016 tarihinde erişilmiştir.

Althusser, Louis (2000). “*İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*”, (çev: Yusuf

Alp ve Mahmut Özışık), İstanbul: İletişim Yayınları.

Anık, Cengiz (1994). “*Kamuoyunu Oluşturan Araçlar*”, Gazi Üniversitesi İletişim

Fakültesi Dergisi, Sayı:1, Cilt:2, Sayfa:83-110.

Arıkan, Arda (2011). “*Erkek Cinselliğinin Bilinmezliği: Bilinmeyen Numaralar*

Reklamları ve Bilin(e)meyen Erkek(lik)ler”, İlker Erdoğan (ed), Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil, (s. 273-297) içinde, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Arslan, Ali (2004). “*Medyanın Birey, Toplum ve Kültür Üzerine Etkileri*”,

Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Issn: 1303-5134.

Aşçı, Sinan (2013). “*Yazılı Basında LGBT Temsili: Onur Haftası Haberlerinde*

Türkiye ve ABD Karşılaştırması”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Atabek, Nejdet (2002). “*Kamuoyu, Medya ve Demokrasi*”, Anadolu Üniversitesi

İletişim Bilimleri Fakültesi Kurgu Dergisi, Sayı:19, Sayfa:223-238.

Atvur, Senem (2012). “*Küresel Su Politikalarına Karşı Küre-Yerel Toplumsal*

Hareketlerin Yarattığı Sonuçlar”, Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

“*Ayrımcılık ve Nefret Sarmalında LGBT’lerin Medyadaki Temsili*”, (2013).

<http://www.nefretsoylemi.org/detay.asp?id=1104&bolum=makale> adresinden 04.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

Bal, Enes (2007). “*Televizyon Haberciliğinde Magazinleşme Olgusu: TRT, NTV ve*

Show Tv Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Balcı, Şükrü ve Bekiroğlu, Onur (2012). *“İçerikten Anlama Giden Bir Tünel Olarak*

İçerik Çözümlemesi: 2011 Genel Seçimlerinde Ak Parti TV Reklamları Üzerine Bir Araştırma”, Özlem Güllüoğlu (ed), Görsel Metin Çözümleme, (s. 268-324) içinde, Ankara: Ütopya Yayınevi.

Baudrillard, Jean (2008). *“Tüketim Toplumu”*, (çev. Hazal Deliceçaylı ve Ferda

Keskin), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bayansar, Reha (2014). *“Yeni Toplumsal Hareketler Çerçevesinde Çevresel Açından*

Gezi Parkı Olayları”, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Berktaş, Fatmagül (1998). *“Kadın Olmak Yaşamak Yazmak”*, İstanbul: Pencere

Yayınları.

Berktaş, Fatmagül (2014). *“Felsefenin Kadına Bakışı”*, Hülya Durudoğan, Fatoş

Gökşen, Bertil Emrah Oder ve Deniz Yüksek (der), Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, (s. 25-35) içinde, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Bilgin, Nuri (2003). *“Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar, Yaklaşımlar”*, İstanbul:

Bağlam Yayıncılık.

Bilgin, Rıfat (2015). *“Tüketim Kültüründe Kadın Bedeninin Cinsel Kurgu Olarak*

Konumlandırılması ve Sunumu”, International Journal of Social Science, Sayı:36, Sayfa:309-329.

Bulut, Gülenay (2008). *“Bir Halkla İlişkiler Aracı Olarak Televizyon Haberlerinin*

Gündem Kurmadaki Rolü”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Bush, Calep M. (2008). “*Reformcular ve Devrimciler: Sistem Karşıtı Hareketlerin Yükselişi ve İktidar Paradoksu*”, 1848–1917”, William G. Martin (ed), Toplumsal Hareketler 1750–2005 Dipten Gelen Dalgalar, (s. 87-141) içinde, (çev: Deniz Keskin), İstanbul: Versus Yayınları.
- Butler, Judith (2014). “*Cinsiyet Belası-Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*”, (çev. Başak Ertür), İstanbul: Metis Yayınları.
- Chomsky, Noam (2012). “*Medya Gerçeği*”, (çev. Abdullah Yılmaz ve Osman Akınhay), İstanbul: Everest Yayınları.
- Cohen, Jean (1999). “*Strateji ya da Kimlik: Yeni Teorik Paradigmalar ve Sosyal Hareketler*”, Kenan Çayır (der), Yeni Sosyal Hareketler, (s. 109-131) içinde, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Connell, Raewyn (2016). “*Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*”, (çev. Cem Soydemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Coşkun, Zeki (1995). “*Gösterilen Haber*”, Medya Ve Siyaset Meydanı, Birikim, Özel Dosya, Sayı:68-69, Sayfa:19-24.
- Crossley, Nick (2002). “*Making Sense of Social Movements*”, Philadelphia: Open University Press.
- Cruz, Eliel. “*Bisexuality in the Media: Where Are The Bisexuals On Tv?*”.
<https://bisexual.org/bisexuality-in-the-media-where-are-the-bisexuals-on-tv/>
 adresinden 03.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

- Çalı, Hasan Hüseyin (2006). “*Çevreci Toplumsal Hareket Olarak Greenpeace Türkiye*”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çalışır, Gülsüm (2009). “*Küreselleşmenin Ortaya Çıkardığı Olayların Türkiye’deki Televizyon Haberlerine Yansımaları*”, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çalışkan, Özgür (2013). “*Ötekileştirilen Kimliklerin Melezleşmesi: Hebün LGBT Grubunun Fanzinleri Üzerine Bir Çözümleme*”, Doğu Batı Dergisi-Toplumsal Cinsiyet II, Yıl:16, Sayı:64, Sayfa:123-149.
- Çaplı, Bülent (2002). “*Medya ve Etik*”, Ankara: İmge Kitabevi.
- Çaycı, Berk (2015). “*Yeni Dijital Çağda Toplumsal Hareketlerde Meydana Gelen Dönüşüm*”, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, Cilt:5, Sayı:1.
- Çayır, Kenan (1999). “*Toplumsal Sahnenin Yeni Aktörleri: Yeni Sosyal Hareketler*”, Kenan Çayır (der), Yeni Sosyal Hareketler, (s. 13-35) içinde, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Çelenk, Sevilay (2005). “*Televizyon, Temsil, Kültür*”, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Çelik, Fuat (2010). “*Yeni Toplumsal Hareketler Bağlamında Toplumsal Cinsiyetin Sunumu*”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetinkaya, Yalçın Doğan (2014). “*Tarih ve Kuram Arasında Toplumsal Hareketler*”, Yalçın Doğan Çetinkaya (der), Toplumsal Hareketler Tarih, Teori ve Deneyim, (s. 15-65) içinde, İstanbul: İletişim Yayınları.

Çımrın, Füsun Kökalan (2009). “*Karşı-Küreselleşme Hareketlerinin Kuramsal*

Tartışmalarına Bir Katkı: İmparatorluk ve Çokluk Kavramlarının Değerlendirilmesi”, Barış Çoban (haz), Küreselleşme, Direniş, Ütopya Yeni Toplumsal Hareketler Küreselleşme Çağında Toplumsal Muhalefet, (s. 147-175) içinde, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Çoban, Barış (2009a) “*Medya, Kamuoyu, İdeoloji*”,

https://www.academia.edu/610117/Medya_Kamuoyu_%C4%B0deoloj%C4%B0 adresinden 20.02.2016 tarihinde erişilmiştir.

Çoban, Barış (2011). “*Louis Althusser*”, Gül Batuş, Füsun Alver, Bilal Arık, Barış

Çoban, Ünsal Çığ (ed.), Kadife Karanlık 2-Ayna Şövalyeleri, (s. 89-117) içinde, İstanbul: Su Yayınevi.

Çoban, Melek (2009). “*Egemen Söylemin Yeniden Üretilmesinde Haber*

Çerçeveleme: Kanal D ve STV Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Çoban, Savaş (2013). “*Hegemonya Aracive İdeolojik Aygıt Olarak Medya*”,

İstanbul: Parşömen Yayınları.

Danaher, Kevin. “*Globalize This! The Battle Against the World Trade Organization*

and Corporate Rule”.

<http://www.globalexchange.org/resources/wto/globalizethis> adresinden 01.12.2015 tarihinde erişilmiştir.

Davidoff, Leonore (2012). “*Feminist Tarih Yazımında Sınıf ve Cinsiyet*”, (çev.

Zerrin Ateşer ve Selda Somuncuoğlu), İstanbul: İletişim Yayınları.

Delphy, Christine (2005). “*Rethinking Sex and Gender*”, Diana Leonard ve Lisa

Adkins (der), *Sex in Question: French Materialist Feminism*, (s. 31-43) içinde, London: Gunpowder Square.

De Luca, Kevin Michael ve Peeples, Jennifer (2002). “*From Public Sphere to Public*

Screen: Democracy, Activism and the “Violence” of Seattle”, *Critical Studies in Media Communication*, Cilt:19, Sayı:2.

Demiroğlu, Elif Topal (2014). “*Yeni Toplumsal Hareketler: Bir Literatür*

Taraması”, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1.

Depeli, Gülsüm (2014). “*Medyada LGBTİ Haberlerinin Dünü Bugünü*”.

<http://kaosgl.org/sayfa.php?id=17812> adresinden 04.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

Diep, Francie (2016). “*How Well Are Queer Americans Represented in Media?*”.

<https://psmag.com/how-well-are-queer-americans-represented-in-media-8077539fbfc2#.w23mo8lzh> adresinden 03.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

Dökmen, Zehra Y. (2015). “*Toplumsal Cinsiyet-Sosyal Psikolojik Açıklamalar*”,

İstanbul: Remzi Kitapevi.

Duncombe, Stephen (2002). “*Stepping Off the Sidewalk.: Reclaim the Streets NYC*”,

Benjamin Shepard ve Ronald Hayduk (ed.), *From Act Up to the WTO, Urban Protest and Community Building in the Era of Globalization*, (s. 215-228) içinde, London: Verso.

Dursun, Çiler (2014). “*Televizyon Haberlerinde İdeoloji*”, Ankara: İmge Kitabevi.

Durudoğan, Hülya (2011). “*Judith Butler ve Queer Etiği*”, Cogito: Cinsel

Yönelimler ve Queer Kuram, Sayı: 65-66, Sayfa: 87-99.

Durudoğan, Hülya (2014). “*İkinci Dalga Feminizme Kısa Bir Bakış*”, Hülya

Durudoğan, Fatoş Gökşen, Bertil Emrah Oder ve Deniz Yüksek (der), Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, (s. 63-91) içinde, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Eagleton, Terry (2005). “*İdeoloji*”, (çev. Muttalıp Özcan), İstanbul: Ayrıntı

Yayınları.

Emiroğlu, Tuba (2012). “*İstanbul’da Yeni Toplumsal Hareketler Alanı ve Militan*

Güzergahları”, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erdoğan, İrfan (1997). “*İletişim, Egemenlik, Mücadeleye Giriş*”, Ankara: İmge

Kitabevi.

Erdoğan, İrfan (2003). “*Pozitivist Metodoloji-Bilimsel Araştırma Tasarımı,*

İstatistiksel Yöntemler, Analiz ve Yorum”, Ankara: Erk Yayınları.

Ergül, Hakan (2000). “*Televizyonda Haberin Magazinelleşmesi*”, İstanbul:

İletişim Yayınları.

Ertan, Cihan (2011). “*Medyada Eşcinselliğe ve Eşcinsellere İlişkin Söylem(ler):*

Televizyon Dizisi ‘1 Kadın 1 Erkek’ ve (Hegemonik) Erkek(lik) Temsili”, İlker Erdoğan (ed), Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil, (s. 95-125) içinde, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Eskiasmacı, Burak (2014). “*Küresel Toplumsal Hareketlerin Örgütlenme, Strateji Ve*

Politik Etki Sorunları: Dünya Sosyal Forumu Üzerine Bir İnceleme”, Yüksek

Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

“*FEMEN About Us*” <http://femen.org/about-us/> adresinden 14.05.2016 tarihinde

erişilmiştir.

Fiske, John (1996). “*İletişim Çalışmalarına Giriş*”, (çev: Süleyman İrvan), Ankara:

Ark Yayınları.

Fiske, John (2014). “*Postmodernizm ve Televizyon*”, Süleyman İrvan (der), Medya

Kültür Siyaset, (s. 29-49) içinde, Ankara: Pharmakon Yayınları.

Foucault, Michel (2007). “*Cinselliğin Tarihi*”, (çev. Hülya Uğur Tanrıöver),

İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Fuentes, Marta ve Frank, Andre Gunder (1988). “*Ten Theses On Social*

Movements”.

<http://www.rrojasdatabank.info/agfrank/socmov.html> adresinden 10.11.2015 tarihinde erişilmiştir.

Fuentes, Marta ve Frank, Andre Gunder (1990). “*Toplumsal Hareketler Üzerine On*

Tez”, (çev. Ahmet Gürata- Tanıl Bora), Birikim Dergisi, Sayı:16.

Girgin, Atilla (1998). “*Haber Yazma Teknikleri*”, İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Girgin, Atilla (2000). “*Haber*”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,

Sayı:10, Sayfa:85-96.

Gökbayrak, Şenay (2005). “*Avrupa Birliği’nin Sosyal Koruma Sorunsalı Olarak*

‘Sosyal İçerme Politikaları’”, Çalışma Ortamı Dergisi, Sayı:80.

Gökçe, Orhan (2006). “*İçerik Analizi-Kuramsal ve Pratik Bilgiler*”, Ankara: Siyasal

Kitapevi.

Grosz, Elizabeth (2011). “*Deneyisel Arzu: Queer Öznelliğini Yeniden Düşünmek*”,

Cogito: Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram, Sayı: 65-66, Sayfa: 7-37.

Güdekli, Ayşad (2016). “*Kadın Çalışmaları Bağlamında Eleştirel Bir Yaklaşım:*

FEMEN”, 5. Uluslararası Kadın Çalışmaları-Neoliberal Söylem ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konferansı, Sayfa: 27-45.

Güler, Mehmet Atilla (2014). “*Sosyal Dışlanma Bağlamında Yeni Toplumsal*

Hareketler: Yunanistan, Arap Baharı, İspanya Ve Amerika Birleşik Devletleri Örnekleri”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gümrükçü, Selin Bengi (2007). “*Bir Toplumsal Hareketin Doğuşu: Küreselleşme*

Karşıtı Hareketlerin Türkiye’de Ortaya Çıkışı”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Güneş, Sadık (2001). “*Medya ve Kültür, Sessiz Yığınların Kültürel İntiharı*”,

Konya: Vadi Yayınları.

Güngör, Süleyman (2001). “*Althusser’de İdeoloji Kavramı*”, Süleyman Demirel

Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı:2, S:221-231, Isparta.

- Gürkan, Hasan ve Ozan, Rengin (2016). “*Türkiye Sinemasında Lezbiyen Stereotipinin Temsili*”, Erciyes İletişim Dergisi, Cilt:4, Sayı:4, S:30-46, Kayseri.
- Hall, Stuart (2003). “*The Work Of Representation*”, Stuart Hall (ed), Representation: Cultural Representations and Signifying Practices, (s. 1-75) içinde, London: Sage Publications.
- Hall, Stuart (2005). “*İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulmanın Geri Dönüşü*”, Mehmet Küçük (der. ve çev.), Medya İktidar İdeoloji, (s. 73-123) içinde, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Hall, Stuart (2014). “*İdeoloji ve İletişim Kuramı*”, Süleyman İrvan (der), Medya Kültür Siyaset, (s. 79-97) içinde, Ankara: Alp Yayınevi.
- Hamarat, Hülya ve Takımcı, Dilek (2013). “*Türk Sinemasında Çalışan Kadın Temsili*”, Doğu Batı Dergisi, Yıl:16, Sayı:64, Sayfa:203-221.
- Hekimler, Oktay (2012). “*Yoksulluk Mu Yoksunluk Mu? Sosyal Dışlanma Üzerine Bir Değerlendirme*”, Tekirdağ S.M.M.M. Odası Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:1.
- Herman, Edward S. (2004). “*Medyada İkiyüzlülük*”, (çev. Nur Nirven), İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi.
- Hobsbawm, Eric (2007). “*Kısa 20. yüzyıl 1914-1991 Aşırılıklar Çağı*”, (çev. Yavuz Alogan), İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Hodge, Robert ve Kress, Gunther (1993). “*Language As Ideology*”, London&New York: Routledge.

“Hollywood ve Yeşilçam’da Eşcinsel Sinemanın Geçmişi”,

<http://gmag.com.tr/123456-3/> adresinden 19.09.2016 tarihinde erişilmiştir.

Innis, Harold A. (2007). “İmparatorluk ve İletişim Araçları”, (çev: Nurcan Törenli),

Ankara: Ütopya Yayınevi.

İnceoğlu, Yasemin ve Çoban, Savaş (2014). “Giriş”, Yasemin İnceoğlu ve Savaş

Çoban (der), Azınlıklar, Ötekiler ve Medya, (s. 7-11) içinde, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Jasper, James (2002). “Ahlaki Protesto Sanatı: Toplumsal Hareketlerde Kültür,

Biyografi ve Yaratıcılık”, (çev: Senem Öner) , İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Jones, Mike ve Gelb, David (2011). “Homosexuality in the Media”.

http://ocw.usu.edu/English/introduction-to-writing-academic-prose/homosexuality-in-the-media.html-skinless_view.html adresinden 03.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

Kaplan, Kenan ve Ertürk, Necmi (2012). “Dijital Çağ Ve Bireyin İdeolojik

Aygitları”, The Turkish Online Journal Of Design, Art And Communication-Tojdac, Cilt:2, Sayı:4, Sayfa:6-12.

Karlı, Kayhan ve Ceran, Esra (2013). “Nicel-Nitel Araştırma Yöntemleri”.

https://www.academia.edu/5684731/Nicel-Nitel_Ara%C5%9F%C4%B1rma_Y%C3%B6ntemleri_V02 adresinden 01.06.2016 tarihinde erişilmiştir.

Kazancı, Metin (2002). “Althusser, İdeoloji ve İletişimin Dayanılmaz Ağırlığı”,

Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. Cilt:57, Sayı:1, Sayfa: 55-87.

Kazancı, Metin (2006). “*Althusser, İdeoloji ve İdeoloji İle İlgili Son Söz*”, İstanbul

Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı:24, Sayfa:67-93.

Keller, Evelyn Fox (2007). “*Toplumsal Cinsiyet ve Bilim*”, (çev. Ferit Burak Aydar),

İstanbul: Metis Yayınları.

Kılıç, Deniz (2011). “*Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Basında Eşcinselliğin*

Sunumu: Hürriyet ve Sabah Örneği (2008-2009)”, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Sayı:1, Sayfa:143-169.

Kılıç, Selim (2002). “*Çevreci Sosyal Hareketlerin Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Sona*

Ermesi Üzerine Bir İnceleme”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt:57, Sayı:2.

Kim, Jayeon (2013). “*We Came! We Stripped! We Conquered! TheSextremist*

Feminists of FEMEN in UkrainianHistorical Context and Contemporary Controversy”, Honors Thesis, Colby College, Waterville, ABD.

<http://digitalcommons.colby.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1713&context=honortheses> adresinden 02.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

Köse, Elifhan (2013). “*Cinsiyet/Toplumsal Cinsiyet İkiciliği Üzerine Eleştirel*

Yaklaşımlar ya da Doğa “Doğal Mıdır?””, Doğu Batı Dergisi-Toplumsal Cinsiyet 2, Yıl:16, Sayı:64, Sayfa: 37-53.

Kumova, Elif (2013). “*Yazılı Basın Haberciliğinde Toplumsal Cinsiyetin ‘Beden’sel*

Temsili”, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Kurtuluş, Özgür (2004). *“SinemaLez: Yeni Eşcinsel Sinema.*

<http://bianet.org/bianet/toplum/33760-sinemalez-yeni-escinsel-sinema>
adresinden 20.09.2016 tarihinde erişilmiştir.

Le Bon, Gustave (1896). *“The Crowd: A Study of the Popular Mind”*, New York:

The Macmillan.

Lelandais, Gülçin Erdi (2009) *“Sosyal Hareketler Teorileri ve Küreselleşme”*,

Barış Çoban (haz), Küreselleşme, Direniş, Ütopya Yeni Toplumsal Hareketler
Küreselleşme Çağında Toplumsal Muhalefet, (s. 63-91) içinde, İstanbul:
Kalkedon Yayınları.

“LGBTİ”, <http://lgbti.org/> adresinden 30.05.2016 tarihinde erişilmiştir.

“LGBT Character Portrayal in Media”.

<http://www.lgbt.co.uk/leisure/lgbt-character-portrayal.htm> adresinden
03.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

“LGBTQ-The Critical Medya Project”.

<http://www.criticalmediaproject.org/cml/topicbackground/lgbt/> adresinden
04.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

Livberber, Tuba (2014). *“Medyada Nefret Söylemi ve Toplumsal Cinsiyet*

Bağlamında LGBTT Bireylere Yönelik Nefret Söylem(ler)inin Çözümlemesi”,
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Kayseri.

Mahmutoğulları, Mesut Temmuz (2002). “*Küreselleşme Karşıtı Hareketler ‘Nasıl Bir Dünya’ Sorusuna Yanıt Verebilecek mi?’*”.

<http://www.antimai.org/gr/mmodtu.htm> adresinden 15.09.2015 tarihinde erişilmiştir.

Malkoç, Enver Sinan (2013). “*Yeni Toplumsal Hareket Olgusu ve Türkiye’de 1980 Sonrası Yeni Toplumsal Hareketler*”, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Marcuse, Herbert (1991). “*Karşı Devrim ve Başkaldırı*”, (çev: Gürol Koca ve Volkan Ersoy), İstanbul: Ara Yayınları.

Mardin, Şerif (2013). “*İdeoloji*”, İstanbul: İletişim Yayınları.

Mavi, İbrahim (2012). “*Yeni Feminist Dalga Çıplak Feministler: FEMEN Grubu*”.

<https://ibrahimmavi.wordpress.com/2012/02/26/yeni-feminist-dalga-ciplak-feministler-femen-grubu/> adresinden 02.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

McGovern, Michele (2011). “*The Media’s Influence on Public Perception of Homosexuality*”, Jacksonville University.

http://www.ju.edu/jrad/documents/michele_submission.pdf adresinden 03.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

“*Medyanın Eşcinsellere Bakışı Hala Çok Berbat*” (2010).

http://www.sabah.com.tr/pazar/roportaj/2010/02/07/medyanin_escinsellere_bakisi_hl_cok_berbat adresinden 03.05.2016 tarihinde erişilmiştir.

“Medyada LGBTİ’lere Yönelik Nefret Söylemi”.

Kaos GL Dergisi, Yıl: 2015.

<http://www.kaosgldernegi.org/resim/yayin/dl/medyadalgbt.pdf> adresinden
03.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

“Medyada LGBTİ Haberlerinin Dünyü Bugünü”, (2014).

<http://kaosgl.org/sayfa.php?id=17812> adresinden 04.10.2016 tarihinde
erişilmiştir.

Milburn, Michael A. (1998). *“Sosyal Psikolojik Açıdan Kamuoyu ve Siyaset”*,

(çev: Ali Dönmez ve Veli Duyan), Ankara: İmge Kitabevi.

Mitchell, Juliet (2011). *“Kardeşler-Cinsellik ve Şiddet”*, (çev. Pınar Padar ve Billur

C. Yılmazyığıt), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Negri, Antonio (2006). *“İmparatorluktaki Hareketler”*, (çev. Kemal Atakay),

İstanbul: Otonom Yayıncılık.

Nurcan, Elif Sercan. *“21. Yüzyılda Feminizm”*.

https://www.academia.edu/6663601/21._Y%C3%BCzy%C4%B1lda_Feminizm
adresinden 02.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

Offe, Claus (1987). *“Challenging the Boundaries of Institutional Politics: Social*

Movements Since the 1960’s”, Charles S. Maier (ed), *Changing the Boundaries of Political* (s. 62-80) içinde, Chambridge: ChambridgeUniversity Press.

Offe, Claus (1999). *“Yeni Sosyal Hareketler: Kurumsal Politikanın Sınırlarının*

Zorlanması”, Kenan Çayır (der), *Yeni Sosyal Hareketler*, (s. 53-81) içinde, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Oğuz, Gürsel Yaktıl (2012). “*Televizyon Haberlerinde Temsil Sorunu*”, Ömer Özer (ed), Hbaeri Eleştirmek, (s. 217-247) içinde, Konya: Literatürk Yayınları.

Oksaçan, Halit Erdem (2015). “*Hemcinsine Tutkun Bedenler-Modern Dünya Edebiyatında Eşcinsellik 1*”, İstanbul: Agora Kitaplığı.

Oktay, Mahmut (2002). “*Politikada Halkla İlişkiler*”, İstanbul: Derin Yayınları.

Oral, Hasan (2014). “*Bir İnsan Hakkı İhlali Olarak Asimilasyon ve Laz Halkı*”,

Yasemin İnceoğlu ve Savaş Çoban (der), Azınlıklar, Ötekiler ve Medya, (s. 167-220) içinde, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Orhon, Erol Nezih (2004). “*Değişim Değeri Açısından Televizyon Haberleri-*

Teknolojik ve İdeolojik Boyutuyla Metalaşan Televizyon Haberleri”, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Oskay, Ünsal (2014). “*İletişimin Abc’si*”, İstanbul: Simavi Yayınları.

Öz, Yasemin (2009). “*Cinsel Yönelim Üzerinden Etiketlenme*”, Psikeart Dergisi,

Sayı: 2, Sayfa: 80-86.

Özbek, Meral (2000). “*Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*”, İstanbul:

İletişim Yayınları.

Özer, Ömer (2012). “*Haberin İdeolojik Duruşu: Eğitim-Sen Eyleminin Türk*

Basınında Temsili”, Özer Ömer (ed.), Haberi Eleştirmek, (s.121-161) içinde. Konya: Literatürk Yayınları.

Özkazanç, Alev (2015). “*Feminizm ve Queer Kuram*”, Ankara: Dipnot Yayınları.

Özkürallı, İlkay (2016). “*Queer Teori*”, Feryal Saylıgil (haz), Toplumsal Cinsiyet

Tartışmaları, (s. 213-231) içinde, Ankara: Dipnot Yayınları.

Özcan, Ece (2016). “*Feminist Araştırmalar ve Yöntem*”, Feryal Saylıgil (haz),

Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, (s. 271-291) içinde, Ankara: Dipnot Yayınları.

Öztürk, Şeyda (2011). “*Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram*”, Cogito: Cinsel

Yönelimler ve Queer Kuram, Sayı: 65-66, Sayfa: 5-7.

Phipps, Katherine ve Szagala, Katryna (2007). “*Social Movements and the News*

Media”, The McMaster Journal of Communication, Cilt:4, Sayı:1.

Pichardo, Nelson A. (1997). “*New Social Movements: A Critical Review*”, Annual

Review of Sociologie, Cilt:23.

Postman, Neil (2014). “*Televizyon: Öldüren Eğlence-Gösteri Çağında Kamusal*

Söylem”, (çev: Osman Akinhay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Poyraz, Bedriye (2002). “*Haber Ve Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik*”,

Ankara: Ütopya Yayınevi.

“*Queer Representation in the Media*”

<http://mediasmarts.ca/diversity-media/queer-representation/queer-representation-media> adresinden 03.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

Rakow, Lana F. ve Kranich, Kimberlie (2014). “*Televizyon Hbaerlerinde Gösterge*

Olarak Kadın”, Süleyman İrvan (der), Medya Kültür Siyaset, (s. 423-444), Ankara: Pharmakon Yayınevi.

Rankin, Bruce H. ve Aytaç, Işık A. (2014). “*Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği:*

Araştırma Sonuçları ve Düşündürdükleri”, Hülya Durudoğan, Fatoş Gökşen, Bertil Emrah Oder ve Deniz Yüksek (ed), Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları-Eşitsizlikler Mücadeleler Kazanımlar, (s. 261-275) içinde, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Ryan, Michael ve Kellner, Douglas (2010). “*Politik Kamera*”, (çev. Elif Özsayar),

İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sancar, Serpil (2013). “*Erkeklik: İmkansız İktidar-Ailede, Piyasada ve Sokakta*

Erkekler”, İstanbul: Metis Yayınları.

Sancar, Serpil (2014). “*Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti*”, İstanbul: İletişim

Yayınları.

Sanlı, Leyla (2003). “*Yeni Toplumsal Hareketler ve Gelişme Koşulları*”, İktisat

Fakültesi Mecmuası, Cilt:53, Sayı:1.

Sapancalı, Faruk (2005). “*Avrupa Birliği’nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele*

Yöntemleri”, Çalışma ve Toplum Dergisi, Sayı:3, Sayfa:51-106.

Schick, İrvin Cemil (2000). “*Batının Cinsel Kısıtı-Başkalıkçı Söylemde Cinsellik ve*

Mekansallık”, (çev. Savaş Kılıç ve Gamze Sarı), İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Scott, John W. (1986). “*Gender: A Useful Category of Historical Analysis*”, The

American Historical Review, Cit:91, Sayı:5, Sayfa:1053-1075.

Shoemaker, Pamela J. ve Reese, Setphen D. (2014). “İdeolojinin Medya İçeriği

Üzerindeki Etkisi”, Süleyman İrvan (der), Medya Kültür Siyaset, (s. 97-133) içinde, Ankara: Alp Yayınevi.

Sökmen, H. Melis (2006). “Ana Haber Bültenlerinde Kadın İmgesinin Nesne ve

Özne Olarak Sunumu”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Stacer, Portwood (2013). “Representing FEMEN: Feminism, Performance,

Globalization and the Human Gaze”, NYU: Representing Subcultures & Social Movements Media Seminar.

file:///C:/Users/pinar/Desktop/FEMEN%20TEMSİL/Representing%20FEMEN_%20Feminism,%20Performance,%20Globalization,%20and%20the%20Human%20Gaze%20_%20Representing%20Subcultures%20&%20Social%20Movements.pdf adresinden 01.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

Şahan, İdil Engindeniz ve Şahan, Mutlucan (2008). “Eşcinselliğin Yazılı Basında

Temsili: Hürriyet Gazetesi Örneği”, KAOS GL Dergisi.

Şeker, Mustafa (2007). “Televizyon Haberciliğinde Küresel Format ve Haberciliğe

Etkileri”, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, Cilt:4, Sayı.4, Sayfa: 36-44.

http://arsiv.sodev.org.tr/Okullar/SDO/ders_notlari/kuresellesme.html adresinden 10.10.2015 tarihinde erişilmiştir.

Şendeniz, Özlem (2012). “Toplumsal Hareketler Repertuarının Dönüşümü: Fındıklı

Hes Muhalefeti Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Şener, Gülüm (2006). “*Küresel Kapitalizmin Yeni Kamusal Alanı Olarak İnternet:*

Yeni Toplumsal Hareketlerin İnterneti Kullanımı”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şener, Gülüm, Çavuşoğlu, Çağla ve İrkl, Halil İbrahim (2016). “*Medya ve*

Toplumsal Cinsiyet”, Feryal Saylıgil (haz), Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, (s. 165-187) içinde, Ankara: Dipnot Yayınları.

Talimciler, Ahmet (2012). “*Türkiye’de Medya ve İdeoloji İlişkisinin Görün(Mey)en*

Yüzü: Futbol-Magazin-Reklamlar ve Diziler”.
Http://Ahmettalimciler.Com/?P=52 adresinden 05.03.2016 tarihinde erişilmiştir.

Tanrıöver, Hülya Uğur (2007). “*Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın*

Hakları İhlalleri”, Sevdâ Alankuş (haz), Kadın Odaklı Habercilik, (s. 149-167) içinde, İstanbul: İletişim Vakfı Yayınları.

Tarrow, Sidney (2011). “*Power in Movement: Social Movements and Contentious*

Politics”, Updated and Revised 3rd Edition, Cambridge University Press.

Thomas, Tanja ve Stehling, Miriam (2015). “*The Communicative Construction Of*

FEMEN: Naked Protest in Self-Mediation And German Media Discourse”, Feminist Media Studies, Cilt: 16, No: 1, Sayfa: 86-100.

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14680777.2015.1093111>
adresinden 01.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

Tilly, Charles (1978). “*From Mobilization to Revolution*”, San Francisco: McGraw-

Hill Publishing Company.

- Tilly, Charles (2008). *“Toplumsal Hareketler 1768-2004”*, (çev: Orhan Düz), İstanbul: Babil Yayıncılık
- Tokgöz, Oya (2000). *“Temel Gazetecilik”*, Ankara: İmge Yayınları.
- Toktaş, Fatih (2014). *“Modern Kimlik ve Kişilik Kavramlarına Farabi’nin Toplum/Siyaset Projesinden Bakışın İmkânı”*, Sedat Yazıcı ve Seyit Coşkun (ed), Kişi, Kişilik ve Kimlik, (s. 279-289) içinde, Ankara: Divan Kitap.
- Tosun, Gülgün Erdoğan (2006). *“Yeni İletişim Teknolojileri ve Sivil Toplum”*, Beril Akıncı Vural (ed), Bilgi iletişim Teknolojileri ve Yansımaları, Ankara: Nobel Yayınları.
- Touraine, Alain (1985). *“An Introduction to the Study of Social Movements”*, Social Research, Cilt:52, Sayı:4.
- Touraine, Alain (2002). *“Modernliğin Eleştirisi”*, (çev: Hülya Tufan), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Turan, Erkan (2004). *“Türkiye’de Televizyon Ana Haber Bültenlerinde Gündem Oluşturma Süreçleri”*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uçan, Gülten (2012). *“Televizyon Söylemlerinde Siyasal Düşünce ve Eylem Biçimi Olarak Türkiye Solu’nun Temsili: 2009 Yerel Seçim Haberleri”*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uncu, Baran Alp (2013). *“Gezi Parkını Nasıl Okumalı?”*, Radikal Kitap.
- <http://kitap.radikal.com.tr/makale/haber/gezi-parkini-nasil-okumali-364722> adresinden 22.10.2015 tarihinde erişilmiştir.

Ünür, Ece (2015). “*Yerli Dizilerdeki Kimlik Kalıpları*”, Konya: Eğitim Kitapevi.

Von Stein, Lorenz (1964). “*History of Social Movement in France*”, (çev: Kahe Mengelberg), NJ: The Bedminster Press.

Vural, İzlem Keskin (2004). “*Televizyon Haberciliğinde Bir Mesleki Kişilik Olarak ‘Anchor’ Türkiye’deki Uygulama Biçimine Yönelik Bir Değerlendirme*”, İstanbul 2 Th. International Symposium Communication In The Millennium, Sayfa: 1047-1062.

“*Where We Are on TV Report 2015*”.

<http://www.glaad.org/whereweareontv15> adresinden 03.10.2016 tarihinde erişilmiştir.

“*World Social Forum*”.

https://en.wikipedia.org/wiki/World_Social_Forum adresinden 20-10.2015 tarihinde erişilmiştir.

Yanikkaya, Berrin (2009). “*Beden Dilimi Oku: Popüler Müzik ve Bir Metin Olarak Beden Dili*”, Toplumbilim, Beden ve Sosyoloji Özel Sayısı, Sayfa:45-53.

Yaylagül, Levent (2004). “*Yarışma Programları ve İdeolojisi*”, Bilim ve Aklın

Aydınlığında Eğitim Dergisi, Sayı:57.

<Http://Baae.Meb.Gov.Tr/Index.Php/Joomlaorg/Viewcategory/5> adresinden 25.02.2016 tarihinde erişilmiştir.

Yazıcı, Çiğdem (2016). “*Felsefede Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm*”, Feryal

Sayılıgil (haz), Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, (s. 67-88) içinde, Ankara: Dipnot Yayınları.

- Yegen, Ceren (2013). “*Yazılı Basında HIV/AIDS İle Yaşayan Bireylere Yönelik Nefret Söylemi*”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, Yavuz (2012). “*Yeni Toplumsal Hareketlerin Siyasal Olanı Belirlemedeki Rolü: Avrupa Sosyal Forumu ve Hareketlerin Avrupa’sını Kurmak*”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, Yavuz (2013). “*Sosyal Forumdan Öfkeli*”, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yıldırım, Sinem ve Yenihan, Bora (2013). “*Sosyal Dışlanma ve İşgücü Piyasasında Gençler*”, Mevzuat Dergisi, Yıl:16, Sayı:184.
- Yıldız, Esra (2001). “*Queer ve Sessizliğin Reddi*”, Cogito: Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram, Sayı: 65-66, Sayfa: 395-411.
- Yılmaz, Aytekin (2001). “*Çağdaş Siyasi Akımlar: Modern Demokraside Yeni Arayışlar*”, Ankara: Vadi Yayınları.
- Yılmaz, Burak. “*Louis Pierre Althusser Bir İdeolojik Aygıt Olarak Medya*”.
https://www.academia.edu/10624539/Louis_Pierre_Althusser_Bir_ideolojik_Aygıt_Olarak_Medya adresinden 01.03.2016 tarihinde erişilmiştir.
- Zerzan, John (2010). “*Ataerkillik, Uygarlık ve Toplumsal Cinsiyetin Kökenleri*”, Felsefelogos Dergisi, Yıl:14, Sayı:38, Sayfa:49-57.
- Zizek, Slavoj (2011). “*Kırılğan Temas*”, (çev. Tuncay Birkan), İstanbul: Metis Yayınları.

EK

A. Haberin Tarihi
B. Televizyon Kanalı
C. Haber Program Türü 1. Ara Haberler 2. Ana Haberler 3. Gece Haberleri
D. Haberin Süresi
E. Haberin Kaynağı 1. FEMEN 2. LGBTİ
F. Haberin Kaynağı Dışındaki Kaynaklar 1. Bakanlıklar 2. AKP 3. CHP 4. MHP 5. BDP 6. HDP 7. Dernekler 8. Polis 9. Kaos GL 10. Lambdaistanbul 11. Alperen Ocakları 12. Dindar Kesim 13. Diğer

L. Haberin Anlatım Tarzı ve Üslubu	
1. Abartılı	
2. Bilgilendirici	
3. Eleştirel	
4. Kaygı Uyandırıcı	
5. Kafa Karıştırıcı	
6. Magazinsel	
7. Sansasyonel	
8. Reklam	
9. Takdir Edici, Övücü	
10. Tavsiye ve Öneri Veren	
11. Tehditkar	
12. Umut Verici	
13. Uyarıcı	
14. Yargılayıcı, Suçlayıcı	
15. Duygusal	
16. Örnekleyici	
17. Öyküleyici	
18. Teknik, Bilimsel	
19. Dışlayıcı	
20. Alaycı	

M. Haberde Kullanılan Sıfatların Yönü		
1. Olumlu	2. Olumsuz	3. Yansı z

N. Kullanılan Aktarma Yüklemleri	
1. Olumlu (Belirtti, açıkladı, ifade etti, anlattı, dile getirdi... vs..)	
2. Olumsuz (Savundu, iddia etti, ileri sürdü, uyardı, suçladı...vs..)	

O. Haberde Kullanılan İdeoloji İnşa Stratejileri

1. Meşrulaştırma
2. Gizleme/Gizemleştirme
3. Birleştirme
4. Parçasallaşma
5. Şeyleştirme

G. Haber Kaynağına Yönelik Tutum		
1. Olumlu	2. Olumsuz	3. Yansız

H. Haber Kaynağı Dışındaki Kaynağa Yönelik Tutum		
1. Olumlu	2. Olumsuz	3. Yansız

İ. Haber Kaynağı Dışındaki Kaynağa Yönelik Tutum		
1. Olumlu	2. Olumsuz	3. Yansız

J. Haber Kaynağı Dışındaki Kaynağa Yönelik Tutum		
1. Olumlu	2. Olumsuz	3. Yansız

K. Haber Kaynağı Dışındaki Kaynağa Yönelik Tutum		
1. Olumlu	2. Olumsuz	3. Yansız

P. Haberde Kullanılan Cümle Yapıları	
1. Etkin	2. Edilgin